MUHYİDDÎN İBN ARABİ

Risaleler

-2-

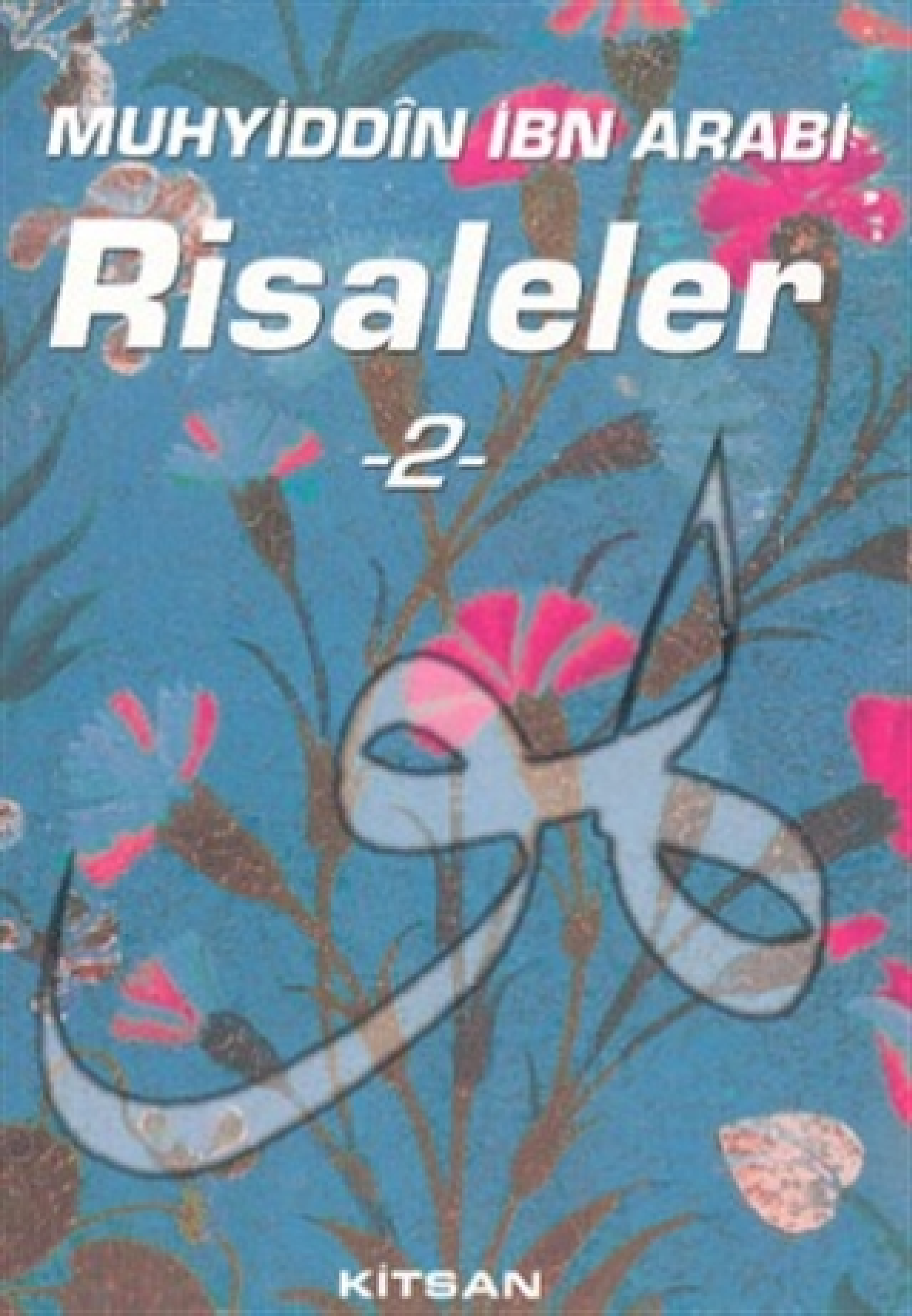

KİTSAN

RESÂİLU İBN – EL – ARABÎ
İKİNCİ CİLD

İBN'İ ARABİ'NİN RİSALELERİ

Eş-Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN.ARABÎ K.S.
H.560-638 / M.1164-1240

Tercüme
Vahdettin İNCE

İkinci Cild
İBN'İ ARABİNİN RİSALELERİ

*** Hz. Şeyhin Duası**

*** Yayınevinin Önsözü**

*** İbn-i Arabinin Hakkında İbn-i Kemal Efendi tarafından Yavuz Sultan Selim Devrinde**

Verilen Fetva

1. Kitab: Risaletu'l Envar / Nurlar Kitabı

2. Kitab: Kitabu'l İsra İla Makami'l Esra

3. Kitab: Risaletun Fi Suali İsmail B. Sevdekin

4. Kitab: Risaletun İla'l imam Er'razi

5. Kitab: Risaletun La Yaulu Aleyha

6. Kitab: Kitabu'ş Şahid

7. Kitab: Kitabu't Teracim

8. Kitab: Fusus Nakşı Kitabı

9. Kitab: Vasiyetler Kitabı

10. Kitab: Tasavvuf Istılahları Kitabı

Şeyhu'i Ekber
MUHYİDDİN İBN.ARABİ K.S

H.Z. ŞEYH'İN
DUASI
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Şeyhu'l Ekber, nadide zümrüt, parlak nur, efendim, Şeyh Muhyiddin Muhammed b. Ali b. Ahmed el-Mağribi, el-Endülüsi:

- Allah, Muhammed ve ali Muhammed hakkı için bizi dünya ve ahirette onun ilimlerinden faydalandırsın der ve şöyle devam eder:

- Hamdolsun Allah'a, uygun kılmasının güzelliğinden dolayı.

O'ndan diliyorum; Yoluna salik olmayı nasip etmesini,

Bu yolu tahkik ehli biri olarak kat etmemi ilham etmesini,

Yolunu tasdik etmekten dolayı huzura ermiş mutmain bir kalp bahşetmesini,

Öne geçmesini sağlayan özelliklerle donattığı aydınlık bir akıl vermesini,

Şereflendirmesinin makamına huzur veren bir sururla koşmayı,

Cehaletten uzaklığın mutmainliğini yaşayan bir nefis, fikrin kıvılcım ve şuleleriyle parlayan bir anlayış,

Fethin pınarından ve halis şarabından zahir olan bir sır,

Neşenin genişliği ve enginliğiyle açılmış bir lisan vermesini,

Fani dünyanın çekici süslerinden ve zevk veren cazibesinden beri, yüksek bir düşünce bahşetmesini,

Kevnin batışında ve doğuşunda varlığın sırrını gözlemleyen bir basiret nasip etmesini,

Huzur rüzgarının arındırması neticesi her türlü bozukluktan beri duyular vermesini,

Noksanlığın taşkınlığından ve tatbikinden uzak tertemiz bir fıtrat vermesini,

Şeriatın egemenliğine ve güvencelerine uyan bir huy,

Toplayıp ayırmaya elverişli bir vakit bahşetmesini...

Salât ve selam Muhammed'e- al-i Muhammed'e ve grubuna,

Ondan sonraki halifelere ve yolunu izleyen tabîlerine,

Selam ve esenlik onların üzerine.

- Bil ki, varlıktan ve şühuddan murat Allah'tır ve amaç da O'dur.

Ne inkar var ne de ret.

O, bana yeter ve O ne güzel vekildir.

Abdullah M.İbn.Arabi

Yayınevinin Önsözü

Değerli Dostlar..

Allah Dostlarının seçkinlerinden, tasavvuf erbabının zirve isimlerinden olan Şeyhu'l Ekber Muhyiddin ibn. (k.s.) hazretlerinin Haydarabad'da 1948 yılında yayınlanmış 29 küçük kitabçıklar-dan/risaleden oluşan aşağıda isimlerini verdiğimiz, çok derin tasavvufî manâlar ihtiva eden bu eserini Türkçeye tercüme ettirerek yayınlamayı Kitsan Yayınevi olarak bizlere nasib eden Rabbimize ne kadar şükretsek azdır. Bu risaleler "Kitabcıklar" sırasıyla şunlardır:

1) Kitabu'l Fena Fi'l Müşahede

2) Kitabu'l Celal ve'l Kemâl

3) Kitabu'l Elif "Ahadiye"

4) Kitabu'l Celalet "Kelimetullah"

5) Kitabu'l Eyyami'şe'n

6) Kitabu'l Kurbe

7) Kitabu'l Alam Bi İşarati Ehil İlham

8) Kitabu'l Mim Ve'l Vav Ve'n Nun

9) Risaletu'l Kasemi'l İlahi

10) Kitabu'l Ya

11) Kitabu'l Ezel

12) Risaletu'l Envar

13) Kitabu'l İsra İlâ Makami'l Esra

14) Risaletun Fi Suali İsmail B. Sevdekin

15) Risaletun İla'l İmam Er'Razi

16) Risaletun La Yaulu Aleyha

17) Kitabu'ş Şahid

18) Kitabu't Teracim

19) Kitabu'l Menzili'l Kutbi ve Mekalihi ve Halihi

20) Risaletu'l İntişar

21) Kitabu'l Kutub

22) Kitabu'l Mesail

23) Kitabu't Tecelliyat

24) Kitabu'l İsfar an Netaici'l Esfar

25) Kitabu'l Vesaya

26) Kitabu Hilyeti'l Ebdal

27) Kitabu Nakşi'l Fusus

28) El- Vasiye

29) Kitabu İstilahi's Sufiyye

İbn. Arabî (k.s.) hazretlerinin bu risaleleri "ki-tabçıkları titiz bir şekilde karşılaştırmalı (Haydara-bad baskısı esas alınarak Beyrut ve Kahire'de yakın tarih olarak basılanlar) incelenmiş, mümkün mertebe lafızları ve harekeleri en anlaşılır şekilde olmasına dikkat edilerek tercümesi kontrol edilmiştir. Risalelerde geçen Kur'ân ayetlerinin orjinaline mümkün mertebe sadık kalınarak lâtin harflerle (Türkçe) okunuşları, anlamları, sure adları ve ayet numaraları belirtilmiştir. Ayrıca okurlarımızın tercihleri göz önüne alınarak rahat şekilde okunması için orta boy ve üç cilt olarak hazırlanmıştır. **Ve her cildin sonuna (yararlı olacağı düşünülerek) Fusûs Nakşı Kitabı, Vasiyetler Kitabı ve Tasavvuf Istılahları Kitabı konulmuştur. Elinizde bulunan İKİNCİ CİLD**

1) Risaletu'l Envar

2) Kitabu'l İsra İlâ Makami'l Esra

3) Risaletun Fi Suali İsmail B. Sevdekin

4) Risaletun İla'l İmam Er'Razi

5) Risaletun La Yaulu Aleyha

6) Kitabu'ş Şahid

7) Kitabu't Teracim ve

8) Kitabu Nakşi'l Fusus

9) El- Vasiye (Vasiyetler Kitabı)

10) Kitabu İstilahi's Sufiyye/Tasavvuf Istılahları Kitabını içermektedir.

İnşallah Allah'ın yardımı ve Tevfik-î Samadaniyesiyle başarılı olmayı umuyor ve nasibi olanlar için gereğince bu eserlerin faydalı olmasını Cenab-ı Hakdan diliyoruz.

İbn-i Kemal Efendinin Fetvası

İbn. Arabî k.s hazretleri hakkında birçok alim gerek yaşadığı devirde gerekse günümüze kadar çok çeşitli görüşler bildirmişler, tartışmışlar; bazıları onu övmüşler, onun derin mânâ ifalde eden remizli sözlerini anlamayanlar eleştirmişler hatta zaman zaman eleştiri sınırlarını aşacak şekilde dil uzatanlar da olmuştur. Onlara kanımızca en güzel cevabı, araştırmalarımız esnasında **Muftiy u's-Sekaleyn** namıyla anılan ve bu isimle şöhret olan Mısır fatihi Padişah **Yavuz Sultan Selim**'in hocası aynı zamanda da Kanuni ve Yavuz devrinin tanınmış şeyhülislamlarında **Mevlâna İbn-Kemâl** (k.s.) efendinin bu mev-zuyla ilgili olarak yayınlanmış bir fetvasında bulduk. Şeyh Ahmed Hamdı al-Kadirî (k.s.) telif etmiş olduğu **"Kitab-ul Burhan Al-Azhar Manâkıb eş-Şeyh el-Ek-ber"** Arapça ve/Osmanlıca olan ve **yayınevimiz tarafından Türkçeye çevirisi ve sadeleştirmesi yaptırılan ve çok yakında yayımlıyacağımız bu eserde bulunan bu fetvayı biraz sadeleştirme yaparak önemine binaen kitabımızın birinci cildinde olduğu gibi ikinci cildine ve üçüncü cildinede almayı uygun gördük..**

Fetvanın sahibi olan **İbn-i Kemâl** efendi, yaşadığı devirde yukarda bahs ettiğimiz gibi talebesi olan padişah tarafından çok sevilmiş ve sayılmıştır. Öyle ki Yavuz, hocasının atından sıçrayan çamurla kirlenmiş olan kaftanının öldüğü zaman tabutunun üstüne örtülmesini vasiyet etmiştir. Ve öyle de olmuştur. Yakın tarihe kadar sandukasının üzerinde serili olan bu kaftan, günümüzde üzeri camla kaplı tahtadan yapılmış bir koruma içersine konarak sandukanın yanına yerleştirilmiş, türbeyi ziyaret edenlere özenle gösterilmektedir. Kısaca İbn-i Kemâl efendi çok özel bir zattır..

Hazreti Şeyh'e karşı olanlar o gün olduğu gibi bu günde malesef mevcuttur. İbn-i Kemâl efendinin fetvası sanıyoruz o gün olduğu gibi bu günde hazreti şeyh'e karşı olanlara yetecek bir cevab olacaktır. Hazret şöyle fetva vermiştir:

Bismillahirrahmanirrahim..

Kullarından bir kısmını ilim ve ihsana mümtaz ve enbiya ve murselîne vâris eden Cenab-ı Hakka hamd ve sena ve ehl-i dalâl-ı ıslâha meb'ûs olan (gönderilen) Nebiyyi zîşân ile şer'i metini (sağlam şeriatı) icraya ced ve gayret eden âl ve ashabına edayı selât ve selam bî intiha (sonsuz selât ve selam) olunduktan sonra; ma'lum olsun ki hakikât ehlinin uyduğu; Hazret-i Şeyh Âzam Kutb-ul Ârifîn Muhyiddîn Âlî al-Arabî at-Tâi al-Hatemî al-Endülüs-i hazretleri muctehid-i kâmil ve mürşid-i fâzıldır. Hayret veren menâkıbında mevcud olan harikulade kerametleri müridler, alimler ve fâzıl kişiler tarafından kabul ve tasdik edilmiştir. İnkâr edenlerin, çok büyük hata edecekleri ve inkârda ısrar edenlerin ise çok dalâlete duçar olacakları aşikârdır. Emr-i bil ma'ruf ve nehyi anil münker'le me'mur hakimlerin, işbu batıl inanç sahihlerinin hallerini düzeltmelerine ve itikâdlarını değiştirmelerine teşvik ve te'dîb (uslandırma) eylemeleri boyunlarına borçdur.

İbn-i Arabî hazretleri birçok kitab ve resâil te'lif buyurmuşlardır. Fusus'ul Hikem, Fütuhatı Mekiyye diğer te'lif ettiklerinin yanında meşhurdur. Hazreti Şeyh'in kitablarında ve risalelerinde bulunan bazı ibârelerinn lafzları ve manâları ilâh-i emre ve şer'i nebeviye yakın yani anlaşılır olması yönüyle itiraz edilmemektedir. Ancak bazı ibarelerin derecâtının yüksek olması yani keşf ve tevhîd ehlinden olmayanların idrâklarının fevkinde olması, amaçlanan manâyı idrâk edemeyenlerin ve tasavvuf ehli olmayanların "Sakın bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu kulak, göz ve kalp bunların hepsi o şeyden sorumlu olur" (İsra/36) âyetine uyarak sükût etmeleri ve itirazdan kaçınmaları vaciptir. Büyüklerden birisi şöyle buyurmuştur: Kim tasavvujî hakikatlerin ehli ile beraber otururbut ve onların ortaya koydukları hakikatlerin bazısını inkâr ederse, Allah iman nurunu onun kalbinden söküp alır."

İbn-i Arabî (k.s) hâlen, ilmen, tarikat şeyhi ve hakikat ehlinin büyüğü olduğu gibi; ilim müessesesi teşkilatının kurucusudur. Cenab-ı Şeyh, öyle ucu bucağı olmayan bir denizdir ki sahilini görmeğe beşer gözü, dalgalarının çalkalanırken çıkardığı sesi işitmeğe; beşer kulağı acizdir. İnci taneleri olan sözleri ise yâr'dan uzak olanların ellerine ulaşıp ziyan olmaktan korunmuş ve gönül ehline neş'e bahş olacak feyizler ile dopdoludur. İbn-i Arabîye mensub olan tâife-i nâciye doğru yola girmiş mümtaz bir kavimdir. Sözleri ve diğer tasavvufî ıstılahları diğer tasavvuf ehli gibidir. Hatırdan çıkarılmamalıdır ki, hilali görmeye, kusurlu gözler nasıl müsaid değilse hazreti herkesin idrâk etmesi mümkün olmayabilir. Allah'a yeminle beraber beyân olunur ki şübhesiz Şeyh'ul Azam b. Arabi ilminin ihata etmediği şeyi yazmamıştır ve ilmi ise; malumatın şekillerini hakikati vechle, ru'yetle hasıl olmuş ilm-i şuhûddur. Hak Subhanehû tealâ hazretleri bazı kullarını nübüvvetle bazısını da velayetle seçmiştir. Durum şudur ki, bir şeyi bilmemek, görmemek o şeyin yok olduğunu gerektirmez. Bulup görmemekle de o şeyin varlığını inkâr lâzım gelmez. Örneğin; yarasanın güneşi görmeyerek inkâr etmesi, güneşin olmadığı anlamına gelmez. Taassubun zarardan başkaca faydası yoktur. Hususiyle Ricâl-ul Gayb hakkında hadis-i şerif vârid olmuştur. Onların çaresiz kalanlara Allah'ın emriyle yardımları meşhurdur. Şu satırları yazan ben dahi bu ruhanî yardımlarına mazhar olmuşumdur. Muna-sib olan budur ki her zaman mukaddes mevcudiyed-lerini ikrar edib özellikle Şeyh'ul Ekber Muhyiddin ibn-i Arabi ve Şeyh Abdulkadir Geylânî hazretlerini uygun tabirlerle yâd etmek lüzumludur. Setr ettikleri ve gizledikleri ibareleri idrâk edememek sebebiyle inkâr uygun değildir. Cifir, Nucûm ve İksir ilmi gibi konuları avamdan gizlemişlerdir. Ekseriya sözleri vicdanidir, tatmayan bilmez kabilindendir. Onların yolu sırat-ı müstakimdir, muhabbetullahtır. Onlar "Muhammedî"dirler. Bilinmelidir ki, Allah'ın dostları ile Allah'tan bize haber getiren herkes,

TEK görüş üzeredirler. Allah'dan getirdikleri bilgiye ne bir şey eklerler, ne noksan söylerler, ne de birbirlerine muhalefet ederler. Aksine onlar; birbirlerini doğrularlar. Tıbkı buluttaki yağmur suyunun yere inmesi halinde özünde değişiklik olmaması gibi onların kelâmlarının özleri BİR'dir manâsı BİR'dir. Bizlere düşen "Bilmiyorsanız bir bilene sorunuz" ilâhi hükmüne riayet etmektir ki bu hüküm İslamın şartlarındandır. "Hak teâla cümlemize tevfîk ve basiret ihsan eyleye"

İnanırız.. Hazreti Şeyhin buyurduğu gibi...

O, Allah Hakkı söyler ve O, doğru yola iletir.

Muftîyu's sekaleyn ibn-i Kemâl

Artık çok büyük derûni anlam ifade eden bu kıymetli fetvadan sonra biz..

"Allah erlerinden zuhura gelen eserler; müessir-i hakiki olan Hazreti Allah C.C. dandır" inancı ve bu gibi eserlere hizmetin de Cenab-ı Hakk'm büyük bir lütfü olduğu bilinciyle Elhamdülillah deriz ve Subhanehû tealâ'dan okurlarımızın bu eserden, yayınlamış olduğumuz ve diğer yayınlayacağımız eserlerden amacına uygun istifade etmelerini, acizliğimizden oluşan hata ve kusurlarımızın affını niyaz ederiz.

Allah Rasûlü s.a.v. efendimize, âline, ashabına tüm Nebilere, Resullere, Ehlibeytine, Veliyullaha, onların dostu olma şerefine nali olanlara ve ümmet-i Muhammed'e selam olsun.

Gönülleriniz Allah Celle Celalehû'nun, Allah Rasûlu'nün ve dostlarının muhabbetiyle dolsun. Allah Muîn'niniz olsun.

KİTSAN YAYINEVİ

BİRİNCİ KİTAB

RİSALETU'L ENVAR

NURLAR RİSALESİ
"KİTABI"

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

RİSALETU'L ENVAR
NURLAR KİTABI

Bismillahirrahmanirrahim

Şeyh, İmara, önder alim, kâmil muhakkik, derin ilim sahibi, dinin ihya edicisi, İslâm'ın şerefi, hakikatlerin dili, âlemin bilgesi, ululaın önderi, zamanın akıl almaz hadiselerinin mahalli, çağının biricik âlimi Ebu Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Arabi, et-Tai, el- Hatemi, el-Endelusi - Allah sonunu güzellik eylesin- der ki:

Aklı bahşeden ve onu örneksiz, benzersiz var eden, nakli önümüze koyup yasalaştıran Allah'a hamd olsun. Minnet O'na, kudret O'nundur. Kuvvet ve değiştirme gücü O'na aittir. O'ndan başka ilah yoktur. O, büyük arşın Rabbidir. Allah'ın salâtı ve selâmı, hidayet işareti olarak ikame ettiği, kendisine dilediğini saptırıp, dilediğini hidayete erdirerek selamete ulaştırdığı, nuru indirdiği Peygamberin, O'nun tertemiz ehlibeytinin ve kıyamet gününe kadar onlara güzellikle uyan kimselerin üzerine olsun. Ey kerem sahibi veli ve ey içtenlikli sufi! İzzet sahibi Rab-be sülük etmenin, O'nun huzuruna vasıl olmanın, O'nun katından mahlukatın yanına, ama O'ndan ay-rılmaksızm geri dönmenin keyfiyeti ile ilgili soruna cevap verdim.

Hiç kuşkusuz varlıkta Allah'tan, O'nun sıfatlarından ve fiillerinden başka bir şey yoktur. Her şey O'dur, Onunladır, Ondandır, Onadır.

Eğer bir göz açıp kapama anı kadar kısa bir süre alemden gizlense, perdelense, âlem bir kerede yok olur. Âlemin bekası, O'nun koruması ve bakmasıyla-dır. Şu kadarı var ki, O'nun nurunun zuhuru şiddetlidir, bu yüzden idrakler O'nu algılamak hususunda yetersiz kalır. Dolayısıyla bu şiddetli zuhura hicap adı verilmiştir. Allah seni muvaffak kılsın; sana ilk açıklayacağım husus, O'na sülük etmenin keyfiyetidir. Sonra O'na vasıl olmanın keyfiyetini, O'nun önünde durmanın, O'nu müşahede etme sergisi üzerine oturmanın keyfiyetini ve bu esnada sana dediklerini açıklayacağım.

Ardından O'nun katından, Onunla ve O'na yönelik olan fiillerinin yanına dönüşün ve orada helak olmayı isteyişin keyfiyetini açıklayacağım. Aslında bu, çıkılan yerde kalmaktır, dönmek değildir. Bil ki, ey kerem sahibi kardeş! Yollar türlü türlüdür. Hakkın yolları teklidirler ve Hakkın yolunu izleyenler de fertlerdir.

Hakkın yolu bir olmakla beraber saliklerin, mizacın mutedil olması veya sapkın olması, etkenin ayrılmazlığı ve beraberliği, ruhaniyetin güçlü veya zayıf olması, himmetin dosdoğru veya eğri olması, yönelişin sahih ya da sakat olması gibi durumlarının farklılığına paralel olarak farklı yönleri vardır. Saliklerin kimisinde bu durumların tümü bulunurken, kimisinde bunların bir kısmı bulunur. Bazen ruhaniyetin amacı çok yüksek ve şerefli olur da mizaç buna uygun olmaz. Aynı durum diğer hususlar için de geçerlidir. Bu durumda sana mevkileri açıklamamızın gerektiği ortaya çıkıyor: Kaç mevki vardır? Bu mevkiler ne gerektirir? Ne istenmektedir? Mevki derken, vakitlerin virtlerinin gerçekleştirileceği mahalli kast ediyoruz.

Her şeyden önce bu mahalde Hakkın senden ne istediğini bilmen gerekir. Ağırdan almadan ve yük-sünmeden derhal Hakkın senden istediğini uygulaman lâzımdır.

Sözünü ettiğimiz mahaller çok olmakla birlikte altı madde halinde sıralamak mümkündür.

Birinci mahal; "elestu bi rabbikum" (Ben sizin rabbiniz değil miyim) elest âlemidir. Biz şu anda o mahalden ayrılıp gelmişiz.

İkinci mahal; şu anda bulunduğumuz dünyadır.

Üçüncü mahal; küçük ölümden (birey olarak insanın ölümünden) ve büyük ölümden

(bütün olarak insanlığın ölümünden) sonra varılacak berzah (ölüm-haşir arası ara dönem)tır.

Dördüncü mahal; yeryüzünde gerçekleşen haşir mahalli ve tekrar ilk hale dönmektir.

Beşinci mahal; Cennet ve Cehennemdir.

Altıncı mahal; Cennet dışındaki kumlu tepedir.

Bu mahallerin her birinde, mahal içinde mahal niteliğinde yerler vardır; bu yerler o kadar çoktur ki onları saymak insan gücü dahilinde değildir. Ama biz, şu anda bu mahaller içinde sadece dünyayı ele almak durumundayız. Ki dünya yükümlülük, sınanma ve amel yeridir. Bil ki, insanlar, yüce Allah onları yarattığından beri yükümlüdürler; onları yokluktan varlığa çıkarttığı günden bu güne hep yolculuk etmektedirler ve yolculuklarının son durağı Cennet veya Cehennemdir. Cennet ve Cehennemin her biri de kendilerini hakkeden kimselerin durumuna göre belirginleşirler.

Akıl sahibi her insanın bilmesi gerekir ki yolculuk; meşakkat, zorluklarla dolu hayat, sıkıntılar, sınamalar, tehlikeler ve büyük korkular demektir. Bu yüzden yolculuk esnasında nimetlerin, can ve mal güvenliğinin veya lezzetin olması imkansızdır. Çünkü suların tadı değişik olur; havalar farklı yönlerden eser; her konaklama yerinin ahalisi, bir başka konaklama yerinin ahalisinden karakter olarak farklı olur. Dolayısıyla yolcu, menzilindeki her aleme uygun donanıma sahip olması bir zorunluluktur. Çünkü içlerinde bir gecelik veya bir saatlik zamanı olan kimseler vardır. Böyle iken durumu böyle olan bir kimsenin rahat yüzü görmesi beklenebilir mi?

Biz bu sözleri, amel edenler içinde nimetleri gaye edinen, nimet yığmak için çabalayan kimselere cevap olsun diye söylemedik. Bize göre bu işi yapanlar, kendileriyle uğraşılmayacak, kendilerine dönüp bakılmayacak kadar değersiz ve hakir kimselerdir. Bizim amacımız, sabit mahalline varmadan müşahede lezzeti almak için acele edenler, menziline ulaşmadan fena bulmaya çabalayan, Hak yolda âlemlerden uzaklaşıp kendini Hakk'da yok etmeye çabalayanların hazzını açıklamaktır. Bizden öncü şahsiyetler, buna burun kıvırmışlardır; çünkü vaktin boşa harcanması, mertebenin düşürülmesi ve bir mahalle layık olmadığı şekilde muamele etmek anlamına gelir. Çünkü dünya onun zindanıdır; dünyaya ilgiyi vermek, dünyevî nimetleri celbetmeyi zikir haline getirmek, dünyayı yüceltmek parlak hale getirmek anlamına gelir. Bu ise, onunla ilgili tam bir edepsizlik örneğidir. İnsanın daha büyük bir işi kaçırması demektir. Çünkü hakta fena bulma zamanı, insanın içinde bulunduğu makamların en yükseğini terk etme zamanıdır. Öte yandan tecelli, bilgi ve suret oranında gerçekleşir. Örneğin ilk zamanda çabalaman ve hazırlanman sonucu elde ettiğin bilgi ve suret, ikinci zamanda da sana gösterilir. Sen ikinci zamanda, aslında birinci zamanda senin için kararlaştırılmış bilginin suretini görüyorsun. Senin için fazladan olan şey, ilimden ayna intikal etmiş olmandır. Yoksa suret Birdir. Böylece asıl yerine, yani amel olmayan ahiret yurduna ertelemen gereken şeyi elde etmiş, kavramış olursun. Müşahede zamanında eğer zahirî amel sahibi isen ve Allah ilmini de batınen algılıyorsan, bu, sana daha layıktır. Çünkü Rabbini isteyen ruhaniye-tin ve payını isteyen nefsaniyetin açısından, güzelliğin ve cemalin daha da artar. Nitekim insanın latif boyutu ona dair bilgi suretinde hasredilir, cisimler ise güzel veya çirkin amellerin suretleri üzere dirilirler. Bu son insana kadar böyledir. Dolayısıyla yükümlülük âleminden, yükselişler ve ilerleyişler mahallinden ayrıldığın zaman; ektiğinin semeresini alırsın.

Bunu anladıysan, bil ki, -Allah bizi ve seni muvaffak kılsın- Hakkın huzuruna girmek ve vasıtaları terk ederek doğrudan O'ndan almak ve de Onunla ünsiyet kurmak istiyorsan, ama kalbinde başkasının rabbaniyetine dair bir duygu varsa böyle bir davranış senin için sahih olmaz. Çünkü sen, egemenliği altında bulunduğun kimseye aitsin ve bunda hiç kuşku yoktur. Bu yüzden insanlardan ayrılman ve topluluklardan uzaklaşıp yalnızlığı seçmen kaçınılmazdır. Halktan uzak olduğun oranda Hakka zahirî ve batınî olarak

yaklaşırsın.

İlk olarak yapman gereken şey, taharetini, namazını ve orucunu sahih bir şekilde gerçekleştirmeni sağlayacak, takva sahibi olmanı mümkün kılacak bilgiyi edinmendir. Özellikle öğrenmen gereken budur ve bunun ötesine de geçme. Bu, sülukun ilk kapısıdır. Bu bilgiyi edindikten sonra gereğince amel etmen lazım gelir. Vera, ardından züht ve ardından tevekkül bunu izler. Tevekküle dair hâllerden birinde dört keramete sahip olursun; bunlar, tevekkülün ilk derecesini gerçekleştirdiğinin alâmet ve işaretleridir. Bunlar tayy-i mekan etmek (yeri dürüp aşmak), su üzerinde yürümek, havayı delip geçmek ve kevn'-den yemektir. Bu kapının (babın) bir hakikati de budur. Bundan sonra makamları, hâlleri, kerametleri, inişleri peş peşe yaşarsın, tâ ölünceye kadar. Allah aşkına!.. Makamını ve vehmin hâkimiyeti karşısındaki gücünü bilinceye kadar halvete girme.

Eğer vehminin egemenliği altındaysan, bilge, arif ve seçkin bir şeyhin kontrolü dışında halvete girmenin imkânı yoktur. Şayet vehmine kendin hükmediyorsan, o zaman derhal halvete gir ve gerisine aldırma. Bu arada halvetten önce riyazet yapman gerekir. Riyazet; ahlâkı arındırmaktan, hafif meşrepliği terk etmekten ve eziyetlere katlanmaktan ibarettir. Çünkü insan, riyazetten önce halka açılırsa, ondan ancak nadir hükmünde adamlar gelir. İnsanlardan uzaklaştığın zaman, onları uyar; sana yönelmesinler, ilgilerini senin üzerine toplamasınlar. Çünkü insanlardan uzaklaşıp uzlete çekilen kimse, insanlar kendisine gelsinler diye kapısını açık tutmaz. Yalnızlıktan, tızletten maksat, insanları ve onlarla oturup kalkmayı, muaşeret etmeyi terk etmektir. Bu arada insanları terk etmekten maksat, onların suretlerini terk etmek değildir. Aksine, bundan maksat, kalbinin ve kulağının, onların boş sözlerinin dolduğu kaplar olmamasıdır. Aksi takdirde kalp, âlemin hezeyanından, saçmalıklarından arınamaz. Dolayısıyla bir kimse, evinde uzlete çekiliyorsa, buna karşılık halkın kendisine gelip gitmesi için kapısını da açık tutuyorsa, onun amacı liderlik ve mevki elde etmektir ve böyle bir kimse Allah'ın kapısından kovulmuştur. Helak böyle bir kimseye, ayakkabısının tasmasından daha yakındır. Allah aşkına! Bu makamda nefsinin ayartılıp baştan çıkarılmasına izin verme.

Çünkü insanların bir çoğu bu makamda helak oldu. O halde kapını insanların yüzüne kapat. Aynı şekilde evinde kendinle ailen arasına da bir kapı koy. Dilediğin zikir çeşidiyle Allah'ı anmakla meşgul olmaya bak. Hiç kuşkusuz zikirlerin en ulusu, isimdir. Yani Allah.. Allah.. Allah...demektir. Buna herhangi bir ifade ekleme. Fasit düşüncelerin, bozguncu hayallerin seni zikirden alıkoymasından sakın. Yiyeceğine dikkat et. Yiyeceğinin yağ olmasına çalış, ama hayvan yağı olmasın. Aşırı doymaktan da aşırı açlıktan da kaçın. Mizacın orta yolunu izle. Çünkü mizaçla, onu iyice kurutacak şekilde muamelede aşırı bir yol tutulursa, bu, uzun hayallere ve hezeyanlara yol açar. Ama varit olan şey sapmayı doğuruyorsa, bu, zaten istenen bir şeydir.

Varit olan şeyin sona ermesinden sonra, gelen şeyin melekî, ruhanî olanı ile ruhanî, ateş menşeli ve şeytanî olanlarını kendi içinde birbirinden ayır. Çünkü varit olan şey, eğer melekî ise, arkasında bir serinlik, bir lezzet bırakır. Bir acı duymazsın, sende herhangi bir şekil değişikliği de olmaz, üstelik geride bir bilgi kalır. Ama şeytanî ise, arkasından organlarının dövülmüş gibi ezildiğini hissedersin, acı duyarsın, gam çekersin, derin bir hayret yaşarsın. Geride çarpılmışlık hâli bırakır; bundan sakın. Allah kalbini her şeyden arındırıncaya kadar zikret. Bu nedir? demekten sakın. Halvete girdiğin zaman akdin, "İnşallah kemislihi şey'un/ benzeri gibi hiçbir şey olmayan Allah dilerse" olsun. Halvetin esnasında karşına çıkıp da "Enallahu/ ben Allah'ım" diyen her surete şu karşılığı ver: "Subhanallahi ente billahi /Allah'ı tenzih ederim. Sen Allah ile varsın..." Gördüğün sureti zihninde tut ve ondan sakın ve daima zikirle meşgul ol. Bu birinci akit. İkinci akde gelince; halvetin esnasında, O'ndan, kendisinden başkasını isteme. İlgini O'ndan başkasına yöneltme. Kâinatta olan her şey sana arz edilse bile, edeple al; ama orada durma. Talebinde ısrar et. Mutlaka sana verilecektir. Ama sana arz edilen şeylerin yanında durursan, asıl isteğini elinden kaçırırsın. Fakat asıl maksadına eriştiğinde hiçbir şeyi de elinden

kaçırmış olmazsın.

Bunu bildiğine göre, şunu da bil ki, yüce Allah, sana arz ettiği şeyler aracılığıyla seni sınamaktadır. Üzerine açılacak ilk kapı, sana söyleyeceğim şekilde işin belli bir tertip dahilinde sana sunulmasıdır. O da gaip his âleminin sana açılmasıdır. Halkın evlerinde işlediklerini görmene artık duvarlar ve karanlık engel oluşturmaz. Fakat, Allah seni muttali kılacak olursa, birinin sırrını bir başkasının yanında açmaktan sakın. Ama bunu açığa vursan, şu adam zina ediyor, şu içki içiyor ve şu da gıybet ediyor, dersen, o zaman kendi nefsini suçla. Bu demektir ki, şeytan seni etkisi altına almıştır, içine sızmıştır. Derhal Allah'ın Settar (ayıpları örten) ismini gerçek-leştir. Eğer ayıbını keşfettiğin bu adam sana gelirse, gizlice, seninle onun arasında olan sırrı aç ve Allah'tan utanmasını, Allah'ın sınırlarını çiğnememesini tavsiye et. Bu keşfi de bir kenara bırak ve zikirle meşgul ol.

Hissî keşif ile hayali keşif arasındaki farkı şimdi açıklayacağız. Şöyle ki: Bir şahsın suretini ve halkın fiillerinden bir fiili gördüğün zaman, gözlerini kapat, eğer bu görüş ve keşif devam ediyorsa, bu senin ha-yalindedir demektir. Yok eğer gözlerini kapattığın za-man kayboluyorsa, bu demektir ki, onu gördüğün yerde, idrak ona taalluk etmiştir. Sonra bundan yüz çevirip zikirle meşgul olduğunda, hissî keşiften hayalî keşfe intikal etmiş olursun. Bu noktada üzerine, hissî surette aklî anlamlar inmeye başlar. Gerçekten zor bir iniştir bu.

Hiç kuşkusuz bu suretle kast edilen şeyi bilmek, ancak bir Nebînin veya sıddıklardan Allah'ın dilediği bir kimsenin işidir; sen bununla meşgul olma. Eğer çeşitli içecekler önüne konulursa, sen bunların içinden suyu iç. Su yoksa süt iç. Ama ikisini birlikte iç-sen daha güzel olur. Bal da içebilirsin. Şarap içmekten sakın; ama yağmur suyuyla karışık olması başka. Eğer nehir ve çeşme sularıyla karışıksa, bunu içmenin hiçbir yolu yoktur. Yine zikirle meşgul ol. Derken bütün hayal âlemi senden uzaklaşır ve maddeden soyutlanmış anlamlar âlemi belirir karşında.

Fakat sen, zikrettiğin zat sana tecelli edinceye kadar zikretmeye devam et. O'nu zikretme içinde fena bulduysan, işte bu müşahede veya uyuklamadır. Bu ikisini birbirinden ayırmanın yolu şudur: Müşahede, yerinde şahidini bırakır ve arkasından bir lezzet hissedilir. Ama uyuklama geride hiçbir şey bırakmaz. Onun ardından ise uyanma, istiğfar ve pişmanlık kalır. Sonra yüce Allah, bu mekânın mertebelerini bir sınama aracı olmak üzere sana sunar. Eğer bu sunuş belli bir tertip dahilinde gerçekleşirse, ilk önce maden taşlarının ve başka şeylerin sırlarını keşfedersin. Her taşın sırrını, zararlı ve yararlı özelliklerini bilirsin. Eğer bunlara aşk ile bağlansan, onlarla beraber kalsan, kovulursun. Sonra bunları zihninde tutma özelliğin elinden alınır, böylece hüsrana uğrarsın. Ama bunlardan istiğna etsen, bütünüyle zikirle meşgul olsan ve zikrettiğin yüce zata sığınsan, seni kıskacına alan bu çerçeve kaldırılır, bitkiler alemi sana açılır; her yeşil bitki sana seslenerek sahip olduğu zararlı ve yararlı özellikleri sana söyler. Bunlara ilişkin hükmün de baştaki hükmün gibi olmalıdır. Yiyeceğin de ilk keşif esnasındaki yiyeceğin olmalıdır; acısı ve nemi artmadığı sürece. Bu son bitkisel keşifte, sıcaklığı ve nemi ılımlı olan şeyler belirir. Burada da durmadığın zaman, senin için hayvanlar âlemi üzerindeki perde açılır; sana selam verirler, sahip oldukları zararlı ve yararlı özellikleri sana gösterirler. Her varlık âlemi, kendi özel teşbihini ve hamdini öğretir sana.

Burada bir nükte var. Meşgul olduğun zikirlere bir göz at; eğer keşfettiğin bu âlemler de senin zikrinin aynısını tekrarlıyorlarsa, bil ki, senin keşfin gerçek değil, hayalîdir. Bu senin hâlindir ki varlıklara yerleştirilmiştir. Ama söz konusu âlemlerin zikirlerinin çeşitli olduğunu görürsen, o zaman anla ki bu keşif sahihtir. Bu miraç, tertip üzere tahlil yükselişi-dir. Bu âlemler boyunca kabz hâli hep sana eşlik edecektir.

Bundan sonra, hayat sebepliliğinin canlılara sirayet edişi, her varlık üzerinde kapasitesi ve oranında etki bırakışı ve adetlerin bu sirayet edişe nasıl münderiç oldukları âlemi üzerindeki perde açılır.

Eğer bu noktada durmazsan, yükseltilirsin ve levhe ait parıldayışlar üzerindeki perde de senin için açılır. O zaman çeşitli korkulara muhatap olursun, türlü hâllere maruz kalırsın. Önüne bir dolap konur. Bu dolapta dönüşüm suretlerini bizzat görürsün. Katı bir şeyin saydam bir şeye, saydam bir şeyin katı bir şeye dönüşmesini vs. seyredersin.

Eğer burada durmazsan kıvılcımlar saçan bir nurun üzerindeki perde açılır. Ondan kaçıp gizlenmek isteyeceksin. Sakın korkma; zikre devam et. Çünkü zikretmeye devam edersen hiçbir kötülük ve âfet sana dokunamayacaktır.

Burada durmazsan, doğuşlar nuru ve küllî terkip sureti önüne açılır. İlâhî huzura girişin, Hakkın önünde duruşun ve O'nun katından çıkıp halkın katına inişin, zahir, batın ve kemal gibi hiç kimsenin farkında olmadığı değişik yüzlerle müşahede etmenin adabını gözlemlersin. Çünkü zahir yönünde eksik kalan her şeyi batın yüzü alır. Ama zat Birdir. Dolayısıyla ortada bir eksiklik söz konusu değildir. Bu arada Allah'tan ilâhî ilimleri almanın keyfiyetini, bu ilimleri alan kişinin hangi kapasitelere sahip olması gerektiğini, almanın, vermenin, kabz ve bastın adabını, kalbin yakıcı helakten nasıl korunduğunu görürsün. Bu arada bütün yolların daire şeklinde olduğunu, bir çizgi halinde dümdüz giden yol olmadığını ve bunun gibi bu risalenin kapasitesini aşan daha bir çok şeyi görürsün.

Bunların tümünün yanında durmayıp devam edersen, nazarî ilimlerin, sağlıklı fikirlerin, anlayışlara zaman zaman musallat olan katı suretlerin mertebeleri, vehim ile bilgi arasındaki fark, oluşların ruhlar âlemi ile cisimler âlemi arasından türeyişleri, bu türeyişin sebebi, ilâhî sırrın inayet âlemine sirayet edişi, mücahede ile veya mücahedesiz oluşu terk edenlerin bu davranışlarının sebebi ve bunun gibi birer birer anlatılması durumunda konunun uzamasına sebep olacak daha bir çok olgunun üzerindeki perde senin için kaldırılır.

Bu makamın yanında durmazsan, tasvir, güzelleştirme ve cemal âlemi, akılların sahip olmak durumunda oldukları mukaddes suretler, şekil güzelliği, düzen gibi bitkisel nefisler, tazelik, yumuşaklık ve rahmet gibi, vasıfların mevsuflara sirayet edişleri makamının perdesi açılır. Bu huzurdan şairlere yardım gelir. Bundan önceki makamdan da hatiplere yardım gelir.

Bunun yanında da durmazsan, bununla birlikte kutubluk mertebeleri ve daha önce gözlemlediğin üzerindeki perde kaldırılıp sana gösterilir. Bu, sol âlemdir ve bu yer de kalbdir. Bu âlem sana tecelli ettiğinde, yansımaları, daimî varlıkların devamlılıklarını, sonsuz varlıkların sonsuzluklarını, varlıkların tertiplerini, varoluşun onlara sirayet edişini bilirsin. İlâhî hikmetler, onları koruma gücü, onları ehil olanlara tebliğ güvenilirliği verilir sana. Rumuz ve icmal (sembolik ve mücmel ifade) yeteneği bahşedilir. Bağış, örtme ve açma üzeredir.

Burada da durmazsan, hamiyet, öfke, taassup âlemi, âlemdeki zahirî ihtilafların kaynağı ve suretlerin farklılığı gibi şeyler açılır önüne.

Eğer bu makamda durmazsan, gayret âlemi, hakkın en eksiksiz yönleriyle keşfi, sağlıklı görüşler, dosdoğru mezhepler ve münzel (indirilmiş) şeraitler üzerindeki perde açılır. Bir âlem görürsün ki, yüce Allah, onu en güzel bir şekilde kutsal marifetlerle süslemiştir.

Önüne açılan her âlem mutlaka sana, yüceltme, saygı sunma ve tazimle karşılık verir; makamını ve ilâhî huzurla, irtibatlı mertebesini sana ifade eder ve seni kendine âşık eder. Burada da durmazsan, senin için vakar, sekine, sebat ve mekr âleminin üzerindeki perde kaldırılır, sırların kapalılıkları ve bu alanla ilgili benzeri hususlar önüne açılır.

Eğer bu âlemde durmazsan, senin için hayret, kusur, acizlik âleminin, amellerin hazinelerinin perdesi kaldırılır. Burası illîyun âlemidir. Şayet bu âlemde durmazsan, cennetler âleminin, derecelerinin, bu derecelerin iç içe girişlerinin, bazı nimetlerin

üstünlüklerinin perdesi açılır. Ki sen bu sırada daracık bir yolda durmaktasın. Sonra cehennemin kıyısına götürülürsün, derekelerinin mertebelerini, bu mertebelerin iç içe girmişliğini, cehenneme götürücü amellerden bazılarının diğer bazısından üstün oluşunu seyredersin. Cennet ve cehennemden her birine ulaştıran ameller üzerindeki perde de kaldırılır.

Eğer burada durmazsan, helak olmuş ruhlar üzerindeki perde senin için kaldırılır. Bu ruhlar azap sahnelerinden birinde görünürler sana. Bu sahnede şaşkın ve sarhoşturlar; vecdin etkisindedirler. Hâlleri seni çağırır.

Eğer bu çağrıyı dinlemeyip durmazsan, senin için bir nurun üzerindeki perde kaldırılır ki, onda kendinden başkasını görmezsin. Büyük bir vecde kapılırsın, şiddetli bir aşka tutulursun. Orada Allah ile bir lezzet hissedersin ki, bundan önce böylesini hiç görmemişsindir. Gözünde bundan önce gördüğün her şey küçülür. Kandilin fitilinin ucundaki alev gibi orada çırpınıp durursun. Şayet burada durmazsan, Adem oğullarının suretlerinin üzerindeki suretlerin perdesi açılır. Bazı perdeler kaldırılır, bazıları indirilir. Her birinin kendine, has teşbihi vardır, perdeyi indirdiğin zaman bunları tanır, bilirsin. Sakın dehşete kapılma. Onların arasında kendi suretini de göreceksin. Buradan hareketle içinde bulunduğun vakti de bilirsin. Burada da durmazsan, rahmanı divanın ve onun üzerindeki her şeyin perdesi açılır. Bu her şeye baktığında gördüğün, muttali olduğun her şeyi göreceğin gibi bundan fazlasını da göreceksin. Orada bilmediğin ilim, müşahede etmediğin obje kalmayacaktır. Sen her şeydeki illetini ara. Burada illetine vakıf olduğun zaman, sonunun neresi olduğunu, en son menzilinin ne olduğunu, nihaî mertebenin nerede bulunduğunu, hangi ismin rabbin olduğunu, irfan ve velayette nasibinin ne olduğunu, hususiyetinin suretini bilirsin.

Burada durmazsan, senin için her şeyin üzerindeki perde açılır ve bu her şeyin bilinme yerleri gözlerinin önüne serilir. Her şeyin izini gözlemler, haberini bilirsin, baş aşağı devrilişlerini gözlemler, onları algılarsın. Nun mülkünde mücmelin tafisilini öğrenirsin.

Burada durmazsan, senin için muharrik üzerindeki perde kaldırılır. Burada durmazsan, silinirsin, sonra kaybedilirsin, sonra yok edilirsin, sonra ezilirsin, sonra belirsiz kılınırsın. Nihayet silinince ve kardeşlerinin bütün izleri sende sona erince, tekrar sabitleştirilirsin, sonra hazır kılınırsın, sonra baki kılınırsın, sonra toplanırsın, sonra kaybedilirsin ve üzerinde bulunan çeşitli hilatlar soyulur. Sonra geldiğin yoldan geri döndürülürsün. Gördüğün her şeyi değişik suretlerde gözlemlersin. Derken dünyevî, kayıtlı his âlemine geri dönersin veya kaybedildiğin yerde tutulursun.

Her salikin amacı, izlediği, sülük ettiği yola uygundur. Kimisi kendi diliyle münacat eder, kimisi dilinden başka bir dille münacat eder. Hangi dil ile olursa olsun bir dille münacat eden kimse, bu dilin peygamberinin varisidir. Bu tarikatin mensuplarının dilinden duyarsın: Falan Musevî'dir, İsevî'dir, İbrahi-mî'dir, İdrisî'dir...diye. Kimisi iki, üç, dört ve daha fazla dil ile münacat eder.

Kâmil o kimsedir ki, bütün dillerle münacat eder. İşte, gayesinin doğrultusunda hareket ettiği sürece sadece bu kimse Muhammedi'dir. Dönmediği sürece de makamında durmuş demektir. Çünkü bunlar içinde bu makarada helak olan kimseler de vardır, Ebu İkal gibi. Bu kimseler bu makamda ölür ve bu makamda hasredilirler.

Bunların içinde merdud (döndürülmüş) kimseler de vardır. Ama bu helak olanın makamından daha mükemmeldir. Fakat merdud ile helak olanın bir makamda temessül etmeleri şarttır. Eğer helak edilen merdud makamlarından en yüksek makamda olursa, merdud kimse daha yüksektir, diyemeyiz. Fakat başta ikisinin makamda temessül etmelerini şart koştuk. Çünkü helak olanın makamından inen merdud, helak olanın mertebesine varıncaya kadar yaşar. Böylece aşağı inişte ondan fazla olur, sarkmada ondan fazla olur, yükseklikte ondan fazla olur, telakkide ondan fazla olur. Merdudlardan iki

kişiye gelince, bunlardan kimisi nefsi ile ilgili olarak iner. Ki bu sözünü ettiğimiz inen kimsedir. Bu, bizim katımızda ariftir. O, nefsini kemale erdirmek için izlediği yoldan farklı bir yolla dönmüştür, dolayısıyla mukimdir.

Kimisi irşat ve hidayet diliyle halka döner. Bu kimse, varis, âlimdir. Ama her davetçi, aynı makamda bir varis değildir. Onları birleştiren davet makamıdır, bu makamda bazısı bazısından üstündür. Kimisi Musa'nın, kimisi İsa'nın, kimisi Şam'ın, kimisi İshak'm, kimisi İsmail'in, kimis Adem'in, kimisi İd-ris'in, kimisi İbrahim'in, kimisi Yusuf'un, kimisi Harun'un...dilinden davet eder. Bunlar sufîlerdir. Bizden önde gelenlere ek olarak hâl sahipleridir.

Kimisi de Hz.Muhammed'in (s.a.v) diliyle davet eder. Bunlar sebat ve hakikat ehli nefislerini kınayan kimselerdir. İnsanları Allah'a davet ettikleri zaman, kimisi kulluk hakikatinde fena bulma kapısından davet eder. "Ve kad halektuke min kablu ve lem teku şey'a / Daha önce, sen hiçbir şey değilken seni yaratmıştım." (En'âm, 9.) ayetinde buna işaret edilir. Kimi, kulluğu mülahaza etme babında insanları davet eder. zillet, yoksulluk gibi kulluk makamının gerektirdiği nitelikleri esas alırlar.

Kimisi, rahmanı ahlâkı göz önünde bulundurarak insanları davet eder. Kimisi, zorlayıcı ahlâkı esas alarak davet eder. Bazısı da ilâhi ahlâk esasında insanları çağırır ki, en yüksek ve yüce babdır.

Bil ki, Nübüvvet ve Velayet şu üç hususta ortaktır: Birincisi; kesbi bir öğrenme çabası olmaksızın bilmek. İkincisi; normalde bedenen yapılamayan veya bedenin yapma gücü bulunmayan şeyleri himmetle yapmak. Üçüncüsü; hayal âlemini his dünyasında görmek. Aralarında sadece hitap farkı vardır. Çünkü veliye yönelik hitap Nebiye yönelik hitap gibi değildir. Velilerin yükseliş makamlarının Nebilerin yükseliş makamlarının üzerinde olduğu vehmedilmemelidir. Böyle değildir. Çünkü yükselişler bazı olguları gerektirirler. Eğer üzerinde yükseldikleri şey noktasında ortak olsalardı, bu takdirde Nebî için olanlar Veli için de söz konusu olurdu. Fakat bize göre böyle değildir. Sadece usûlde ortaklıkları söz konusudur. Usûl derken makamları kast ediyoruz. Kuşkusuz Nebilerin yükselişleri aslî nur iledir. Velilerin yükselişleri ise aslî nurun feyzi iledir. Bununla beraber tevekkül makamında ikisi birleşse de yönelişleri aynı değildir. Üstünlük makamda değil, yöneliştedir. Yönelişlerse tevekkül edene dönüktür. Aynı durum fena, beka, cem, fark, kesilme, koparılma gibi her hâl ve makam için gecelidir.

Bil ki, Allah'ın her Velisi, her ne alırsa alsın, şeriatına bağlı olduğu Nebinin ruhanîyeti aracılığıyla alır ve şahit olduğu şeylere bu makamdan şahit olur.

Fakat Velilerin bazısı bunu bilir, bazısı da bilmez ve, "bana Allah bunu söyledi", der. Oysa bunu söyleyen, dediğimiz ruhanîyetten başkası değildir.

Burada nice lâtif sır gizlidir. Ne var ki, bu sayfalar o sırları açıklamaya dar gelir. Ayrıca bu risalede zihinlere yaklaştırma ve özetleme üslubunu esas aldık. Öte yandan, bütün Nebilerin (a.s) makamlarını kendinde toplayan Hz. Muhammed (s.a.v) ümmetinden velilerden biri Musa'nın (a.s.) varisi olabilir. Ama Muhammedi nurdan, Musevî nurdan değil. Böylece bu velinin Hz. Muhammed'e (s.a.v) göre durumu, Musa'nın (a.s.) onun (s.a.v) karşısındaki durumu gibidir. Örneğin bir Veliden, ölümü esnasında Musa veya İsa mülahazası görülebilir. Onu tanımayan avamdan kimseler de, ölümü esnasında bu Nebinin adını andığı için onun Yahudi veya Hıristiyan olduğunu sanır. Oysa bu, makamına dair bilgisinin ve bu makamla nitelenişinin kuvvetinin göstergesidir. Ama kutub, Hz. Muhammed'in (s.a.v) kalbi üzeredir. Biz, İsa'nın kalbi üzere adamlarla karşılaştık. İlk karşılaştığım şeyh bunlardan biriydi. Musa'nın kalbi üzere olanlar, İbrahim'in kalbi üzere olanlar ve diğer Peygamberlerin (a.s) kalbi üzere olanlar vardır. Bu söylediklerimizi ancak ashabımız bilir.

Bil ki, bütün Nebilere ve Resullere, bütün ruhlarda makamlarını veren Hz.

Muhammed Aleyhisselâmdır. Tâ ki cismen gönderilinceye kadar. Biz O'na tabi olduk, diğer peygamberler de Hz. Muhammed'i (s.a.v) görenler veya ondan sonra gelenler hükmünde olmak üzere bize katıldılar. O halde geçmiş peygamberlerin velileri, peygamberlerinden alırlar, peygamberleri de Hz. Muhammed'den (s.a.v) alırlar ilimlerini. Böylece Muhammedi velayet, O'ndan almak noktasında bütün peygamberleri birleştirmektedir. Bu yüzden hadiste şöyle buyurulmuştur: "Bu ümmetin alimleri, İsrail oğullarının Nebileri gibidir." yüce Allah bizimle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Li tekunu şuhedae ale'n Nasi / Sizin insanlığa şahit olmanız için." (Bakara, 143) Hz. Resul (s.a.v) hakkında da şöyle buyurmuştur: "Ve yevme neb'asu min külli ümmetin şehiden aleyhim min enfusihim / O gün her ümmetin içinden kendilerine birer şahit göndereceğiz." (Nahl, 89) Şu halde biz veliler, o Nebilerin tabilerinin üzerinde şahitleriz, küllî Muhammedi verasetten dolayı halvette himmet tasarrufunda bulunuruz.

Bil ki, hikmetli, kâmil, muhakkik ve oturmuş şahsiyet, her hâle ve her vakte layık olduğu şekilde muamele eder, bunları birbirine karıştırmaz. Hz. Muhammed'in (s.a.v) tavrı budur. O'nun rabbi ile münasebeti iki yay gibi ya da ondan daha yakındı. Sabah olup bunu yanındakilere anlatınca, müşrikler O'nu tasdik etmediler. Çünkü bu olayın izleri üzerinde zuhur etmemişti. Ama izleri üzerinde zuhur edince, başka olayların aksine bunu onayladılar. Çünkü yüzüne peçe örtüyordu.

Her salikin, O'ndaki hâllerden etkilenmesi ve âlemlerin bazısını bazısına karıştırması zorunludur. Fakat bu makamdan, zahirde alışılagelen yasa doğrultusunda cereyan eden ilâhî hikmet makamına yükselmesi de gereklidir. Yine harikuladelikleri kendi sırrına çevirmesi de gerekir. Ki sürekli beraberlikten dolayı harikuladelikler onun için normal şeylere dönüşsünler. Bu kimse her nefeste artık "De ki: Rabbi zidni ilmen / Rabbim ilmimi arttır." der, felek nefsini döndürdüğü sürece. Vaktinin kendi nefsi olması için çalışmalıdır. Bu vakte ait bir şey de kendisine varit olunca bunu kabul etsin, ama aşk ile bağlanmaktan sakınarak korusun. Çünkü attığı zaman buna muhtaç olacaktır.

Şeyhlerin çoğuna feyizler, terbiye esnasında varit olur. Bunun yanında bizim anlattığımız hususları korumada titiz davranmadılar ve bu hususta küllî olarak zühdü tercih ettiler. Aslında vakit uzun olduğu halde, kişinin hazır olması bakımından kısalabi-lir. Kiminin vakti bir saat, kiminin bir hafta, kiminin bir ay, kiminin bir sene, kiminin de ömründe bir keredir.

Bazı insanların da hiç vakti yoktur. Şahsiyetin yüceliği vaktinin darlığını gösterir. Vakti olmayan kimse, hayvanîliğinin üzerinde olmasından dolayı mahrum kalmıştır. Çünkü kalpte melekuta yönelik şehvet varken melekut ve irfan kapısının açılması imkansızdır. Müşahede eden kimse açısından Allah'ı bilme kapısına gelince, kalpte mülk ve melekut alemine yönelik toplu bir bakış olduğu sürece açılmaz.

Bil ki, insan bu vazedilmiş olgular doğrultusunda bir seyir izlediği zaman, onları ikame etmiş olur. Bu olgulardan biriyle ilgili olarak da özellikle cennetten başka öte bir himmeti de olmaz. İşte bu alan, su ve mihrabı olan bir âlemdir. Aynı şekilde eğer himmet, gerekli kapasite olmaksızın ibadetlerin öte-siyle irtibatlı olursa, her hangi bir keşif gerçekleştirmeyeceği gibi himmetin de bir faydası olmayacaktır. Aksine bu amelin sahibi bir hastaya benzer ki, bütün gücü kaybolmuş, ama iradesi yerinde duruyor. Himmeti hareket halindedir, ancak alet işlevsizdir. Böyle bir kimse himmet etti diye maksadına ulaşabilir mi? Dolayısıyla himmet ve başka etkenlerle kemale erme istidadına sahip olmak bir zorunluluktur. Bu aşamadan sonra kişi hakikatin aynına ulaştığında himmeti eksik kalır. Bu ise arzunun hasıl olması demek değildir. Elde eden kimse ise arzu etmemiş olarak belirginleşir. Bu, perdenin kaldırılması sırasında içine düştüğü dehşetten başka bir şey değildir. Çünkü müşahede esnasında sahip olduğu bilgi, onun ilgisini kendisi hakkında zuhur edenin üstünde bir olguya yöneltir, zuhur eden şeye değil. Çünkü zuhur edenin objesi bir olmakla birlikte veçheleri sonsuzdur. Bunlar bizdeki etkilerdir de. Bu yüzden bilen kimse

her zaman susuzdur ve bilgi bahşeden de daima onunla ilintilidir. Öyleyse amel edenler böyle bir iş için amel etsinler ve yarışanlar da bunun gibi bir sonuç için yarışsınlar.

Bil ki, insan bu vazedilmiş olgular doğrultusunda bir seyir izlediği zaman, onları ikame etmiş olur. Bu olgulardan biriyle ilgili olarak da özellikle cennetten başka öte bir himmeti de olmaz. İşte bu alan, su ve mihrabı olan bir âlemdir. Aynı şekilde eğer himmet, gerekli kapasite olmaksızın ibadetlerin öte-siyle irtibatlı olursa, her hangi bir keşif gerçekleştir-meyeceği gibi himmetin de bir faydası olmayacaktır. Aksine bu amelin sahibi bir hastaya benzer ki, bütün gücü kaybolmuş, ama iradesi yerinde duruyor. Himmeti hareket halindedir, ancak alet işlevsizdir. Böyle bir kimse himmet etti diye maksadına ulaşabilir mi? Dolayısıyla himmet ve başka etkenlerle kemale erme istidadına sahip olmak bir zorunluluktur. Bu aşamadan sonra kişi hakikatin aynına ulaştığında himmeti eksik kalır. Bu ise arzunun hasıl olması demek değildir. Elde eden kimse ise arzu etmemiş olarak belir-ginleşir. Bu, perdenin kaldırılması sırasında içine düştüğü dehşetten başka bir şey değildir. Çünkü müşahede esnasında sahip olduğu bilgi, onun ilgisini kendisi hakkında zuhur edenin üstünde bir olguya yöneltir, zuhur eden şeye değil. Çünkü zuhur edenin objesi bir olmakla birlikte veçheleri sonsuzdur. Bunlar bizdeki etkilerdir de. Bu yüzden bilen kimse her zaman susuzdur ve bilgi bahşeden de daima onunla ilintilidir. Öyleyse amel edenler böyle bir iş için amel etsinler ve yarışanlar da bunun gibi bir sonuç için yarışsınlar.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

Salat ve selam efendimiz Hz. Muhammed'in, O'nun ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

İKİNCİ KİTAB

KİTABU'L İSRA İLA MAKAMİ'L ESRA

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

KİTABU'L İSRA İLA MAKAMİ'L ESRA

Bismillahirrahmanirrahim

Efendimiz Uz. Mahummed'e, ehlibeytine ve ashabına salat ve selam olsun.

Yüce Allah'a muhtaç (fakîr), ilâhî huzurda zincirlenmiş, rabbani huzurun kölesi kul - Allah güzel bir son nasib etsin - şöyle der:

Gündüzünü karanlık gecesinden çekip çıkaran, ikisinde aydınlık güneşini ve genel ayını doğuran, ikisini açık ve müpheme delil olarak belirginleştiren Allah'a hamdolsun. Kıdem dilinden evveli bir ham-dolsun. İdraklere celâl, cemal ve kemalin en son noktasını öğreterek eğiten, konuşan, göğüslerin cömertlik ve kerem nun'unun mürekkebiyle yazılmış levhinde kalemi yönlendiren, bütün idrakler aracılığıyla göğünü yokluktan yarıp ortaya çıkarma vaktinden münezzeh olan, kulunu bir gece vakti Mescid-i haram'dan Mescid-i aksâ'ya, en kadim mekâna götüren Allah'a hamdolsun. Hamdinden geçen ve önce gerçekleşenlerin gereğince şükürler olsun O'na. "Lam" ile şükrolsun, "Ya" ile değil. Çünkü "Ya" kesilir.

Evveliyette ilk ibda edilen (örneksiz, eşsiz var edilen) ama mevcut olmayana, izhar edilen, ama belirginleşmeyene, misi olarak nitelendirilen, fert olarak yaratılıp henüz taksim edilmeyene salât olsun.

"Leyse kemislihi şey'un / O'nun benzeri gibi hiçbir şey yoktur." (Şûra, 11) O, fert âlim ve âlemdir. O'nu zat aynasına bakan olarak ikame etmiştir. Zat aynasıyla bütünleşmediği gibi O'ndan ayrı da değildir. Nitekim mislin sureti aynada görününce O'na inandı ve selam verdi. Onu mülkünün anahtarlarına sahip kıldı, O'na mülkünü teslim etti. Bu yüzden hitap, en mükerrem kılınmış varlık olarak sensin. En büyük harem sensin. Rükün sensin, ayrılmaz olan sensin. Makam ve öpülen hacer-i esved sensin. Zemzemdeki su da sensin. Çünkü ondan içmiştir. Bu sırrı anla!. "El mu'minu mirâtul ahi - Mümin, kardeşinin aynasıdır." Terkibi vasıtasıyla işaret edilen de budur. O halde kişi aynada gördüğüne baksın ve gizlesin. Hz. Peygamberin ehlibeytine ve tertemiz ashabına selam olsun.

İmdi... **"el-İsrâ ila Makami Esra"** olarak ifade edilen bu kitapta, akli miraç, ruhani makamlar, ilahi sırlar, kutsal illî mertebelerin ehli sufiler topluluğunu ele almayı amaçladım. Bu bağlamda amacım, kevnî âlemden ezelî makama yönelik yolculuğu belli bir tertip dahilinde özetlemektir.

Bu arada, dille söylenemeyen, bilgi ve hâl ile izhar edilmesine imkan bulunmayan makama doğru sıralanan bazı makamların isimlerini de açıklamak istedik. Bu, mirasçı kılınan ruhların miraçları, Nebî ve Resullerin sünnetleridir.

Ruhların miracından söz ediyorum, şekillerin değil, sırların gece yürüyüşü (İsra), cennetleri veya ayanları görme surları değil. Zevk ve tahkik marifetinin süluku, mesafe ve yol süluku değil. Mana olarak göklere yükselme, ikamet olarak değil. Meseleyi nesir ve nazım yoluyla vasf ettim. Sembolik anlatım ile açık ve anlaşılır anlatım arası bir dil kullandım. Ezberlemek isteyenlere kolaylık olsun diye lafızların seçili olmasına özen gösterdim. Yolu açıkladım, hakikati bütün çıplaklığıyla gözler önüne serdim. Sıd-dık'ın sırrını en parlak haliyle ortaya koydum. Mü-nacatları, bazı kelimeleri saymak suretiyle tertip ettim. Konuya başlarken bu açıklamaları gerekli gördüm. O'na tevekkül ediyorum ve O'ndan hidayet diliyorum.

Kalbin Yolculuğu

Salik der ki: Endülüs ülkesinden yola çıktım. Amacım Beytü'l-Makdis'e gitmekti. İslâmı soylu bir at, mücadeleyi döşek, tevekkülü de azık edinmiştim. Yolun ortasını izleyerek yürüdüm. Varlık ve tahkik ehlini arıyordum. Bu grubun önderinin karşısına çıkmayı umuyordum.

Salik der ki: Derken coşkun akan bir çayla, göz alıcı bir pınarla, yani zatı ruhanî, sıfatları rabbani bir gençle karşılaştım. Kendisine yönelip bakmam için işaret etti.

Dedim ki: Ey sağlam kulp! Senin ötende ne var? Dedi ki: Sonu olmayan bir varlık. Dedim ki: Binici nereden beri zuhur etmiştir? Dedi ki: Perdedarın başının yanından beri. Dedim ki: Seni dışarı çıkmaya iten sebep nedir? Dedi ki: Seni içeri girmeye iten sebep neyse. Dedim ki: Ben yitirdiğimi arıyorum. Dedi ki: Ben de bulduğuma çağırıyorum. Dedim ki: Nereye gitmek istiyorsun? Dedi ki: İstediğim tarafa. Ancak ben iki doğuya, iki ayın doğduğu yere, iki ayağın bastığı mekana gönderildim. Karşılaştığım herkese "nalınlarını çıkar " demekle emrolundum. Dedim ki: bunlar anlamların ruhlarıdır. Bense ancak zamanla kayıtlı olan şeyleri görebilirim. Kur'an'm ve tekrarlanan yedinin (seb'ul mesani) hakikatini de anlayabilirim belki de.

Dedi ki: Sen, kendi güneşinin yüzünü kapatmış bir bulutsun. Kendi hakikatini tanı. Çünkü benim makamıma yükselenden başkası sözlerimi anlayamaz, benim düzeyime çıkamaz. Böyle iken nasıl benim isimlerimin hakikatini öğrenmek isteyebilirsin? Ama sen, isimlerimin düzeyine yükseltilirsin... sonra bana şu şiiri okudu ve beni hayretler içinde bıraktı:

Kur'an benim, benim tekrarlanan yedi (seb'ul-mesani) Ben rahmetin ruhuyum, zamanla mukayyet eşyanın ruhu değil.

Kalbim, bildiğimin yanında mukimdir.

Onu görürüm, sizin yanınızdadır dilim

Göz ucuyla cismime bakma

Anlamlardan yararlanıp nimetlenmeye geri dön.

Zatın zatının denizine dal, görürsün

Objelerde görünmeyen harikuladelikleri.

Müphem olarak beliren nice sırları

Ki örtülüdürler; görürsün parıldayan ruhlarla

Bir işareti anlayan onu korusun

Yoksa oklarla öldürülür

Aşkın Hallac'ı gibi; çünkü görünmüştü

Ona hakikatin güneşi yaklaşarak

Ve demişti: Ben, O Hakkım ki,

Zamanın geçmesiyle değişmez zatı.

Ey arkadaş! Söyle bana, nereye gitmek istiyorsun? sana yolu göstereyim. Nereden geliyorsun? Nereye gitmektir amacın? Dedim ki: Bir işlek yoldan kaçarak geldim, maksadım Resulün şehrine (Medine) gitmektir. En parlak makamı, kibrit-i ahmeri arıyorum. Bana dedi ki: Ey benim gibi arayış içinde olan! Şu sözümü duymadın mı:

Ey sır yolunu arayan, onun peşinde olan!

Geri dön; bütün sır senin içindedir çünkü.

Seninle aradığın şey arasında, ey latif sır! Kimisi saydam, kimisi katı üç perde vardır. Biri, kızıl yakutla taçlandırılmış. Tahkik ehline göre ilk perde budur. Bir diğeri sarı yakutla taçlandırılmış, ayırım ehlinin kanaatine göre de ikinci perde budur. Üçüncüsü, gri yakutla taçlandırılmıştır. Tarikatta berzah ehli olanların dayandığı da budur. Kızıl yakut zat içindir, gri yakut sıfatlar içindir. Sarı yakut da fiiller içindir. Bu da ayrılık perdesidir.

Sonra bana şöyle dedi: Yol arkadaşın kimdir? Dedim ki: Doğru bakış, iyi haber. Dedi ki: O en yüce dosttur. En parlak konumda sana uyum gösterdi mi? Dedim ki: Ben bu usulleri bilmem; ama arzum vasıl olmaktır. Bu yüzden himmetimi önüme kattım. Tur dağını da imam edindim. Böylece "kelamımı işitenden başkası beni görmez"i işittim. Düşüp bayıldım. Cismim parçalanıp tuz buz oldu. Vadiye atılmış olarak kaldım. Nalınlarım ortadan kayboldu, geride bir azığım kaldı. Kevn gösterilmeyince bana, bir ayn ile ya-kmlaştırıldım.

Ayne'l Yakîn

Salik der ki: Bu ayn bana seslendi: Ey genç! Nereye? Emire gidiyorum, dedim. Dedi ki: Önce kâtibin ve vezirin huzuruna çıkman lazım. Onlar seni kast ettiğin kişinin huzuruna götürürler. O zaman inancının hakikatini görürsün. Dedim ki: Kâtibin ve vezirin yeri neresidir? Dedi ki: Divandan inişinin, eyniyetten (neredelikten) soyutlanışmın, güven giysisinden sıyrılışının, illiyetten soyuluşunun, fark ve aralıkta duruşunun, balçıklığa girişinin aynıdır. Çünkü biri ancak birle görebilirsin. Bu noktada görünmezle görünen birleşir. Onun görünmezliği. senin ondan perde-lenişindir. Vezir, Ona karşı Onunla sana yardım eder. O Onun yerinde ve göğünde Onun halifesidir. Sıfatlarının ve isimlerinin sırlarını bilir. Bütün melekler Ona secde ettiler. Ama melun (İblis) secde etmekten kaçındı. Bu yüzden yüz çevirip kıskanan yok oldu. Birin halifesi ise baki kaldı. O hem melik hem halifedir. Çok üstün hakikatlerin birleştiği yerdir. Eğer Ona ulaşırsan, Onun makamına inersen, sana hürmet gösterilecektir. Seni koruyacak ve sana dost olacaktır. Seni dostlarının arasına katacaktır.

Küllî Ruhun Sıfatı

Salik dedi ki: Onun niteliklerini bana anlat, ki gördüğümde Onu tanıyayım, yanına vardığımda Onun için secdeye kapanayım. Dedi ki: ne yalındır, ne de mürekkep. Orta yolu izlemediği gibi sapmaz da. Yer kaplamaktan ve bölünmekten münezzehtir. Cisimlere hülûl etmekten beridir. İlli emanetlerin taşıyıcısı, yüksek sıfatların toplayıcısıdır.Önüne konulmuş cisimlere yönelim maddeleri, onun yerine konulmuş maddeler gibidir. Zat ile girmediği gibi, sıfatlar ile de hariç değildir. O bilinen bir vasıf, mev-suftan ayrılmayan bir sıfattır. Öncesiz (kadim) ve müstağniden çıkmış muhdas (sonradan olmajdır. Ona bütün gizli sırları bahsetmiştir. Yine gizli ve ulu bir mana bahsetmiştir. Gölgesi yoktur, Ona benzer bir şey de yoktur. Aydınlatılmış bir aynadır O. Kendi hakikatini Onda tasvir edilmiş olarak görürsün. Suretini gördüğün zaman, senin için belirginleşmiş demektir. Onu bil, çünkü senin arzun budur. Artık arzuna ulaşmışsındır, sakın ondan ayrılma.

Daima arkadaşlara eşlik ettim, durmadan ufukları dolaştım, kervanlara katıldım, viraneleri kat edip geride bıraktım. İş için damgalanmış develeri binek edindim. Yolun tozunu dumanını savuran binekler döşeğimi taşıdılar. Denizlere biniyor, perdeleri, hicapları yırtıp geçiyordum. Bu üstün şerefli suretin, (ki halife olarak adlandırılmış) illetin peşin-deydim. Ayn'den ayrıldığım günden beri suretimi açık göremiyordum. Derken seni gördüm, yalan yok, kendimi gördüm. Söyle, kimsin sen? Neredensin?

Hakikat

Salik der ki: Bir şiir okudu, beni doğruya iletti:

Ey bilgi ve tasvir olarak benim kim olduğumu soran!

Ben, yazılmış olarak isimlendirdiği kitabım

Bir ince derinin içerdiği o yazı. Onu görürsün

Tur sayfasında durulmuş ve neşredilmiş olarak

İlâh onun için, onurlandırma olarak bir çatı kurdu

Yüksek bir ev; sırrın sırıyla mamur

Allah lütuflarından ona bir ses verdi.

Bir deniz ki, Allah'ın evini taşarak tavaf etmekte

Yazı, irade kalemlerinden kaynaklanan ilimdir

Bir deri üstünde; ateşin ve nurun anlamını içermekte

Nefis beyttir, doğruluk sırrı onda ikamet etmekte

Cömertlik kemali onunla meşhur olmakta

Ben ridayım, ben o sırrım ki zahir olur

Benimle kevnin karanlığı, onu nura çevirdiğinde

Bak, varlığım ilâhın zatındandır, bulursun

Kesin hak olarak, bendendir batıl ve yalan

Salik der ki: sonra şöyle dedi: Bana gel, Halife benim, ey arayış içindeki kişi! Vezir ve katip benim. Sıfatlar kürsüsünde fiilleri idare eden zatın halifesi-yim ben. Ben benzerim, sen örnek ve asılmış elbisenin sızıntısı. Bir Kâtip ki, akıl kağıtlarının sayfasına yazarım, bütün nakli ve akli bilgileri. Bir vezir ki, cisimlerin ağırlığını taşırım. Her şeyi bilen yüceler yücesine takdim edeyim diye. Dolayısıyla benim zatım birdir; ama sıfatlarım birden çok. Eğer isimleri istiyorsan bana secde et. Bil ki, isim müsemrnaya delalet eder. hepsi de senin içindedir. O zaman sana yetene kanaat getir. Seni ilgilendirmeyenden de uzak dur... sonra alelacele dedi, irticalen şu beyitleri okudu:

Heyhat! Giren ve çıkan

Ancak Kadir'in istediği bir şeyden dolayıdır

Ey dışarıdan güzel giysiye bakan!

Ey bakan! Senin insanın bir güzel giysidir

Heyulînin kökü birdir

Dönen felek onu çekip çevirmekte

Onun zatından konuşan batındır

Sıfatından konuşan zahirdir.

Suret kabul etmesi zatındandır

Ayn ondandır, ondan önce geçip gider.

Varlığı suruna bağlıdır

Anlam olarak varlık ki, kadir dilemiştir.

Yıldızları yönlendirir aleminde

Feleklerin, ki gelişli ve yürüyüşlüdür.

Güneşi doğusundan yükselir

Bedri batısında batar

Merkezde hükümleri yönlendirir

Akıllı veya aptal herkes şaşırır buna

Deniz, kıyılarına taşmıştır

Parlak ay ona yardım etmiştir

Güneş keünlerde faaldir

Taze dal ona övgüler sunmakta

Bir hava ki, bir âfete uğrasa

Yağmur yüklü bulutları hemen üzerine kapanır.

Eğer güzel bir manzara olursa bu onun zatındandır

Öncekiler ve sonrakiler ona doymuşlardır

O halde başkalık sıfatlarda, oluş ise zattadır

Tertemiz bukağıların bozulması

Cisimlerin varoluşlarından belirginleşti

Yetersiz gözün gördüğü kadarıyla

Arzım sarsılsa, dürülse

Güneşim, bu düzenleyip yayandan gelir.

Bak, bilinmez hikmete

İkiliğimiz üzerine bir perde örttü

Allah, Ona salat etti, birden

Bir nurdur ki, ruhlarımıza göz kamaştırıcı bir aydınlık vermiştir

Ne ayın on dördü ne kuşluk güneşi geçti Onu

İlki ve sonu düzenledi.

Salik der ki: Şiirini tamamlayınca, dalları köklerine döndürünce, derhal önünde secdeye kapandım, bir kul gibi huzurunda durdum. Dedim ki: Benim arzum, gayem sensin. Sensin temenni edilen sır.

Akıl ve İsrâ'ya Hazırlık

Salik der ki: Sonra zatı benden gizlendi, sıfatları ise benimle kaldı. Uyuyorken ben ve varlığımın sırrı teheccütte ayakta beklerken tevfik elçisi geldi bana; beni dümdüz yola iletmek için. Beraberinde ihlâs bu-rak'ı vardı. Burak'ın üzerinde başarı eğeri ve ağzında ihlâs gemi vardı. Birden süslü bir çatı ortaya çıkardı. Beni bozmaya ve çözmeye başladı, sekine bıçağıyla göğsümü yardı. "İtibarlı bir mertebeye yükselmeye hazırlan", denildi. Kalbimi çıkarıp bir mendile sardı, değiştirmeden emin olmak için. Rıza leğenine koydu, takdir buyrukları doğrultusunda. Orada şeytanın payına düşen kısımları dışarı attı. Sonra "İnne ıbadî leyse leke aleyhim sultan /Şüphesiz kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin yoktur." (Hicr,42) Suyuyla yıkadı.

Sonra tevhit hükmüyle, birleme imanıyla doldurdu. Doğrultucu hizmetçileri emrine verdi. Destekçilerle takviye etti. Sonra üzerine doğruluk mührünü vurdu. En hayırlı topluluğa kattı. Sonra göğsümü ünsiyet iğnesiyle dikti. Takdis öğütleriyle nefsin kirlerini temizledi. Sonra sevgi elbisesini arkadaşım yaptı. Derken yakınlık burak'ma bindim. Burak geceleyin kevnler hareminden cennetler kutsiyetine götürdü. Burak'ı cennetler kutsiyetinin kapısının halkasına bağladım. Yere indim. Mihrabında rükua gittim. Sonra berraklığı gerçekten berrak olan biri havada beni dürttü. Omuzlarımdan heva giysisi aşağı düştü.

Bana şarap ve süt sunuldu. Sütün mirasının tamamını içtim. Şarabı içmedim; sarhoş olup sırrı açıklamaktan korktum. Aksi takdirde peşim sıra gelip kör olanlar sapıtırdı. Eğer bana su verilseydi, itibar mirasının hülasası olan suyu içerdim. Nitekim şu ayette buna yönelik bir işaret vardır: "Ve ma erselnake illa rahmeten lilalemîn / Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiya, 107)

Şayet içilen bal olsaydı, bal arısında gizli olan sırdan dolayı hiç kimse önceden bir şeriat almış olmazdı. Çünkü onda kalplerin helaki söz konusudur.

Salik der ki: Sonra havadan mukaddes vadiye baktım. Resul bana dedi ki: Nalınlarını çıkar ve ümitsizliğe kapılma. Çıkardım nalınları, sonra yürüdüm ve dinlemeye başladım:

Nalınlarımı çıkardım yüce vadide

"Ba" yi getirdim miada

"Sad"dan kayboldum "dal" ile

Ben suya kanmış değilim, çok susamış da değilim.

Vasıf olarak gülen de değilim,

Ağlamam yolculuğuma ve azığıma

Benliğim un ufak oldu, görününce

Tek'in benliği vadiden

Onunla, tekten sonra çift oldum

Süren ve yol gösteren yok oldu

Ayrılık birleşmeye dönüştü

Yol gösteren birle birleşti

Sensin Mevla yüceler binasında

Anlar, bayramlarım oldu

Onlara ilimle açıklayıcı olarak dedim

Hazarda ve çölde yaşayanlara hitap eder oldum

Mutmain Nefis/ Coşkun Bir Deniz

Salık der ki: Sonra resul(elçi) ile birlikte en açık bir yola yükseldim, oradan coşkun dalgalı bir denizi seyre koyuldum. Her zor kolaylaştı. Bu büyük denizin enginliğinde yalın âlemin gemisini gördüm. İyice anlayıp bilgisini kavramak için ona baktım. Bana denildi ki: Bu geminin genelini ve ayrıntısını kavrayın-caya kadar seyret. Bu ariflerin gemisidir. Onda varislerin yükseliş merdivenleri vardır. Bir gemi gördüm, zatı ruhanîydi. Sayıları semavî. Gemiyi iki ayak yürütüyordu. Geminin sakinleri cennet sakinleriydi. Süzülüşü latifeler, kenarları kavrayışlar, lafızları irfanlar, güvenleri yakindi. Demir atması güç ve itibardı.

Yelkeni şeriat, sofrası tabiat, ipleri sebepler, kubbeleri maceraların özüdür. Başkanı akıl, önderi akıl, letafeti sancağı, fiilleri deneyimidir. Horlanmaktan selamettir. Denizleri varidatlardır. Gemileri sır ve faydalardır. Öncesi ezelden beri inayettir. Sonu, ebette illet yollarından arınma himmetidir. Denizi fikirler, rüzgarı zikirlerdir. Dalgaları hâller, duası ameller. "Elifin Allah'ın adıyladır ifadesinde zuhur etmesiyle yüzer gemi, "İkra bismi rabbike / Rabbinin adıyla oku" (Alak, 1) ayeti de müntehasıdır. Mücahe-de denizinde yüzer, tâ ki inayet ruhları ile müşahede sahilinde karşılaşıncaya kadar. Aldanış denizini aşınca, yabancılardan oluşan karışık enginlikten selamet bulunca, başkan boynunu uzattı ve garip bir iniltiyle hislerini şöyle namzetti:

Sır, vicdanımda belirince
Varlığım yok oldu, battı yıldızım
Dönüştü kalbim rabbimin sırrıyla
Cismimin güzelliğinin şeklinden yitip gittim
Onunla Ondan geldim, Ona doğru gidiyorum
Bir kafilede, en yüksek kararlılığımla
Orada açtım fikrimin yelkenlerini
İlmimin gizliliklerinden oluşan bir enginin dalgalarında
Şevkimin rüzgarları ona doğru esti
Denizde ok gibi akıp gitti
İniş denizini aştım, derken
Açıkça gördüm, ismim olmayanı
Dedim ki: ey kalbimin gördüğü!
Sevginizi vuruyorum okumla
Sen benim ünsiyetim ve bayramımsın
Arzuda gayem ve ganimetimsin

Salik der ki: Sonra sudan ayrılınca beni ilk semaya yükseltti.

Vezirlik Semasi / İlk Sema (Adem)

Salik der ki: Benim için cisimler seması açıldı. Orada Adem (a.s.)in ruhaniyetinin sırrını gördüm. Sağında öncesizlik karanlığı, solunda yokluk karanlığı. Bir sevgili kucakladı beni. İşini sordum, cevap olarak şöyle dedi: Ey oğlum! Batı memleketlerinden yola çıktım, Yesrib şehrine gitmek için. Kırk gece yol aldım. Koyu karanlıkta kuyruğunu yerde sürdürenin yürüyüşü gibi. Oraya varınca, ümit bağladığım bütün sebepler ortadan kalkınca, bazı yoldaşlarıma, çok yakın arkadaşlarıma dedim: memleketinizde kast edilen bir zengin veya önünde oturulan bir müderris var mı?

Bana dediler ki: Orada çok çetin araştırmalar yapan, iyi münazara eden bir müderris var. Nakilleri sahih ve verdiği haberler doğrudur. Künyesi Ebu'l Beşer'dir. Ay mescidinde ders veriyor. Olağanüstü işleri var. Seninle onun arasında da perde yoktur.... Bunun üzerine sarıktan çözülen bir ip gibi veya bir yükten ve ağırlıktan kurtularak hafifleyen biri gibi aşağı indim. Ders esnasında yanına vardım. Nefsinin ruhaniyetinden inme iznini

istedim. Birden parlak yüzlü, açık sözlü bir ihtiyar çıktı karşıma. Bana saygı sunmak üzere ayağa kalktı. Onur bahşederek beni oturttu. Beni ikramla oturtunca yanındakilere, "bu benim ailemdendir", dedi. Derhal gözlerini bana diktiler. Beni kardeşleri ve yardımcıları olarak aralarına aldılar. Bu davranışlarından ötürü mahcup oldum. Kalbimi büyük bir korku ve ürperti kapladı. Sonra bana, "nereden geliyorsun?" dedi. "İki denizin birleştiği yerden, iki kabzanın madeninden geliyorum" dedim. Dedi ki: O zaman sen bendensin. Dedim ki: Benim kastim sensin. Dedi ki: Bizi ne ile saydın? Dedim ki: Edindiğimiz nefisle. Sonra ona dedim ki: Ey efendim! Belki bir faydanın veya fazla bir hikmetin anlamıyla hemhal olur, anlamını huy edinirim. Dedi ki: Al. Allah göğsünü açsın, kalbini nurlandırsm, sana yönelik inamını ve ihsanını arttırsın. Derken Hak beni benden çekti, Beni bende yok etti. Küll beni taşısın diye küllü bana bahşetti. Hükmünü bana yerleştirince, bütün sırlara ve hikmetlere beni vakıf kılınca, beni bana geri döndürdü. Benden olup üzerimde olan her şeyi önüme koydu. Beni sadık bir dost edindi, sohbet arkadaşı olarak seçti. Arşını benim için divan yaptı. Mülkü hizmetçi, meliki emir eyledi. Bir müddet bu halde kaldım. Nefsim için ayanlar içinde bir benzer bilmiyordum. Sonra beni iki kısma ayırdı. Bir işi iki iş yaptı. Sonra beni diriltti ve bana perdeli olan şeyi gösterdi ve beni eğlendirdi. Dedim ki: Bu benim, benden başkası değil. Bunun üzerine bir yarı öbür yarıya şefkatle yöneldi. Böylece zat ve sıfat arasındaki fark sahih oldu. Dedim ki: ilahım! Bu gölge niçin? Dedi ki: Kalemle levhe yazıldığında, senin yazına Nuh'un nurundan feyz verildiğinde, karışım kalktığında, bütün renkler gözlerine göründüğünde, niçin olduğunu bilirsin? Bu gölgeyi senin için var ettim. Derken kalemle öncesizlik levhine yazdım, derhal öncesizlik sırrı bana göründü. Yokluğun yü-zündeydi. Ben şu anda öğrendiğimi ders veriyorum. Bildiğimi de bunlara yayıyorum. Sonra şu şiiri okudu:

Ey zahirlerin ayı ! Ey giyinmiş

Yeşil ipekten bir entari!

Kuru bir servetin maşuku oldun

Ateşin alevi olmasaydı kuruyacak değildi

Kısa bir süre orada hapsedildin

Bunun için mahpesin sahibi diye çağrıldın

Bir çok ilimlerle orada başkanlık ettin, göründü

Sende. Eğer bu olmasaydı, başkan olmazdın

Bu yüzden sen sekizin içinde dolaşırsın

Ve yirminin içinde, gizlenen şeytanların

Yüzer gibi koşan soylu bir at sırtında, şekil verilmiş ona

Bakırdan, ki iflas eden sanatı bitirmiştir.

Salik der ki: Bana yerleştirdiklerinden dolayı sevindim, bana bahşettiklerinden dolayı neşelendim. Sonra bana dedi ki: Yüksel, yarış, bu zamanda sana gizli olan nice göz aydınlığı ikinci gökte sana gösterilecektir.

Yazı Seması/İkinci Sema (İsa)

Bismiliahirrahmanirrahim

Salik der ki: Güzel yüzlü resul (elçi), açtı ruhlar semasını. Mesih'i görmekle üfledi ruhun suruna. Hayatım onun varlığıyla birleşince, zatım onu görmenin nimetine erişince,

cihetlerinin ve zaviyelerinin nuru her tarafı kaplayınca, şeklini ve seciyelerini kaplayınca, cisimlerin evlerinden karanlık dürülüp atılınca,

Bana dedi ki: Merhaba, hoş geldin. Genişlik ve kolaylık bulasın. Ey salik! Tahkik et zatımı, sıfatlarıma bak. Ben cömertlik hazinelerinin bekçisiyim. İlk mevcuda bahşedilenim. Ben olmasaydım, isimler bilinmezdi. İsim verene de bir değer adı konulmazdı. Benimle konuştu, benim için yaratıldı, göğü ve yeri benimle yarıldı. Direkleri ve binası benim üzerimde dikildi... Sonra yüzünü güzelliği parlak ve cemali göz alıcı, buğday dalı gibi güzel endamlı bir delikanlıya çevirdi.

Bana dedi ki: Ey ilham kâtibi! Kalk ve diviti, kalemi al. Cisimler divanına yaz, imamın emriyle ilgili olarak bu delikanlının sana soracaklarını. Kâtibi, veziri ve bekçisi yanıma geldiler. Onu görünce, kalkıp ona yöneldim ve irticalen şöyle dedim:

Ey akıllı kâtip!

Senin işin ötelerde pek gariptir.

Yüce efendi seni yakınlaştırdı

Böylece kalpler sana akmaya başladı.

Göz kapaklarımdan gizlendiğinde

Gaipleri zahiri kaplar oldu.

Ey anlamlar kâtibi! sen olmasaydın

Yücelerde bir nasibim olmazdı

Ey eman destekçisi yaz, ki

Kuşkular içinde korkanlar eman bulsunlar.

Salik şöyle der: Güzel oldu. Ve ne güzel ayn! Şüphesiz ve yalansız. Der ki: Sonra yazdı, ama kısa tuttu ve lafı gereğinden fazla uzatmadı; amaca uygun söyledi: Bismillahirrahmanirrahim. Allah'ın salat ve selamı kerem sahibinin üzerine olsun. Bu velayetin ve emanın yardımcısıdır. Ruhların seyidi ve Rah-man'ın halifesinin ruhu emretti. Yanında tahakkuk edince, bunu kendisine vahyettiğinde yanında sabit olunca, ki Ademiyet dönemi onun yanında son buldu. Ona Muhammedi dönemde bir ok attı. Oku kağıdına isabet etti. Adaleti kıstasını ikame eder. okunun ona isabet ettiğini bilince, bunda en geniş paya ve en mükemmel nasibe sahip olduğunu anlayınca, bu büyük yardımcıyı yazdı. Bu kerem sahibi veliye. Allah ona söz vermiştir ve Allah'ın emaneti onun yanındadır. Yetkisine verdiği şeye doğru bakmaktadır. Verdiği söze de bağlılık göstermektedir. Emanetinin halifeliğini ona yüklemiştir. Zannına vefası ve diyaneti, iffeti ve korunması, hükümlere nüfuz etmesi, vehimlerin oluşturduğu problemleri ele alıp çözmesi, imamın sınırlarında duruşu galip geldiği için.

Eğer İmam'ın zannı bilgiye dönüşürse, savaşta ve barışta reayasını yönetirse, yargı ve hükümlerinde adalete uygun davranırsa, valilerini ve hakimlerini memleketin dört bir yanına dağıtırsa, biz de onu yönetici olarak yerinde tutar ve onu destekleriz. Eğer bu şartı yerine getirmezse, onu görevinden azleder, yerine başkasını getiririz. Ondan bu sınırda durmasını ve reayasına en kolay yöntemle muamele etmesini isteriz. Siz, genel ve özel topluluklar, Allah'tan başka sığınak bulamazsınız.

İşlerinizi güçlü kuvvetli, cesur, cömert birine tevdi ettik. Ona, size aslan payını vermesini ve en cüretli okla sizi korumasını söyledik. Ne söylediyse, onu biz söylemişiz. Ne yaptıysa onu biz yaptık. Bizim dilimizle konuşuyor. Bizim vicdanımızdaki düşünceleri tercüme etmektedir. Ona ölülerinizi diriltme, bölük pörçük halinizi derleme, kızlarınızı güvende kılma, bitkilerinizi yetiştirme, bilmediklerinizi size öğretme, zaman uzasa da, sayılarınız gün be gün artsa da eninde sonunda bize döneceğinizi size bildirme gücünü

verdik. O halde: İşittik ve itaat ettik, deyin. Sizden önce, işittik, ama isyan ettik, diyenler gibi olmayın. Bunu söyledikleri için biz onları kasıp kavuran saba yelleriyle darmadağın ettik. Durmadan artan yağmurlarla öldürdük. Onları helak ederek köklerini kuruttuk. Onlar hakkında verilen azap sözü gerçekleşmiş oldu. Onları kırıp geçirdik. Öyle ki yurtlarında bir tek canlı kalmadı. Onların başına gelen bu felaket Tubba ve İrem'i de kapladı.

O halde bizim dehşet verici egemenliğimize karşı çıkmaya yeltenmeyin. Azabımızın elçisine saldırdığınızda azabın size geç geleceğini düşünmeyin. Sizden önce nice örnekler gelip geçti. Bize karşı çıktığınız zaman başınıza geleceğini vaat ettiğimiz azap mutlaka gelecektir. Sizden sadır olan tavırlarınızdan ötürü, onun baş göstermesini beklemekteyiz. Sizden muhalefet tavrı sadır olduğunda bizden size bu azap intikal edecektir. Olan olduğunda azabın yönü size doğru çevrilecektir. Aslında yalnızca yapıp ettikleri-nizdir size dönmekte olan. Eğer hayır işlerseniz hayırla karşılaşırsınız. (Kim zerre ağırlığınca hayır işlerse onu görür). (Kim zerre ağırlığınca şer işlerse onu görür) (Her nefis yaptıklarına karşılık bir rehinedir). (Allah alemlerden müstağnidir.) (Tevekkül edenler Allah'a tevekkül etsinler) Nebilerin sonuncusuna salat ve selam olsun. Alemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Salik der ki: Eman yardımcısını aldım, onunla memleketi arasında bir tercüman oldum. Kararlaştırdığım hazırlığımı, verdiğim ve yürürlüğe koyduğum tüm hükümlerimde isabet ettiğimi görünce, bana dedi ki: Ne güzel bir tavır ortaya koydun. Sana bir ödül vereceğim. Çünkü sana denk gelecek bir benzerin yoktur, seninle boy ölçüşecek bir eşin yoktur. Bu makamın üstünde büyük bir makam, onur verici bir sahne, üzüntüsü bulunmayan bir sevinç menzili vardır. Orası cemalin eksiksizliğinin makamıdır. Celâlin sürekliliğinin mekanıdır.

Salik der ki: Bu makama ulaşmak için içimdeki himmet kabardı, perdelerini delip geçmeye koyuldum.

Şehadet Seması/ Üçüncü Sema (Yusuf)

Salik der ki: Cemal seması, celâl madeni önüme açıldı. Kapı açıldı ve bana selam verildi. Ümmetinin dizginleri bana sevkedildi, teslim edildi. Memleketin sarayında oturana, şehrin reisine yöneldim. Sarayın ortasında bütün mensupları gördüm. Kapıdaki hizmetçiye yanaştım, ne haber var? Bu büyük toplantı nedir? diye sordum. Dedi ki: Bir nikah akdedildi, gördüğün bir düğündür.

Ondan içeri girmek için izin istedim, izin verdi. Korkmadan ve gevşeklik göstermeden içeri girdim. İlk önce ben selam verdim. Derhal selamımı aldı. Utanma kanatlarım büzüldü. Gelin örtüsüne bürünmüştü. Önümüze perdelerini indirmişti. Ayaklarımın üzerine dikildim. En güzel isimleri olanı zikretmeye başladım. İki yay veya daha yakın olana salat ve selam okudum sonra. Ardından hoş kokulu ve kapsamlı övgülerle bu mahallin sahibini andım.

Dedim ki: Merhaba, bu mutlu zifafa, bu övgüye değer güzel intizama. Ki kalplerin sırlarını kaplamış, bütünüyle doldurmuştur. "Özlemle beklediğine hoş geldin" dedi ve onu mamur kıldı. Kızların efendisi, karanlıkların aydınlatıcısı. Ki Babili büyüledi ve onları güzellik oklarına tuttu. Onu mülkler arasında bir mülk gibi görmedim. Felek perdelerinin sütun arşının üzerine indirilmesi gibi de görmedim. Köklü bir şerefe dikkat çeken bir şeref, üstünlük bahşederek saadet verdiği türden bir kalıcı bir mutluluk olarak da görmedim. Ya da arzunun sürekliliğini ilan eden bir nisbet de değildir. Koç burcuna yakınlaşması güneşin, ne mutlu! Yakınlaştığı mutluluklardan ötürü. Birbirine komşu güzellik parçalarına eklendi, parlak ululuk aylarıyla bütünleşti. Çünkü iyi kadınlar iyi erkekler için, iyi erkekler de iyi kadınlar içindir. Mutluluklar size, ne kârlı bir alışveriş. Mübarek ve salih bir durum. Gıpta edilmeye layık bir beraberlik. İrtibat için uygun bir zemin. Selam ve güven içinde bir giriş. Düzenli yaşama ve evlatlar müjdesi. Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hz. Muhammed'e,

ehlibeytine ve bütün ashabının üzerine olsun, alemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun. Salik der ki: Sözlerimi tamamladığımda, salat ve selam okuyarak konuşmamı bitirdiğimde, perde birazcık kımıldar gibi oldu. Bir ses geldi ki, hastanın yüzüne vuran meltem gibiydi. Şöyle dedi:

Gelini Zehra olan, kuşkusuz

İkizler burcunu taç olarak giymiş başına, şi'ra yıldızı da ayakkabısıdır

Ey bağın mis kokulu gülü

Zehra'nın yüceliğine denk başka bir çiçek var mı?

Salik der ki: Ona dedim ki: Seni tanıdım, az önce seni niteledim ve sıfatlarını sayıp döktüm. Şu efendinin makamını bana göstermeni, ondan haber vermeni, kusurlarını ve üzüntülerini bana söylemeni istiyorum.

Dedi ki: Ey zarif, taze ve yabancı kişi! Sana feda olayım, ey talip ve ey güzel adam! Tam yerine düştün, bu işin uzmanının yanında durdun. Fakat idrak edilemez bir gaye sordun, ilim olarak sahip olunamayacak, kuşatılamayacak bir hususa dokundun. Bu yüzden anlayışın kadarını sana göstermem gerekti. İlminin kapsamında olması takdir edilen kadarını kavramaya seni muvaffak kılmam lazım geldi. Sonra perdesinin gerisinde, örtüsünün arkasında olana işaret etti.

Dedi ki: Bu eminler eminidir, binanın taşıyıcısı, Zehra'nın kocasıdır. Lahutlar ona gösterildi, nasutlar onun için yakıldı. Aşkla ona yöneldiler. Mülk ve köle olarak onun emrine girildi. Ama o yüzünü çevirdi, sırtını döndü. Hasta etti, ama hastalanmadı. Daha fazlasını istemeye yöneldi. Zihinleri büyüledi, dinleri tatil etti. Uzak yakın her düşman için bir intikam kılıcıydı. Yakın veya uzak her seven için de bahşedilmiş bir nimetti. Yıldızların zühresi ona secde etti, gelip geçen kafilelerin kalplerine korku saldı. Bütün mülk, anahtarlarını, hakimiyetini ona verdi, zenginliklerini ve ürünlerini ona bahşetti, memleketin yönetiminin halifeliğine sahip kıldı. Ama sözünü ve zimmetini bozmadı. Memleketini her zaman güzel bir şekilde yönetti. Fikrin dosdoğru neticeleriyle kaim oldu. Derken devlet dimdik ayağa kalktı, ufuklarının ve bölgelerinin genişliğine ve uzaklığına rağmen her tarafı iyiliklerle doldurdu. Kuvvetinin ve güçlerinin arasında göz alıcı bir güneş gibi doğdu. Zamanın biriciği, asrının eşsizi. Mülkünün tam ortasında. Mülkünün dışında tek bir şey görmemektedir. Onu görmek parlaklıktır, onu yitirmek körlüktür. Der ki: Garip bir şey işittim. Derken dördüncü semayı kesbetmek için veda ettim. Bir yol aramaya koyuldum.

Emirlik Seması/Dördüncü Sema (İdris)

Bismülahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Yüceliş seması önüme açıldı. Bana, Merhaba ey velîlerin efendisi! denildi, yalın mücevherlerle süslenmiş kulp! Dedim ki: Bana verdiğin müjde ve yaptığın açıklama ne güzel! Yüce makamın hakkı için, kimsin sen?

Dedi ki: Ben celâlet madeni, sülalenin efendisi yüceliklerin babası, güneşin ve kuşluk vaktinin efen-disiyim.

Onun karşısında dururken içimde meydana gelen vecdin etkisiyle şu şiiri okudum:

Kutsiyet huzurunda esenlik olsun sır ehline

Bir güneş ki, nurları aydınlatır kabrin karanlığını

Benzerlikten uludur, eşsizdir o

Sınırlarla ayrılmadığı gibi cins de değildir

Biz onunla varlığımızın kemaliyle idrak ediliriz

Tıpkı yarasanın güneşin göz kamaştırıcılığında idrak edilmesi gibi

Allah için! Ne güzel nur! Risaletin getirdiği

Tahminden, zandan ve sezgiden kurtaran

Onu bize getirirken kalp susuz ve arzu içindeydi

Yüceler alemine ve kutsiyet huzuruna karşı

Geldi ve o çok nuruna aldırmadı

Nalın ve kürsü huzurundan ona hitap etti

Ben nalınım ve kerem sahibi arş risaletimdir benim

Allah için! Ne güzel koca ve ne güzel gelin!

Sizin için nimetler bahşeden emanet fidanını diktim

Ben bir canım ki, ondan sonradır fidanın meyve vermesi

Tebliğe adadım kendimi, açıklanınca

Bazı şeyler ki, beni vehimden ve karışıklıktan kurtarır

Yürüdüm, şimşeklerim ve ışıkları belirmişti

His merkebinin sırtında gayp denizlerine daldım

Uyudum, ama göz kapaklarım uyumadı sabaha kadar

Çöl olmaksızın cinlerden ve insanlardan ıssız kaldım

Ey nefis! Bu haktır ki, varlığı parıldıyor

Ey nefis! Sakın inkar etme, ey nefsim!

Salik der ki:Sonra bir şimşek çaktı, onunla ayrılığın karanlığı yarıldı. Nasıl gördün? dedi, sana mahiyetimi ifade etmek istedim, bütün hüviyetimi senin için dile getirmek diledim. Gördün, ey Salik! Yabancıların nasıl yok olduğunu, nurların nasıl söndüğünü, fikirlerin nasıl meydana çıktığını, günlerin nasıl tamamlandığını, çiçeklerin nasıl boy saldığını. O zaman devşirimle hakikati ortaya çıktı, cisimler arzı aydınlandı. Bekaya iletildim, yükselme mahalline yürütüldüm. Ben güçlü bir rehberim, en açık yolu gösteren. Ben yok edilemem, bende son bulunmaz. Arşıma istiva ettim, yatağımın işaretlerinin üzerine yan yattım. Artık benim muradım gerçekleşti. İnancımın bu akıbetinden dolayı hamdettim. Onun irade ettiğine kanaat getirdim. Eğer daha fazlasını istesem, mutlaka arttırır.

Muhafız Seması /Beşinci Sema (Harun)

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Önüme muhafızlık seması açıldı. Bana denildi ki: Kendisine ilimde genişlik verilenin semasını açtın. Semanın kapısı bana açılınca kapıcısı karşıma çıktı.

Bekçisi önüme dikildi. Semanın perdeleri benim için kaldırıldı. Kapıyı çalan kimdir? Kimdir bu yolları aşıp gelen? denildi. Dedim ki: Evin sahibinin emri üzerine gelen bir misafirim ben. Onun kervanından ayrılmanın imkanı yoktur. Çölleri kat edip geldi, havayı deldi. Şimdi kervanı meydanına durdurmuş bulunuyor. Şimdi kim garanti eder huzura gelip durduğunun tebliğini. Eğer gelişmeyi istemeseydi, bürüyen onu bürüseydi, bu, karşılıklı konuşmanın tecridini gerektirirdi. Sonra ziyaretçinin Binek sırtında belirmesi de söz konusu olmazdı. Sonra ben bu kıtaları aşıp gelmezdim. Kızıl muhafızın arkadaşı, büyük efendimiz hoş geldin, dedi, ben güzelliğinin sergilendiği süslerin mekanına gelişini garanti ederim. Dümdüz ok, ancak savaş günü için saklanır. Ya da Calinus'un kitapları, müzmin hastalıklara deva bulmaktan başka hangi amaç için neşredilir ki! Sonra beni yanına aldı. Önünde durdurdu. Halife beni görünce, çehresini bir gülümseme aldı. Allah, efendiye selam etsin ve yerini güzel kılsın, dedi. Sonra vezire dedi ki: Onunla doğruluk diliyle konuş. Ona hikmetle hükme bağlanmış kesin sözün arasını tanıt. Bunun üzerine vezir en güçlü kolunu sıvadı, diliyle üst dudağını yaladı ve şu şiiri okudu:

Bu halifedir, âlem olmuş efendidir bu

Bu makamdır, bu rüküdür, haremdir bu

Ona biat etmek için uzanmış sağ eldir bu

Ey imamlar! Teslim olun Allah'tır bu

Bütün canlılara önderlik etti, ama önderliği zahir olmadı

Gözlere buzağı ve put göründüğü için

Daima çağırır bir kavimciği ki himmetleri ebediyen

Musa'nın nail olduğuna nail olmaktır, ama bilmediler

Açıklık haramdır, baktıkça

Basiret gözü bir şeye, zatı yokluk olur.

Bu, yüce, erişilmez, ulu zatın halifesidir, ona zillet kasesinden içirmiştir, gölgeye sığınan. Rahim sebebiyle ona seslendi. Bu yüzden bu gün rahmete nail olandan başkasının Allah'ın emrinden kurtulamayacağını bildi. Böylece nur ve ziyada ikisini eşitledi. Halifelerin göğüslerinde belirginleştiler. Kadrini bilen kişi helak olmaz. Bedri aydınlanmayan bir güneşin nuru da sönmez.

Salik der ki: incilerini topladım, nurundan bir huzme aldım. Bu halin verdiği baygınlığım geçti. Göç etmeye başladım.

Kadılar Seması/ Altıncı Sema (Musa)

Bismillahirrahmanirrahim

Salik der ki: Derken ilham elçisi kelam semasını önüme açtı. Orada Musa'nın (a.s.) ruhaniyetini gördüm. Hemen ona selam verdim ve teslim olarak karşısında oturdum.

Başında güzel yüzlü bir şeyh duruyordu. Ne kısaydı, ne de uzun. Bana dedi ki: Bu şeyh, kadılar kadısı, valiler valisidir. Göklerle ilgili hükümlerin son mercii odur. Bir inişte bana gelmişti, gayet karışık gelmişti. Ben şimdi onun önüne bırakıyorum. Ondan nasibini al. Bil ki bunlardan sorulacaksın. Sonra yüzünü çevirdi ve şöyle dedi: Ey Kadı! Sorunu en kısa ifadede özetle. En yakın işaret halinde verdiğin cevap ikna edici olsun. Kadı şöyle dedi: Zelil ve aşağı kul, aziz ve üstün efendisine sordu. Şekil dururken ismin fani olması

doğru olur mu? İmam ona şu karşılığı verdi: Bilmez misin, ey Kadı?! Her mahluk mecburdur. Sınırlı olan bir varlık nasıl hakikati ihata edebilir? Onun kelamını bilen ifade eder. Ama sen onu mağrib olarak niteledin. Onun kelamının varisi de parlatır, aydınlatır. Ama sen onu mağrib ve maşrık olarak niteledin. Bir Muhammedi gizlilikleri arındırıp açığa çıkarır, sırları giyinir. Onun kalbi hakikatle mamurdur. Üzeri örtülü yolu müşahede eder. Yolu yabancılardan arındırır, amacını açıkça ortaya koyar ve kararlılıkla yola koyulur. Zatından zatını, sıfatından sıfatını, fillerinden isimlerini ve arzından semasını müşahede eder.

Sonra bunların tamamı yok edilir. İlâhî sıfatlar arşına istiva eder. Orada kulluk şeklinin baki kalması sahihtir. Bundan dolayıdır ki "yalnız sana" denmiş ve rububiyet sırrı ifşa edilmiştir. Çünkü varis nefsinden silindiği zaman, artık şeklinden kıyam etmesinden başka bir şeyin faydası olmaz ona. Hareketinden ve hissinden fena bulması gerekir. Bu denize battığı zaman, minnete de batmış olur. Dolayısıyla farzı ve sünneti ikame etmesi zorunlu hale gelir.

Kadı, bu sözleri onayladı ve kabul etti. Duyduğu sözlerden dolayı teşekkür ederek dönüp gitti.

Salik der ki: Sonra yüzünü bana çevirdi ve "Ve li küllin vechetun / Her kesin bir yönü(vechi) vardır" (Al-i imran,148) ayetini okudu

Ardından şöyle dedi:Bil ki, rabbine gideceksin. Ki kalbinin sırrını sana açsın, kitabının sırlarını sana göstersin, kapısının anahtarını sana versin, mirasını tamamlasın ve böylece gönderilişin sahih olsun, işte "kuluna vahyetti" hükmünden senin payına düşen budur. Katından neshedici bir şeriatı sana tahsis etmesini, bir kitab indirmesini bekleme. Bu kapı kapanmıştır. Çünkü Hz. Muhammed (s.a.v.) duvara konan son tuğlaydı. Ona muhalif her delil geçersizdir. Bu makamı elde ettikten, kalemleri çekip çevirenin söylediklerini tahsil ettikten sonra gönderilmiş olarak geri döneceksin. Varis olduğun gibi, senin varislerinin olması da kaçınılmazdır. Bu takdirde halka yönelttiğin her yükümlülükte şefkatli ol.

Çünkü fark huzuru, ahdi taşıma ve sınırın yanında durma hususunda zayıftır. Dolayısıyla Mevlan "benim huzurumda söz değiştirilmez" demediği sürece, reayana hafifletme yap diye seslendiği her hususu Ona sor. Ama bu kesin hükmü duyduğun zaman, artık ısrarla ve kararlılıkla sormanın bir faydası olmaz. Kevni yönetip idare ettiğin sürece yardım iste.-Allah'a yemin ederim ki, meşakkat beni yormadı ve uzaklık duygusu benden uzaklaştırıldı-Budur vasiyetim. Bil ki, Yoldaki delilin bu vasiyettir, yumuşak ol ve gereğini yapmaktan geri durma.

Salik der ki: Allah'a yemin ederim ki, ey efendim! Bilgilerin senin yanında bulunduğunu bildim. Hakikat ipleri sana uzanmaktadır. Bana dedi ki: Bu konuşmanın doğru olduğunu nereden bileceğim. Belki de bu, gerçekten uzak bir iddiadır. Dedim ki: Şiirim, bilgimde kesinleşmiş hakikati sana açıklayacaktır. Dedi ki: Şiiri oku, ki nerede olduğunu anlayayım ve iddianı ifade edip açıklarsan eğer sana icazet vereyim.

Salik der ki: Bunun üzerine ona şu şiiri okudum:

İkrarım ve inkarım arasındaki sır

Müşteridedir, ve akan havuzun kederi

Niçin demiyorsun: Ben koydum ikisinin sırrını

Ruhlara sırlarımı öğreten benim

Perdelediğim ateşten konuşan benim?

Bir nur ki, ateşte nurun zatına hitap ettim

Karanlık kevnleri var eden benim

Eğer dileseydik, nurlar sahibi olurlardı

Kevnleri yüzen boşlukta var eden benim

Topluca, ki yabancıların şiddeti ulaşmaz onlara

Ey asasını sert kayaya vuran!

Bir güneş, bir ay ve taşlarla dolu bir yer

Taşa hükmeden bir ağaca hayret et

Asıl perde arkasından vuranı gör

Zahir oldun, hiç kimseye gizli değilsin

Sadece yaratıcıyı bilmeyene gizli olursun

Doğuyu batıyı kat ettim, size ulaştırayım diye

İyilikleri, gecede ve seherlerde

Sizi bulamadım, sizden bir haber de duymadım

Bir kulak surların gerisindeki sesi nasıl duysun?

Ya da benzeri hiçbir şey olmayanı nasıl idrak edeyim?

Sınırımı aştığımda, seni bilmez oldum

Nefsini zamansal varedişlerden alıkoydun

Bu yüzden sen okuyucunun benliğinin ruhundaki sır gibisin

Zamanın dar geldiği birsin sen

Sen kevnden ve kıtalardan berisin

Salik der ki: Sana bahşettiği şeylerden dolayı gözlerimi aydınlatan, sana gizli olan sırları senin için ortaya çıkaran Allah'a hamdolsun.

Gaye Seması / Yedinci Sema (İbrahim)

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Yüce Resul (elçi) bana Halil (dost) semasını açtı. Ruhaniyetinin sırrının beytu'1-mamu-run çevresinde döndüğünü gördüm. Nurdan elbiseler içindeydi. Bana selam verdi: Hoş geldin, dedi. Büyük ikramda bulundu, sınırsız cömertlik sergiledi. Dedim ki: Ey misafirlerin babası (misafir perver)! Evlatlarının yurduna "Ümmül Kura" (kentlerin anası) diye isim verilen! En yüce makamının güvenliğinin mahiyetini bana anlat. Bana dedi ki: Battığı zaman yıldızı bekle.

Dedim ki: Senin zatından payıma düşen nedir? Dedi ki: Yiyeceğinde başkalarını tercih etmendedir. Bilmez misin ey oğul! Eğer cömertlik (cud) olmasaydı varlık (vücud) zuhur etmezdi, kerem olmasaydı hikmetler belirmezdi. Eğer başkasını kendine tercih etme olmasaydı, sırlar ortaya çıkmazdı!

Salik der ki: Ona dedim ki: Beytul-mamur'a , ma-kamul meşhur'a girmek istiyorum. Dedi ki: Bunun için bazı şartlar gereklidir, bunlar da kitabul-mes-tur'da, neşredilmiş yapraklarda yazılmıştır. Dedim ki: Bana göster ki, içinde olanlara bakayım.

Dedi ki: derhal gaye zühalı, velayet ehlinin -Muhammedi velayet ve sıddıklık makamları hariç- yanından çağrıldı. Bu Zühal onun bekçisidir. Gelirlerinin toplayıcısıdır.

Hızla koşup geldi. Kuşanmış olarak önünde durdu. Ona dedi ki: Nur hazinesini aç. Bana Kitabu'l-mestur'u getir.

Dedi ki: derhal onu getirdi. Dedi ki: Onu onun sağ eline ver. Bunun üzerine mührünü açtım, satırlarını ve işaretlerini inceledim. Kitapta şöyle deniyordu:

Bismillahirrahmanirrahim

La ilahe illâllah muhammedun resulullah.

Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed Allah'ın Resulüdür.

Bu Hakkın evi, doğruluğun oturağıdır. Toplanıp ayrılmanın menbaı, garbın ve şarkın sırrıdır. Bütün makamların sahiplerine haramdır, ancak yüce Dostun katından aşağı inen hariç. En parlak makama doğru sarkan, iki yay veya daha yakın duruma gelen. Seçilmiş Muhammed'in övülmüş makamı yani. Orada kuluna vahyettiğini vahyetti. Onunla ondan anlamın en açığını anladı. Kalb, israda yakınlık hakikatlerinden gördüklerini yalanlamadı. Andolsun onu bir inişte daha görmüştü. O sırada Adem henüz su ile balçık arasında bir varlıktı. Sidretul Münteha'nın yanında görmüştü. Orada başlangıç ve son buluşur. Orada ezel, vakit ve ebet eşitlenir. Cennetul me'va O'nun yanındadır. Diri olarak ulaşanların devamlı kalış yerleri. Zatı gördüklerinde sıfat cennetleri onları öteden alıp barındırdı. O sırada sidreyi bürüyen bürüdü, sırlar tarafından ve yüce tenzih cihetinden. Göz ondan başkasına kaymadı da azmadı da. Görünmez bir yokluğa nasıl kayabilir ki? Kürsünün ortasına kuruldu, yücelere ve aşağılara uzandı. Onun zuhur etmesiyle iki ayak zuhur etti. Arz onun nuruyla aydınlandı. Melekler sadece bir ayağa sarıldılar. Arifler ise görünmeyen ve görünen ayakların ikisine de sarıldılar. Ondan önce söz söylemezler ve O'nun emriyle hareket ederler. İstivanın en üst noktasından "Nun"un merkezine doğru amel ederler.

Onların varlıklarının sırrını sınadı, mevcutlarını müşahede edince. Onlara zatın heybetini giydirdi. Böylece lezzet denizlerine battılar. Sıfatların şekillerine tecelli edince münezzeh Allah, onları yok etti. Geride sadece gizli işaretler kaldı. Dolayısıyla varislerin ruhları müşahededе eşittir. Onlar bu gün nasıl iseler yarın da öyle olacaklardır. Ancak terkip yurdundaki müşahedeleri için bölünme ve kesilme söz konusudur. Yine bir makamda müşahede varken, bir başkasında olmaz. Oradaki müşahedeleri ise devamlıdır. O halde intikal ruhlar hakkında, haşir kalıplar hakkındadır. Cisimler yükümlülük yurdundan infial yurduna haşrolurlar. Ruhlar ise; Celal makamından Cemal makamına haşrolurlar.

Söylenemeyene kadar. Orada intikal artık caiz olmaz. Kime bu makam verilirse; beyte giriş ona haram olmaz. Allah'ın "ey Yesrib halkı! Artık size durmak yok" sözü üzerinde durup düşünene selam olsun.

Salik der ki: Ona dedim ki: Ey İslamın babası! Selam! Parçaları birleştiren. Yerin ve göklerin mele-kutunu bilen. Benim durumumu bilmedin. Değerimi düşürdün. Garip bir nazım ve olağanüstü bir nesirle sana kendimi anlatacağım:

Katip Allah sevgisini gönlüme yerleştirdiğinden beri

Şevkten bir satır ciğerime yazdığından beri

Sevgisine karşı duyduğum özlem ve vecdle eridim

Ah! Şevkimin bitmezliğinden. Ah! Hüznümden!

Ey isteklerin gayesi ve umutların mercii! Ey dayanağım!

Sana duyduğum özlem çok şiddetlidir, başkasına değil

Elimi kalbimin üzerine koydum, korktuğum için

Göğsümün yarılmasından, çünkü sabrım bana ihanet etti

Durmadan elimi bir yukarı kaldırıyor, bir aşağı indiriyordu

Öyle ki diğer elimi destek için elimin üzerine koydum

Gönül terkipten geçti, göçtü Yok eden sevgiliye, elime değil.

Vecd ile onu istiyordum durmadan ve tercih ediyordum

Bir hayretle ki, yarasanın iç geçirmesini andırırdı

Derken hakkın sesini kendi tarafımdan duydum

Benim katımda olan başkasına bakmaz.

Öl vecdinle veya coşku istiyorsan öl

Çünkü kalbin bedenine dönmüyor

Kalktım, ki şevk beni bir duruyor, bir saçıyordu

Sevincin şiddetinden Ahh! Ciğerim! diye haykırdım

Ey benzeri olmayan seni gördüğüm için

Artık benim için sapıklıkla doğruluk arasında bir fark yok

Nefis Onu bilgi olarak tanıyor ve görüyor

Gözle. Bu vakitte ve elbette Onu müşahede ediyor.

Zatı bizzat gören sıfata bakmaz

Çünkü onda saffın bukağıyla perdelenmesi vardır.

Salik der ki: Bana dedi ki: Bu perdeden murat benim. Kapılar sevenlere açılır. Dedim ki: Dostlukla sevgi bir midir? Sevgiyle yakınlık aynı mıdır? "Ve aciltu ileyke rabbi literda /Rabbim! Razı olasın diye sana acele geldim" (Taha, 84) diyenle, kendisi hakkında "Velesevfe yu'atîke rabbuke feterda / Rabbin sana verecek ve sen razı olacaksın" (Duna,5) denilen kimse arasında ne kadar fark var! "Rabbi'ş rahli sadrı / Rabbim göğsümü(sadrımı) aç" (Taha, 25) diyenle, kendisi hakkında "Elem neşrahleke sadrek /Biz senin göğsünü açmadık mı?" (İnşirah, 1) denilen kimse aynı olur mu?

Salik der ki: Sonra ona şöyle dedim: Başlangıcı böyle olan bir sonuç, açıklığı bu olan sırlar hakkında ne dersin? Ya da fiilime tanıklık eden şu sözlerime ne dersin:

İlahi! Ey mevlam! Karıştı sırrınız

Ve benim sırrım. Ey istek merdim! Sizi tercüme etmekteyim

Sizinle görüyorum, görünen ve görünmeyen eşyayı

Sizinle işitiyorum gizli fısıldaşmaları ve sizinle konuşuyorum

Zikirlerin makamı nere, fikirlerin yokluğu nere ve sırların ademiyeti nere!

Allah'ın zikriyle sevinir kalpler

Bilinenler ve gaipler açıklığa kavuşur

Zikri terk etmek her şeyin en faziletlisidir

Çünkü zatın güneşinin batması yoktur

Allah'ın zikriyle günahlar bağışlanır

Basiretler ve kalpler sevince boğulur

Durum olarak zikri terk etmek bundan daha faziletlidir

Çünkü güneş batmayacaktır

Sen neredesin ve benim vardığım sonra inip geldiğim makam nerede?

Ey kalbim! Ona ulaştım

Yol gösteren bir sevgili gibi ona de:

Arş olmasaydı, istiva olmazdı

Benim nurumla darb-i mesel vermek mümkün oldu

Salik der ki: Bu imalı sözleri gözlemleyince dedi ki: Görenle kör bir olmaz. Sonra bana dedi ki: Ey oğul! Mevlana yakardığın zaman babanı an. Ey oğul! Halilin sana ulaşması ne mümkün! Sen ki celilin ma-kammdasın. Yıldızlara bakıp "Fekale innî sekîm / Ben hastayım" (Saffat, 89) diyenle, hakkında "Ma kezebe fuadu ma rea / Kalp gördüğünü yalanlamadı." (Necm, 11) denilen kimse arasında ne büyük fark var! Ben diyorum ki: "Rabbigfirlî hatıetî yevmeddln / Rabbim! Din gününde hatalarımı bağışla" (Şuara, 83) Senin hakkında ise "Li yağfireleke allahu ma tekaddeme min zenbike vema teahhare / Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın diye." (Fetih, 2) deniliyor. Ben diyorum ki: "İcal lî lisane sıdkın fi elâhirlne / Bana, sonra gelecekler içinde, iyilikle anılmak nasip eyle!" (Şuara, 84) Senin hakkında ise "Ve refe'na leke zikrek / Senin sânını yücelttik." (İnşirah, 4) deniliyor!

Salik der ki: Sonra ağlamaya başladı ve dedi ki: Başkalarını düşünmek, bizi bu sırları doğrudan ele almaktan alıkoydu. Heyhat! Cömertlik nere, başkalarını kendine tercih etme nere? Cömertlik efendiliktir. Başkalarını kendine tercih etmek ise kulluktur. Cömertlik riyasetle beraber olur, başkalarını kendine tercih etmekse; özel olmakla beraberdir. Ey oğul! Sevgili ve mevlanın seni çağırdığı şeye doğru yürü. Aramızdaki ahit, sana seslendiği şeyi tanımak olsun.

Salik der ki: Burak döndü ve yedi tabakadan çıktı. Elçi (resul) nurlar sidresinde yolculuk asasını verdi.

Sidretul Münteha

Salik der ki: Ona dedim ki: Bu nur ve parlaklık nedir? Sidretul münteha'dır, dedi. Sonra kerem sahibi resul şu ayeti okudu: "Ve ma minna illa lehu mekamun me'alum / Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır." (Saffat,164) Bu yüzden gördüklerimizi ifade etmekten vazgeçtik, sustuğu gibi. İrade edilenin müşahede edilmesi gibi. Senin sınırlılık ve acizlik sükutunu müşahede etmen gibi. Bunun yanında işarete ve remze güç yetirilmez. Çünkü fesahat ve hikmetlerin madeni olunca, ona bütün sözlerin toplamı verilmiştir. Söylediklerinden fazlasını yapamadı. Allah'ın nurundan bürüyen bürüyüverdi. Burada durdu ve öteye adım atmadı.

Sonra şöyle dedi: Hiç kimse onu niteleyemez. Böyle olunca bir kimse nasıl onun hakikatini vasfe-debilir? İyisi mi durduğu yerde dursun. Yeşil yastıklara yaslanıp oradan yükselişi seyretsin, en şerefli topluluğa doğru. Birden yücelerden bir ses geldi: Yüce sergilere yaslanan! Seninle Onun arasında kerem sahibi kürsü var. Onunla her hikmetli iş bilinir. Orası himmet ve taleb ehli için edeb huzurudur. Vasıl olanlar oraya inerler. Perdelenenlerse onda yolculuklarına son verirler. Orada sana söylenenlere sarıl. Oranın sakininin vasiyetinin yanında dur.

Kürsü Huzuru

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Benim için kararlılık kanatlarını yarattı. Böylece anlayış semasında uçmaya başladım. Derken kürsü huzuruna vardım. Kutsi mevkiye. Vasinin mescidini sordum. En yüce tenzih noktasındadır, denildi. Orada iri ve kuvvetli bir şeyh gördüm. Bana, "bu, şeriatın kutbudur," denildi.

Karışık gruplar çevresini sarmıştı. Ayı çevreleyen haleler gibi. Utangaç bir edayla selam verdim, korku ve ürpertiyle değil. Şeyh (r.): Kast edip gelen! Merhaba! Cevherleri ve nadide mücevherleri arayan! Sonra bana: Nereye gitmek istiyorsun? denildi. İstememeyi istiyorum, diyecek oldum. Ama makam benim olmadığı için konuşacak gücü kendimde bulamadım. Bunun üzerine beni kendine çekti. Kırbacı önündeydi. Resulün şehrine gitmek istiyorum, dedim, develer sahibi, hak ve batılı birbirinden ayıran. Bana dedi ki: İzleri silinmiş, nuru sönmüş bir şehri ne yapacaksın?

Dedim ki: Toprağına işaret etmiyorum. Aksine nur saçan ayını, insanın içine ferahlık veren tertemiz suyunun unsurlarını kast ediyorum. Dedi ki: Hz. Resulullah (s.a.v.)ın "Ali onun (ilim şehrinin) kapısıdır" sözünü duymadın mı? İşte ben o kapının bekçi-siyim. Şehre girmek isteyenin kapıya yönelmesi, kapıcıya hoş görünmesi (yaltaklanması) gerekir. Mel-temler esmeye başladığı zaman, hikmetin tazelikleri armağan edilir sana. Bulutlar belirince, senin için ruhlar sırlarla donatılır. Dedim ki: Ey efendimiz! Acaba bu kapının bilinen bir anahtarı var mıdır?

Evet, dedi, her şeyi bilen ve kapıları açana andolsun:

Beyti kilitli gördüm

Sırrın sırrına, sahip kılınmıştı

Allah'tan açmasını istedim

Ne ile? dedi, Seninle dedim.

Beni de içine al, dedim. Dedi ki: Kişinin Müslümanlığının güzelliğinin göstergelerinden biri de kendisini ilgilendirmeyen şeyleri terk etmesidir. Ona dedim ki: O'nun mekanının hakikatini bildim. O'nu daha fazla nitele ve daha çok açıklama yap.

O'na dedi ki: Dört diş var; hikmet sahibi Rahman onları sağlamlaştırmıştır. Onların içinde dört hareket var; bütün bereketlere doğru akar. Sana hatırlattığımı ve sağlamlaştırdığımı yaparsan eğer, anahtarları elde eder, onlara sahip olursun. Anahtarlara sahip olan da kapıyı açar. Kapıyı açan ise, gömülü hazineyi bulur. Derken şeyh ve talebesinin şüphe ve kuşkudan emin, çok bahşedicinin (Vahhab) huzurunda yayılmış olduklarını gördü. Dedim ki: İstediğini anladım, işaret ettiğin sırrın farkına vardım. Ama bana daha çok açıklama yap, Allah da sana yönelik iyiliğini arttırsın, lütuf ridasını üzerine giydirsin.

Dedi ki: Allah'a dua et; beni ilhamıyla desteklesin, kadim ilmi ve kelamıyla beni pekiştirsin. Dinle ey salik! Allah senin fiillerini güzelleştirsin. Fiillerini senin için şerre dönüştürmesin. Sözlerini doğrultsun. Çünkü münacat zamanında bunlar seni güçlen-direceklerdir. Konuşan bir kimsenin ağzından çıkan en güzel söz Allah'a hamdetmektir. Resulüne salavatı ise bu yolları aşıp geçmeyi sağlar. Her şeyi bilen, hikmet sahibi ve rızıkları verene münacat makamına. Bize bunu gösteren Allah'a hamdolsun. Allah bize

bunları göstermeseydi, bizim bunları görmemiz mümkün olmazdı. Rabbimizin Resulleri Hakkı getirmişlerdir. Dinle ve konuşma.

Koştur kervanı semaların Rabbine doğru

At kalbinden keramet tavırlarını

Gözeterek dur kutsal vadinin kıyısında

Münacattan nasip alman için çıkar ayağından nalınlarını

İsimlerle nitelenmiş olarak varlıktan kaybol

Ta ki bizzat sıfatlardan kaybolasın

Ortağı olmayan birin tarafına sığın

Batıl ehlinin tarafına çıkma

Sus, namaz kıl, düşün ve daima yoksul ol.

Gizlilikler ilminden nice işaretlere nail olursun

Allah efendimizin mirası hakkında hüküm vermiştir

Ki bu miras takva sahibi her doğru kul içindir.

Ey talib! Dikkatle dinle. Allah seni ıslah etsin. Medine ilimlerini ve ilahi sırları koru. Rabbani sırları ifşa etmekten sakın. Kalbleri dost edin, nefislerle mücadele et. İlahi ilimle maddi ilmi birbirinden ayır. Ama zahir ile batını birleştir. O zaman göçenin de ikamet edenin de sırrını açıkça görürsün. Her durumda zahirin yanında dur. Ama zahir sözlerden hakkında bilgi sahibi olmadığın şeylerin üzerinde durma.

Bazı kelimeler alacaksın, babalara ve annelere katılacaksın. Medeni iliaalerin, kutsi sırların sahibine, Kelim'e (Musa) ve Nun'un oğluna salat getir. Bak balık kimin yanındadır; o zaman, gözle kitapta saklı sırrın senin için açığa çıktığını göreceksin. Ki bu kitaba temizlenmiş olanlardan başkası dokunamaz. Balığa, yiyecek ve gıda gözüyle bakma. İki denizin birleştiği yerde iki sırrı düşün. Nasıl gerçekleşti unutma? Niçin böyle oldu? Niçin balık oldu da başka bir şey olmadı? Bunca yol varken hangi yarara dayalı olarak deniz yolunu seçti? Dost edinsen de edin-mesen de sürdür çabanı. İster kul ol, ister efendi. Sonunda eminler ridasını giyersin. İnsanlar için iki ayak konumunda dur. İlimden de "Ayn" harfini seç.

Gemiyi del, şehre gir. Gemiye her çiftten ikişer tane al. Dağın zirvesine çıkacağım, o beni selden korur, diyenin yanına çıkma. İki gemi var. Bu iki geminin varlık içinde iki anlamı var. Bu gemilerden birinin selameti gövdesinin yarılmasında, birinin kurtuluşu ise gövdesinin yapışık kalmasmdadır. Mülkte Birden başkası yoktur. Sakın şahidin gemisinin gövdesini delme. Gemiyi iki çiftten yap. Nitekim: "iki ilah edinmeyin" demiştir. Çocuğu dirilt. Rab seni bir ümmete yaklaştırır. Çocuğu öldür, keskin kılıç ve bıçaklarla; çünkü o kafirdir. Duvarı onar; sakın yıkılmasından! Sakın! Duvarı yık; çünkü onun yıkılması gerekir. Ana kitapta böyle gördüm. Sette kaçış için bir gedik aç. Akışa karşı sabit ol ve kaçma. Sakın açmaya kalkma. Varlık olarak en küçük bir parıldayışla yetin.

Ved ve Suva'ı terk et. Pamuk sahibinden (Hallaç) ümitsizliğe düşüp durumunu gizle. Bir hicap da var ki, onu gizleme. Onu terk etme; yoksa zulmetmiş olursun. Günah korkusuyla kardeşini yalnız bırakma. Sevenin sevgiliye bağlanması gibi ona şefkat et. Günahtan dolayı onu yalnız bırakmasan, ahlaklanma ve arınma ehli arasında temayüz etmez. Ona şefkat gösterme ve çöle at onu. Tâ ki isimlerin etkisini görünceye kadar. Güzel bir hadise olmasını istersen, ben olayın en azizini görürüm. Aziz'in değerini bil. Seni ayrışma düşüşü mahalline getiren odur. Müjdeciye yönel. Kervanın karşısına çıkma. Yaşlı

adama (ya da çokça teşbih etmeye) yetiş. Anne babanı tahtın üzerine çıkar, gömleğe sarıl. Çünkü şeyh hırs doludur. Deveyi çöllerde bırak, yolları ve günleri aşsın. Onları arşa çıkarma, onlar için bir yatak hazırla. Onlara rahmet kanatlarını indir, onları tersleme. Onlara "öf" bile deme. Eğer yapabiliyorsan, onları yok et; onlar senin iki bekçin, iki kapındır.

Gençlerin peşine düş; bu, yüksek dostluktur. Genel ve ayrıntılı olarak onların izlerinin üzerinde durma. Onlara varmak için bir yol arama. Onları görecek olursan, korkarak yanlarından uzaklaş; göz olarak, kalp olarak değil. En mutlu olan kişi, kapının eşiğinde durandır. Köpeklerin himmetine tenezzül etme. Sakın kapılara yapışma. Kapı kapandı. Sebepler ortadan kalktı. Çok bahşedici (Vahhab) ile otur. O seni perde arkasında saklar. Hâl ile onun yanında oturma. Çünkü kelam imkansızdır. Eğer sebepler olmasaydı, hakikatler bilinirdi. Kapıyı aç ve oradan ayrılma. Avret yerini şehvetten arındır, senin için oraya ruh üflenir. Avret yerini gösterme, senin için kağıda yazılana bak.

Karanlıklar için nida et, sesler arasında gönderilirsin. Sakın perdelerin karanlıklarından seslenme. Çünkü seslenme ancak nurda olur. Sen yalnız olan birsin. Eğer yalnızı yalnızla çarpsan, onu çarpmanın yolu yoktur. Çünkü var olmasını irade ettiği şeyler Onun gaybındandır. Bana dert geldi (zarar dokundu) deme. Yarar ile zararı bir tut. Eğer sana bir zarar ilişirse, talim diliyle dua et. Hikmet sahibi ve her şeyi bilenin istediği budur. Dilini günaha alıştırma. Sağına iyilik et, bir demet çiçekle de olsa. Günaha dönüp bakma. Çünkü keşif ehli olanlar ona dayanmazlar. Süleyman'ın niyetlendiği gibi Hüdhüd'e işkence etme. Meğer ki, açıklama ve delil getirmekten aciz olsun, o zaman ona işkence et, sırrı ortaya çıkardığı ve perdeyi yırttığı için. Karıncalara şefkat et, atlıları onların yuvalarının bulunduğu yerden geçirmek zorunda kalırsan. Saba nimetlerini onlar arasında paylaştır. Onları öldür veya kılıç darbeleri indir. Onları kuzey rüzgarı ile saba rüzgarı arasında bırak. Dizi dizi atlar, seni münacattan alıkoymasın. Ya da incikleri ve boyunları tımar et. Onlara ve fiili olarak zata bakmaya hazırlan. Münacatta olduğun sürece, onların boyunlarını tımar etme, boyunlarını bağlama.

Mührü kimseye verme. Mühür hususunda anneye de çocuğa da güvenme. Onu istediğine ver, çünkü o bir hicaptır. Sebeplerin müsebbibinden başka mu-sahhar kılan yoktur. Belkıs'm tahtına oturma, göz alıcı, nefis çelici sarayına iltifat etme; ancak Müslüman olduğunu ifade etmesi, itaat e teslim elini kaldırması başka, itaat edeceğini izhar edince, tahtına çık. İman ve nankörlük hallerinde, ihsan makamının ehli olursun. İsmini Mevlanm isminin önüne geçirme. Ortada bunu gerektiren bir sebep olsa, o zaman ismini öne geçir. Bu yasalaştırılmış ve uyulmuş bir kanundur. Eğer yapmazsan, o zaman tabi olunan biri olmazsın. Sakın senden sonra kimsenin sahip olamayacağı bir mülk isteme. Aksine şöyle de: Sen münezzehsin, bütün bunlar senin katmdandır... senden başkası için olmaması gereken bir mülk iste. Bu hususta Mevlanın sıfatlarıyla ahlaklan. Sergiyi aç. Bırak insanları şamata ve meyilleri içinde oyalansınlar. Sergiyi topla, dür. Bast halinden kabz haline geç.

Mihrabtan ayrılma. Hesapsız rızık gelir sana. tamamlayıcı bir tutsak olarak yanında tutma. Tevhide yükselmek için merdivenler edin. Her vakit kökü sallama. Çünkü o azaptır. Ama salla, çünkü o istenendir. O, iftira ve inkar ehli için bir delildir. Ayın on dördünden sonraki halinde üç olursan, üçle karşılaştığında başarırsın. Eğer üçün maddelerinin üzerinde durursan, gülme ve kederlenme makamını kaplarsın. İşini semanın sahibine teslim et. O zaman isimlerin işaretlerini öğrenirsin. Teslim olma, çünkü sen iki değilsin, ikilemeler seni perdeleyemez.

Kabul görmüş bir hacca niyet et. Beytül-mamuru temizle. Tur dağından sana seslenilir, uzak bir tepeden işaretin seslendiğini duyduğunda. Uzaktan bir seslenişin nasıl olacağını sanırdın! Eğer aileni geceleyin yola çıkarırsan bir ateş görürsün. Azizle açıkça konuşursun. Eğer aileni geceleyin yola çıkarmazsan, ateşi nur görürsün. İlk bakışta gözlerinin üzerindeki perdeleri ve örtüleri kaldırdık. Bundan başka bir yardım da isteme.

Kim Ona tevekkül ederse, O ona yeter. Yardımı kendi cinsinden iste. Çünkü senin nefsinin kuvvetlerinin olmasını istemiştir. Sandığının kapağını kapatarak suya at. Çünkü onun mutlaka atılması gerekir. Sakın onu hal ile atma. Halin rabbine karşı halis ol. Eğer yoksullukta yoldan çıkmalardan korkarsan, o zaman asanı denizin yüzüne vur. Eğer önünde bir yol açılırsa, bil ki, sen hakikat yolu üzeresin. Korkma ve kararsız olma. Sebat et ve kaçma. Hayret! Deniz uzayıp giderken selamete nasıl ulaşılacak?! Çölde de aslanlar var? Ne bir güç var ne de sığınak? "İlâ rabbike yevmeizin mustekarr / O gün varıp durulacak yer, sadece rabbinin huzurudur." (Kıyamet, 12) Uyanıklığında ve uykunda Ona tevekkül ettiğin zaman, senin için de bir günün olmasının kaçınılmaz olduğunu bilirsin. Şu halde acele edip kavmini vaktinden önce terk etme. Apaçık nura ulaşmak için acele et. Belki kavmin fitneye düşer. Milletin üzerinde bir halife bırakma. İnsanların bir kısmını senin himmetinle suçlar. Halife bırak ama tanıma. Şartlarını bilmeden sofra isteme. Manasını ve mevla-sının onunla neyi kast ettiğini bilmeden yükseltmeye ve indirmeye de niyetlenme. Kalanı da isteme. Sana seslenilenle meşgul ol. Eğer nassa tabi olursan, nas-sm yanında ölüyü diriltir, anadan doğma dilsiz ve alacalıyı iyileştirirsin. Araştırmaktan, irdelemekten sakın.

Kılavuzun karga olmasın, yoksa bedbaht olursun. Kardeşini yere atılmış halde bırakma. O, en yüksek yola ilişkin en güçlü delildir. Göz kapaklarına uyku galip gelmesin. Buğdayın kavmin tarlasında biter. Anlamayı sağlayan uykuyu kaçırma. Zorba olma, yolda yapayalnız kalırsın. Derken suda boğulmuş olarak yatıverirsin. Başkaldıranlara karşı acı-masız ol, büyüklendikçe büyüklen.

Putları paramparça et. Sığınarak Allah'a sarıl. Büyük putu sağlam bırakma. Onu da küçük putla birlikte helak et. Varlığı olduğu gibi bırak. Her şey kolaylaştırıldığı şeye varır. Yıldızları ve ayı görme, gözlerini kapa. Güneşi gördüğün zaman, bu daha büyük, deme. Yedi feleğin üzerinde durma. Dokuzuncuda Allah'a yönel; çünkü istiva ve egemen olma oradadır. Himmetini yükselt. Yeminin kefaretini hazırla. Güneş, senin koç burcuna girerse, ondan emin oldun demektir. Başkası tadar ve sen de bizzat gözlemlersin. Eğer yükselişin ayaktan beri olur, bütün sözler ve hikmetler sana gelirse, o zaman benim gibi şu şiiri oku ve aldırma:

Bedenim kuşluk vakti doğar ümmetlerin üzerine

Haremdeki kabeye niyabeten

Sır için bir kabedir, onu tavaf eder

Ayak üzerinde yürüyen herkes

Hacca gitmek isteyenler ona niyetlenir

Bütün Araplardan ve acemlerden

Ben halkın tümünün sırrıyım

Ben, ancak Kelim'in kısmetiyim

Şüphesiz ben çiftim ve tekim, ki

Dörde ihtiyaç olmadığı zaman

Ben "ol"um, ancak bir şahısım ben

Hem cahil olabilen, hem hikmet sahibi

Cehalet inişte olur îlimse işarette olur

Ben eğer bir değersem, nedir

Tek'in kalemde olduğundan başka?
Ben vasfın vasfıyım, sıfatlanın
Ben zatın zatıyım, sarıl
Ben sırrın sırrıyım, ayrıldığından beri
Himmetim himmetler makamından
Ben nurun nuruyum, ortaya çıktığından beri
Varlığımla karanlıklar incisi
Ben izzetin izzetiyim, sahip olduğundan beri
Zillet ve zenginlik sahibi nefse
Beni gören, andolsun görmüştür, gizli olanı
Nurun ve öncesizliğin misalinde
Gayeye ulaştı gencin kalbi,
Ki Allah'ın sağma teslim olarak
Biz ağzını öpmesini mubah saydık
Öncesiz geçmişte yüce olanın
Nefsimin mutluluğu şu ki, o mutludur
Ümmetlerin açık sülukuyla
Bundan başkası aşık olarak ona nail olmadı
Onun geçmiş milletlerde
Ey adamlar! Onu bizden başkasından isteyin
Kerem karşısında denizin cömertliği ne ifade eder!
Dönün ve öpün onun auucunu ki
Bahşeder ve tükenmesinden korkmaz varlığının
Yücelerden her bakış
Bize doğru bir vecd yöneltir ki, bizimle atışır
Her sırrı, inen ve çıkan
Varlığımın, sürekli artan bir arzudur.
Güneş koç burcuna girdiğinden beri
Yeminin kefaretinden emin olun
Hep öyleydi ve yarın da öyle olacaktır
Yani kesintisiz nimetler içinde
Vuslat güneşleri doğmakta
Ayrılıklarsa yokluğa batmakta
Bakın, sözüm sizedir, andolsun
Bütün insanların gözleri, kendilerini görmezler
Onu açık ve güzel görürsün
Kerem mertebesinden haber vermekte

Ey mahlukatın ilahı! Ey umudum!

Ey koyu karanlıklarda sohbet arkadaşım

Arkadaşa hastalık vermekte cömert ol

Ey cömertliği ve nimetleri çok olan!

Sonra şöyle dedi: Ey oğul! İstivada zuhur ettiğinde, ilâhi sırlar ve kuvvetlerle desteklendiğinde, kalbi çekip çevireni, ezelde mahv levhinde duyduğunda, orada bir şey görmezsen, görmüşsün, hiçbir şey duymazsan, duymuşsun. Sırrın sırrı sana yükseltildiği, çift tekle buluştuğu zaman, O'dur, sen değilsin. Hak ortaya çıktı, sen gizlendin, beytten ve beytin sahibinden kayboldun. O kendisini kendisiyle görür. Sayılar da esasına dönerler. Eğer senin için dönüş hükmünü verirse, bu erişilmez makamdan ayrılmana karar verirse, bir varisin bunu yapması zorunludur. Çünkü bu nimeti, latif hikmeti tamamlamanın bir göstergesidir. Tâ ki zahir ve batın nimetlensin, hem yolcuya hem ikamet edene sirayet etsin. Bu makamların sü-lukuna çalış. Bil ki, buluşmayı dileyen öldü. O halde işi ona teslim et, sülukunda ona tevekkül et. Tâ ki onun karşısında duruncaya kadar.

Salik der ki: Sonra bana dedi ki: Bu tavsiyeyi görüş mihenginde ve başkasının mecrasında dene, tart, ölç. Kovma ve akse karşı onunla ahlâklan. Bazen akılla beraber, bazen nefisle beraber... Bu vasiyetinden dolayı rahatladım. Beraberliğimizin devam etmesini arzu ettim. Dedi ki: Kul için en iyisi; Mevlasm-dan, sahibinden başkasıyla beraber olmamasıdır. Kul efendisinden başkasına bakmamalıdır. Daima dua etmeli ve Onu övmekle vakit geçirmelidir.

Salik der ki: O mecliste bulunanlar kalkıp hep bir ağızdan dediler ki: Ey efendimiz! Allah için bravo! Hak seninle bütünleşti ve seni bereketli kıldı. Ne güzel hatibsin sen! Ne açık bir lisanın var! Ve ne de güzeldir, açıklaman. Belagat sahihlerinin meydanında atının dizginlerini salıverdin. Kalbinde nice inciler sakladın. Harikuladelikler yazdı parmak uçların. Sözlerin ala bildiğine tatlı. Kulak, nesrini ve nazmını dinlemeye can atar. Andolsun en güzel şekilde ettin vasiyetini. Yüce makamları açıkladın. Tasavvuf sırlarını dile getirdin. En doğru yolu, en kadim sistemi gösterdin. Allah bahşettiği nimetler içinde ululuğunuzdan dolayı sizi mükafatlandırsın. Bağışların en değerlisini size bahşetsin.

Yücelerde Atlas Perdeler

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve Selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, Onun ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Sonra beni başka bir yaratılışla yeniden var etti ve şöyle dedi: "Sunime erselna rusule-na tetrâ/ Sonra biz peyderpey resullerimizi gönderdik." (Müminun, 44) Bunun üzerine lütuf kanatlarını açtım ve atlas perdeleri dürdüm. İrfan semasında uçmaya başladım. Birden karşımda dalgalanan bin bayrak gördüm; beni en yüce ve en şerefli topluluğa çağırıyorlardı:

Gaiblerin ilminden olağan üstü şeyler gördüm

Onları kavrayanların anlatmalarına karşı korunmuşlardır

Misvak ağacının dalına konup ötenlerin sesinden

Coşar hüzün bülbülleri hüzünlendiklerinde

Özleri akıp duran parlak cisimlerin ışığından
Yansıtır üzerimize nuru, güneşin tabiatından
Yıldızların ellerinde kazıkların oyuğu
Yokuşun azabı zahir olur sakhlıkta
Karanlığın basmasıyla büyücülerin nefeslerinden
Bakarsın, belki de zaman yarın onlarla taşar
Bazı kerem sahibi topluluklar gördüm, yüzlerini peçeyle örtmüşlerdi
Eğer yüzlerini açsalar, gök dünyamızın üstüne gürültüyle düşer
Nice salik yolu bir yolcu olarak izler
Bir yolculuğa çıkar ki, gaybin içinde yüceliklere yükselir.
Hakikatin sırrına ulaşmış nice kişi vardır ki, susar
Eğer miskin konuşsa, öteler onu aciz bırakır
Beyt-i Makdiste konaklarda ikamet eden niceleri var ki
Ne nefsi susamış, ne de sırrı suya kanmıştır.
Makamının yanında halk içinde duran nicelerinin
Mertebeleri gayb içinde, hüzün mertebesidir.
Yolun ortasında belirerek zahir olan bir çok kişi
Bir mekanı var ki, her yüceden daha yücedir
Hiçbir hakikate dönüp bakmayan bir çok pervasızı
İddiası, heba oluş mertebesine indirmiştir
Kalplerde doğan aydınlık şeylerden kimisi
Bir anlama delalet eder, onlara ulaşan görür.
Nice aşık var ki, gidiş sırrına bağlanmıştır
Yorucu ve eziyet çektirici özlem, bu bağdan kurtarmıştır onu.
Nefesler sahibini görürüz de musallat olmuş
Özlemler ateşine, ki kalbi bu ateşle kavrulur.
Bir sırrı gizleyen, onun zıddını izhar eder
Bekanın sahnelerini talep edenlere
Nice faziletli var ki, fazilet varlığının hakkıdır
Fakat çiğliğin rahatında temenni etmez bunu
Nice efendi var ki, zamanının edibini zebun kılmıştır
Kendisiyle karşılaşanları, aktığı yerden karşılar
Nice mahir kişi var ki, riyazet ve yüceliş kesbetmiştir
Böylece dişle ve boğazla seslenir olmuştur.
Nice sıfatlarla bezenenler var ki, uymuşlardır
Bedenlerine bu sıfatlar, ölümün belayı izlemesi gibi.
Nice tecelliye mahzar olmuş kişi vardır, ki ünsiyet ister,

Toprak bedene bürünüp gerileyenlerle
Istıraptan uykusu kaçan nicesi vardır, sanki
Atılmış bir ok isabet etmiş de uzanmış körlük yatağına
Tecelli sırrı kalbiyle kaim oldu onun için
Ne Aşağı olan başkasıyla uyandı ne de yaklaşanla.
Hakkı hak ile müşahede eden bir çok kişi için verilmiştir
Bir himmet, fazlalıkları ve kabukları yok eder.
Nice keşfeden var ve hakikati en tamamdır
Ama Ebu'l Abbas olmasaydı, geri çevirmezdi hükmü.
Çok şaşkın vardır, görüntüler şaşkın kılmış onları
Ona dersin ki: yükselen bu gün kurtulmuştur
Kıyamete kadar içtiği halde susuzluğu geçmeyen vardır
Tattığı halde açlığın lezzeti nedir bilmeyen vardır
Bir gurbet vardır ki, tuzak içermektedir
Ve bir kesilme de var ki, batına yerleşmiştir.
Bir vardır, varedilenden kaimdir
Varlığın vecdini göstermiştir, ama kibirlenmemiştir.
İlimle yürüyen vardır, ki işarettir
Bir arife yönelik. Sözlerden ve kanıtlardan yukarı
Bir gün yakin kanatlarını açan vardır
Uçar, havada yürür, hevasız
Cimri olduğu halde, avuçlarını açan vardır
Eğer tutma, kabzetme olmasaydı, cömertliği övmezdi
Ünsiyet sahibi her zaman heybetlidir.
Bir meltemle silinip gidense yontulmuştur.
İsbat sahibinin heybeti büyük olur
İkizler burcunu başına taç yapar
Süha yıldızını da nalın.

Salik der ki: Bu atlas perdeleri birer birer yırttım, bu tazeliklerin ve letaifin olağanüstülüklerini seyre koyuldum. Derken sonuna geldim. Zahirlerinden hareketle batınlarını bildim. Nereye? diye bana seslenildi. Kabe kavseyne (iki yay gibi yakın olmaya) dedim, nasıl ve nerenin yok olduğu, iki gözü olan için bütün sırların ortaya serildiği yere.

Kabe Kavseyn Münacatı

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Bunun üzerine melek bana en yüce selamı indirdi. Onda en yüce düzeye yükseldim. Beni Kabe Kavseyn'e indirdiğinde, dedi ki: Ayni gördükten sonra izini isteme. Sonra iki kanadını bedenine sararak, geldiği gibi geri döndü.

Salik der ki: Karşılaştığımda, bana, selam ver, selamın alınır, denildi. Her ne istersen iste sana bahşedilir. Bunun üzerine icap ettiği gibi selam verdim. Dizlerimin üzerine çöktüm. Kendimden bir ses duydum. Bu ses ne benim içimdeydi ne de dışımda. Şöyle diyordu bu ses:

Allah için! Ne mutlu bir topluluğa ki, götürdü onları
Yokluk soyluları Rahman'ın huzuruna.
Sevgililerinin zikriyle zamanlarını katettiler
Kur'an'ın sırlarıyla ahlaklandılar
Seçilmiş Haşimî Nebiye varis oldular
Arapların en şereflisi Adnan'ın soyundan gelen
Arzular hareminde sevgi burakına bindiler
Nur Kudüs'üne ve burhana doğru gece yola çıktılar
Safa taşının üzerinde durdular, onlara verdi
Furkan menzilinden hidayet sütünü
Bedenlerinin kulaklarını çaldılar, böylece açıldı
Kapıları, iki göz belirdi derken
Gözlerden biri, görür görmez, göz bebeği gülümsedi
Rıdvan cennetlerinde oğullarını
Bir göz de yaşlarını aktı
Görünce onları ateşin alevlerinin içinde
Ruh semasının kapısını çaldılar, gördüklerinde
Rükünsüz topraktan bir cisim
Derken seçilmiş İsa'nın lahutu göründü onlara
Bir ruh olarak, nefissiz ve bedensiz
Güzellik Yusuf'la tamamlandı, derken muttali oldular
İdris'in makamına, o şanı yüce nebinin
Harun'u görünce Halifelik istediler, ki
Menzilleri oluşlardan yüceydi
Arzularına nail olunca hilafete nail oldular
Çok bahşedici Rahman'ın kelimi Musa'nın arzularına
Yanlarında kerem sahibi melekler secdeye kapandılar
ikinci bir Rabbin varlığına inanmadan
Himmetleri kabardı ve Dost oldular
Konuk sever İbrahim'in huzurunda

Yüce sıfatları kemal buldu ve yükseldiler

İman ve ihsan huzurundan

Yürüyüşleri zata doğruydu, onları yaklaştırdı

Bizzat görmeye, oluşsuz olarak

Ona ulaştılar ve bizzat gördüler, sakladığını

Sırrın sırrının gaybında olanı, apaçık olarak

O münezzehtir, isimleri yücedir

Fazlalıktan ve eksiklikten beri.

Salik der ki: Sonra bana dedi ki: Söyle bana, ey sevenlerin çiçeği! Ey varislerin güzelliği! Bize gelirken yolda nelerle karşılaştın? Hangi amaçla bize geldin? Salik der ki: Sudan ayrıldığımda, beni ilk göğe yükselttiler, göğün yıldızlarla süslenmiş olduğunu gördüm. Kimisi yol göstericiydi, kimisi de şeytanları kovucu. Halifelerin makamlarını gördüm, karanlıkları aydınlatan lambaları. Bunların sayısının yirmi sekiz olduğunu gördüm. Kırka tamamlanması için huzurları da on ikiydi. Bana denildi ki: Bunlar salikle-rin menzilleridir, muhlislerin hükmünün kaynaklarıdır. Sonra yedi halifenin feleklerde yüzdüklerini gördüm. Onları dolu gemiye konulmuş yediye hamlettim. Oğlak burcuna ve iki kutup yıldızına baktım. Onların iki alemin imamları olduklarını fark ettim.

Cisimler semasının açılmasını istedim derken. Orada Adem'i (a.s.) gördüm. Sağında öncesizlik karanlığı, solunda yokluk karanlığı. Celâl ağlamasıyla cemal gülüşü arasında gidip geliyordu. Çünkü bunlar eksiklik ve kemal anlamlarını hatırlatıyordu. Bütün peygamberlerin öldüklerini gördüm. Çünkü onları birbirinden ayrı olarak gördüm. Hakikati taleb ettim. Bana denildi ki: Yoldan ayrılıp fena bulmadıkça göremezsin. Çünkü suretin kemali, miraç ve akıl ehline görünmez. Sidretul müntehaya varıncaya kadar. Orada nefislerinin hakikatiyle karşılaşırsın. Onlara güneşlerinin maddelerini açık bir şekilde gösterirsin. Bu, üç yüz makamın ilkidir. Yokluksa her grup için gereklidir. Zatın hakikatini ise, Ondan başkası göremez. Her ulaşanın amacı, anlamını müşahede etmektir. Ama gayesi içinde olanın varacağı bir gaye olmaz. Başlangıca varit olmanın da nihayeti olmaz.

Derken beni nefisler semasına çıkardılar. Somut maddi alemden taşındım. Mesihi müşahede etmekle suretlere üfürüldü. Bunun üzerine bir yarılma görüldü, bitişik olan gökte ve yerde. Derhal hamdu sena ettim. Bana güzellik ve zenginlik verildi. Kalplerin güzelliğinin semasında Yusuf'u gördüm. Beni gaybin kaynaklarına kattı. Ona derin şükranlar sundum.

Beni yüksek bir yere çıkardı. Derken dördüncüsünde İdris'i gördüm. Sırrın tahayyül ve karışıklıktan arın-mışlığını fark ettim. Dedim ki: Son nokta burasıdır. Burası kemal ve göz alıcı güzelliğin makamıdır. Bu yüzden imam'dan halifeliği istedim. Bunun üzerine beni Harun'un (a.s.) katına yükselttiler. Denildi ki: İhsan makamına halife kılınanın başına ne geldi, bilir misin? Rahman'ın Kelimi'nin sakallarından tuttu.

Beni kelam semasına yükselttiler. Orada Musa'yı (a.s.) gördüm. Bana "merhaba" dedi ve beni oturttu. Şefkat makamına dikkatimi çekti. Sonra bana dedi ki: Ben, kadim konuşulmuşun Kelim'i (konuşa-nıjyım. Eğer levhaları atmasaydın, ben de şahısların başlarını çekmezdim. Sen saygın, ikrama mahzar olmuş bir kulsun. Bizim katımızda değerin büyüktür. Ona dedim ki: Dostluk istiyorum. Dedi ki: o, canlıların boşluğunu kapatan içindir. İşte ben oyum, dedim. Dedi ki: O halde ey salik! Yedinci göğe yüksel. Dostluğun seması orasıdır. Dostluğun direkleri ve binası oraya dayanır. Baktım bu semanın sahibi sırtını Beytu'l-Ma'mur'a dayamış. Beni bir ferahlık, bir sevinç aldı. Her gün oraya yetmiş bin melek giriyordu. Ki yaşayan bir delile dayalı olarak yaşasın ve helak olan da bir delile dayalı olarak helak olsun. Sid-re'de benim için iki görünen nehir, iki de batın nehir ortaya

kondu. Zahir iki nehir, Kitabı okumak ve sünnete sarılmak, Batın iki nehir ise tevhit ve minnetti.

Sonra Sidretu'l-Münteha'ya vardım. Dedim ki: Son nokta burasıdır. Bunun üzerine kerem sahibi resul bana şu ayeti okudu: "Ve ma minna illa velehu mekamun me'alumun / Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır." (Saffat,164) Senin yaklaşman, yükselmen, sarkman ve Makam-ı Mahmud'la, gören ve görünen huzuruyla buluşman zorunludur.

Sonra beni bu yüce Sidre'den kapıp ikilik kürsüsüne indirdiler. Orada çok yüce bir vasiyet kavradım. Sonra benim için letaiften kanatlar yapıldı. Atlas perdelerin zahirliğini dürüp topladım. Üç yüz huzurdan geçtim de onlara bir bakış bile bakmadım. Sonra varislerin göğüslerinin levhinde yazan kalemin hareketini sağımda işittim. Kalemi hareket ettirene yaklaştığımda, bana denildi ki: Yarıma razı ol, kanaat getir. Salik der ki: Benden bu sözü işitince, beni sakladı, kulluk elbisesi içinde beni sakladı. Sonra bana dedi ki: Kulum! Sözün sınırını çizme. Çünkü konuşan, konuşulan benim ve söz de bendendir. Benim sözümü benden başkası taşıyamaz. Tıpkı arzıma ve göğüme sığmadığım gibi.

Ev Edna (Veya daha yakın) Münacatı

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammedi'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Sonra benim için yokluktan iki kanat yaptı. Bu kanatlarla "ev edna" (veya daha yakın) huzuruna uçtum. Huzurun meydanına indiğimde, isimlerinin duvarına düştüğümde, şu şiiri okudum:

Daima nida edenden

Daima cevab verene...

Gözlerimi uykusuz bıraktın, aramızı uzattın

Bana vecd ve inleme miras bıraktın

Havada yapayalnız kıldın beni

Bağlı, aşık ve garib.

Bana dedi ki: Bu beni istedi. Selam ver. Eğer takdirim senin aleyhine cereyan etmişse, işini bana bırak ve teslim ol. Ey Salik! Seni "ev edna" (veya daha yakın) huzuruna has kılmak istiyorum. Kur'an cevherlerinin ve göz kamaştırıcı incilerinin ayetlerinde-ki işaretlerin hakikatlerine muttali oldun mu? Kur'an'ı suret suret bu açıdan kavradın mı ki senin için suret kemali sahih olsun? Sana tercüman lisa-niyle onun açıklamalarını ve paha biçilmez değerlerini söyleyeceğim. Ebu Hamid'in Kur'an'ın cevherlerine ve incilerine dair münacatları gibi. Ben onu zamanında öne çıkarmıştım, meydanında herkesi geçmişti. Zamanının güneşinin ve ayının sırrıydı. O zamanlar onun tarzında bir şey yazılmış değildi. Derken yol senin zamanına ulaştı. Senin henüz olgunlaşmamış zamanın gelip çattı. Senin için onunkinden daha ince bir şekilde yün eğirdik. Varlığın ve ciddiyetin nis-betinde onun yününü ve ciddiyetsizliğini kaldırdık. Sen, bizim için harika bir tarzda ördün. Ona saf bir gömlek giydirdin, değişik renklere sahip. İri gözlü bakirenin bozulmamış incisi gibi. Aralarında farkın varlığı açıktır. Genelinizin birbirinize katılmanızın yolu apaçık ortadadır. Çünkü biz senin için incileri ve cevherleri tek bir ipe dizdik. Uzak farkın huzurunda bu dizilişi bariz kıldık. Buna vakıf olan kişinin, neredeyse senin ona kattığın nisbeti fark

etmeyeceği görülür. Senin münacatmda onun nisbetinin sırrı sana görünecektir. Sebebinin makamının yüksekliği de. O halde tercümanın Rahman'm dilinden, Kur'an'ın sırlarından, Furkan'm cevherlerinden, sülük incilerinden, meliklerin sülukunun cevherlerinden, boyunların gerdanlıklarından, denizlerden çıkarılan göz alıcı nadide sedeflerden, kibritlerin remzlerinden ve yakutların parlaklıklarından sana aktardıklarını dinle.

Ey salik! Kulak ver, sırların kapalılıklarını kavramak için. Nurların doğuşlarını, parıldayışlarını kavramak için basiret gözünü aç. Ezeli küllîlikle ebedî küllîlikten yok ol. Biz bunun kaynaklarını senin için özetledik. Senden başka niceleri buna kavuşmaya yeltendi, yarı yolda kesildi. Bir yarıyı senin için ayırdık. Sana meşakkatsiz bahşettik. İlâhî huzur denizlerinden kendini tanı. Ona balçıktan kalıplar inşa et. Çünkü kabukla beraber öz de olmalıdır. Bedenle beraber kalbin olması gibi. Sırların ve gaiplerin mahalli ile saba ve güney rüzgarlarının estiği yer birbirinden ne kadar uzaktır. O halde bu sırların anlamlarını seçmekten başka yol yoktur. Amacın nedir? Uzatmak mı, yoksa özetlemek mi? Çünkü burası "ev edna" (veya daha yakın) huzurudur. Burada ince sırdan veya latif manadan başka bir şey bulunmaz. İmam Ebu Hamid'in münacatından faydalar buradan gönderildi.

Ona dedim ki: Talib, işaretin vaki oluşunu anladığı zaman, ibare onun için kısa ve öz kılınır-eğer tahsil ehli ise, kendisi onu ayrıntılandırmaya muvaffak olur. Bana kısa ve özlü bir lafızla bir çok anlamı sor, benim için som altın gibi özetle.

Salik der ki: Bana dedi ki: Evet, özetleyeceğiz, maksadı ifade ederek kısaca sunacağız. Şimdi sana bir tercüman göstereceğiz; o sana kitabın sırlarını il-ka edecek. Sana, özlerin kabuğunu takdim edecek: "Ve ma kâne libeşerin en yukellimehullahu illa vehyen ev min verai hıcabin / Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla veya perde arkasından konuşur." (Şura, 51) Biz ona emrettik ki, sana onunla ilgili olmak üzere, ekim ve biçim, yol ve cihad, tecelli ve çözülme, başlangıç ve sonuç, yükseliş ve buluşma, dikme ve devşirme, harf ve anlam, ticaret ve kâr, salah ve başarı, kapıyı çalmak ve açmak, sülük ve vasıl olmak, cümleler ve fasılalar, yer ve gökler, lafızlar ve işaretler gibi hakiki işaretler arasındaki şeyleri sorsun. Sen de bunların yazılı remzlerini düzenle. Tâ ki senin için dizilmiş olsun, mülk içinde irtibat sağlansın.

Salik der ki: Ona dedim ki: Ey efendim! Şüphesiz kulun gözü senin sayende keskindir. Gördüğü gibi kulak da verdi. Eğer onu hikmet ve eğri ile doğruyu ayıran hitapla desteklersen, doğru cevap vermeye muvaffak olacaktır. Bana dedi ki: Seni dost edinmedik ki, seni destekleyelim. Sonra tercümana dedi: Ona ilk açacağın şey vahyin sırrı ve özüdür. Ona bunun kapılarını, Fatihatu'l-Kitap'tan aç.

Salik der ki: Bunun üzerine toplantı meclisine girdik, münazara sergisini serdik. Tercüman kollarını sıvadı ve dedi ki: Kur'an'ın sırlarının cevherlerinden ve paha biçilmez gerdanlıklarından cevaplar getir.

İmam Ebu Hamid'in Münacatmın Ayetleri

Alametler ve Övgüler Rüknü

Dedim ki: Allah'a yemin ederim ki, kalp dizinlerinin en keskinini, dil oklarının en etkilisini sordun.

Tercüman şöyle dedi: Fatihatu'l-Kitap (Fatiha suresi) hakkında ne düşünüyorsun? Dedim ki: Yüce yaratıcı onu iki kısma ayırmış, ki varlıkta iki ilâh olmasın. Dedi ki: Ondaki işaretler, remzler ve inciler hangileridir? Dedim ki: Onda kızıl ve sarı yakutlar, sarı renkli amber, yaş ud ağacı vardır. Ey Tercüman! Ana kitaba bakmayayım mı? onda bir yere intisap yoktur. Aksine o, bütün alemler için apaçık imamdır. Âlemlerden kimisi imamı bilip tabi oldu, yüceltti. Kimi de onu bilemedi, değerini düşürdü, aşağıya indirdi. O sabit bir köktür ki, dalları göktedir. Rabbinin izniyle yemişini her an vermektedir. Hem de suya

hiç ihtiyacı yoktur. O, değişmezlere göre tekrarlanan (Mesani)dır. Fatiha, açık yollara göre, furkanla ahlaklananlar için Ümmü'l-Kur'an'dır.

Salik der ki: Durmadan bana Kur'an'ın cevherlerini ve incilerini sure sure sordu, derken sonuna vardı. Der ki: Tercüman Kur'an'ın cevherlerine ve incilerine ilişkin sorusunu tamamlayınca, münazara sergisini dürdü, toplantı kapısını kapattı. Böylece amaç da benim için tecelli etti. Dedi ki: Tam da arzu edilen yere geldin. Sen iksirsin. Usta alimin ağır konuşmasısın. Tökezlemeyen soylu bir ata bindin. Kö-relmeyen ve darbesi sonuna kadar nüfuz eden keskin bir kılıçla vurdun. İşte levh önünde duruyor. Sana vahyedileni oku.

En Yüce Levhin Münacatı

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Sonra övgü eliyle beni kendine çekti. Beni tevhid levhinin huzuruna indirdi. O ilahî kalem ve Rabbani ilimdi. Bu levhte yazılmış olduğunu gördüm, merhamet ve neşe ehlinin makamlarının. Bunun üzerine nimet perdesini kaldırdım, rahmet tevhidi göründü bana. Sonra ebedîlik perdesini kaldırdım, kayyumluk tevhidi bana göründü. Sonra nurlar perdesini kaldırdım, izhar tevhidi göründü bana. Sonra nispet perdesini kaldırdım, yürüyüş tevhidi göründü bana. Sonra ifade perdesini kaldırdım, şehadet tevhidi göründü bana. Sonra ikilik perdesini kaldırdım, cem (topluluk) tevhidi göründü bana.

Sonra halk perdesini kaldırdım, Hakk tevhidi göründü bana. Sonra emir perdesini kaldırdım, sır tevhidi göründü bana. Sonra terk perdesini kaldırdım, mülk tevhidi göründü bana. Sonra sahiblik perdesini kaldırdım, kulluk tevhidi göründü bana. Sonra dostluk perdesini kaldırdım, tecelli tevhidi göründü bana.

Sonra veraset perdesini kaldırdım, ihtiyaçsızlık tevhidi göründü bana. Sonra İslam perdesini kaldırdım, alametler tevhidi göründü bana. Sonra kapının fer'i perdesini kaldırdım, sebepler tevhidi göründü bana. Sonra ameller perdesini kaldırdım, inzal tevhidi göründü bana. Sonra müsemma perdesini kaldırdım, isimler tevhidi göründü bana. Sonra deneme perdesini kaldırdım, ihtiyar (seçme) tevhidi göründü bana. Sonra haberdar olmak perdesini kaldırdım, genişlik tevhidi göründü bana. Sonra tabi olma perdesini kaldırdım, dinleme tevhidi göründü bana. Sonra şüphe perdesini kaldırdım, gayb tevhidi göründü bana. Sonra öncesizlik (kıdem) perdesini kaldırdım, kerem tevhidi göründü bana. Sonra teslimiyet perdesini kaldırdım, tazim tevhidi göründü bana. Sonra na'leyn (iki nalın-Musa'nın tuva vadisinde nalınlarını çıkarmasına telmih)perdesini kaldırdım, iki kevn tevhidi göründü bana. Sonra sena perdesini kaldırdım, yokluk tevhidi göründü bana. Sonra minnet perdesini kaldırdım, güç tevhidi göründü bana. Sonra arzetme perdesini kaldırdım, huzur tevhidi göründü bana.

Sonra "affet, marufu emret" perdesini kaldırdım, sarf tevhidi göründü bana. Sonra divan perdesini kaldırdım, son varılacak yer tevhidi göründü bana. Sonra mülk perdesini kaldırdım, ifk (iftira) tevhidi göründü bana. Sonra kurtuluş perdesini kaldırdım, ihlas tevhidi göründü bana. Sonra ibadet perdesini kaldırdım, sahiblik tevhidi göründü bana. Sonra ateş perdesini kaldırdım, istiğfar tevhidi göründü bana. Sonra bakıp muttali olma perdesini kaldırdım, vasıflar tevhidi göründü bana. Sonra şirk perdesini kaldırdım, mülk tevhidi göründü bana. Sonra ihsan perdesini kaldırdım, iman tevhidi göründü bana. Sonra kefalet perdesini kaldırdım, vekalet tevhidi göründü bana.

Salik der ki: Bu kıymetli sahnelerde, ulu makamlarda bana seslenince ve ben hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği, hiçbir beşer kalbinin düşünmediği, hiçbir düşüncenin kapsamına almadığı şeyleri görünce, bana dedi ki: Ey salik! Bu makamlar

nerede onlar nerede! Dedim ki: Aralarında neseb ve sebeb vardır. Doğru söyledin, dedi. Sonra şöyle dedi: Ey resul! Ona atı yaklaştır ki, ona çandan sesleneyim.

Rüzgarların Münacatı, Çan çıngırtısı ve Kanat Tüyü

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hz. Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Hür soylu atın sırtına bindim. DOST, DOST, dedim. İncelikler ve latif varlıklar, yumuşaklıklar ve marifetler arasında yandım, at çan huzurunda duruncaya kadar. İmtihanın vaki olmasıyla melodilerin çıngırtısını duydum. Tüylerim diken diken oldu. Yanımda olan her şey bir anda yok oldu. Sonra rüzgarlarını üzerime şiddetle estirdi. Sonra kanatlarının tüyleriyle üzerimi örttü. Ardından beni rahatlattı. Derken alemleri gördüm; başkalarının üzerine üşüşüyorlardı, akbabaların leşlerin üzerine üşüşmeleri gibi. Bu manzara karşısında şu maksadı ifade eden sözlerle olayı tasvir ettim:

Onun kanatlarının gölgesiyle zamanımdan gizlendim

Gözlerim görür zamanımı, ama o görmez beni

Eğer günlere sorulsa "ismim nedir?" diye, bilemez

Mekan nerede? diye sorulsa, mekanımı bilmezler

Salik der ki: Bu sert esen rüzgarlar dinince, gök gürlemesinin sarsıcı zangırtısı durduğunda, şakaklardan terler boşanıyordu. Korkudan ve dehşetten eridim. Kanatlarını açtı ve rüzgar dindi, dedi.

Bu rüzgar nereden geçerse, orayı havaya savrulmuş toz dumana çevirir, yakıp yıkar. Çünkü; gayret rüzgarıdır. Yoksa onun sahibiyle beraber başkası kalamaz. Bu rüzgar kötülükler atar, hem bırakmaz, hem vazgeçmez. İnsanın derisini kavurur. Bunu hikmetli kitabda apaçık söyledik: "Ve Jî adin izerselna aleyhimurrihal'akime /Ad kavminde de ibretler vardır. Onlara kasıp kavuran rüzgarı göndermiştik." (Zariyat, 41) Bu rüzgar uğradığı bir şeyi mutlaka kum gibi savurur. Ben de bu kanadı, bu makamın sahipleri için bir koruyucu bir kalkan yaptım. Bazen bunun için bir himaye ve kalkan olarak da isteyebilir. Dolayısıyla kendisine uğradığında ona sapına tüy takılmış her türlü oku atar ve bu tüyün dallarına takılır. Bazen bir ok bundan kurtulur veya düşer. İnayet ehlinden birinin kalbine isabet eder de durumuna gıpta eder. böylece kalpler hızla bu oku atana doğru meyleder. Okun hedefe koşması gibi. Bu durumda hem bulanlar, hem de vecde gelenler aşağıdaki beyitlere benzer beyitler inşad ederler:

Bana sevgi ve aşk okunu attı

Bir ok ki aşk müptelasının ve kara sevdalının kalbine isabet etti.

Bunun gibi daha nice beyitler söylenmiştir. Bu oklar kanadın tüyüne asıldıklarında onun koruması altında selamette olur. Ama bundan önce de onun yok olmayacağından, telef olmayacağından emin olurlar. Bazen vahiy huzurunda ve himayesinde vecd ile ilgili iddiası da iptal olabilir. İddiası iptal olunca, bizim ona gösterdiğimiz üzere onu geri çevirmezler. Çünkü biz onu olabilecek en kolay şekilde indirdik. Onunla "evha" (vahyetti)

huzuru arasına yerleştik. Bazen yaşlılığında anahtarlarının elinde olduğunu tahayyül edebilir. Asla, onunla onun arasında çölleri ve sahraları vardır. Bineklerin boyunlarına sarılarak onları aşarlar, ama henüz oraya ulaşabilmiş değildirler. Onun arzında vaat ile tehdit arasında bir noktada hazırlanıyorlar. Orası onlara göre Süreyya yıldızı uzaklığındadır. Eğer içlerinden biri bir şeyden şikayet ederse, onun şöyle dediğini görürsün: Yazıklar olsun sana, kuşkusuz sen bir yalan ortaya attın. Ne keskin cevap ve ne dehşetli bir söz. Beklerler, ama bakmazlar. Merhamet isterler, ama merhamet etmezler. Haykırırlar ve kendilerine cevap verilir: "Orada kesin sesinizi ve konuşmayın." "Ve ma zalemnahum velakin kânu humuz zalimin / Biz onlara zulmetmedik, fakat onlar kendileri zalim kimselerdir." (Zuhruf,76)

Salik der ki: Sonra şöyle dedi: Rüzgarlar dinince kanatlarını onların üzerine yaydı, kalblerine huzur telkin edip onlara esenlik içirdi. Sırlarına lütuf estirdiğinde, bu nefesin meltemi bazı kalblere isabet eder. Bu kalbleri özlem yakıp kavurmakta, şefkat ve iştiyak ateşi tutuşmaktadır. Bu nefes onları teskin eder. Oysa bundan önce kor ateşin kavuruculuğunu yüreklerinde hissediyorlardı. Bu kandil sönünce, hakikat ehli ona nefesler sahibi adını verirler. Önceki kısa değinmelerimizin birinde buna işaret etmiştim. Nefesler sahibini musallat olmuş gibi görürsün, onu orada tut ve anla.

Salik der ki: Sonra bana dedi ki: Burada gördüğünü gördün. İstediğine nail oldun. Evet, dedim, niyet ettiklerimin bazısını gördüm ve arzu ettiklerimin çok azına nail oldum. İzzetin hakkı için, huzurla birlikte durmadım ve ona bir bakış bakmadım. Çünkü kevnin her cüzü perdedir. Sıfatlar da sebeplerdir. Dedi ki: İstediğin sana verilecektir. Senin durumun inancına bağlıdır. Ona dedim ki: Şimdi kederim yok oldu, gamımın gecesi dağıldı. Dedi ki: Seni kalbinin durağına ve aklının karargahına ulaştıracağım. Dedim ki: Benim bir karargahım, yoktur: "Kellâ la vezere ilâ rabbike yevmeizin'l mustekar / Hayır, hayır! Sığınacak yer yoktur! O gün varıp durulacak yer, sadece Rabbinin huzurudur." (Kıyamet, 11-12) Dedim ki: Allah'ı istiyorum. Çünkü rububiyette kulların tevhidi vardır. Dedi ki: Bu güne kadar kimsenin izlemediği bir yol izleyecek, elde edilmemiş, ulaşılmamış bir himmete sahib kılınacaksın. Parçalamadığın perde, yırtmadığın örtü, ortadan kaldırmadığın, silip atmadığın zorluk kalmayacak. Nereye? diye seslenilir. Seslenilen kimsede bütün izler ve aynler yok edilir. Çünkü bir menzilde karar kılamaz, bir menzilde gögünden eser bulunmaz. Ben, tebliğle her salike ve makama ulaşmış herkese seslenirim. Sanır ki, sona ve nihayete ermiş. Hitabı duyduğunda "bu kuluna vahyettiği makamdır" der. O zaman onun katından tebliğle döner. Oysa bu hitabın kendi sınırıyla ilgili olduğunu bilmez. Dolayısıyla şehadete misal âlemine dönmek ister. Mirasa ve kemale yönelik arzusu artar. Bazen temsilden de aciz olur. Eksiklik kendisine gösterilir. Bunun üzerine vasıl olmak ve eksiklikleri tamamlamak için geri dönmeyi ister. Ama önündeki yol da kesilir. Sana gelince, her çukur yanında sana seslendim. Orada sana baktım. Gizli sesleniş ve güzellik arası bir bakış baktım. Bunların tümünde doymazsın, ikna olmazsın. Adım atmaz ve toplamazsın. Dersin ki: bu, değiştirmeye dönüştü. Çoğun az bir kısmıdır.

Dedim ki: Kul, mevlayı nasıl bilsin ki? Eğer dediklerin olmasaydı, Allah'ın "levla=olmasaydı" sözleri tükenmezdi. Kulun iradesi olmaz, ki onunla dönüşü ve görmeyi istesin. Sadece ifade etme ve arttırma vardır. Eğer senden vaki olur da benden vaki olmazsa, sen kendinden konuşmuş olursun, benden değil. Benim de kanıtım olur ve kanıt sunma geleneği, yolları benim için açığa kavuşmuş olur. İzzetin hakkı için, eğer beni ebedler boyunca baki kılsan, yine de senden daha fazlasını isterdim. Çünkü ben nihayetin imkansız olduğunu biliyorum. Böyle iken bu halden nasıl geri dönebilirim. Eğer benden mülke dönmemi istersen, şart koş. Bu takdirde gözlerim aydınlanır ve gurur duyarım. Dedi ki: Biz şart koşmayız. Dedim ki: Nurum onların üzerine yayılmış olur ve himmetle onları yüceltmiş olurum. Ben de gam çemberinin dışına çıkarım. Senin kalbinle onların iç dünyalarına seslenirim. Senin gaybının hazinelerinde gizlenmiş olarak. İz bulurlar, ama ayn bulmazlar. "Eyne"yi (nerede) taleb ederler, ama bir "eyn" (nere) bulmazlar. Derken

kederleri artar, isimleri güçlenir. Böylece bu irşad ve hidayette son ve başlangıç sahibi ben olurum. Yırt perdeleri, yamncaya kadar. İstenir ama yetişilmez. Tıpkı senin de isteyip de yetişememen gibi. Eğer doğru olsa benim için bu şart koşma, bu irtibata güç getirirsem, o zaman sererim döşeği. Yürürüm kasılma ile açılma arasında. Dedi ki: "Evha" (vahyet-ti) huzuruna yüksel. Orada olacakları sana söylerim. Orada sana "Kalem" ve "Nun"un sırrını bahşederim. Tâ ki bir şeye "ol" deyip de oluverinceye kadar.

"Evha" (vahyetti) huzuru

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammedi'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Kendimden kapıp götürüldüm, kendimden yok edildim. Bazı şeylerle ve sırlarla karşılaştım. Üzerleri ikrar ve inkarla örtülmüştü. Bunlar ibarelerden sıyrılıp belirginleşmişlerdi. İşaretten bile inceydiler. Nitelenmeleri ve vasfedilmeleri mümkün değildi. Sınırlandırılamaz, sıfatlandırılamazlardı. Bunlarla ilgili olarak en fazla "dedim" "dedi" şeklinde söz edilebilirdi. Makam ve hal yok oldu. Misal de zıt da kalmadı. Ne bir başlangıç kaldı ne bir sınır. Cennet ve cehennem ortadan kalktı. Karanlıklar ve nurlar yok oldu. Her yakınlık ve uçuş yok oldu. Ne kanat kaldı, ne de şerefli bir topluluk. Soru ve cevap birleşti. Yazı ve kitap zail oldu.

Cevap veren cevap verilendi. Deniz ve taşları, hakikat ve gülleri geçip gitti. Gök gitti, nurları söndürüldü. Artık hak ile baki olma haline dönmem; aynın ortadan kalkıp silinmesinden sonra. Derken gaibler-de sırların sırrının ruh özünü, nefsin kalbinin anlamında buldum. Dün bunu düşünmezdim bile. Sonra başıma göz kamaştırıcı taç giydirdi. Yücelik güllerini taktı başıma. Üzerime yücelik hırkasını geçirdi. Bana "aynı şekilde duyur" diye izin verildi. Ama bu duyuru, rüzgarlar huzurunda koştuğum şarta bağlıdır. Çan ve kanat huzurunda bağladığım akde göredir. Bu gün ben seslenirim, bana seslenilir. Hediye veririm, hediye alırım. Gece yürütürüm, gece bana gelmek için yürünür. Tevekkül ederim, bana tevekkül edilir. Derken ilmimin kapsamında olan bütün huzurları bana bahşetti. İsmime doğru sülük edenler bunları birer birer delip geçerler. Kendilerinin idrak etmelerini sağladığımdan başka benden bir şey idrak etmezler. Onlardan hiçbiri, kendisini sahip kıldığımdan öte, varlığımdan bir şeye sahip olamaz. Tabi ki benim katımda onlara yönelik bir inayet varsa, eğer ilmimin kapsamında onlar için önceden hidayet hükmü verilmişse. Yoksa irfan denizinde yüzerler, lütufların derinliklerinde kuşatılmış olurlar. Allah onlara yolu kolaylaştırmış ve vahyin sırlarını onlara öğretmiştir.

Perdeleyenin benim için koyduğu bazı sınırları haber verme babı:

Benim için konulan sınır, "evha" (vahyetti) huzurunda elde ettiğim şeyleri, bana soran iyilere açıklamamdır.

İzin Münacatı:

Salik der ki: Bana, eşit düzeyde duyurma, başkası konumunda durmama, hitapta, yüce tebliğ yeri ve Nebevi miras olduğu için kürsü huzurunu aşmama iznini verince, karşınıza haber veren, yasaklayan ve emreden olarak çıktım. Sakın "evha" (vahyetti) huzuruyla ilişkimin inni (benlik ve öz mertebesi itibariyle ayni varlığın gerçekleşmesi) bir ilişki olduğunu sanmayın. Bu vahyedilen bir vahiyden başka bir şey değildir. Buna ilişkin olarak size sunacağım delil, baştan itibaren şu ana kadar olup bitenleri size tarif etmenidir, ki ben bütün bunlarda sülük ettim. Ondan, önceki şarta ve bağlantıya dayalı olarak en yüce

adalet mahiyetindeki tebliği kabul etmedim. Dolayısıyla bana ferdi var etmeyi nispet etmeyin. Çünkü O Efendi, bense kulum. Burada olanlar; remzler ve sırlardan başka bir şey değildir. Düşünceler ve zihinler onlara yetişemezler. Bunlar çok şefkat edenin bağışlarından başka bir şey değildir. Bunlara ancak tat (zevk) düzeyinde nail olunabilir. Ayrıca ancak benim gibi içinde aşk ve şevk olan kimselere ulaşırlar.

Salik der ki: Beni bu kutsal huzura vardırınca, üzerimdeki ipek giysileri soyup çıkardı. Beni kapısında çıplak bırakıverdi. Ki yalvararak içeride neler olduğunu söylemesini kendisinden isteyeyim. Böylece muhtaçlığım (fakirliğim), yoksunluğum (miskinliğim)da gerçekleşsin, omurgam kırılsın. Ne istediğini öğrendiğimde içimde bir şiirin şekli belirdi. Basit bahrinden beyitler akıcı bir üslupla döküldü dilimden. Yazı da sarsılıp şekillenmeye başladı, kapısını çalarak, vatanından ve sevenlerinden ayrı kalan biri olarak söyledim:

Ey yakarıp yalvardığım!
Ne çok istersin beni engellemeyi
Kaç kez istedim size ulaşmayı
Yalvararak, ürpererek
Kaç kez duydum soluklarımı
Ah! Kalbimin paralanışı
Bir kalp ki erir, bir ah çekiş ki
Gittikçe yükselir, aşkımın dayanılmaz acısından
Ey görünürde ayn, ki
İkiliğimi ondan elde ettim
Kapısında göz yaşı döktüğüm
Yalvardığını, yakardığım
Ey nefis! Kederinden öl
Sevgiliye ada kendini
Ona duyduğun özlemin ifadesi olarak, belki
Ağıt yakar vefasızın resmine.
Kapısında durduğumda
Uzun uzun soluk alarak, yalvararak
İnleyerek, şefkat göstererek
Yutkunarak, hıçkırarak.
Sevgili, seslendi, kimdir
Kapıda? diye. Dedim ki: çağrılmış bir genç.
Dedi ki: Bir iddiadır bu, var mı bir şahit
Onu bilen? Var dedim, yanımda.
Eğer yalan söylüyorsam, efendim!
Göz yaşlarımın şahitliği yeter bana
Uykusuz kalışlarım, saç sakal birbirine karışmalarım

Elem çekişlerim, sızlanışlarım
Ahu vah figan edişlerim, şaşkın dolaşmalarım
Koyduğum kurallara göre amel edişlerim
Geceler boyunca ağladım
Hatta yatağım bile beni ağlattı
İç çekişlerim buna şahittir
Ve doğan yıldızların parıldayışı
Bana dedi ki: doğru söyledin. Nedir
İstediğin? Dedim ki: Beni dinlemen.
Maksadım batıştır, ve zahirim
Yolumu yeniden başa getirmekte.
Bazı tutkulu arzularına yönelerek
Ulaşılmaz, en azize doğru
Ey zahirden zahir olan!
Daha ne kadar, engellen, diyeceksin!
Bakışlarımı perdeleme
En yüksek mahallin parlaklığıyla
Bahşet, bahşetmeyi tasarladığını
Ey en parlak ululuk sahibi!
Nerede hicap, hep vardı
Yanımda bir insan olduğu sürece.
Korunduğumda dörtle
Gizlilik ve dört ortadan kayboldu
Bilgim bilginle kaimdir
Gözler ve kulağım da
Hayat ve kudretim de
Zat senin zatındır, diyorum
Söz senin sözündür, irade de
Onun gibi. O halde doğ üzerime
Ey göz! Ona ağlama
Bu gün, özlemle. Göz yaşlarını kes.
Eğer başkası terk etseydi
Ona ağlardım. O halde bundan yararlan.

Salik der ki: İçimde yerleşik olan duygularımı ifade eden, gerçek halimi dile getiren şiirimi dinleyince, kapıyı açtı, perdeyi kaldırdı ve sana söyleyeceklerimi dinle. Ey resul (elçi)! Sana indirileni tebliğ et, dedi.

Teşrif, tenzih, tarif ve uyarı münacatı:

Uyarı, en mükemmel ve en güzel yaratılışla, en sağlam ve en güzel, korunmuş, dokunulmaz kılınmış hakla ilgilidir. Ki "Elif. Lam. Mim."de "incire ve zeytine andolsun"da korunup muhafaza edilmiştir. Ben buna, kutsal huzurda kor olarak işaret ettim. Şöyle dedim:

Bir meltem esti, akşam vakti girince ve şafak öncesinde

Kutsal huzurdan, güzellik bahçesinin kokularıyla

Parlak bir işaret belirdi, "ara" ufuktan, bize göründü

Su pınarlarının kurulukta olduğunu göstermekte

Kelimullah'ı (Musa'yı) görmediniz mi? nasıl belirdi

Ona hitap, ağaçlardan ve bir kor içinde

Salik der ki: Bu teşrif, tenzih, tarif ve uyarı makamında bana söylenen şudur: Kulum! Sen benim hamdimsin. Emanetimin ve ahdimin taşıyıcısısın. Sen benim boyum ve enimsin. Arzımda halifemsin. Hakkımın ölçüleriyle kaim olansın. Bütün mahluka-tıma gönderilensin.

En aşağı alemin, en yakın ve en yukarı vadidedir. Sen benim aynamsm, sıfatlarımın tecelligahısm. İsimlerimin açıklayıcısısın. Göklerimin yoktan vare-dicisisin. Sen mahlukatım içinde bakışımın yerisin. Cemimin ve ayrılığımın toplandığı mekansın. Sen benim hırkamsın. Arzım ve semanısın. Arşım ve büyük-lüğümsün. Sen beyaz incisin, yeşil zebercetsin sen. Seni kuşandım, üzerine istiva ettim. Sana geldim, seninle mahlukatıma tecelli ettim.

Sen münezzehsin, ne yücedir gücün! Egemenliğin benim egemenliğimdir. Böyle iken yüce olmaz mısın hiç! Elin benim elimdir; böyle iken bağışın büyük olmaz mı! Sana denk olacak bir benzerin yoktur. Sana eş olacak bir dengin olmaz.

Sen suyun sırrısın, göğün yıldızlarının sırrısın sen. Hayatın ruhunun hayatı, ölülerin dirilticisisin.

Sen ariflerin cenneti, saliklerin gayesi, yakmlaş-tırılmışların (mukarrebin) reyhanı, sağ ehlinin selamı, talihlerin muradı, uzlete çekilmişlerin, yalnızların, her şeyden ilgilerini koparmışların yoldaşısın sen. Özlemle kavrulanların huzuru, korkanların güveni, alemlerin ürkütücü yalnızlığı, varislerin mirası, sevenlerin göz aydınlığısın. Vuslata erenlerin arma-ğanı, sığınanların güvencesi, seyredenlerin dinlencesi, parçalanmışların etrafında toplandığı sancak ve hamdedenlerin övgüsüsün sen.

Sen sedeflerin incisi, vasıfların denizi, sıfatların sahibi, adalet mahallisin. Vasfedenlerin makamı, şereflilere şeref payesini veresin. Enam ve Araf'ın sırrısın sen.

Ne mutlu bir sırra ki sana ulaşır, senin önünde secdeye kapanır! Onun için katımda, koyduğum sınırın ötesinde gizlediğim bir ödül vardır. Başta bununla sana münacat ettim, en yüksek mahalden yükseltildiğin sırada. Kulum! Sen benim sırrımsm, emrimin mekanısın. Burası senin yüceliğinin yeridir. Ki her varlığın üstündedir. Burası senin şeref makamındır.

Sen güllerin bahçesi ve bahçelerin gülüsün. Sırların mağribi ve mağribin sırlarısın. Nurların maşrıkı ve maşrıkların nurlarısın.

Sen olmasaydın makamları ve sahneleri ortaya çıkarmazdım. Görülen ve gören var

olmazdı. Alametler ve övgüye değer varlıklar övülmezdi. Mülk ile me-lekut birbirinden ayırt edilmezdi. Lahut, nasut zırhına bürünmezdi.

Varlıklar seninle ortaya çıktılar, düzen içinde tertip edildiler. Varlıkların arzı seninle süslendi, bezendi. Kulum! Sen olmasaydın, sülük ve sefer olmazdi, ayn ve eser olmazdı, vuslat ve dönüş olmazdı. Keşf ve gözlem olmazdı. Mekan ve yerleşme olmazdı. Hal ve renklenme olmazdı.

Tat olmazdı, içme olmazdı. Kabuk olmazdı, öz olmazdı. Hitap olmazdı, nefis olmazdı. Heybet olmazdı, ünsiyet olmazdı. Nefes olmazdı, kor olmazdı. At olmazdı, çan olmazdı.

Kanat olmazdı, uçma olmazdı. Rüzgarlar olmazdı, duruş olmazdı. Miraç (yükseliş) olmazdı, huzursuzluk olmazdı. Yer edinme olmazdı, tecelli olmazdı. Cömertlik olmazdı, varlık olmazdı. Hamd olmazdı, övülen olmazdı. Yaklaşma olmazdı, yükselme olmazdı. Sarkma olmazdı, buluşma olmazdı. Kolaylık olmazdı, yumuşaklık olmazdı. Bürüme olmazdı, perde olmazdı. Nasıl (keyfe) olmazdı, nerede (eyne) olmazdı. Cem olmazdı, ara olmazdı. Yarılma olmazdı, bitişme olmazdı. Toplanma olmazdı, ayrılma olmazdı. Kesinlik olmazdı, son olmazdı. Vahiy olmazdı, kelam olmazdı. Parıldama olmazdı, şimşek olmazdı. Hak olmazdı, halk olmazdı. Seslenme olmazdı, dinleme olmazdı. Lezzet olmazdı, yararlanma olmazdı. Yüzme olmazdı, soyulma olmazdı. Doğruluk olmazdı, yakin olmazdı. Gizli olmazdı, açık olmazdı. Kandil olmazdı, ışık olmazdı. Giriş olmazdı, çıkış olmazdı. Sıfatım için bir ayn zuhur etmezdi, vuslat ya da ayrılık tahakkuk etmezdi. Arş olmazdı. Döşek serilmezdi, bulut kaldı-rılmazdı. Nurlar surları aydınlatmazdı. Halk denizleri tavırlara akmazdı. Sen olmasaydın, kulluk edilmezdim, birlenmezdim. Bilinmezdim. Çağırmazdım, icabet edilmezdim. Dua edilmezdim, dualara icabet etmezdim. Şükredilmezdim, inkar edilmezdim, batın veya zahir olmazdım. Takdim etmez, tehir etmez, sonlandırmazdım. Emretmez, gizlemez, açıklamaz, haber vermez, açıklamaz ve işaret etmezdim.

Sen feleğin kutbusun, meleklerin öğretmenisin. Mahbeste rehin ve en kutsal makamda sultansın.

Sen benim kimyamsm, simyamsın. Sen kalblerin iksiri, gayp bahçelerinin havuzusun. Seninle aynler yer değiştirir. Ey İnsan! İrade eden sensin, inanan sensin. Rabbin senden ve sanadır. Mabudun gözlerinin önündedir. İrfanların sana döner. Senden başkasını bilmedim. Sadece sana münacat ettim.

Takdis Münacatı:

Ben birim ki, fikirlerin beni kuşatması mümkün değildir. Sırlar bana ulaşamaz. Basiretler ve gözler beni idrak edemez. Ben latifim ve her şeyden haberdarım. Hikmet sahibiyim, kadirim. Yok olurken de var olurken de ben olduğum gibiydim. Yok iken bende hasıl olan bir şey olmadığı gibi, bir şeyi yitirip de sonra var etmiş değilim. İlmim senin yalınlığın iledir, kudretim senin adımlarında zuhur eder. Tenzihten münezzehim. Keyfiyet ki teşbihten beridir, acizlikte de marifetim kemal üzeredir. Bu celal huzurudur. Benim, akla gelebilecek bir mislim yoktur. Akıllar, bir benzerimin olduğuna delalet etmezler. Zihinler, ululuğum karşısında şaşkındırlar. Sırlar, ridamm arşını tavaf etmektedirler. Sen ve ben harf ve mana gibiyiz. Daha doğrusu mana ve mana gibiyiz. Sen, gizli, nakledilen ve dilsel misilsin. Bense birim, birle bir içinde birim. Fert fertle çarpılınca Rab kalır kul yok olur. Bu dış sır, senin ve miraç sahipleri içindir. İki gözü olan bunda katlanma görmez. Yoğunlaşma da yoktur, ancak ayrılık hali başka.

Minnet Münacatı:

Kulum! Senin için perdeyi yırttım. Senin için akıl almaz şeyler sergiledim. Derken kavmine öz gerçekleri götürdün. Bu yalancı bir büyücüdür, dediler. Kulum! Sana ahlâk

sırlarını bahşettim, yaratıcı (Halik) ismimin anahtarını eline verdim. Kafirler sana dediler ki: bu ancak bir uydurmadır. Kulum! Sana "ol" ve olverdi, sözünden "nun" sırrını verdim. Bu deli bir büyücüdür, dediler. Kulum! Onlara Kevser sırlarını götürdün, bu etkileyici bir büyüden başka bir şey değildir, dediler.

Kulum! Kafiyelerin dizginini eline verdim. Senin için anlamların işaretlerini ve şiarlarını yükselttim. Böylece nazmeden ve nesredenin huzurunda öne geçtin. Onlarsa, bu şairdir, Resul değildir, dediler.

Kulum! Apaçık nuru sana gösterdim. Sen de onları yakini bilgiye muttali kıldın. Fakat bu öncekilerin kitablarından başka bir şey değildir, dediler.

Kulum! Seni ilâhî huzura çıkardım, seni keyfiyetten ve mahiyetten sildim. Eğer birini ona muttali kılan olsaydı, seni muttali kılardım. Başkasını ona vakıf kılan olsaydın, seni vakıf kılardım. Oysa başkası sahih olmaz, öyleyse nasıl zikrettin veya nehyettiğin ve emrettiğin nedir?

Kulum! Anlattım sana ki, arş senin gölgendir, sır sağanağı senin çisintindir. Bunlar nerede senin şeref makamların nerede! Seni isimlerle destekledim. Seni göklere yükselttim. Seni atlas perdelerin ötesine geçirdim. Her makamı ve mevkii sana gösterdim. Bununla yüce efendi oldun. Tatlı akışın kaynağı oldun. Süslü öfkeyi kestin. Yolda seninle ilgili olarak güven iddia eden herkes için, sen gerçek bir sırsın. Bu, doğru kimsenin nefsine yerleştirdiğim bir özelliktir. Bu, ulu bir mirastır; cem ve varlık ehlinden intikal edip gelir.

Senin değerin imamlıktan yüksektir. Çünkü imamlık, arkasına ve önüne bakan kimseyle sınırlıdır.

Cihetler, fazlalığın ve eksikliğin yeridir. Rüzgarın ve ziyanın mahallidir. Sen ise bundan münezzehsin. Çünkü sen mülksün, maliksin. Sonra Kabe Kavs-yen'de sana tecelli ettim. Orada senin içinde eseri ve ayni sildim. Sende iki yolu yok ettim. Ki ayn olarak sende insanlığından başka bir şey kalmasın. Seni varlık içinde insan olarak sergiledim. Böylece kalabalık düzene kavuştu. Dal köküyle buluştu. Her şey birleşti. Kabuklar ortadan kalktı. Varlığın kemali ortaya çıktı. Gördün kü, kulluk eden mabudun kendisidir.

Kulum! Bütün nimetler karşındadır. Tevhidin özü gözlerinin önündedir. İzzetim hakkı için alçak ve basık yerde oturuşun uzadıkça uzadı. Engebeli gecede bekleyişin de. Bir yerde karar kılamıyordun. Üzerine gün doğmuyordu. Bunun üzerine askerlerden acele etmelerini istedin. "Ey Yesribliler, bu gün size durmak yok, geri dönün." Bunun üzerine karanlık gecene, yıkılmış memleketine remzli ay doğdu. Memleketin ki tahrif edilmiş ve kaçış da hızlıydı. Karanlığın giysisini çıkardı. Bir billur parçası gibiydi. Nurdan giysiler içinde böbürlenerek yürüyordu.

Sonra seni buluttan gölgeler içinde getirdim. Bulutlar ovalara ve tepelere yağmur yağdırdı. Çorak araziler kabarmaya başladı, düz topraklar yeşerdi. Bu makamları delip geçtin. Senin gelişin için huzurlar belirginleşti. Her huzurda senin için bir çadır vardı. Orada sana güzel zikirden sergilere işaret edildi. Seni bu nispetlerden hep yükseltiyordum. Derken seni müsebbib aracılığıyla sebepten perdeledim. Kendine, "mürit benim", dedin. Başlatan ve tekrarlayan benim. Bununla, vardığın yerden dönmen gerektiğini ifade ettim. Ayrıldığın makamlara dönmen. Bu yükseliş dönüşüdür, ayrılık dönüşü değil.

Talim Münacatı:

Kulum! Sen, gayb hazinelerinde sakladığım damatlardansın. Saklamamın sebebi, kalblerin ruhlarının sırlarının onlara muttali olmasından kıskan-mamdır. Onlar bizim yanımızda hazır bulundurulmuşlardır. Sağırdırlar, dilsizdirler, görmezler ve geri dönmezler. Onların dizginlerine sarılan, onların imamlarının arkasında namaz kılan, yüksek bir inayetle Tur'un sonunu elde eder. Yazılı kitabın (kitabu'l-mestur) anlamlarına vakıf olur. Kuşkusuz

doğru yolu göstermek Allah'ın işidir. Dolayısıyla anlamların hakikatlerine vakıf olmak isteyen, büyük Kur'an'la ve tekrarlanan yedi (seb'ul-mesani) ile ahlaklansın. Kitapta hiçbir şeyi gözden kaçırmadık. Basit ve yazı alemine feyz olarak yağmak isteyen kimsenin kuşatıcı Kur'an olması gerekir: "Yemhullâhu ma yeşâu ve yusbit ve ındehû ummul kitab /Allah dilediğini siler, dilediğini yerinde bırakır. Ana kitab O'nun katındadır." (Ra'd,39) Arifin hamdı ile varisin hamdı arasındaki fark, kadim ile hadis (sonradan olma) arasındaki fark kadardır.

Dedi ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Benim büyük ismim uludur, uzaklıkta ulu ve kerem sahibidir. "Ve Jî enfusikum e fe la tubsirun I ve sizin nefislerinizde. Görmüyor musunuz?" (Zariyat,21) O biricik faal sırdır. Ona ancak yükselen ve sonsuzluğa eren ulaşır. Bir de "Ellezi âteynahu âyatina fenseleha minha / kendisine ayetlerimizden verdiğimiz ve fakat onlardan sıyrılıp çıkan." (Araf, 175) Arif, alaka kesmekten hoşlanmayan, şeriat perdesini yırtan, söyleyen, ama minnet etmeyen kimsedir: "Elhamdu lillâhi'llezî ezhebe anne'l hüzne / Bizden hüznü gideren Allah'a hamdolsun." (Fatır,34) Sığmağa doğru sülük eden, putları paramparça eden, sağanak ve çisinti yağdıran kimsenin, bize bunu gösteren Allah'a hamdolsun, demesi gerekir.

Sadece "Lam"ı söyleyen, yanında hasıl olanın ötesine geçmeyen, sınırını başlangıcına döndüren, benzerini ve zıddını görmeyen, tehdidine ve vadine sahip olan, yakınlığından ve uzaklığından emin olan, ondan sonra kimsenin kendisine gelmeyeceğini bilen "Kalul hamdu lillâhülezi sadekana va'dehu / dedi ki: bize verdiği sözde sadık olan Allah'a hamdolsun." (Zümer,74) Halifeye tabi olan, her korkudan emin olur. Sırlar onun etrafında dolanır. Yüksek bir mertebe elde eder. Sizden emir sahibi olan bir kimse de onu düşmana nispet etmez. Çünkü Deyyan (kahhar-hesaba çeken)'dan başka fail yoktur." "Kul küllün min indillâh/de ki hepsi Allah'tandır" (Nisa,78) Veziri eleştirip O'nun emrini reddeden kimse, emiri suçlamış, O'nun değerini bilmemiştir. "Men yutıı'r resule fe kad etaallâh / Resule itaat eden Allah'a itaat etmiş olur." (Nisa,80) Sıfat ve isimler sahibi O'dur. Bil ki, sıfat sana mevsufu (sıfatlananı), isim de sana müsemmayı (isimleneni) gösterir. "Ve alleme'l ademe'l esma / Adem'e isimleri öğretti." (Bakara,31) Bana bütün kelimeleri toplayan kitab verildi. Ağacın meyvesini yemekten ancak kafir kaçınır. Ağacın meyvesinden yiyen iyilerin makamlarından yoksun kalır. Aynı sudan beslenen kimi ağaç: "Kullen numiddu haulâi ve haulâi min atâi rab-bike I Hepsine, onlara da bunlara da Rabbinin ihsanından veririz." (İsra,20) Bu ezelî ahde vefa göstermenin gereğidir ve ebedî ahdin de anahtarıdır: "Hel cezaul ihsanî illel ihsan/İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir?" (Rahman,60)

Sure Başları Sırlarının Münacatı:

Kulum! Benden bana tebliğ et. Ki benim sözüm haktır. Cem ve ayrılık ehlinin lisanıyla hitap et. Çünkü konuşan benim, telafuz eden sen. Tebliğ eden benim, ezberleyen sen. Benim adıma onlara söyle. Ben, benden bana hitab edenim. Hiç kuşkusuz surelerin başları, makul suretlere sahib kimselerin meçhulüdür. "Zalike fazlu'llâhi yu'tihi men yeşau/ Bu Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir." (Maide,54) Bunlar toplam yirmi altı suredir. Bu da suretin kemali demektir: "Ve'l kamere kaddernahu menazile / Ay için de menziller takdir ettik." (Yasin,39) Onda âlemin tümünü ikmal ettim. Emir ve yasakları bana belirdiğinden kendimle onların arasını ayırdım: "İnnî enallâhu la ilahe illa ena fa'budnî / Şüphesiz ben, ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. Öyleyse bana kulluk edin." (Ta-ha,14) Bu sure başlarının bazısı tekil, bazılı ikilidir. Bazısı da anlamı cem eder mahiyette çoğuldur: "Lein şekertum leezîdennekum / Eğer şükrederseniz, size yönelik nimetimi arttırırım." (İbrahim,7) Kimisi arttırılmış ve yeterli kılınmıştır.

Kimisi eksik bırakılmışken eksikliğini giderip tekmil etmiştir: "E ve lem yerev enna ne'tî arde nenkusuha rain etrafiha / Bizim, yeryüzüne gelip, onu uçlarından eksilttiğimizi görmediler mi?" (Ra'd,41) kimisi şekil olarak benzer, kimisi de farklıdır. Yine bazısı ayrı

yazılırken bazısı bitişik yazılır. Eğer dileseydi "Allahu leceale'nnase ummeten vahıdeten / Allah insanları bir ümmet yapardı." (Hud, 118) Bunların sonu beş harftir. Geride vasıf ve mevsuf olarak iki tane kalıyor; Adem ve Havva'nın ikamet cennetindeki makamından ve imamlık barınağından: "Fe kula min haysu şi'tuma / Dilediğiniz yerden yiyin." (A'raf, 19) Bunların meblağı yetmiş sekizdir. Kime bunların hakikatleri gösterildiyse, en yüceleri ve en aşağıyı doldurmuş olur: "Fî süsiletin zeruha sebûne ziraan feslukûh / Onu yetmiş arşın uzunluğunda bir zincir içinde oraya sokun." (Hakka,32) Bunların her bir bölümü için ayrılmış bir cüz vardır. Dolayısıyla bunlardan müfret olanlar, resmin ezelî olarak kalması içindir. Sabit olanları ise hal olarak var olmaları içindir. Cem olanları ise, ebed sürekliliği içindir: "Yursilissemae aleykum midraren / Üzerinize göğü bol bol göndersin." (Hud,52) O halde müfretlik ezelî deniz içindir. (....) Muhammedi berzah içindir. Cem ise ebedî deniz içindir.

Kulum! Bu harflerin varlığı haremde senin için üç yüz bin beş yüz otuz iki olarak kesin araştırma şeklinde sınırlandırıldı. Ayrıntının ilki Nuh suresinden güneşin doğuşlarına kadardır. Sonra kelime ve ruhun içinde indiği terkibin sonuna kadar sürer. Onları saydıktan sonra çarpar ve toplarsın. Ondan bir çıkarma yapıp bir kenara koyarsın. Böylece şeriatın tamamı sana görünür, bu da tabiatın yarılıp helak olmasına kadar devam eder. Nun ve'l Kalem'den aziz kitabın sonuna kadar kalan budur. Dolayısıyla Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gönderilişi Necm suresindendir; bütün Araplara ve acemlere. Bakara suresinden ve Onun katından resullerin gönderilişine kadar. Bu resullerin Fatiha'da bir payları yoktur. Onda isabet eden bir ok da atmış değildirler. Bütün kerem sahibi resuller içinde Muhammed Aleyhisselâm Ona has kılınmıştır. Nitekim aşağıdaki rivayet de buna işaret etmektedir: "Biri sordu: ne zaman Nebî olarak gönde-rildin? Dedi ki: Adem, henüz su ile balçık arasında bir varlık iken." O, Nebilerin anahtarıydı, bu yüzden Necm suresinden Kur'an'ın sonuna kadar kısmına sahip kılınmıştır. Bu ikisi arasındakiler ise, makamların sulbünden olmak üzere Onun kerem sahibi unsuruna dağılırlar. Böylece cem edici varlık onun için sahih bir nitelemedir. Bu yüzden en erişilmez mahalle has kılınmıştır. Sana bütün kelimelerin toplayıcısı verildi. Çıkarmadan sonra geride kalanlar senin içindir. Bunlar da nüzul ve fetih zamanlarıdır. Bu, Kur'an'dan mukaddesin benzeridir. Ondan sonra ak-des gelir. Takdisi ise içinde nazil olduğu şeyle ilgilidir. Senin için bunun anlamlarına işaret ettim. Ama alimlerden başkası bunları düşünemez.

Kulum! Bu, nitelenmesi büyük incelik gerektiren bir konudur. Zaten keşfedilmesi de bu inceliğinden dolayı engellenmektedir. Ey insan! Sayılar gözünün önünde perde işlevini görmektedir. Bu, nurdan yeşil satırlardır; tercümanın oluşturduğu perdenin gerisinden parıldamaktadır. Ona vakıf kılmak için meşi-yeti tattırdığım kimseler içindir. Ki onu yanına bırakasın. O halde mücahede yap. Sonra başarı ve yardıma nail olursun. Belki bu müşahededen lezzet alırsın. Kulum! Sen, bu harflerden sonra tefsir mev-zusu, tabir mahalli, irdeleyici eleştirmenin araştırması ve sır ve iksir sahibi kılındın. Varlığın basit bir şeyi ile ikna olmayansın sen. İki gözü olan izin varlığı iki kısma ayırdın: bir kısmı bölünmez. Bir kısmı ise bölünür. Hayret! Şu bölünen zahiri varlığa ve bölünmeyen Batıni varlığa! Zahir, koç burcunda güneştir. Batın ise aslan burcundadır.

Tahkik et ve bak bir anlama ki gizlemiştir

Kesafeti altında karanlıkların

Eğer gizlediyse, işte görünüyor

Hayret! Allah'a andolsun, ikisi de yemindir

Güneş için kork ve Ay(Kamer)ı terk et

Yalnızda; parlasın ve yok olsun

İki ayağın nalınlarını çıkar; biri kevni

Biri de ilmi. Ki çift eder ve kelim ondan olur.

Ama bunlar üçe bölünürler. Bu ise üç maddenin hakikatidir. Delil ile bölünmeyen kısım ise Al-i İmran süresidir. Mevsuf ile bölünen kısım ise, bu ikisinden başka surelerdeki harflerin sırlarıdır. Bunlara bölünen üç ise, hitab eden, hitab edilen ve hitabedir. Ey uyuyan! Uyan gaflet uykusundan, gözlerini aç. Sonra bunlar on iki ayn'e bölünürler. Bu ise, her ilâhî alemin ruhanî ve cismanî alemlerinin kemalidir. On üçüncüsü ise, bölünmeyen kısımdır. Orada isimleri ve bütün sözleri kapsayan kitabı öğrendin. Bunlardan bazısı şüpheyi gidermek içindir. Gaiblerden zuhur ettiği için. Bunlar da Bakara suresi ile Secde süresidir.

Bu surelerin bazısı, inerek gelen kimselerden zorluğu kaldırmak içindir. Bunlar da A'raf, Ta-Ha ve Şuara sureleridir. Bazısı, Veli, Nebî ve Resul olarak Ezelî inayeti tarif etmeye yöneliktir. Yunus ve Meryem (a.s.) sureleri buna örnektir. Kimisi ayırıcı ve toplayıcı olaylara, yarılmayan kayaya ilişkindir. Hud, Fussilet, Şura, Duhan ve Müm'min sureleri buna örnektir. Bazısı aklî meselelerin açıklanmasının tekidine, ayrı ayrı konuları haber vermeye ilişkindir. Yusuf. Zuhruf, Kasas ve Rum sureleri buna örnektir.

Bu surelerden bazıları, gözlem ve arınma ehli için terkipten ibret almaya ilişkindir. Kaf ve Casiye sureleri gibi. Bazısı, Nübüvvet ve Velilikte hidayetin gerçekleşmesine yöneliktir. İbrahim, Nemi ve Lokman gibi. Bazısı, bizzat görmekten kaynaklanan amelle iman düzeyine inişin tahkiki içindir. Ra'd suresi buna örnektir. Kimisi yönlendirme, tenzih mahallinde yeminle koruma içindir. Yunus, Nun ve gibi.

Bazısı, inatçı hasım karşısında delil istemek içindir. Ahkaf suresi gibi. Bazısı, azap tehdidiyle yapılan açıklamayı pekiştirmeye yöneliktir. Hicr ve Ankebut sureleri gibi. Bu surelerin başındaki birbirinden kopuk harflerden "Elifi zata teslim et. Geride kalanları ise sıfat say: "Efe men huve kaimun alâ külli nefsin bima kesebet / Her kesin kazandığını gözetleyip muhafaza eden mi?" (Ra'd,33)

Kelimeleri Cem Edenin Münacatı / Karınca Münacatı

Kulum! Yücelik göğünün sebeplerinin isimlerinin yücelik karıncası seninle, zatların feleklerinin zatına musahhar olmuş zatının letafetinden yüce oldu. Seninle bu nispetin ilgisi nedir! Bu işaretin en yüce doğuşunu getirdi. Ne var ki, vehimlerden saklanmıştır. Vahiy ve ilham sahibinin parlak ve zahir özelliğini tabir etmesinden gizlendi. Eğer şaşkın dolaşanlar, kelimelerin mürekkebini acizlik ve hayret çöllerinde yitirseler ve arifler gayret gemilerine binerek himmet denizlerini assalar, senin fiilinin zahirine vakıf olurlar ve senden sadır olanları bilirler. Bir karınca süslendi ve susuz kimse gibi dolandı durdu. Bildi ve kara sevdaya tutulmuş aşık gibi bir söz söyledi. Özlemden değil, şevkten zayıf düştü.Gaybin gizlilik çöllerini dere tepe katetti. Henüz menzile ulaşamadı, onu mekanına sevk et ve anlamının tekliğiyle benim için olan kimdir?

Bir karınca yuvasından başını çıkardı, tekrar geri çekti. Yürüdü ve ortaya çıktı. Parıldadı ve kapanıp belirsiz oldu. Acele etti, kanatlanıp uçtu. Durdu ve yerleşti. Uzandı ve saldırdı.

Ona, bu özellik sana nereden geldi? diye sorulduğunda, dedi ki: "O, O'nun sıfatının fiilinin eserinden sadır olan himmetle ahlaklandı", böylece soruyu soran bu kişinin sıfatlarının varlığından olan eserle ilgili olarak istediği düzeye yükseldi. Derken "ne-re"den ve "nasıl"dan kayboldu, adalet ve zulüm mü-talasmdan uzaklaştı.

Bir karınca, benzerlerini eğitici

Bir karıncanın idrak edebileceğinin çok ötesine yükseldi

Çünkü senin sırrının kendisine sirayet ettiğini gördü

Ona dedi ki: Ey efendim! Yüceliği isimlendir

Derken göz bir inciye bakmaktan kamaştı

Öyle ki, hayret içinde güneşe: vazgeç, dersin

Nerede? Onun ilminde "nerede" yok ki

Nasıl? Onun herhangi bir hükmünde "nasıl" olmaz ki..

Beyaz İnci Münacatı:

Yanımda el değmemiş bir inci var; bembeyaz bir taze. Zatımın denizinin derinliğinden çıkardım onu. Sıfatlarımdan hiçbirini tanımadı. Sonra onu gözün karasında gizledim. Vuslatı da ayrılığı da bilmedi. Başkasının arzusuna nail olmasın diye. Veya keşif ve muamma olarak bilinmesin diye. Ama seni ön kıdemin inayetine çekince, doğru sözlerin toplayıcısına yükseltince seni, "ol" emri seni güçlerinden aşağı indirince, seni de mahallime sokunca, seni ağırlamak bana zorunlu oldu. Ki hakikat şahitleri, sen susmuş iken, kendi hal lisanları ile senin adına konuşsunlar. Varlıklar, seni ölü iken, senin adına iş yapsınlar, etkilensinler. Bu yüksek ve ferdi mertebeyi idrak etmek, varlık bu gün ve dün kayıtlarıyla mahpeste iken, ezelî ve ebedî hayatla bütünleşmekle olur. Bunlar senin önünde duran en yüksek prensiplerdir.

Bunlar sayesinde sayılmayan şeyleri sayma gücüne nail olursun. Zat ile zatın yiyeceğinden ye. Nice ta-libler zatın varlığı için şekillerin bakî kalmasını istediler. Sen tek başına kendi ırmağında yüz. Kendi kitabında yazılanları oku. Seni bembeyaz inciyle, el değmemiş, insan ve cinlerden hiç kimsenin dokunmadığı, zihinlerin ve gözlerin erişemediği eşsiz bakireyle nikahladım. Bilgi ve ayn olarak görülmüş değildir. İhsan sırrından hiçbir zaman ayrılmış değildir. Ne "nasıl"dır, ne "nerede"dir. Ne şekildir, ne ayndir. Onun ismi "Bir"in gaybmdadır. Sonsuzluğun en yüce nimeti ve ebedin en yüksek merhametidir. En hayırlı gelinle gerdeğe gir. O kutsiyetin zirvesidir. Bu tadılmamış ilk şaraptır. Karanlık bir enginliktir. Ameli bir mehir olmadan al onu. Nebevi bir ecir de gerekmez. Salik der ki: Sır meclisinde bekaretini bozdum. Yesrib vehminin sırrıyla zatı kayboldu. Birden Allah Resulünün (s.a.v) mührünü gördüm. Sevinçten şaşkına döndüm. Neşenin etkisiyle eteklerim yerlerde süründü. Hemen şu ayeti okudum: "Enallahû la ilahe illâ ena fe'budnl /Ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. Bana kulluk edin." (Ta-ha,14) Derhal kapalı sırlar secdeye kapandı, Samedî sıfatlar teheccüde kalktı. Tam bu noktada benim için iflas gerçekleşti. İnsanların Melikî'nin sözlerinin dikkat çektiği makam.

Nur Nefesleri İşaretlerinin Münacatı / Farklı sırları Ayıklama

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Salik der ki: Sonra bana, "ben" içinde "ben" hakkında ne diyorsun? dedi. Dedim ki: Arzu ve temenni, ümitsizlik ve tutsaklık varlığı.

Dedi ki: "O"(Huve) ve "O"(Zalike) hakkında ne dersin? Dedim ki: İkisi de Malik'in sıfatlarıdır; biri gayb, biri huzur, biri karanlık, biri nur, biri örtü, biri perdedir.

Dedi ki: Cisimlerin birleşmesine, kaynaşmasına ne dersin? Dedim ki: Cisimlerin kaynaşması, ruhanî kaynaşmanın sonucudur. Dedi ki: Doğum ve tenasül için ne dersin? Dedim ki: Kavuşmanın ve ayrışmanın sonucudur.

Dedi ki: Berzah hayatı hakkında ne dersin? Dedim ki: İlâhî bir hayattır. Dedi ki: Oradan geri dönüş ondan daha mı iyidir? Dedim ki: Ondan geri dönmek sahih değildir. Onun hakkında böyle konuşulmaz da. Geri dönüş ancak dünya ile ahiret arasında bir çukur olarak belirlenen ilk berzah için geçerlidir.

Dedi ki: Dönüşün başlangıca yönelik olması sahih olur mu? Dedim ki: Adil hikmette böyle bir şey olmaz. Dedi ki: Zürriyetlerin babalarının sırtından çıkarılması zamanını düşünüp anladın mı? Ona dedim ki: Mehirde bulunan ilk şahit bendim, nasıl anlamam?

Dedi ki: Bundan önce ikinci bir misak bilir misin? Ona dedim ki: İlk yakın varoluşta gerçekleşti. Dedi ki: İki misak görüyorum. Dedim ki: Bunlardan başkası olmaz.

Ademî İşaretler

Salik der ki: Sonra bana Adem'in (a.s.) dilinden hitap etti. Bana dedi ki: Ey çocuk! Nereden geliyorsun? Melekler: şuhut halindeki fesat ile geldi. Dedim ki: Varlığının kendisinden. Dedi ki: Melekler neden isimleri bilemediler? Dedim ki: Çünkü onlar hep semada idiler.

Dedi ki: Peki niçin Ona secde ettiler? Dedim ki: Çünkü tayininin sahih olduğunu gördüler. Dedi ki: Secde etmekten yüz çevirip büyüklenen niçin yüz çevirdi? Dedim ki: Çünkü çamur boyutu Onun parlak nurunu perdeliyordu. Dedi ki: Niçin yıldız olmadı da ağaç oldu? Dedim ki: Ortaya çıkan ayrılıktan dolayı. Dedi ki: Onu aynı sudan beslemiyor muyduk? Dedim ki: Evet, ama görünürde bazısı bazısından üstün kılınmıştı. Dedi ki: Adem masum olduğu halde niçin yasağı çiğnedi? Dedim ki: Bu hikmetin açık olmasından dolayı.

Dedi ki: Avret yerlerinin açığa çıkmasının sırrı nedir? Dedim ki: Olabilecek amaçlarını bizzat gözlemlemeleri için. Dedi ki:Peki niçin avret yerlerinin üzerini cennet yapraklarıyla örtmeye başladılar? Dedim ki: Başkalarının mülahazasına karşı koruyucu bir kalkanları olsun diye. Dedi ki: Bu ikisinin varlıktaki benzerleri nedir? Dedim ki: Kalem ve gözlemlenen levhtir. Dedi ki: Niçin sadece Adem günahla suçlandı, eşi değil? Dedim ki: Çünkü eşi onun küllünden bir cüzdü. Dedi ki: Niçin nimetler onlardan alı-kondu? Dedim ki: Kullukları sabit olsun diye. Dedi ki: Ayaklarının kayması niçin Şeytana izafe edildi? Halbuki buna gücü yetmezdi? Dedim ki: Çünkü sen şeytanı görünür alemde eksikliğin sıfatı ve hüsranın delili kılmışsın. Dedi ki: Niçin bu dünyada bazısını bazısına düşman kılmıştır? Dedim ki: Senin desteğinle müstağni olsunlar ve muhtaçlıkları gerçekleşsin. Senin celâlin aziz ve kahhar sıfatıyla tekleşsin. Dedi ki: Yüce kelimeleri öğrenmesiyle birlikte niçin onun tevbesini kabul ettim? Dedim ki: Çünkü o bu kelimeleri rububiyet huzurundan öğrendi. Dedi ki:

Niçin Oğullardan birinin kurbanı kabul edildi, diğe-rininki kabul edilmedi? Dedim ki: Çünkü sen ikisini, Adem'in oğullarının aslı kıldın. Onlar iki ayrı kabzadan var olmuşlardı. Bu yüzden birinin rızaya, öbürü-nünse hüsrana has olması kaçınılmazdı. Dedi ki: Niçin karga onun öğretmeni oldu? Dedim ki: Çünkü sen ona karanlık geceden bir elbise giydirdin. O da fiil ve hal olarak ona ilim verdi. Kabrin karanlığından ona bir elbise giydirdi.

Dedi ki: Niçin onu yaratmasını iki eline nispet etti "onu iki elimle yarattım", dedi? Dedim ki: Üstün gelmediği için. Dedi ki: Niçin İblis, Adem'in oğluna her yönden geldiği halde yukarısından gelmedi? Dedim ki: Mevlasınm emrinin nuruyla yanmasın diye. Dedi ki: O halde aşağısından gelip onu kaybetseydi ya! Dedim ki: Çünkü o, onu kendisine yararı olmayan bir şeye çağırıyordu. Dedi ki: Niçin İblis, birleşme yurdunda Adem'e galip geldi? Dedim ki: Çünkü Adem'de kuru çamur yönü vardı. Dedi ki: Ve şekillenmiş balçık. Dedim ki: Kuru balçık, en yüce ile en aşağı arasındaki berzah sırrına ilişkin bir işarettir.

Dedi ki: Peki iblis, söylediği bir hakikat olduğu halde hangi anlamda "kuru çamurdan yarattığın bir beşere secde edecek değilim" dedi? Dedim ki: Diğer unsurlarla karıştığı için böyle dedi. Bu yüzden onun yanında yol bozulmuş oldu. Dedi ki: Tertip tam tersini

gerektirdiği halde, niçin onda acıkmazlık, soyul-mazlık, susamazlık ve güneşte yanmazlık niteliklerini birleştirdi? Bunun hikmeti nedir, ey Salik?! Dedim ki: Sıcaklık susamanın sebebidir. Bu yüzden onu güneşin kuşluk vaktinde doğmasıyla birlikte zikretmiştir. Açlık, bir canlının iç soyunmasıdır. Bu yüzden onu bedenin dış soyunmasıyla birlikte zikretmiştir.

Dedi ki: Niçin tevbesini kabul etmeden önce onu seçti? Dedim ki: Kıdeminin önceliği bunu gerektirmiştir. Dedi ki: Onun için hangi açıdan en güzel yaratılış (ahsen-ı takvim) niteliği sahih olmuştur? Dedim ki: Çünkü O, kadim olanın sureti üzeredir. Dedi ki: Peki niçin aşağıların aşağısına (esfel-ı safilin) döndürülmüştür? Dedim ki: Burada çamura işaret edilmiştir. Dedi ki: Öyleyse neden salih amelli olması durumunda yükseltileceği şeklinde bir istisnaya yer verilmiştir? Dedim ki: Burada da ruhların sıfatına işaret edilmiştir. Bu sıfat, şahıslarla kaim olan balçığa illetini bahşetmektedir. Dedi ki: Ne güzel cevap verdin. Ona dedim ki: Seninle konuştum.

Musevî İşaretler:

Salik der ki: Sonra bana, Musa'nın (a.s.) diliyle hitap etti ve dedi ki: Teslim olmuş kul ne diyor? Musa'nın Kavmi niçin ondan sonra fitneye düştü? Dedim ki: O efendinin kuluna verdiği bir ziyafetti. Dedi ki: Cebrail'in izinden alınan bir avuç toprağın etkisiyle buzağıda böğürme sesi niçin zuhur etti? Dedim ki: Bu, hayatın, izleri takip etmeye bağlı olduğuna dikkat çekmeye yöneliktir. Dedi ki: Niçin onun için bir buluşma vakti tayin edildi? Dedim ki: Vakitlerin boyunduruğu altında olduğunu bilmesi için. Dedi ki: Belirlenen vakit gece olarak sayıldı da gündüz olarak sayılmadı? Dedim ki: Gözlere görünmediğin, gizlenmiş olduğun için. Böylece onun sırların gaiplerinden kırk makamdan geçmesini sağladın. Bunun neticesinde seher vakitlerinde buluşma gerçekleşti onun için. Sonra ruhlar makamında, Muhammed Aleyhisselâmm ümmetinin geneliyle uyuştu. Çünkü Muhammed Aleyhisselâmm ümmeti kırk sabahla ah-laklanmıştır. Bu varislerin buluşma vaktidir. Âlemlerin rabbinin Kelimi (Musa) bu şerefe nail olmuştur.

Nitekim namaz hususunda Hz. Muhammed'le (s.a.v) ünlü diyalogu da bundan kaynaklanıyor. Çünkü Musa ümmeti arasında iken, zikredildiği gibi kardeşleri için şefkat taleb etmiştir. Çünkü Musa (a.s.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ileride "kul kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe kamil imana sahip olamaz" diyeceğini sezmişti. Hz. Muhammed'in (s.a.v), Musa (a.s.) ile ilgili olarak "eğer bu gün yaşasaydı, bana tabi olmaktan başka bir şey yapamazdı." dediğini duymadınız mı? Aleyhisselâm efendimiz bu sözleriyle anlamı bizim için açıklıyor ve Musa'nın bizden olduğu hakikatini gözler önüne seriyor.

Dedi ki: Niçin asasını taşa vurdu da ondan su fışkırdı? Kapalı denize vurdu da deniz yarılıp açıldı? Dedim ki: Bunun sırrı asadadır. Taştan bunun için su fışkırdı. Asadaki egemenlik (Kayyumluk) sırrından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden deniz yarılınca kupkuru bir yol belirdi. Dedi ki: Peki niçin nalınlarını çıkardı? Dedim ki: Bu, insanın ikiliğinin ortadan kalkmasına yönelik bir işarettir. Dedi ki: Niçin Musa, Allah ile konuşmaya özgü kılındı? Dedim ki: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) mirasından payına düşen kısma nail olduğu hususunda içi mutmain olsun diye. Nitekim bu yüzden ona verilen levhalarda, bütün sözlerin toplayıcısı kitaba karşılık, bilinen her şeye ait tafsilat yer almıştır.Dedi ki: Öyleyse, bakmaktan aciz olduğu halde niçin görmek (rü'yet) istedi? Dedim ki: Mirastan kendisine bir eser kalmaması için. Dedi ki: Öyleyse niçin ona şükredenlerden olmasını emrettik? Dedim ki: yakınlığının ve yüksek makama erişmişli-ğinin daha da artması için. Ki yüceler alemine geceleyin yürütülüp götürüldüğünde seni Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gözüyle görebilsin.

Dedi ki: Onu niçin sandığa koyduk? Dedim ki: Hikmet, nasut olmadan ortaya çıkabilir mi? Dedi ki: O halde niçin onu denize attık? Dedim ki: Bu, ilme işarettir. Dedi ki: Denizle ilim nasıl beraber olabilir? Dedim ki: Eğer o olmasaydı, anlayış sahipleri riez-dinde bu

sahih olmazdı. Dedi ki: Niçin kardeşinin kendisine yardımcı olarak gönderilmesini istedi? Dedim ki: Bu, muhataplarına karşı beslediği merhametin ifadesidir. Ki ağzından kelamın çıktığını gördüklerinde akılları başlarından gitmesin. Çünkü aracıların ortadan kaldırılması suretiyle seninle konuşan birinin konuşmasına, yoğun aracıların kıskacmdaki kimseler tahammül edemezler.

Dedi ki: Niçin asa yılana dönüştü? Dedim ki: "Ve cezau seyyietin seyyietun misluha / Kötülüğün cezası onun gibi bir kötülüktür." (Şura,40) Ve "hel cezau'l ihsanı illâ'l ihsan / İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir?" (Rahman, 60) Dedi ki: O bizimle beraber ve imkan sahibi kılınmışken niçin korktu? Dedim ki: Şu sözlerinden dolayı: "İnne rabbî seyehdîn / Şüphesiz rabbim bana doğru yolu gösterecektir." (Şûra, 62) Dedi ki: Niçin elini koynundan lekesiz bembeyaz çıkardı? Dedim ki: Bununla insana, gaybinden çıktığı zaman illetlerinden beri olduğuna işaret ediliyor. Dedi ki: O halde niçin "Senuîduha sîreteha'l ula / Biz onu şimdi ilk haline sokacağız." (Ta-ha, 21) Dedim ki: Burada, Musa'ya fena makamına ulaşacağı ve sahih bir buluşmaya nail olacağı müjdesi veriliyor. Dedi ki: Musa niçin levhaları yere attı? Dedim ki: Kapı açılınca anahtarı ne yapmak gerekir? Dedi ki: Peki, niçin ceberut inek olayı yaşandı? Dedim ki: Çünkü inek, berzah huzurunun yükselişlerinden seslendi. Dedi ki: Şeref, en yüce melekuttan başka bir yerde midir ki? Dedim ki: İki tarafın insanda birleşmesi daha şiddetli, daha yüksek ve daha evladır. Dedi ki: Öyleyse niçin ölü, inekten bir parça ile dirildi? Dedim ki: Bununla, cennetin bir tarafının, onun arzedilişi yönünde olduğuna işaret edilmiştir. Dedi ki: Niçin ölünün dirilmesi, ineğin bir parçasının vurulmasıyla gerçekleşti? Dedim ki: Kalbin üzerinde bizzat yakınlığı gözlemlemesini engelleyen bir perde vardır. Dedi ki: Musa'nın karakterinde hidayet ve rahmet olduğu halde niçin öfke ile kardeşini öldürmek istedi? Dedim ki: Sen bu özelliği ona, öfkesi dindikten sonra, nimet taleb etmesi için verdin.

İsevî İşaretler

Salik der ki: Sonra bana ruhunun dilinden hitab etti, bağışlarının esintileriyle beni destekledi ve bana dedi ki: Niçin İsa'nın durumu Adem'in (a.s.) durumu gibidir? Dedim ki: Sonraki bir çok bakımdan öncekinin benzeridir. Dedi ki: Niçin babası olmadı? Dedim ki: Çünkü babasız olması, inkarcı iftiracının aleyhindeki delilin rükünlerinden biridir. Nasıl? dedi. Dedim ki: Çünkü İsa, kendisinden sonra Nebilerin sonuncusu olan Muhammed'in (s.a.v.) geldiği sonuncu Nebidir. Dedim ki: Bu,ilâhî egemenliğin alemleri kaplamasının başlangıcıdır. Çünkü Hz. Nebî (s.a.v.), Adem henüz su ile balçık arasında bir varlık iken, Nebiydi. Efendi ile kul arasında, inayet ve varlık dışında bir münasebet yoktur.

Dedi ki: Niçin İsa ruh ile desteklenmiştir? Dedim ki: Onu bir kalem bir levhe yazmış değildir. O ana rahmine şehvetsiz ilka edilmiştir, bu yüzden varlıkların atılmasında onun için bir teselli yoktur.

Dedi ki: Bu ruh nereden sadır oldu? Dedim ki: Her türlü kötülükten münezzeh kuddüsün huzurundan. Dedi ki: Niçin beşikte konuştu? Dedim ki: İnkar ehline karşı ikinci bir şahittir bu. Dedi ki: İllet bakımından bundan önce bir şahit var mı? Dedim ki: Meryem'in hurma dalını silkelemesi.

İbrahim! İşaretler

Salik der ki: Sonra bana dostunun (Halil) dilinden hitab etti ve dedi ki: Güzel cevap vermeli, güzel söz söylemelisin. Eh, söyle bakalım, yıldızın, ayın ve güneşin varlığı nedir? Dedim ki: Ruh, akıl ve nefis üzerine itaat etmektir.

Dedi ki: Niçin onlarda rububiyet ispat ettin? Dedim ki: Çünkü toprak menşeli varoluş üzerinde kahredici güce sahip olduklarını gördüğü için.

Dedi ki: Peki, niçin "Veccehtu vechiye lülezî fetares semauati ve'l ard / Ben, yüzümü gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim" (En'am, 79) dedi? Dedim ki: Çünkü bazısının bazısından üstün olduğunu gördü. Dedi ki: Sence niçin yıldızlara bakıp da ben hastayım, dedi? Dedim ki: Hikmetli isminden sadır olan yüce bir hikmete işarettir.

Dedi ki: İmanı kesin ve sabit olduğu halde neden ölülerin diriltilmesini görmek istedi? Dedim ki: Bilgi ile bizzat görmeyi birleştirmek için böyle bir talepte bulundu. Bunun gibi bir mesele ile ilgili olarak el-Hasan şöyle der-ki güzel söylemiştir-:

Haberin olsun! Bana şarap içir ve bana, bu şaraptır, de.

Açıktan içirmen mümkün ise gizlice içirme

Arzu ettiğinin ismiyle mubah kıl, beni de künye ile çağır

Çünkü önünde örtü olan lezzetlerden hayır gelmez.

Dedi ki: Niçin ona dört kuş gösterdik? Ona dedim ki: Bu unsurlara yönelik bir işarettir, başka değil. Dedi ki: Niçin oğlunu kurban olarak seçti? Dedim ki: Cömertliği hem hakikat hem de burhan olarak gerçekleşsin diye. Dedi ki: Bununla neyi kast etti? Dedim ki: Varit olup malik olanı ağırlamak istedi. Çünkü kalbine nazil olunca, Rabbini ağırlaması gerektiğini anladı. Dedi ki: Oğlunu değil de kendini kurban olarak sunsaydı ya! Dedim ki: Kendisini kurban etmesi durumunda kendisiyle çekişecek, tartışacak, dolayısıyla mücadele etmesi gerekecek kimseler olmayacaktı. Dedi ki: Niçin vahiy uykuda gelmişti? Dedim ki: Bu alanda hissin yerleşeceği yer olmasın diye.

Dedi ki: Onu niçin bazı kelimelerle sınadık? Bu kelimeleri göklerin sahibine tevbe etmek için öğrenmişti? Dedim ki: Sınama, makamların en üstünüdür demedi mi? Dedi ki: İbrahim'e ve İsmail'e beyti tavaf edenler için temizlemelerini niçin emretti? Dedim ki: Resullerin efendisi Hz. Muhammed Aleyhisselâma verilen önemin bir ifadesi olması için. Dedi ki: Niçin İshak orada yoktu da başkası vardı? Dedim ki: Çünkü Muhammed (s.a.v.) onun soyundan gelmeyecekti. Dedi ki: Niçin Mekke'ye bereket verilmesi için dua etti? Dedim ki: Anne bereketli olunca kızlar da bereketli olur.

Dedi ki: İbrahim Kabe'nin duvarlarını yükseltince niçin İsmail bu amellerinin kabul edilmesi için dua etti? Dedim ki: Halil'in (İbrahim'in) kemali belirgin olması için kendi noksanlığını izhar etti. Çünkü onun her bir çocuğunun, babasının kadri karşısında kendi değerini küçültmesi gerekir.

Yusufî İşaretler

Salik der ki: Sonra bana Yakub oğlu Yusuf'un dilinden hitab etti ve dedi ki: Doğru görüşlü anlayış sahibi kişi "Kalennesvetu in haza illâ melekun kerî-mun / Kadınlar: Bu, kerem sahibi bir melekten başka bir şey değildir." (Yusuf, 31) ifadesi hakkında ne der? Dedim ki: Çünkü Yusuf, genel olarak en güzel yaratılışa sahip olma özelliğiyle belirginleşmişti. Sonra şöyle dedi: Niçin ucuz bir fiyata satıldı? Dedim ki: İnsanın, insan olarak eksik bir varlık olduğunu bilmesi için. Eğer fiyatı yüksek olur, yücelirse, bu, yüceler aleminin zatına eklediği fazladan bir nitelikten dolayıdır. Dedi ki: Niçin su kabının arkasına saklandı? Dedim ki: Bununla, sevenlerin kavuşması için kapıyı çalmak istedi.

Muhammedi İşaretler

Salik der ki: Sonra bana Muhammed'in (s.a.v.) dilinden hitab etti ve şöyle dedi: Ey, sahib olduğu şeylere varis olmak için, Ona giden yolu taleb eden! Apaçık ufuk hakkında ne dersin? Dedim ki: Orası, yakmlaştırılmışların keşif mahallidir. Dedi ki: Neden tecelli ufukta

gerçekleşti? Dedim ki: Bu, ahlâkın yüceliğine dikkat çekmeye yöneliktir. Dedi ki: "Ve ma yentiku anil hevâ / O, nevasından konuşmaz." (Necm, 3) ifadesine ne dersin? Dedim ki: Burada istivanın sırları kast ediliyor. Dedi ki: Fatiha'nm (kul ile Rab arasında) paylaşımına ne dersin? Dedim ki: Bu, apaçık kulluktur. Dedi ki: Niçin rahmet senaya/övgüye has kılınmıştır? Dedim ki: Sen kimsin ve ben kimim, belli olsun diye. Dedi ki: Niçin Melîk (sahip-hükümran) sıfatı hamde özgü kılınmıştır? Dedim ki: Tevhidin gerçekleşmesi için. Dedi ki: Niçin ibadette ve yardımda kuşku vaki olmuştur? Dedim ki: Kudretin varlığın acizliğinden ayırt edilmesi için. Dedi ki: Niçin Fatiha'nın ikinci yarısı kula özgü kılınmıştır? Dedim ki: Fatiha'ya me-sani (ikilenen/tekrarlanan) isminin verilmesinin sahih olması için.

Dedi ki: Kendisine Furkan verilmesi bakımından Musa, Muhammed'e eşittir; böyle iken nasıl olur da siyadet (efendilik-liderlik) Ona özgü olur? Dedim ki: Kur'an ve ibadet verilmek suretiyle ayrıcalıklı kılınmasından dolayı. Dedi ki: Nuh ve gözde peygamberlerden Zekeriyya da ibadet hususunda Ona ortaktır? Dedim ki: Zekeriyya nimet için ibadet ederdi, Nuh ise rububiyet için ibadet ederdi. Muhammed ise tenzih için ibadet ederdi.

Dedi ki: Yahya, övünç kaynağı liderlikte (siyadet) Ona ortaktır? Dedim ki: Onun ki zahiri liderlikti. Bu yüzden apaçık kitapta ondan söz edilmiştir. Ama kitapta ibadet edenlerin efendisi Muhammed'in liderliği, önderliği gizlenmiştir. Sonra bu, onun dilinden iki şahit aracılığıyla açıklanmıştır. Biri genelin seyidi, biri de törenlerin seyididir. Salik der ki: Sonra bana şöyle dedi: Burada dur ve buradan ayrılma. Eğer sana anahtar verilirse ve eğer istersen aç.

Bahşettiklerinden dolayı Allah'a hamdolsun. Allah'ın salat ve selamı en aziz ve aydınlık Muhammed'in üzerine olsun.

Müellif der ki: Bu sırlarda yer alan şiirlerin tamamı bana aittir. Yalnızca dört beyit başkalarına aittir. Bunlardan biri "zamanımdan gizlendim..." diye başlayan beyitlerdir. Biri de "haberin olsun, bana şarap içir... "diye başlayan beyitlerdir. Bunların tümü Fas şehrinde beş yüz doksan dört senesinin cemadiyel evvel ayının yirmisinde tamamlandı. Allah'ın salat e selamı efendimiz Hz. Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

ÜÇÜNCÜ KİTAB

RİSALETUN Fİ SUALİ İSMAİL B.SEVDEKİN

İSMAİL B. SEVDEKİ'NİN SORUSU İLE İLGİLİ RİSALE

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

İSMAİL B. SEVDEKİ'NİN
SORUSU İLE İLGİLİ RİSALE

Bismillahirrahmanirrahim

Şemsuddin İsmail b. Sevdekin en-Nurî (Allah'ın rahmeti üzerine olsun), Şeyhlerin şeyhi Muhyil-Mille ve'd-Din'e (Allah ondan razı olsun), insanların himmetlerinin ulaştığı en son nokta olup, zahiri ve Batıni eşyanın kendilerine zuhur etmesi durumunda Allah'ı bilmeyi gerçekleştirdikleri mertebelerin ve hallerin en yükseğinin ne olduğunu sordu.

Buna cevap olarak şöyle dedi:

Mümkün varlıklar alemindeki her şey, bizzat Va-cibu'l-vücuttan, en özel şekilde sadır olmuşlardır. Akılcılar, bunu akl-ı evvel (ilk akıl) olarak ispat etmişlerdir. Bu tür mümkün varlıklar, bir sebeple birlikte veya bir sebepten kaynaklanarak varolmuş gibi görünseler de, muhakkikler daha özel bir açıdan görebilmektedirler. Bunlar her neyi görürlerse mutlaka onda Hakkın vechini de görürler. Çünkü hiçbir şey "O"ndan hali değildir. Eğer "O" olmasa olamazlar. Ama bu, filozofların söyledikleri gibi illet veya failler mahiyetinde aracılar ispat etmek suretiyle bir temele dayanmak şeklinde değildir. Aksine bu, bir sebeple birlikte veya bir sebepten kaynaklanmadan varolan ilk varlıktan kaynaklanmak mahiyetindedir. Bize göre de her mümkün varlık bu şekilde sadır olmuştur ve sebebiyetin O'nun üzerinde kesinlikle hiçbir etkisi yoktur. Sebepler, Allah'ı bilmeleri hususunda insanlar için birer sınama aracı olarak halk edilmişlerdir. Ki Allah'ı bilenler arasında üstünlük durumu hasıl olsun. Hangi varlık mertebesinde olursa olsun, her mümkün varlığın korunması ve bekası bu şekilde gerçekleşir. Çünkü her malum(bilinen), kendisine ilişkin bilgi kapsamında mevcuttur ve kendisini bilen açısından zahirdir. Bilen onu görmekte ve işitmektedir; yok olsa da. Yokluğu sadece kendisiyle ilgilidir, onu bilenle ilgili değildir. Bu yüzden, varlığın hangi mertebesinde olursa olsun korunması ve bekası bu şekildedir diyoruz. Muhakkik ilim olarak değil zevk olarak bu mertebeyi gerçekleştirdiğinde, onun şey olması üzerinde herhangi bir etki bırakmaz. Çünkü onu, hakkın veçhinin onun şeyliğinde olması açısından müşahede etmektedir. Bu makamda hal olarak gerçekleşmiş alime, herhangi bir vakitte, bu şeyin şeyliğinden dolayı kabz ve göğüs sıkışması hali baskın gelirse, bil ki, kabz, göğüs sıkışması veya şeyin olması onun yanında tahakkuk etmiştir. Biz onun, her şeyde hakkın veçhini bilen olduğunu varsaydığımıza göre, kendisine baskın gelen şeyde de hakkın veçhini müşahede etmiş olması gerekir. Bu halde de hakkın hakikatlerini tahkik etmiş olması lazımdır. Ki Hak kıyamet günü, daha önce kimsenin öfkelenmediği kadar öfkelenir ve daha sonra da kimse bu şekilde öfkelenmeyecektir. Nitekim Sahih-i Müslim'de, İman kitabı Şefaat bölümünde yer alan bir hadiste belirtildiğine göre, kabzı, daralması ve öfkesi bu ilahi gazap veçhini görmesinden dolayıdır. Allah için, Allah hakkında ve Allah ile öfkelenmek yani. Dolayısıyla bu kimse bir yönden, bir halde hem bast hem de kabz halindedir. İki yönden ve iki itibardan dolayı değil. Tam tersine bu açıdan kabz halinde iken ilâhî yönden bast halindedir. Ve bu kevni bir sebepten dolayı değildir. Bu ilâhî yoldaki enteresan sırlardan biridir

Ebu Said el-Harraz'a sorulmuş: Allah'ı ne ile bildin? diye. "İki zıttı bir arada bulundurmasıyla", diye cevap vermiş. Çünkü Allah, son (Ahir) olması bakımından ilk (Evvel)tir. Zahir olması bakımından batındır. Çünkü her bakımdan bir olan, nispetlerle veya izafelerle çoğalmaz. Yani zatı itibariyle üzerinde bulunduğu cisim gibi bir şeyden ya da

sıfatlar ve arazlardan dolayı sayı olarak çoğalmaz. Bir ve Tekten Bir ve Teke sığınırız. Onun tekliğinin kemali ulu-hiyetine ve zatı olmayan kendiliğinden varlığından ileri gelmektedir. Dolayısıyla bu sahneye erişmiş kişi, insanlık niteliklerinin elverdiği ölçüde imkanlarının gereğince tasarrufta bulunur. Ve sıfatları ve ru-haniyeti nispet ve izafe olarak da eksilmez. Bu yüzden, sıfatları eksilmez, dedik. Çünkü bundan, aynlerin varlığı bir'de çokluğu gerektirir, şeklinde bir vehim doğar. Oysa Bir'de çokluk imkansızdır. Bu, hallerin ve makamların en mükemmelidir. Bunun ötesinde Allah yolunu izleyen kişi için bir amaç olmaz. Çünkü bu mutlak Hak'tır, bir şeyin varlığını da yokluğunu da kapsar. Bir olan Allah'a hamdolsun. Yüce ve azamet sahibi Allah'tan başka güç ve kuvvet yoktur.

Yaratıcının ilmi, bilmemeyi barındırmayan bir bilmedir. Onu bilmekse, bilme barındırmayan bilmemedir ve alimlerin ilminin vardığı son nokta da burasıdır.

Namaz Tekbirlerinin Sırlarını Bilme Babı:

Onu ululuyorum, her fiilde ki

Bana bakan için, tecelli etmiştir isimlere

Çünkü bana görünen, Odur ki

Bu fiilde görüyorum Onu, Rabbim ve amirim.

Bir menzilde ruh şöyle dedi: Bil ki, her şey için iki huzur vardır. Nitekim bizim şu sözümüzde bunda açıklığa kavuşmuştur: Varlık bütünüyle iki şeye dayanır. Dolayısıyla Allah, ki bunu derken ismi kast ediyorum, bütün güzel isimleri toplamıştır. Uluhiyete sahip zat ise, bütün zati kutsi sıfatları ve en uzak alemden en yakın aleme bütün hazır sıfatları toplamıştır. Dünyevi veya semavi hallerden herhangi birinde bulunduğun zaman, hiç şüphe yoktur ki, isimlerden birinin egemenliği altındasın, ister bunu bil, ister bilme, ister bu ismin müşahedesine vakıf ol, ister olma. Çünkü seni hareket ettiren, durduran veya renklendiren ve yerleştiren isim sana diyor ki: Ben senin ilahınım. Bu sözü doğrudur. Senin de, Allahu Ekber! demen gerekir. Sen, ey isim! O'nun fiilinin sebebisin. Bu bakımdan senin için sebeplik yüksekliği, Allah için de ilahlık yüksekliği vardır. İsmi tafdil kalıbıyla Onun için "yaptırdı" denebilir. Çünkü bu, benzerlik huzuruna ait bir durumdur. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Kulid'ullâhe evid'ur rahman eyyem ma ted'ü fe lehul esmaul husna/ De ki: İster Allah deyin, ister Rahman deyin. Hangisini deseniz olur. Çünkü en güzel isimler O'na hastır." (İsra, 110) Aynı şekilde Allah'ın yüce sıfatları da vardır. Çünkü O, Allah, er-Rahmandır, er-Rahimdir, el-Melikdir, el-Kuddüsdür, es-Selamdır, el-Mümindir, el Müheymin (her şeye egemendir), el-Azizdir, el-Cebbardır, el-Mütekebbir (uludur), el-Halık(yaratandır), el-Barî (şekil verendir), el-Evvel(ilktir), el-Ahır (sondur), ez-Zahirdir, el-Batındır, eş-Şekur (şükrü kabul edendir), el-Alîm (bilendir), el-Kadirdir, er-Rauf (acıyandır), er-Rahiym (merhamet edendir), er-Rezzak (rızık verendir). Bunun gibi bize bildirdiği ve bildirmediği, anlamını kavradığımız ve kavramadığımız daha bir çok sıfatı vardır. Bu anlamda "Allahu Ekber" demek yerindedir. Bununla ilahi marifetler sabit olur, gerçekleşir. Bu, mücmel bir hususlur; amellerin onu tafsil eder. Kapalı bir sırdır; hallerin onu açıklar.

Kesin olarak bil ki, zat, olduğu gibi hiçbir zaman sana tecelli etmez. Aksine, herhangi bir sıfatı gerekçesiyle sana tecelli eder. Allah ismi de öyle. Hiçbir zaman anlamını bilemezsin, anlamının boyutları ile ilgili olarak hiçbir zaman teskin olamazsın. Zaten İlah kulundan, Rab merbubundan bu sır ile ayrılır. Eğer bu ayırım olmasaydı, o zaman helak olan helak edene katılırdı. Böylece mertebeler açıklığa kavuştu, nispetler bilindi, sebebin hakikati anlaşıldı.

Allah, bizi ve sizi hareket ettiricisini müşahede edip O'nu ululayanlardan eylesin.

En büyük olan Allah'ın, ki kendisinden başka Rab yoktur, tecelli ettiği kimselerden kılsın. Bir olan Allah'a hamdolsun.

Sadece tükenmekte olan ömre üzülüyorum

Bir araya gelmek hususunda bir nasibimiz yok çünkü.

DÖRDÜNCÜ KİTAB

RİSALETUN İLA'L İMAM ER'RAZİ

İMAM RAZİ'YE YAZDIĞI RİSALE

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

İMAM RAZİ'YE
YAZDIĞI RİSALE

Bismillahirrahmanirrahim

Bu, şeyh, imam, derin ilimler sahibi, eşsiz alim, muhakkik, hakikatin kaşifi Muhyi'l-Mille ve'd-Din Ebu Abdullah Muhammed b. Ali b. Arabi et-Tai, el-Endelü-si el-Mağribi'nin (k.s.) İmam, allame, dahi, engin ilimler sahibi Fahru'l-Mille ve'd-Din Muhammed b. Ömer el-Hatib er-Razi'ye-Allah ömrüne bereket versin ve mekanını cennet kılsın-yazdığı risaledir.

Allah'a hamdolsun ve selam seçtiği kullarının üzerine olsun. Allah için sevdiğim dostum Fahruddin Muhammed'e selam olsun. Allah onun himmetini arttırsm, rahmetini ve bereketlerini üzerine akıtsın.

İmdi... Senin yüksek konumundan dolayı kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamd ediyoruz. Resulullah efendimiz (s.a.v) bir hadiste şöyle buyurmuştur: "Biriniz bir kardeşini sevdiği zaman, onu sevdiğinden haberdar etsin, seni seviyorum, desin." Yüce Allah da bir ayette şöyle buyurmuştur: "Ve tevasav bi'l hakkı / Birbirlerine hakkı tavsiye ederler." (Asr,3) Bazı teliflerini inceledim, Allah'ın sana destek olarak sunduğu tahayyül gücünü ve büyük tefekkür kapasiteni gözlemledim..

Nefis, kendi elinin kazancıyla beslenmediği zaman cömertliğin ve bağışın tadına varamaz. Böyle bir kimse ayaklarının altından yiyenlerden sayılır. Adam odur ki, üstünden yiyebilsin. Nitekim yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "Ve lev ennehum ekamu't tevrate vel incile ve ma unzile ileyhim min rabbihim le ekelu min Jevkıhim ve min tahti erculihirn / Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden onlara indirileni doğru dürüst uygulasalardı, şüphesiz hem üstlerinden, hem de ayaklarının altından yerlerdi." (Maide,66)

Dostum -Allah onu muvaffak kılsın- şunu bilsin ki, tam varislik, her yönden olanıdır, bazı yönlerden olanı değil. Alimler, Nebilerin varisleridir. Dolayısıyla akıl sahibi bir kimsenin, her açıdan varis olmaya çalışması ve himmetinin eksik olmamasına dikkat etmesi gerekir.

Dostum -Allah onu muvaffak kılsın- bilir ki, insani letafetin güzelliği, taşıdığı ilahi marifetlerden kaynaklanmaktadır. Çirkinliği ise, bu marifetlere sahip olmamasından doğar. Yüksek himmete sahip bir kimse ömrünü muhdeslerle -sonradan olma varlıklarla -, onların ayrıntılarıyla tüketmemelidir. Aksi takdirde rabbi ile ilgili payını elinden kaçırır. Aynı zamanda yüksek himmet sahibi bir kimse, nefsini fikrinin egemenliğinden de kurtarmalıdır. Çünkü fikrin kaynağı bilinmektedir. Amaçlanan Hak bu değildir. Allah'ı bilmek, Allah'ın varlığını bilmek değildir.

Kuşkusuz akıl, bir varlık olması hasebiyle Allah'ı bilir. Bu bilme de ispat açısından değil, olumsuzluk açısındandır. Bu ise, bir grup akılcı ve kelamcmın aksine bir görüştür. Efendimiz Ebu Hamid (Gazali)-Allah ruhunu kutsasm-hariç. Çünkü o, bu meselede bizimle aynı görüştedir. Allah, aklın fikri ve nazarıyla kendisini bilmesinden münezzehtir. Bu yüzden akıl sahibi bir kimse, müşahede bağlamında Allah'ı bilmek istiyorsa, kalbini fikirden arındırmalıdır. Yüksek himmet sahibi bir kimse de, bu noktada edinimlerini hayal aleminden algılamamalıdır. Çünkü bunlar somutlaşmış ve ötelerindeki anlamlara delalet eden nurlardır. Nitekim hayal, akli anlamları somut kalıplara döker; örneğin ilmi süt, Kur'an'ı ip ve dini de kayıt şekline sokar.

Yüksek himmet sahibi bir kimsenin öğretmeni, şahidi, küllî nefisten edinmekle bağlantılı şahidi müennes olmamalıdır. Aynı zamanda kesinlikle yoksuldan da almaya eğilimli olmamalıdır. Kemali ancak başkasına bağlı olan bir şey yoksuldur. Allah'tan başka her şeyin durumu da budur. Himmetini yükselt; ilmi sadece keşif yoluyla Allah'tan al. Çünkü muhakkiklere göre Allah'tan başka fail yoktur. Dolayısıyla Allah'tan başkasından da almazlar. Ama bu alış akit şeklinde olmalıdır, keşif şeklinde değil. Allah ehli olanlar, aynel yakine ulaştıkları ve ilmel ya-kini haddinden fazla önem vermedikleri (burun kıvırdıkları) için kurtuluşa erdiler.

Bil ki, fikir ehli olanlar, fikirde en yukarı sınıra vardıkları zaman, bu fikirleri onları taklit ve kesin hükümlülük haline sokar. Çünkü mesele, fikrin kavramasından çok daha büyüktür. Bu yüzden fikir var oldukça, kişinin mutmain olması, sükunete kavuşması imkansızdır. Çünkü aklın da bir sınırı vardır; fikri tasarruf gücü bağlamında bu sınırda durur. Aklın bir diğer özelliği de yüce Allah'ın kendisine bahşettiğini kabul etmesidir. O halde akıl sahibi bir kimsenin, cömertlik nefhalarına yönelmesi ve kendi bakışının ve kazancının kayıtlarının tutsağı olarak kalmaması gerekir. Çünkü kendi bakışı ve kazancı ile ilgili olarak daima kuşku içinde olacaktır. Senin, kendisi hakkında iyi bir niyet ve güzel bir kanaat sahibi olduğun arkadaşlarından olup da benim de güvendiğim biri bana anlattı: Bir gün senin ağladığını görmüş. O ve orada bulunup ağladığına tanık olan başkaları, ağlamanın sebebini sormuşlar. Sen şu cevabı vermişsin: "Otuz seneden beri inandığım bir mesele vardı. Biraz önce karşıma çıkan bir delil sayesinde bu meselenin benim inandığım gibi olmadığını anladım. Bu yüzden ağlıyorum. Şimdi oluşan kanaatimin de önceki gibi olmasından korkuyorum." Bu senin sözündür. Aklın ve fikrin mertebesini bilen bir kimsenin sükunet bulması veya rahat etmesi imkansızdır. Özellikle Allah'ı bilme hususunda. Kişinin Allah'ın mahiyetini gözlemle, ilmi nazarla bilmesi imkansızdır. Ey kardeş! Sana neler oluyor? Neden bu vartayı atlamıyorsun? Neden Resulullah'ın (s.a.v) meşru bir yöntem olarak belirlediği riyazet, cehd ve halvet yoluna girmiyorsun? Yüce Allah'ın hakkında şöyle buyurduğu zatın nail olduğu hakikatlere nail olmuyorsun? "Abden min ibadina âteynahu rahmeten min mdina ve allemnahu min ledunna ılma / Kullarımızdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik." (Kehf,65) Senin gibi bir adam, böylesine şerefli bir yola, böylesine büyük ve yüksek bir mertebeye yönelir.

Dostum -Allah onu muvaffak etsin - şunu bilsin ki, bir sebebin eşliğinde varolan her mevcudun-ki bu sebep de kendisi gibi muhdes(sonradan olma)dir- iki yönü vardır. Bir yönüyle sebebine, bir yönüyle de var edicisine, yani yüce Allah'a bakar. Bütün insanlar sebeplerinin tarafına bakarlar, hükema, filozoflar ve başkaları da öyle. Ancak Nebiler, Resuller, veliler ve melekler (a.s.) gibi Allah ehli olan muhakkikler hariç. Bunlar sebepleri bilmekle beraber başka bir yönüyle varlığın var edicisine bakarlar.

Bunlardan bazısı, varlığın sebebi yönünden Rab-bine bakar, varlığın kendisi yönünden değil. Böylele-ri: "Kalbim Rabbimden aktararak bana anlattı", derler. Kamil olan bir başkası ise "Rabbim bana anlattı" der. Nitekim bizim arkadaşlardan arif olan birisi buna şöyle işaret etmiştir: "Siz, ilminizi harebelerden, ölüden ölüye naklen edindiniz. Biz ise ilmimizi daima diri ölümsüz olandan aldık..." Varlığını başkasından alan birinin bizim nezdimizdeki hükmü, hiçbir şeydir. Arif, kesinlikle Allah'tan başkasına dayanmaz.

Sonra dostum şunu da bilsin ki, Hak, Bir olsa da, Onun bize bakan yönleri çoktur ve farklıdır. O halde ilâhî telkin ve tecellilerin bu kısma dair örneklerine dikkat et. Çünkü Hakkın senin katında Rab oluşunun hükmü, egemen olmasının hükmü gibi değildir. Aynı şekilde Rahim oluşunun hükmü de Muntakim (öç alıcı) olmasının hükmü gibi değildir. Aynı durum bütün isimler (esmalar) için geçerlidir.

Bil ki, ilâhî veçh- ki Allah'tır-, Rab, Kadir ve Şekur (şükürleri kabul eden) gibi bütün isimlerin ismidir. Bunların tümü de içlerinde bulunan sıfatlardan dolayı cemedici zat

gibidirler. O halde Allah ismi bütün isimleri (esmaları) kapsamaktadır. Dolayısıyla müşahede esnasında Ondan sakın. Çünkü O'nu mutlak olarak müşahede edemezsin. Eğer bu cami isimle sana seslenirse, ne ile seslendiğine bak. Ayrıca bu münacatı veya müşahedeyi gerektiren makama da bak. Hangi ilâhî isimle bakıldığına da bak. İşte sana hitap eden veya senin gördüğün bu isimdir. Şekli değişim esnasında ifade edilen O'dur. Örneğin suda boğulmakta olan bir kimse "Ya Allah."dediği zaman, bu "ya Gayyas=yardım eden" veya "ya Munci=kurtarıcı" veya "ya Munkiz=kurtarıcı"demektir. Ağrıları olan birisi "Ya Allah" dediği zaman bunun anlamı "ya Şa-fi=şifa veren" veya "ya Muafi=sağlık bahşeden" ve benzeridir. Şekli değişim derken şunu demek istiyorum: Müslim sahihinde rivayet eder ki: "Yüce yaratıcı, tecelli eder, ama görenler Onu tanımazlar ve Ondan sakınırlar. Bunun üzerine önceden tanıdıkları şekle dönüşür. Böylece daha önce tanımadıkları rablerini bu sefer tanırlar." İşte buradaki müşahedenin, Rabbani münacat ve hitabın anlamı budur.

Akıl sahibi bir kimsenin ilimlerden sadece zatını tekamül ettireceği ilimleri talep etmesi, onunla intikal edeceği makama intikal etmesi gerekir. Bu da Allah'ı bilmekten başka bir şey değildir. Bunun yolu da ilâhî bahsediş ve müşahededir. Örneğin tıp ilmine, ancak hastalıkların bulunduğu bir ortamda ihtiyaç duyarsın. Hastalık bulunmayan bir ortama taşındığın zaman bu ilimle kimi tedavi edeceksin? Akıl sahibi bir kimse, haberdar olma ihtimali olan bir yerde çaba sarf etme gereği duymaz. Şayet Nebiler tıbbı gibi vehbi bir yoldan elde etmişse, onun sınırında durmaz ve Allah'ı bilmeyi taleb eder.

Hendese ilmi de öyle. Böyle bir ilme ancak alan ölçümünde ihtiyaç duyulur. Başka bir yere intikal ettiğin, bu alanı terk ettiğin zaman, nefis yalın olarak kalır ve hendese ile ilgili olarak elinde hiçbir şey kalmaz. Aynı durum bütün ilimler için de geçerlidir. Nefis ahiret alemine intikal ettiği zaman, bu ilimlerin tümünü geride bırakır. Şu halde akıl sahibi bir kimse, bu gibi ilimlerden sadece ihtiyacın zorunlu kıldığı kadarını edinmelidir. Öyle bir ilim edinmelidir ki, taşındığı her yere bu ilim de kendisiyle beraber intikal etsin ve işe yarasın. Bu da iki ilimdir. Biri Allah'ı bilme, diğeri de ahiret menzillerini, ahiret makamlarının gerektirdiği görevleri bilmedir. Ta ki insan, ahi-rette kendi evinde yürüyormuş gibi yürüsün ve hiçbir şeye orada yabancılık çekmesin. Çünkü bu ilimlere sahip kimse irfan ehlidir, inkar ehli değildir. Ahiret menzilleri de temyiz menzilleridir, kaynaşma menzilleri değil. Kaynaşma menzilleri de karışıklığa neden olurlar. Kişi iyice arınıp ihlas düzeyine eriştiğinde, dolayısıyla bu makamı elde ettiğinde ayrışır ve Rableri kendilerine tecelli ettiği zaman, "Senden Allah'a sığınırız, sen bizim rabbimiz değilsin. Rabbimiz bize gelinceye kadar burada bekliyoruz," diyen ve rableri bildikleri surette kendilerine tecelli ettiğinde Onu tanıyıp Rablığını ikrar eden gruba katılır. Ne büyük hayret! Şu halde akıl sahibi bir kimse, riyazet, cehd ve şartları belirlenmiş bir yolda halvet yöntemi esasına dayalı olarak bu iki ilmi keşfetmelidir. Halveti, halvetin şartlarını ve bu menzilde tecelli eden ilimleri belli bir düzen içinde bölüm bölüm anlatmak istiyordum. Ancak zaman buna engel oldu. Zaman derken, bilmediklerini inkar eden, taassup kıskacına giren, gösteriş ve liderlik sevdası yüzünden Hakka boyun eğmeye ve iman olmasa bile teslim olmaya yanaşmayan kötü niyetli alimleri kast ediyorum.

Burada risale son buldu. Allah her şeye yeter. Evvel (ilk), Ahir (son), Batın ve Zahir olarak hamd O'nadır.

Salat ve selam, zikreden ve şükreden Nebisinin üzerine olsun.

Fasıl:

"Lâ tedrikuhu'1 ebsar / Gözler O'nu göremez." (En'am,103) ayeti hakkındaki değerlendirme Celâl kapsamına girer. Onun karşılığı olan Cemal de onda gizlidir. Hz. Resulullah'a (s.a.v.) soruldu: Rabbini gördün mü? diye. Buyurdu ki: O, nuranîdir. İzzet per-

desi indirilmiş haldedir; ebediyen açılmaz." O, gözlerin hakimiyetine girmekten münezzehtir. O'nu müşahede ederken de böyledir. Çünkü müşahede hayret ve acziyet içinde gerçekleşir. O'nu görmek O'nu görmemektir. Sıddık'm söylediği gibi: İdraki anlamaktan aciz olmak idraktir.

İşaret:

Gözler havayı göremez; çünkü hava içinde yüzerler. Bir şeyin avucunda olan, o şeyi idrak edemez.

Diğer bir işaret:

Göz suyun rengini ve berraklıktaki yoğun şeffaflığı görmek ister, fakat göremez. Eğer görürse, onu sınırlandırmış, kayıt altına almış olur. Çünkü berraklıkta o da kendisine benzer. İdrak, kendisini idrak edemez. Çünkü kendisi kendi içindedir. Ama onu idrak eder. çünkü o gören ve görülen gözdür.

Üçüncü İşaret:

Göz, parlak bir cisme baktığı zaman, onda bir takım şekiller görür. Şu halde şekilleri idrak etmiştir, parlak cismi değil. Çünkü parlak cisimden yansıyan suretin karşılığı olan nesneyi parlak cismin kendisinde görmek istese buna güç yetiremez. Çünkü parlaklık sınırlandırılamaz. Ona ne gördüğü sorulsa, parlaklığı gördüm, diyemez. Çünkü parlaklık sınırlandırılamaz ve bir hükme tabi kılınamaz.

Eğer biri böyle bir iddiada bulunursa, o cahildir ve gözlemlediği şey hakkında herhangi bir bilgiye sahip değildir. Ama, suretten veya gördüğü şekilden bahsederek gördüm, bu sözü doğrudur. İşte bu şeyler gözü idrak etmekten yücedirler; çünkü mahlukturlar. Göz ise onları kayıtlamaksızın idrak eder. Bu şeylerin göze yönelişleri zatidir ve görenlerin görmesi esnasında kesinlikle bir suretten hali değildirler. Bu da bizim söylediklerimizin gerçekliğini ortaya koymaktadır.

Bil ki, hiçbir göz ve hiçbir akıl yüce Allah'ı ihata edemez. Ancak zayıf vehim, O'nu somutlaştırır, tasavvur eder. Bu durum, bazı akıl erbabı için geçerlidir, ki Allah'ı hayal ettiklerinden ve vehmettiklerinden tenzih etmişlerdir. Sonra tenzihin ardından vehmin ve hayalin etkisi altına girerler ve O'nu orana vurmaya kalkarlar. Bir ayette yüce Allah şöyle buyurmuştur: "İza messehum taifun mineşşeytani tezekkeru feiza hum mubsirun / Şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda hatırlayıp hemen gerçeği görürler." (A'raf, 201) Gerçeği görmekten maksat, aklın sahih bir delile dayalı olarak ortaya koyduğu tenzihe dönmelidir. Hamd Allah'a hastır.

Bismillahirrahmanirrahim

Söylendiğine göre, sadıklardan biri insanları Allah'a tevhidi esas alarak davet etti. İnsanlar ancak birer birer davetine icabet ettiler. Bu sadık kişi bu duruma hayret etti. Bunun üzerine yüce Allah ona şöyle vahyetti: Akılların sana icabet etmesini mi istiyorsun? Evet, dedi. Buyurdu ki: O zaman beni onlardan gizle. Dedi ki: Onları sana çağırdığım halde nasıl seni onlardan gizleyebilirim? Buyurdu ki: Sebepler, sebeplerin sebepleri hakkında konuş. Bunun üzerine bu sadık kişi, insanları bu yöntemle Allah'a davet etti. Neticede büyük bir kalabalık çağrısını kabul etti. Eğer Allah, müminlerin kalplerini dost edinme-seydi, imanı onlara sevdirmeseydi, süslü gösterme-seydi, küfrü nefret ettirmeseydi, kötü göstermeseydi, karanlıklar içinde şaşkın halde dolaşacaklardı, helak denizlerine

batacaklardı. Bunun nedeni insanların hayatında alışkanlıkların belirgin bir etkinliğinin olması ve her şeyi sebepler bağlamında algılamalarıdır. Ne var ki, yüce Allah, müminlerin kalplerini korumuş, onlara imanı sevdirmiş ve süslü göstermiştir. Buna karşılık küfür ve günahı da onlara çirkin göstererek nefret etmelerini sağlamıştır. Bu nedenle örtülü gaybe inananları övmüştür. Bu yüzden yakm-laştırılmışlar (mukarrebin) nuru müşahede etme hususunda öne geçmişlerdir. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "Allahu. veliyyullezîne âmenu yuhricuhum minezzulumati ilâ'nnûrî / Allah iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan nura çıkarır." (Bakara,257) Eğer insanlar, tabiatları itibariyle karanlık içinde olmasalardı, yüce Allah, kendilerini karanlıktan çıkarıp yakin nuruna kavuşturmasından dolayı onlara minnet etmezdi. Bir rivayette belirtildiğine göre, yüce Allah mahlukatı karanlıkta yarattı. Sonra onların üzerine nurunu serpti. Nurun isabet ettiği kişiler doğru yolu bulmuş, nurun isabet etmediği kimseler de sapmışlardır. "Yemhullahu ma yeşau ve yusebbit / Allah dilediğini siler, dilediğini de sabit bırakır." (Ra'd,39) ayetine ilişkin anlamlardan biri de şudur: "Muvahhitlerin kalplerinden sebepleri siler, kendisini sabit bırakır. Nazar ehlinin kalplerinden birliğini siler, sebepleri sabit bırakır." Eğer hiçbir arif tevhidi bir kitapta resmetmeseydi veya hiçbir alim bir hitapta keşfetmeseydi, genel ilimler onu müşahede etmekten aciz olurdu. Akılların fikirleri de, anlattığımız nedenden dolayı, zayıf oldukları için onu keşfetmenin yükünü kaldırmakta yetersiz kalırdı. İşte akılların apışıp kalması ve akıl sahiplerinin çaresizlik içinde şaşkınca susması bu yüzdendir. Ancak biz, henüz akılların ulaşamadığı şeyleri ibda etmek istemedik veya akılların hayretler içinde kalıp şaşırdıkları şeyleri izhar etmekten kaçındık. Anlattıklarımızdan gerekli nasibin alınmamasından korktuk. Dolayısıyla zararını savdığımız şeyler dinleyenler için bir yarardır.

Tevhid ilminin haki'kati marifetin batınıdır. Bu da, yakın ve özel sevgiliye has bir sıfat aracılığıyla bilme vasıtasının bilinenden önce olmasıdır ki bunların tümünün bilinmesi imkan dahilinde değildir. Rububiyet sırrını ifşa etmek küfürdür. Ariflerden biri, tevhidi açıkça dile getiren ve vahdaniyet sırrını ifşa eden kişinin öldürülmesi on kişiyi yaşatmaktan daha efdaldir, demiştir.

Biri de şöyle demiştirrRububiyetin bir sırrı vardır ki, eğer bu sır açıklanırsa Nübüvvet iptal olur. Nübüvvetin de bir sırrı vardır; şayet açıklanırsa ilim iptal olur. Allah'ı bilenlerin de bir sırrı vardır; eğer bu sır açıklanırsa hükümler iptal olur. Dolayısıyla imanın ayakta durması ve şeriatın istikamet üzere egemen olması, sırrın gizlenmesine bağlıdır, bundan dolayı tedbir gerçekleşmiş, emir ve yasaklar konulmuştur. Allah, emrini yerine getirme hususunda galiptir. Bunun üstünde tevhit ilmi vardır. Bundan türetilmiş isim de vahdani'dir. Tevhit bu ismin sıfatıdır. Bunun üstünde ittihat ilmi vardır. Bundan türetilmiş sıfat müttehittir. Bu ikisinin de üstünde vahdaniyet ilmi vardır. Bundan türetilmiş isim ise Vahittir. Bunun üstünde Ahadiyet ilmi vardır. Bundan türetilmiş isim ahattir. Bunlar, sıfatları ve nitelikleri olan isimlerdir. Nurları da vardır. Bu nurlardan ilimler doğar. İlimlerden de müşahedeler çıkar. Yani hepsi birbirinden kaynaklanır: "Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bilen biri vardır."

Bil ki, tevhit ilmi bu ilimlerin ilkidir. Bu müşahedelerin en geneli, bu nurların en açığı ve halka en yakın olanıdır. Bundan türemiş isim muvahhittir. Mahlukat bundan kaynaklanmış, zuhur etmiştir. Bu, Allah'ın Birlenmesidir; muvahhitler, bütün mahlukatından O'nu ayırarak birlemişlerdir. Bu da onlara O'nun rahmeti olarak geri dönmüştür. Müşahedeler, mahlukatin tevhidinden önce, rabbin kendisini kendisi ile kendisi için birlemesidir. Dolayısıyla mahlukatin O'nu birlemesi, O'nun kendisini birlemesinden kaynaklanır. Ki biz bunu kinayeli olarak anlattık ve açıkladığım hususlar kapsamında gizledik. Çünkü O, gayp hazinelerinde anlayış gözlerinden gözlenip per-delenmiştir. Bütün melekut ilmini de aşmıştır. O, bunun ötesinde ceberut hazinelerindedir. Bununla ilgili olarak da kalplerin azığından söz ettik ki, müridin buna iman etmesi kaçınılmazdır. Alimimiz, yani Sehl b. Abdullah et-Tusteri şöyle der: İlimler üç kısma ayrılır: zahiri ilmi, zahir ehline bıraktık. Batıni ilim, onu da ancak ehil olanlara açıklayabiliriz. Bir diğer ilim de vardır ki,

alim ile Allah arasında bir sırdır. O alimin imanının hakikatidir, onu zahir ehline de batın ehline de açıklamaz. Ondan önce selef ulemasından biri şöyle demiştir: "Bir alim, bir kavme akıllarının ermediği bir ilmi anlatıyorsa, onları fitneye düşürmüş olur." Bu Ebubekir el-Mekki (k.s)'nin Fedailu'ş-Şehade adlı eserinden bir bölümdü.

Şeyh Muhyiddin b. Arabi'nin (k.s) Sözleri:

İmkan mertebesi, içerdiği mümkün nitelikli olgularla birlikte gayptir ve bir karanlığı vardır. Varlık nurunda belirginleşenler de mümkün nitelikli olgulardır. Bu mümkün varlıkların bazısının hükümleri diğer bazısına Hak ile ve Hak içinde zahir olur. Hak yüce Allah'tır. Allah için bir sınır olmadığı gibi belirginleşme de yoktur. Bu nedenle varlıkta vaki olan örnek de asla uygun olmuştur. Çünkü mürekkep divitle birlikte olur. Bu, imkan mertebesine ve bu mertebenin içerdiği mümkün varlıklara benzer. Ki Hak bu mertebeyi ve içeriğini varlık ve bilgi olarak kuşatmıştır. Mümkün varlıkların hakikatleri divitte gizli olan harfler gibidir. Nitekim "Allah vardı ve beraberinde hiçbir şey yoktu." sözüyle buna işaret edilmiştir. Benim sözlerim de bu anlamı vurgulamaya yöneliktir.

İlâhî zati gaypte sayısal çokluk ve varoluşsal belirginleşme olmaz. Kağıt ve üzerine yazılan şeyler, içinde varlıkların suretleri belirginleşen genel varlık nurunun yayılması gibidir. Yazı, var etme, ortaya çıkarıp izhar etme ve aracı olma sırrıdır. Yazma aracı, ilâhî kalemdir. Yazan ise, var eden, yaratan, yoktan meydana getiren ve şekil veren olarak Haktır. Tıpkı tekli üç parmak ucu gibi. İlkinde ve onunla üretim, niyet ve irade gerçekleşir. Sonra yazılması irade edilen şeyin zihinde canlandırılması. Ki iradi bir tahsis olayıdır ve ortaya çıkan tüm malumları kuşatan öğreticiye tabidir.

Alim bir katibin yazmak istediği şeyleri edinmesi iki temel unsura dayanır. Biri ilk bilgidir, diğeri ise, somut varlıklardan edinilen histir. Burada da aynı durum söz konusudur. Birincisin örneği, Hakkın zatını bilmesi ve zatını bilmesinin aynısı olarak her şeyi bilmesidir. Somut varlıklardan edinilen hissin örneği de yüce Allah'ın mümkün nitelikli varlıkların hakikatlerini ve imkan huzurunu görmesidir. İlmin ezelden buna taalluk etmesi, zati bir taalluktur ve bilindiği sınır ve üzerinde bulunduğu durum çerçevesinde varlık aleminde ortaya çıkarmasından ibarettir. İşte bu, bilenin bilgisinin bilinene (malum) gönderdiği bir sırdır. Bilmenin bu iki ilmi temelini birleştiren nispetle ilgili bir çok sır vardır. Ancak bunları açıklamaya vakit elvermiyor. Ayrıntılarına geçmeden sadece bu sırlardan birinin şu ayet olduğunu söylemekle yetiniyoruz: "ve lenebluvennekum hattâ n'aleme / ...bilinceye kadar, sizi imtihan edeceğiz." (Muhammed,31)

Hüseyin el-Hallac bir öğrencisine şöyle yazar:

Oğlum! Selam üzerine olsun. Allah, şeriatın zahirini senden gizlesin ve sana küfrün hakikatini açsın. Çünkü şeriatın zahiri gizli şirktir, küfrün hakikati ise açık marifettir. İmdi. Bil ki, dilediği kimseye bir iğnenin ucunda tecelli eder, dilediği kimseden de göklerde ve yerlerde gizlenir. Onun kendisi olmadığına şahitlik etti. O da O'nun başkası olduğuna şahitlik etti. Dolayısıyla O'nu ispat ederek şahitlik edenle, O'nu nefyederek şahitlik eden yerilmez. Bu mektubu sana yazmamın amacı şudur: Allah'a aldanma, ama O'ndan ümidini de kesme. O'nun sevgisini arzu etme; fakat O'nu sevmeyen biri olmaya da razı olma. O'nu ispat etme, ama nefyetmeye de meyletme. Aman ha, tevhitten sakın. Vesselam.

Sözlerine mecazi bir dille söylediği şu şiiri ekler:

Allah'ın dininin üzerine örttüm. Örtmek vaciptir Benim için. Müslümanların nezdinde ise küfür çirkindir.

Şeyh'in sözü:

Bil ki, bütünüyle alem, Allah'ın uyku tutmaz gözünün bebeğidir. Yüceler alemi gözünün kapağıdır. Aşağı alemler de gözün alt kapağıdır. Yüceler aleminde meleklerin taksim edilişi gözün üst kapağının kirpikleri, süfli varlıklar da alt kapağın kirpikleridir. Küllî nefis gözün karasıdır. Küllî ruh gözün beyazıdır. Yüce Allah bu gözün nurudur. Yüceler alemi ve aşağı alemler gözün üst ve alt kapaklarıdır dedik, çünkü bunlar nurun zuhurunu muhafaza ederler.

Eğer insanın gözünün kapağı kesilirse gözün nuru dağılır, parçalanır; neticede hiçbir şey göremez. Aynı şekilde eğer yukarı ve aşağı alemler ortadan kalkacak olursa Allah'ın nuru dağılır ve neticede ondan hiçbir şey idrak edilmez. Allah'ın gözü derken, Allah'ın içinde taayyün ettiği şeyi kast ediyoruz, o da bütünüyle alemdir.

BEŞİNCİ KİTAB

RİSALETUN
LA YAULU ALEYHA

İTİBAR EDİLMEZ ŞEYLER
RİSALESİ

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

İTİBAR EDİLMEZ ŞEYLER RİSALESİ

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Efendimiz, imamız, bizi Allah'a götüren önderimiz, muhakkik kamil imamımız, Muhyi'l-Mille ve'd-Din Ebu Abdullah Muhammed b.-efendimiz, imam ve önder- Ali b. Muhammed b. Arabi et-Tai el-Hatemi (k.s.) şöyle dedi:

Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Salat ve selam efendimiz Muhammed'in ve bütün ehlibeytinin üzerine olsun.

Vecd halinden hasıl olan vecde itibar edilmez. Bunun gibi bir vecdden kaynaklanan vecde itibar edilmez. İki ve daha yukarı sayıda hatıra gelen şeylere itibar edilmez. Tedbir edici ruhun zatı suretindeki tecelliye itibar edilmez. Beklentisi içinde olunan öncüye itibar edilmez. Kendi nefsinde başkalarına karşı senin katında nazik olmanı sağlayan hale itibar edilmez.

Kayıtlı, sınırlı bir varlık suretinde gerçekleşen manevi tecelliye büyük adamlar itibar etmezler. Gizlilikleri keşfeden kişinin, ruhani varlıklarla ifadesiz ve istifadesiz sohbet etmesi yalandır, itibar edilmez. Senin yaptığın zikrin aynısıyla Allah'ı zikreden varlıkları keşfetmene itibar edilmez. Mizacın değişmesinden kaynaklanan bir vuruda itibar edilmez.

Keşif, ilka ve buluşma yahut hakikati kinaye etme yoluyla elde edilip de mütevatir şeriata aykırı olan hiçbir ilme itibar edilmez. Bu tür bir ilka veya buluşma ya da kinaye maluldür, sahih değildir. Ama şekli keşif, sahihtir. Yanlışlık, keşfeden kişiye izhar edilmek istenen surette olan bilginin, bu kişi tarafından gerçekleştirilen tevilinde söz konusudur.

Şeriatta reddedilmesi gerektiğine dair herhangi bir hüküm bulunmayan her hakikat ilmi sahihtir. Aksi takdirde buna itibar edilmez. Dinleyicinin, sınama amaçlı bir hitap olduğunu bildiği, muhalefet nitelikli hak hitaplarını dinlemeye itibar edilmez. Teslimle beraber halka Hak gözüyle bakmaya itibar edilmez. Ayrılıklara eşlik ederek olağanüstülükler sergilenmesine ve daha fazla sonuç ve faydalar elde edilmesine itibar edilmez. Tatlı melodiler dinlerken hareket meydana gelir de dinlenmediği zaman bu hareket meydana gelmiyorsa, buna da itibar edilmez.

Arif kişi, eşyada Hakkı dinlemeye itibar etmez. Büyük adamlar iki ve daha fazla nefsin aynı halde kalmasına itibar etmezler. Bir ilim ifade etmeyen hiçbir sanata itibar edilmez. Yalnızlıkta Allah'la ünsiyet kurmaya, buna karşılık kalabalıklar içinde yalnızlık çekmeye itibar edilmez. Nefsin, eşyada Hakkın cemalini gördüğünü iddia etmesine rağmen sınırlı güzellikle meşgul olmasına itibar edilmez. Hakkı bazı şeylerde tazim etmeye itibar edilmez. Mahlukatı ve Allah'tan başka her şeyi, Allah açısından eksiklik gözüyle görmeye itibar edilmez. Mutlak olarak İnsanın meleklerden veya meleklerin insanlardan üstünlüğünü gerektiren keşfe itibar edilmez. "Hasan el-Basri, Hasan b. Hai'den (Ebu Nüvas) üstündür," demek gibi falan falan şeklinde tayin ederek avamın havası küçümsemesine itibar edilmez. Müşahede ve konuşma ancak temsil huzurunda olur, bu yüzden büyük adamlar buna itibar etmezler. Tek bir surette tekrarlanan tecelliye itibar edilmez.

İlâhî mahzar kendi nefsinde kayıtlandığı zaman itibar edilmez. Çünkü ilâhî mahzar, kendi nefsinde değil, ancak bakanın gözünde kayıtlanır. Bu ikisinin arasındaki farkı idrak etmek gerçekten zordur. Allah'a dayanmak, yani tevekkül, ihtiyaç vakti dışında ise itibar edilmez. Beşeriyet hali devam ettiği halde, ilmin kuvvetinden dolayı ihtiyaç anında durmaya itibar edilmez. Çünkü bu, arızi bir haldir, çabucak gelir geçer. Eşyadan uzak

durma çabasına (zühde) rağmen eşyada Hakkı görme iddiasına itibar edilmez. Çünkü bu, arızi bir haldir, çabucak gelir geçer. Çünkü züht bu makamın sahibinin özelliği değildir. Bir marifet ki, mükellefin yapmasının caiz olduğu şeylerle caiz olmadığı şeyler şeklindeki ayırımı ortadan kaldırmıyorsa ona itibar edilmez.

Hakkı mahlukatm varlığının delili olarak ele almak doğru değildir, buna itibar edilmez. Çünkü mahlukat gaye olamaz. Allah'ın ötesinde bir amaç yoktur. İlâhî isimlerden tamamen soyutlanmış bir marifetullah'a itibar edilmez; bu, marifet değildir. Bir halin ilimle sonuçlanmayan fazlasına itibar edilmez. Büyükler hale itibar etmezler. Kalpteki Hakkın varlığına itibar edilmez. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "Ve ma indekum yenfedu / Sizin yanınızdaki tükenir." (Nahl,96) Zorluk anında Hakkı bulmaya itibar edilmez. Çünkü bu bir haldir, hale de itibar edilmez. Bir kimse Hakkı zorluk zamanından başka bir zamanda buluyorsa, buna güvenilir. Kişinin zorluktan soyutlan-mışlığı razı edici bir hal değildir, Hakkın varlığı onu razı edici kılar. Büyüklere göre sebepleri ortadan kaldırmaya itibar edilmez. Bilakis, sebeplerin yanında durmak büyüklerin özelliğidir.

Müridin sebeplerin yanında durmasına itibar edilmez. Onlara dayandığı için ilim onu destekleyip güçlendirse de. Açlığa itibar edilmez. Mizacın bozulması ile birlikte gerçekleşen vuruda itibar edilmez. Eğer bu vurut sahihse, bu sahihlik arızi ve nadir bir hususiyettir. İlahi varlığı yaratma fiilinden hali olarak gözlemlemeye itibar edilmez, çünkü bu, aklen ilahi nispetini imkansız görmek demektir. Bunu aklen imkansız görmek de ilahi özelliği ortadan kaldırmak anlamına gelir. Bu öyle bir sırdır ki, zahir olması ilahlığm iptali anlamına gelir. İlahi nispeti imkansız görme anlamına gelmesini ise şu ayetten anlıyoruz: "Senefruğu lekum eyyuhessekelan / Ey insan ve cin! Sizin de hesabınızı ele alçağız." (Rahman,31) Çünkü bu yeniden işe başlamak demektir. Yeniden onları ela almak anlamına gelir ve başka türlüsü de mümkün değildir.

Hakkın mutlak olarak mahlukatın sıfatlarından tenzih olduğunu görmeye itibar edilmez. Çünkü bu, hakkın ispat edip yücelttiklerini olumsuzlamayı gerektirir. Hz. Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: "Bir şeyini yitiren kimsenin yitirdiği şeyi bul-duğunda sevinmesi gibi..." Bu hadiste Efendimiz (s.a.v.) "Kef" sıfatını kullanmıştır ki, bu beraberlik ifade eder. Saygısı olmayan Allah ehline itibar edilmez. Bir amelin amacını bilmek, o ameli yerine getirmeyi sağlamıyorsa, bu bilgiye itibar edilmez. İçinde ihlas olmayan amele itibar edilmez. Fikrin sonucu hasıl olan marifetullaha itibar edilmez. Daha önce kaim olan benzerlere uyan tecellilere itibar edilmez. Halvet ehline halvet esnasında zuhur edene de itibar edilmez. Senin için cinsin dışmdakilerle ortaklık sonucunu doğuran şeylere itibar edilmez. Bu kendi içinde hak olsa da. Ama mutlak mutluluk olarak sonuç veren ilâhî has kılmaya delalet etmez. İkinci sabra itibar edilmez. Çünkü güvenilen sabır, ilk sadmede ortaya çıkan sabırdır. Çünkü bu, Allah ile beraber olmaya delalet eder. ilâhî ilimde kanaate itibar edilmez.

Büyükler, başkasını kendine tercih etmeye itibar etmezler. Çünkü bu, emaneti sahibine vermekten ibarettir. Ateş menşeli ruhların sana ilka ettikleri her şeyi teslim et, kabul etme, geri çevirme ve "Allah'a ve Allah'tan olana inandık", de ve bunlara itibar etme. Sana varit olup da aslını bilmediğin hiçbir şeye itibar etme. Haktan hak ile kabz olmaya itibar etme. Hakka karşı hak ile bast hali kötü edep veya edeple de olsa büyüklerin özelliği değildir. Ancak bu marifetleri az olan küçüklerin özelliğidir, dolayısıyla itibar edilmez. Zanna itibar edilmez. Bazı günahlardan tevbe etmeye itibar edilmez. Bazı işlerde tevekküle itibar edilmez. Sana Allah'ın tuzağından emin olma duygusunu aşılayan hiçbir hale, keşfe veya bilgiye itibar etme.

Bir nurdan, bir yıldızdan, bir ışıktan veya bir hareketten alışık olunmadık şekilde kula zuhur eden ve zuhur içinde herhangi bir ilim ifade etmeyen veya ifade ederse de parıltının kesilmesinden sonra geride ilim kalmıyorsa, hiçbir parıltıya itibar edilmez. Çünkü bu haktan değildir. Bilakis, hendek kazımı sırasında Resulullah'ın karşısına çıkan kayadan beliren ilk

parıltı gibidir, ki Resulullah (s.a.v.) bu parıltıdan sonra Şam'ın fethinden, diğer bir parıltıdan sonra da Yemen fethinden söz etmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) omuzlarının arasına vurulan bir darbede parmak uçlarının serinliğini hissettiği sırada öncekilerin ve sonrakilerin bilgisine sahip olmuştur. Şeriatın emrettiği bir amelin işlenmesi ve terk edilmesi, mükellefte bu emrin gerektirdiği üç hakkı, yani Allah'ın bu ameldeki hakkını, mükellefin kendisinin bu ameldeki hakkını ve kendi içindeki hakkını hatırlatmıyorsa, bu amele itibar edilmez. Bu, o amelin şeriatın öngördüğü şekilde gerçekleşmediğini ifade eder.

Bir amelin işlenmesi veya terk edilmesi sırasında kişi tabi değilse, bu amele itibar edilmez. Gerçi tabi olmak amelin kendisinden daha ağırdır. Şibli bu konuyla ilgili olarak şöyle demiştir: Bir izden kaynaklanmayan bir amel nefsin hevasıdır. Bir sevgi, kişinin, sevgilinin iradesini kendi iradesine tercih etmesini sağlamıyorsa, buna itibar edilmez. Bir sevgi, kişinin doğası gereği hoşlanmadığı bir şeyden, sevgili hoşlanıyor diye lezzet almasına neden olmuyorsa, bu sevgiye itibar edilmez. Bir sevgi, kişinin kalbinde sevgiliye ihsan etme duygusunu uyandırmıyorsa, ona itibar edilmez. Bir sevginin sebebi biliniyorsa ve bu sonu gelen sebeplerden biriyse, bu sevgiye itibar edilmez. Maddi bir hareket veren ilâhî hale itibar edilmez. Senden yükselme isteyen vurutlara itibar edilmez. Münasip ilâhî telakkilere itibar edilmez. Beraberinde bir talep olan sevgiye itibar edilmez. Kişide tabii bir fazlalık bırakan sevgiye itibar edilmez. İki zaman devam eden hiçbir hale itibar edilmez. Bir hal devam ediyorsa ve bu devamı da süreklilik arz etmeyip kişi de bunu gözlemliyorsa, buna itibar edilmez. İmkan sahibi kılmış eğer çeşitlilik arz etmiyorsa, buna itibar edilmez.

Bir çeşitlilik, renklilik sahibinde ilmi artışa yol açmıyorsa, itibar edilmez. Bir huzur Allah'tan bir sevgiyle sonuçlanmıyorsa, onunla birlikte huzurda olanın kalbinde bir heybet meydana gelmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir huzur, senin için her şeyde taayyün etmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir gaybet, sahibine ilâhî bir ilim sağlamıyorsa, ona itibar edilmez. Bir gaybet, kişide övülen veya yerilen bir sonuca yol açmıyorsa, bu gaybet değil, uykudur ve buna itibar edilmez. Bir şarta bağlı olan bir makam, gerçekleştiği zaman şartı da gerçekleşmiyorsa, ona itibar edilmez. Bu, onun şeytanın zihin karıştırması ve cehalet olduğunu gösterir. Bir makamın özelliği sohbet ise ve bu makamda seninle sohbet edilmiyorsa, ona itibar edilmez.

Bir tevbe genel olmuyorsa, o tevbe değil, terktir, bu yüzden itibar edilmez ve Allah da bunu tevbe olarak kabul etmez. Takva sadece belli bir tavırla sınırlı ise ona itibar edilmez. Bir insana halvet verilmişse ve bu halvet, onda insanlar arasında belirme duygusunu izale ediyorsa, ona itibar edilmez. Bunu derken ünsiyeti kast ediyorum. Bir kelam dinleyicinin kalbine etki etmiyorsa, bu sözdür, kelam değildir. Dinleyici sözden başka bir şey duymuyorsa, duymasına itibar edilmez, ama söz sahihtir. Bir irade etki etmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir cezb(çekim) ile birlikte lezzet olmuyorsa, varlığı esnasında bir kedere ortaklık etmiyorsa, ona itibar edilmez.

İçmekden kaynaklanmayan sarhoşluğa itibar edilmez. Bir tecelliden kaynaklanmayan zevke itibar edilmez. Atmaya itibar edilmez. Fenadan sonra olan bekaya itibar edilmez. Beka vermeyen hiçbir fenaya itibar edilmez. Bir cem ki gerçekleştiği sırada ayrılık akla gelmiyorsa, ona itibar edilmez, bu cehalettir. Bir ayrılık, bilmediğin ve niçin olduğunu da anlamadığın bir şeyle seni ondan, onu da senden ayırmıyorsa, buna itibar edilmez. Sarhoşluktan kaynaklanan ayıklığa itibar edilmez. Çünkü Hakkın sarhoşu ayıkmaz. Kafa bulanıklığından sonra gerçekleşen ayıkmaya itibar edilmez. Senin aleyhine olan veya lehine de aleyhine de olmayan hiçbir vakte itibar edilmez. Bir nefisten müşahede ettiği bir suret kaynaklanmıyorsa, ona itibar edilmez. Ahit ve emandan çıkmayan nefse itibar edilmez. Bir mukavemet varlığın aynısı olan yokluktan kaynaklanıyorsa ona itibar edilmez. Geçmiş zamanı ve geleceği sana gösteren hale itibar edilmez. Musibete karşı sabretmek, seni, bu belayı kaldırması için Allah'a dua etmeye yöneltmiyorsa, ona itibar edilmez.

Şeriatın bir hükmüne iman ederken içinde onun aksini tercih etme eğilimini

bulabiliyorsan, bu imana itibar edilmez. İmanla beraber olmayan İslama itibar edilmez. Rabbinle beraber olsan da ihsan halinde nefsini Muhsin görüyorsan, bu ihsana itibar edilmez. Tevekkül esnasında nefsine hükmettiğin gibi başkasına hükmetmiyorsan, bu tevekküle itibar edilmez. Bir teslimiyette, herhangi bir vakitte içine korku giriyorsa, buna itibar edilmez. İşi Allah'a havale etmede içine illetin korkusu giriyorsa, buna itibar edilmez. Bir şeyin kontrolünde olmayan cehde itibar edilmez. Riyazet de öyle. Riyazet nefsani eziyetlere tahammül etmektir. Cehd ise bedeni ezalara tahammül etmektir. Bir takdire rıza göstermek, beraberinde takdir edilene de razı olmayı getirmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir edepten mahlukatın ikramı doğuyorsa, buna itibar edilmez. Bir harikuladelik doğruluktan kaynaklanıyorsa veya doğrulukla sonuçlanıyorsa, keramettir, aksi takdirde ona itibar edilmez. Bir harikuladeliğin mizanı ağır basıyorsa, eğer doğrulukla sonuçlanırsa, buna güvenilir. Bir şükür beraberinde daha fazla şükrü doğurmuyorsa ona itibar edilmez. Bir yakinle beraber hareket oluyorsa, ona itibar edilmez. Bir tevfikle beraber uygunluk edeplenmesi gerçekleşmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir gözetmeden temyiz doğmuyorsa, ona itibar edilmez. Bir mürakebeden sır saklama kaynaklanmıyorsa ona itibar edilmez. Bir kulluğun efendisi taayyün etmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir özgürlük seni Allah'a köle olmaktan müstağni kılıyorsa, ona itibar edilmez. Her iradeye itibar edilmez, çünkü iradenin mü-taallıkı yokluktur. Yokluğun oluşumu da Allah'a aittir, sana değil, dolayısıyla yokluğu da varlığı da birdir. İlâhî edeple beraberliği tahkik etmekten kaynaklanmayan yaratmaya itibar edilmez. Kalbin sükunet bulmasına yol açan mütmainliğe itibar edilmez.

Eğrilikte görülmeyen doğruluğa itibar edilmez. Yayın eğriliği gibi. Nitekim bütün eğri cisimlerin eğrilikleri aslında onların doğrulukları demektir. Sondakini kendine çekmeyen başlangıca itibar edilmez. Bir sona, başlangıcın hali eşlik etmiyorsa, ona itibar edilmez. Her tefekküre itibar edilmez. Her ihlasa itibar edilmez. Çünkü kiminle ilgili olduğu durumu vardır ortada. Sıfat olmayan hamde itibar edilmez. Sınama aracı olmayan belaya itibar edilmez. Aşktan kaynaklanmayan güvene itibar edilmez. Nübüvvet olamayan velayete itibar edilmez.

Çeşitlenmeyen marifete itibar edilmez. Sorgulanan doğruluğa itibar edilmez. Kavuşma ile dinen özleme itibar edilmez. Histe ve his haricinde görülmeyen ünsiyete itibar edilmez. Terkleri de kapsamayan hayaya itibar edilmez. Genelleşmeyen, kendin hakkında verdiğin hükmün aynısını başkaları için de vermeni sağlamayan gayrete itibar edilmez.

Allah'a karşı meydana gelen gayrete itibar edilmez. Çünkü bu cehalettir, marifetin olmayışıdır. Adamların niteliklerinden biri değildir. Aynı zamanda Allah'a dua etmekle de çelişmektedir. Farkında olmadan Allah'a karşı edepsizlik yapmaktır. Uzaklığın aynısında görülmeyen vuslata itibar edilmez. Şahidi müşahede edilmeyen müşahedeye itibar edilmez. Her açılmaya, yayılmaya itibar edilmez. Kulun içinde bulunmadığı konuşmaya itibar edilmez. Hakkın nüzu-luna tanık olunmayan sohbetlere itibar edilmez.

Çiftten olmayan fertleştirmeye itibar edilmez. Tecride itibar edilmez. Sebebi bilinmeyen kabza itibar edilmez. Sebebi bilinmeyen bast haline de itibar edilmez. Seni sevindiren tevhide itibar edilmez. Ayıran hiçbir ceme itibar edilmez. Seni ispat etmeyip onu ispat eden ayırmaya itibar edilmez.

İman nurundan kaynaklanmayan ferasete itibar edilmez. Bulunduğu yerde müşahede edilmeyen gaybe itibar edilmez. Sana aynın kalbini gösteren bakışa itibar edilmez. Bir ruhu götürmeyen ruha itibar edilmez. Vehbin niteliğinden bir hüküm vermeyen karara itibar edilmez.

Takva, eğer Allah ile Allah'tan değilse, büyükler ona itibar etmezler. Vera halleri kapsamıyorsa, ona itibar edilmez. Zühde de itibar edilmez. İstemekten sonraki bağışa itibar edilmez. Başkasını tercih etmeye itibar edilmez. Çünkü Hak açısından olursa, şanına yakışmaz, kul açısından olursa, bu zaten emaneti sahibine eda etmek anlamına gelir. Bir seferle beraber zafer yoksa bu yolculuğa itibar edilmez. Geceleri uykusuz geçirmek, ezeli

hayattan kaynaklanmıyorsa eğer, ona itibar edilmez. Şayet uyku müjde vermiyorsa, ona itibar edilmez. Açlığa bir kerede topluca itibar edilmez.

Sevgi şehveti dışındaki şehvete itibar edilmez. Bir yardımda Hak müşahede edilmiyorsa, ona itibar edilmez. Hayırda hasede itibar edilmez, ki insan tabiatı hasedi alışkanlık haline getirmesin. Rahatta gazaba itibar edilmez. Allah için gıybet etmeye itibar edilmez. Hırsa itibar edilmez. Çünkü takdir edilen aracılığıyla kaderi bir an önce gerçekleşmeye zorlamak demektir. Eğer sadece kullar içinse faydalıdır. Ölçüsüz cömertliğe itibar edilmez. Cömertlik eden sofra sahibi gibi, itaat edenleri tercih etmesi açısından isabet etmiş, ama topluluğu beklemekle hata etmiştir. Bu yüzden risalet ölçüsüne ihtiyacı vardır, dedik ve böyle birine de itibar edilmez.

Ahlaktan yoksun tasavvufa itibar edilmez. Tahkik makamı, çoklukta teklik düşüncesini vermiyorsa, ona itibar edilmez. Hikmet eğer tertip vermiyorsa, ona itibar edilmez. Allah'tan başkasıyla arkadaşlığa, Allah için olsa bile, itibar edilmez. Marifet nefeslerle birlikte çeşitlenmiyorsa, ona itibar edilmez. Dostluk İbrahimvari değilse, ona itibar edilmez. Sevgi kapsayıcı değilse, ona itibar edilmez. Hizmetsiz hürmete itibar edilmez. Hürmetsiz hizmete de itibar edilmez.

Dinleme eğer kayıtlıyorsa, ona itibar edilmez. Sülük, O'nunla veya O'nun içinde, yahut O'ndan ya da O'na yönelik ise, itibar edilmez. Ama bunların tümü ile birden olursa itibar edilir. Azıksız yolcunun peşinden gidilmez. Zahir yönünde nura sülük edene itibar edilmez, peşinden gidilmez. Mekan eğer müen-nes olmuyorsa (el-Mekan kelimesinin sonuna ta-ı te'nis getirilerek el-Mekane kılınması kast ediliyor. Bundan maksat da yerin yumuşak olmasıdır)ona itibar edilmez. Ölçüsüz söz ve davranışa (şata-hat/saçmalamaya) itibar edilmez. Gizli de olsa aykırılıklarla beraber bulunan yakınlık alametlerine itibar edilmez.

Uzaklığın aynısında yakınlığın varlığı ve yakınlığın aynısında uzaklığın varlığı şüpheli bir aldatmacadır, buna itibar edilmez. Keşif yoluyla Allah'ın tuzağından emin olmakla ilgili olarak gelen müjdeye itibar edilmez. Çünkü bu, yüce Allah'ın sırf kendisine has kıldığı gizli ilimlerdendir. İsimlerle ilgili bilgiyi ihata etme durumu bir kişiye eğer keşif esnasında geliyorsa, buna itibar edilmez. Tevhitte artışa itibar edilmez. Bu, aslında tevhide ilişkin delillerin artmasıdır, tevhidin artması değil.. Akli delille idrak edilen tevhide itibar edilmez. Kulluk sunanları ispatlamadan ilahı bilmek sahih değildir, buna itibar edilmez. Bu yüzden hadis-i kutsi de şöyle denmiştir: "Kendini bilen Rabbini bilir." İllet tevhide ayıkırıdır, itibar edilmez. Her birinin aynı ayrı ayrı baki kalmak üzere halkın hak içinde, hakkın da halk içinde var olmasına itibar edilmez. Münasebete itibar edilmez; ancak kulun Rab ile, Rabbin de kul ile olan münasebeti başka; buna itibar edilir.

Arapların "sergiye otur, ama serilme" sözüne itibar edilmez. Dilini susturan, ama işaretlerle konuşan kişinin suskunluğuna itibar edilmez. Bir kimse geleneksel olarak ancak şehvetle beraber olunacak biriyle beraber olursa, sonra ikinci halde veya başka bir zamanda o kimseye öncekinden farklı bir gözle bakarsa ve ona bakışını Allah ile yöneltirse, bu dönüşe bir cümleden itibar edilmez, zorunlu olarak o kimse ile beraberliğine son vermelidir. Aksi olursa, yani önce ona hak gözüyle bakarsa, sonra doğal gözle bakarsa, ilk bakışa göre hüküm verilir ve ikinci bakışta meydana gelen duruma itibar edilmez. Ancak bu vasfa sahip kişi, her şeyin ilkini bilmek durumundadır.

Mürit şeyh beraberliğinde, mürit kendisi için belli bir son tayin ediyorsa, bu sohbete itibar edilmez. Teklikteki tecelliye itibar edilmez, çünkü ünsiyet ister. Bir makamda kişi zihninde uyanan düşüncelerle konuşuyorsa ve hazır olanların kalplerinde buna dair bilgi yoksa, bu konuşmaya itibar edilmez. Çünkü Allah, onunla beraber olsun diye yaratmıştır, varlıklarla beraber olsun diye değil. Eğer Hak, onun bilgisi dahilinde olmadan, onun dilinde bunları ifade ederse, o zaman bu makamın sahibi olduğu anlaşılır ve bu adam yaratılışının amacı olan şeyi eksiksiz yerine getirmiştir.

Bir Hikaye: Keşif sahibi birisi namaz kılmakta olan birine dedi ki: Sen namazında Sivas'a gittin, orada alış veriş yaptın, acem ülkesinde bir ev kiraladın. Sonra namazda iken zihninde yaptığı tüm tasarrufları birer birer anlattı. Bunun üzerine arkadaşlarından biri bu keşif sahibine şöyle nasihat etti: ikinizde büyük bir meşakkat çekmişsiniz. O namazında yolculuğa çıkmış, sen de zihninde onun peşinden gittiği yere gitmişsin. Aranızda ne fark var! Nerede Allah!. O seni kendisi için yaratmıştır, mahlukat için değil.

Seni ilâhî isimlerin dışına çıkaran hiçbir şeye itibar edilmez. Birin aynısında çokluğu sana göstermeyen hiçbir sahneye itibar edilmez. Sana hakikate dair bilgi vermeyen tecelliye itibar etme. "Ben hakiki aynım" diyen, ama şühudundan başka içinde etkisi bulunmayan hakka itibar etme. Sana zahirini göstermeyen batma itibar etme. Bir nefis sahibinde üzüntüyü giderme, müreffeh kılma özelliği yoksa, ona itibar edilmez. Bir karanlığı yok etmeyen nura itibar edilmez. Eşyanın var olduktan sonra yok oluşlarını sana gösteren keşfe itibar edilmez.

Hakkın devamlı surette yaratıcı olduğunu sana göstermeyen makama itibar etme. Bir ilâhî sevgi ile beraber sınırlılığı söz konusu ise, ona itibar edilmez. Giriş, eğer senin için en yukarı ile en aşağıyı birbirinden ayırıyorsa, ona itibar etme. Menzil, seninle seyrin arasına girip seni seyirden alıkoyuyorsa, ona itibar etme, çünkü her iki tarafta da durmak olmaz. Tabii cisimler aleminde müşahede ettiğin bir tabir, sana, bunun söyleyen tarafından olduğunu, yapan tarafından olmadığını öğretmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir kaynaşma, meydana gelmesinden önce sende olmayan bir şeyi sana kazandırmıyorsa, ona güvenilmez ve bu kaynaşma ve imtizaç da değildir.

Sabır içinde eğer Allah'a şikayette bulunmuyorsan, ona itibar etme. Sabırda hakkın kulları aracılığıyla kendisine şikayet edişini ve eziyet görüşünü işitmiyorsan, ona itibar edilmez. Bir mürakebeye devamlılık eşlik etmiyorsa, ona itibar edilmez. Allah'ın takdir ettiği her şeye rıza göstermeye itibar edilmez. İlahi bir izzeti müşahede etmekten yoksun bir kulluğa itibar edilmez. Hikmet vermeyen ihlasa itibar edilmez. Doğrulukla beraber öne geçme yoksa, ona itibar edilmez.

Haya eğer kişinin, yalancının mazeretini kabul etmesini sağlamıyorsa, ona itibar edilmez. Hürriyet cömertlik vermiyorsa, ona itibar edilmez. Zikir, perdeyi kaldırmıyorsa, o zikir değildir, itibar edilmez. Sana Allah'ın zatını bilmeyi veren fikre itibar edilmez. Yiğitlikte hakkın makamı kaim değilse, ona itibar edilmez. İnsanı hadlere riayet etme sınırlarının dışına çıkaran teslimiyete itibar edilmez. Azli kabul eden velayete itibar edilmez. Görüneni yokluğunu sana göstermeyen yakınlığa itibar edilmez.

Yüce Allah'ın her şeyin aynı olarak görülmediği muhtaçlığa, fakirliğe itibar edilmez. İçinde muhtaçlığını müşahede etmediğin yokluğa (fena) itibar etme. Güzel ahlakın tümünü içermeyen tasavvufa itibar edilmez.

Tahkik, eğer daha yolun başında seni yitirdiyse, seni meşru olmayan bir yola sürüklediyse ve sen de her şeyde bulunan hakkın yönünü bilmiyorsan, bu tahkikin amacına itibar etme. Hikmet hakim değilse, ona itibar edilmez. Edep, ilimle ameli birlikte barındırmıyorsa, ona itibar edilmez. Haktan başkasıyla sohbete itibar edilmez. Fakirliği bir giysi olarak üzerine aldıysan, ona itibar edilmez. Çünkü giysiyi üzerine giyen kimse çıplaktır. Ama zati fakirliğine tanık olursan, buna itibar edilir. Tevhidi nesepten armdırırsan, ona itibar edilmez. Gerçekleştirilmeyen sefere itibar edilmez. Marifet (bilme) iki mefula (iki bilinene) müteaddi olursa (iki bilinene birden taalluk ederse), bu marifet değildir, ona itibar edilmez.

Aslında mevcut olmayan sevgilinin varlığına bağlanmayı sana kazandıran sevgi sahihtir. Aksi takdirde sahih değildir, itibar etme. Dostluk eğer nübüvvetle sonuçlanmıyorsa, ona itibar etme. Saygıyla beraber ihtişam yoksa ona itibar edilmez. Dinleme, hem melodide hem melodi dışında mevcut değilse, ona itibar edilmez.

Olağanüstü olağana dönmezse, ona itibar edilmez. Helal kılma ile haram kılma arasında gerçekleşmeyen ilme itibar edilmez.

İlâhî bir şühut, sergiledikleri azamet itibariyle mahlukatı tazim etme duygusunu sana vermiyorsa, ona itibar edilmez. Müşahede ile birlikte azimete itibar edilmez. Tevekkülsüz azimete itibar edilmez. Bir mücahede ki, ilâhî bir yol açmıyorsa, ona itibar edilmez. Arif katında sahih olmayan halvete itibar edilmez. İnsanların zararından kurtulmak için istenen uzlete itibar edilmez. Ama insanların kendisinin zararından kurtulması için kişinin istediği uzlete itibar edilir. Hakkın güzelliğini, gönül okşayıcılığını ortadan kaldıran heybete itibar edilmez. Bir takvada ilâhî bir isim, muttaki müşahede etsin diye diğer bir ilâhî isme karşı koruyuculuk etmiyorsa, ona itibar edilmez. Helalda veraya itibar edilmez. Genel sessizliğe itibar edilmez.

Konuşma eğer dinleyicide konuşanın amacı doğrultusunda veya onun aksi yönde ve reddedici mahiyette etki bırakmıyorsa, ona itibar edilmez. Çünkü hak ile konuşan kimsenin, dinleyicide iki zıt sonuçtan birini gerçekleştirmesi kaçınılmazdır. Geceleri uykusuz kalmak, kalıcı etki bırakmıyorsa, ona itibar edilmez. Uykuya vahiy eşlik etmiyorsa, itibar edilmez. Korkunun sebebi zat değilse, ona itibar edilmez. Basiretsizlikten kaynaklanan umuda itibar edilmez. Fitne pisliği ortaya çıkarmıyorsa, ona itibar edilmez, o fitne değildir.

Devamlı surette insanla beraber olmayan hüzne itibar edilmez. Muhalefet eğer mukabeleden kaynaklanmıyorsa ona itibar edilmez. Bazen senin lehine bazen onun lehine olmayan yardıma itibar edilmez. Faal bir keder doğurmayan bedene itibar edilmez. Bir tevekkülde hak vekil değilse, ona itibar edilmez. Hevanın etkisine giren yakine itibar edilmez. Hal ile olmayan süluka itibar edilmez. Kul için istenen hale itibar edilmez. Bir makamın senin üzerinde hükmü kalırsa, ona itibar edilmez. Çünkü makam bütün haklarını eda edenler içindir. Mekan eğer "mekane" (uyumlu, düz) değilse, ona itibar edilmez.

Doğan bir şeyin nuru, kalpte bulunan bütün nurlara galip gelmiyorsa, ona itibar edilmez. Bir gidiş ki, seni sende tamamlamıyorsa, ona itibar edilmez. Bir nefisten bir suret oluşmuyorsa, dolayısıyla bu suret sahibine şuhutla ilgili olarak hitap edip hitabını dinlemiyorsa, ona itibar edilmez. Doğurmayan, sonuç vermeyen sırra itibar edilmez. Sana, yitirilmişi buldurmayan vuslata itibar edilmez. Vuslatın aynında müşahede edilmeyen ayrılığa itibar edilmez.

Zorlukları kolaylaştırıp boyun eğdirmeyen riyazete itibar edilmez. Çünkü bu nefsin aşağılanması demektir. Noktasız "ha" ile bezenmek doğru değildir, itibar edilmez. "Cim" ile tecelli etmek eğer seni baki kılıyorsa, itibar edilmez. Malulü Haktan başkası olan hiçbir illete itibar edilmez. Çünkü sen Hakkın varlığının malulü, O da senin onu bilmesinin malulüdür. Meyledip uzaklaştığın şeyi yitirmene neden olan eğrilmeye itibar edilmez. Gelecekte yitirdiğin şühuda itibar edilmez.

Saf ve her türlü karışımdan uzak olmayan keşfe itibar edilmez. Ancak tasvir edilmiş, şekil verilmiş varlıklara dair ilim sahibi olması başka. Seni bir derece yükseltmeyen ve Allah'ı bilme hususunda sana katkıda bulunmayan işarete (laiha) itibar edilmez. Telvin (halden hale makamdan makama geçiş) eğer nefeslerde müşahede edilmiyorsa, itibar edilmez. Hallerdeki gayrete itibar edilmez, ama makamlardaki gayrete itibar edilir. Rüyada sana arkadaşlık edene itibar edilmez, çünkü o bununla seni terk edecektir. Fikriyle sana arkadaşlık edene itibar etme. Çünkü senin ona güvendiğin kadar o sana hainlik edecektir ve senin ona ihtiyaç duyduğun kadar o seninle bağlarını kesecektir. Allah ehli olanlardan, vaktinin vurutlarıyla arkadaşlık edenlere itibar etme. Aklıyla veya senin zatınla sana arkadaşlık edene itibar et.

Senden istifade ettiği şeyden dolayı seninle arkadaşlık edene itibar etme. Çünkü bu arkadaşlık senden umduğu şeyi elde ettikten sonra biter. Bazen ayrılmak istediğinde nimete karşı nankörlük dahi edebilir. Ondan sakın. Allah için seninle arkadaşlık edene

güven, itibar et. Allah için arkadaşlık ettiğinin belirtisi sana nasihat etmesi ve açıklandığı zaman hakkı kabul etmesidir. Şayet kabalığı varsa dahi, bunun, ona veya sana mutlaka bir faydası vardır.

Tecrübe edilmeden yapılan arkadaşlığa itibar edilmez. Çünkü sonunda karşına neyin çıkacağını bilemezsin. Bunun için geniş bir akli kapasiteye ihtiyaç vardır. İlâhî isimlerden biri açısından bir hale itimat etmeye itibar edilmez. Çünkü varlıkta hiçbir hal yoktur ki, bütün ilâhî isimlerin onda bir hükmü olmasın, ona yönelik bir nazarı bulunmasın. Nitekim yüce Allah her hale bütün yıldızlar için de bir etki halk etmiştir, ilâhî bir tertip ve rabbanî bir kılma olarak.

Perdenin açılması esnasında inanan kimsenin haktan bellediği şeye itibar edilmez. Müşahede esnasında gözle görmeye itibar edilmez. Ama basiretle görmeye itibar edilir. Buna burhan adı verilir. "Görme olduktan sonra burhana ihtiyaç kalmaz" diyene itibar edilmez. Furkan (hak ile batılı ayırma) ile sonuçlanmayan takvaya itibar edilmez. Sana ilâhî bir kifayet kazandırmayan tevekküle itibar edilmez. Sana zorluklardan çıkış yolu sağlamayan takvaya itibar edilmez.

Aklına gelmeyen bir cihetten sana bağışta bulunmayan takva hakkında aldanmışsm demektir, buna itibar edilmez. Hak için koruyucu olmayan ve takvasında hak tarafından korunmayan muttakiye itibar edilmez. Senin gerçekleştirdiğin zikir, hakkın senin zikrini dinlemesi ile sonuçlanmıyorsa, buna itibar etme. Hak için kaim olduğunda, bu, karşına çıkan olaylarda, hakkın da senin için kaim olmasıyla sonuçlanmıyorsa, bu duruma itibar edilmez. Kevnde hakka naiplik etmekle müjdelendiğinde, bunun yanında ilâhî isimlerin oluşlardaki etkisini bilme bağışına mahzar olmadıysan, buna itibar edilmez. Bir kimse isimlerin ilminin kendisine verildiğini sanıyorsa, ama kendinde etki gücünü bulamıyorsa, bu bağışa itibar etmesin.

"Ol" sözüne yönelik ilâhî teveccüh esnasında, kendi oluşunu ve her şeyin oluşunu oluşların kendisinde göremeyen kimseye itibar edilmez. Oluşu, "ol" sözünden kaynaklanan haktan doğduğunu görse, buna itibar edilmez. Kudretin güç yetirilene (mak-dur) taalluk ettiğini müşahede eden kimsenin şühu-du hayali ve vehmidir, doğru değildir, bu şühuda itibar edilmez. Bu kimse ister mutezile mezhebine, ister eşari mezhebine bağlı olsun, fark etmez. Eğer bu sahnede şaşırırsa ve bu oluşun hangi kudretten sadır olduğunu anlayamazsa, bu kimseye itibar edilmez. Eğer işin rab ile mükellef kul arasında müşterek olduğunu görse, gördüğüne itibar etsin. Bu sahnede sakınmaya çalışsın. Çünkü bu, zor bir sahnedir ve işi olduğu gibi görenlerden başka kimsenin böyle bir ortaklıktan söz etmesi mümkün değildir. Özel bir akitle başkaları tarafından izlenen bazı veliler bu sahnede fiili sırf Allah'a özgü kılarlar. Özel bir akitle başkaları tarafından izlenen bazı veliler ise bu sahnede müştereklikten söz etmişlerdir. Bu, çok büyük ve önemli bir meseledir. Mele-i alada nasihat ayıptır, itibar edilmez. Münkerin sadece bazı insanlar için değişmesine, aynı şekilde sadece bazı münkerlerin değişmesine itibar edilmez. Bazı günahlardan tevbe edip bazılarından tevbe etmemeye itibar edilmez. Hangisi olursa olsun cisimlere yönelik ilâhî tecelliye itibar edilmez. Amma Allah erlerinden muhakkikler başka. Himmetle tesir etmeye itibar edilmez. Ancak buna "Bismillah"ın eşlik etmesi başka. Çünkü burada "Bismillah" "Kün/ol" sözü mesabesindedir.

Vecdin sonu.

Bir olan Allah'a hamdolsun.

Allah'ın salat ve selamı Resulü efendimiz Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

ALTINCI KİTAB

KİTABU'Ş ŞAHİD

ŞAHİD KİTABI

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

ŞAHİD KİTABI

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı Hazreti Nebinin ve ehlibeytinin üzerine olsun.

Bu, Hakkın şahitlerinin hikmet diliyle ve hakkı ortaya koyan hitapla kalpten aktardıkları ilâhî ilimleri ve rabbani vasiyetleri içeren bir kitaptır.

Bu şahitler, müşahede makamından ayrıldıktan sonra kulun kalbinde kalmaya devam ederler. Arifler bu sayede lezzet alırlar ve içlerinde kendi varlıklarından yine kendi varlıklarına yönelik karşılıklı hitap devam eder.

Bu şahitler şunlardır:

Takdirde İştirakin Şahidi Babı:

Şahit der ki:İttihat hariç, her şeyde halk ile hak arasında ortaklık vardır. Fiillerin müşahedesi, ebediyen delille bilinmez ve bizzat gözlemlenmez. Bu dördüncü sahnedir (meşhed) ki, haktan başkası onu müşahede edemez. Hakkın zatı, aydan ve güneşten haber verdiği gibi müşahede edilir. Sıfatları ve kev-nin "OL!" sözüyle O'ndan sadır oluşu da müşahede edilir. Ama fiili müşahede edilmez ve zatı ihata edilmez. Tabiattaki dönüşlerle tavırlar belirginleşir. İhtiyaçları kısar ve yiyecekler üzerinde tasarrufta bulunur. Gece ve gündüzü bir düzen dahilinde döndürür. Halkın takdir etme yetkisi var, ama takdiri yürürlüğe koyma yetkisi yoktur. Ölmeden önce nereden geldiğini, nasıl geldiğini, sana ne söylendiğini, senin ne söylediğini, senden ne alındığını, neden sorumlu tutulduğunu ve sana ne verildiğini bil. Yanından çıkıp geldiğin yoldan tekrar hakka dönmen kaçınılmazdır. Şu ayete bak: "Allahu'l lezi halakamuk min da'fin su.rn.me ceale min ba'di da'fin kuvveten / Sizi güçsüz yaratan, sonra güçsüzlüğün ardından kuvvet veren Allah'tır." (Rum,54)

İki Secde Şahidi Babı:

Hakkın ve hakikatin olduğu yerde küllsün. Ama onlardan birinin olduğu yerde cüzsün. O halde hangi mertebede belirginleştiğine bak. Sen iki hakikat üzere olduğun için onun senin üzerinde iki secde hakkı vardır. Külliliğin bakımından hemen Ona secde et, bütün alemin secdeleri olarak. O zaman secdende bütün alemin secdelerinin hakikatlerini ifa ettiğini göreceksin. Eğer bu gerçeği göremezsen secde etmemişsin demektir. Eğer bunu bilmek istersen, secdelerin esnasında O'nun nidasına kulak ver. Çünkü O, külli secdede her secde edenin dilinden sana seslenir. Duyduğun zaman bunu bilirsin sen de. O'na genel olmayan ikinci secdeyi de kıl. Bu, özel secdelerdendir. Bu secdede sadece sana has olan ve senden başkasının ortaklığı söz konusu olmayan özelliğin itibariyle seslenir. Özel secde ancak namazda kabul olur, ki bu kalbin secdesidir. Her kalbin secdesi de bilgisi ile sınırlıdır. Bilgisi de kendisine hakkın tecelli etmesi miktarıyla sınırlıdır. Bu iki secde, elbiseleri çıkarmak, sebepleri terk etmek, nefsi boğazlamak, kevni atmaktır. Aksi takdirde, çokluğun varlığı ile birlikte özel secdeler nasıl sahih olabilirdi?! Bunu iyice bil. Vesselam.

Bir Şahit Babı:

"Sana söylüyorum, komşum sen dinle" (Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla). Şahit der ki: Rakiplerin bulunduğu bir menzile vardığında, rakibe hitap et ve sevgiliye kulak ver; rakiplerin şerrinden kurtulursun. Kevnde canının çektiği her şeye aşık ol; O,

bunu kıskanmaz. Nefsine aşık olma, bunu kıskanır. Çünkü sen, zatınla maşuka tekabül edersin, o ise seni onun için ister. Kendi benzerine aşık olmanın sebebi beni sevdiğini iddia etmendir. Mahlukatla birlikte rahat yoktur. O halde hakka dön; böylesi senin için daha iyidir. Eğer mahlukatla, onların bulunduğu hal üzere muaşeret edersen, O'ndan uzaklaşırsın. Çünkü O'nun razı olmadığı bir hal üzeredirler. Onlarla muaşeret etmesen, seninle uğraşırlar; rahat edemezsin. Arkadaştan sakın, çünkü arkadaş yanından ayrılmayan düşmandır. Ona hakkı göster. Bu ona ağır gelse de Allah katında sana teşekkür edecektir. Gölgeleri dinlenmek için uzatmadı; aksine Onun marifetine ulaşman için kullanacağın merdivenler olarak halk etti. Sen de bu gölgelerden birisin, bir gün seni de kabzedecektir. **"Lailahe illallah"** ehli olanlar, herhangi bir gün mutsuz olsalar bile ebedi mutluluğa kavuşmuşlardır. Tevhitle beraber bedbahtlık, bilinçli akidevi şirkle beraber de mutluluk olmaz. Ama gafletten kaynaklanan şirk affedilir.

Nurların ve Karanlıkların Şahidi Babı:

Şahit der ki: Her menzil Allah katmdandır ve dönüşü de O'nadır. Dolayısıyla bir menzile inen kimse, onunla döner. Kim, bir aşık gibi dünyaya iltifat eder bağlanırsa, bunun neticesinde dininden bir şey alınırsa, ondan cennetteki yüz derece gizlenir ve cehennemdeki yüz dereke de onun için hazırlanır. Bundan sonra tevbe edenin, tevbesi kabul edilir. Gayret hazinelerinden saklı sırları, Allah'ın kulları arasında yayılmış, saçılmış sırlara katmaktan sakın, aksi takdirde fasıklardan olursun. Kölen, senin kulun değildir; kölelik onun değeridir. Ona bir sahip muamelesi yap ve onu insan oluşuna uygun bir mertebeye oturt. Nur birdir; yukarısı da aşağısı da onunla aydınlanır; böyle iken yukarı, hangi özelliğiyle aşağıya karşı övünür?! İki nur vardır: mutedil nur, sapkın nur. Mutedil nur, hakkın nurudur. Sapkın nur ise kevnin nurudur. Karanlıklar da öyle. Kandilin ışığı, onun varlığının bekasını sağlayan maddeye bakanlar açısından, güneşin ışığından daha fazla hakka delalet eder. Teklifin tamamı bütün kainatı kaplamıştır; bu yüzden şu taştır, şu ağaçtır; onunla ilgilenmem deme. Gözün amacı, sana taşı, ağacı ve hayvanı tanıtmaktır. Ama perde kalkmadan onları tanıma ve mazeretleri de kabul etme.

Serzeniş Şahidi Babı:

Şahit der ki:Tecellisi yakın olan, sana yüz çeviren olmaz. O'nu bilme hususunda ruhunun payına düşeni verdiğin gibi, O'na ibadet etme hususunda bedeninin payına düşeni de ver. Hakkın huzurunda raks, oyun olmaz. O yaratmış olsa da, bunların bir yeri vardır. Hakkın müşahede edilmesi heybete bağlıdır, heybetse insanı durdurur, hareket ettirmez. Hareketle birlikte varoluş bereketi olduğu gibi durmakla birlikte de ilâhî bereket vardır. Durmak, hakkın yanında kalmaktır, hareket ise, yanından çıkmaktır. Müzik dinleyenlere de: Oynayın, raks edin, bilin ki, siz raks ediyorsunuz ve bilin ki, nefislerinizle beraber kalmaya devam ediyorsunuz. Hareket edeni ye. Bana hakkı gösterdi, ben de gördüm, ama bana hakkı gösteren yalancıydı. Tartışmayı öğren; çünkü hak seni iki ortak arasında bırakacaktır; onlardan ancak delille kurtulabilirsin. Haktan başkasına kulluk edene bak ve ona de ki: Senin yaptığın gibi ben de ondan şu talepte bulunacağını... Senin söyleyeceğin bu söz, hakkın hakkı ile ilgili olarak gösterdiğin gayretin bir ifadesinden başka bir şey olmamalıdır. Çünkü haktan başkası olarak taptığı şeylerden talep ettiğin şey gerçekleşmeyecektir. Böylece delilleri çürütülmüş olarak kalacaktır. Ama bu sözü hakka yönelik gayretinden dolayı söylemezsen, onlardan istediğin şey olur ve kafirin küfrü daha da artar. Hatta sen bile şüpheye düşebilirsin veya selametli amacın hakkında içinde kuşku uyanır. Ayağını Hakkın yanma sağlam bir şekilde koymadıkça fitnelere dalma. Hakkın katında sağlam bir ayağı olmayanın doğruluğu olmaz. Doğruluğu olmayanın da hak ile ilgili payı düşer. İnsan doğruluktan bile sorgulanırken doğruluğun dışındaki şeylerden sorgulanmaz mı!

Gayret Şahidi Babı:

Şahit der ki: Hakkı inatla tutunduğu yerden çıkar. Hakka ancak yanında bulunan şeyle hitap et, onun ameliyle amel et, onun boş kalmasıyla boş kal; o zaman hikmet sahibi biri olursun. Sana dinlen denildiğinde, hitap arşın ü,stünden geliyordur; hemen yaratıcıdan ve tercümandan bu hitabı al. Eğer, sana tebliğ et, denilirse, hiçbir şey yapma; çünkü hitap arştandır, üstünden veya altından değildir. Hakkı ne zaman anarsan onu bulursun. Hakkı unuttuğun zaman, sana onu kimin unutturduğuna bak; eğer hakkı sana unutturan şey, onun sana emrettiği bir şeyse, bil ki hak seninle beraberdir ve sen de onun emriyle berabersin, onunla değil. Eğer hakkı sana unutturan şey, onun nehyettiği bir şeyse, ne sen onunla berabersin, ne de o seninle beraberdir. Kim haktan başkasına güvenip dayanırsa, ona yönelik yardımını, bir tuzağa dönüştürür ve o bunun farkına bile varmaz. Şahsınla ilim denizine dal; eşyanın hakikatine ulaşırsın. Ancak senin içinde bir kabalık ve bir naziklik olur. Çünkü şahıs karanlığını yarmanı sağlayacak bir güce ihtiyacın vardır. Ancak senin meşrebin büyüktür; hiç kimsenin bundan öte bir amacı olamaz. Senin ismin nerede çıkar denizden. Ben kalbindeki hak şahidiyim. Beni dinle; kurtulanlardan olursun.

Vezirler Şahidi Babı:

Şahit der ki: Üzerine iman kitabını indiren Allah'a hamd etmen gerekir. Bil ki, rububiyete iman hidayeti arttırır. Uluhiyete iman ise hidayetin kendisidir. Allah için seninle beraber olana bak ve hakkın sana verdiği bu mizan çerçevesinde onu kendine yaklaştır. Ey Adam! Allah adına sana tavsiyede bulunuyorum. Ben, Onun senin içindeki şahidiyim. Ben şefkatliyim; beni kendi lehine kıl, aleyhine kılma; vechim arasında ve şahitlerden yaşıtlarım arasında... Dinle ve anla. Hakkı söylüyorum. Sana tabi olana başkanlık etme; çünkü o sana değil, onun senin içine yerleştirdiği hakkın sırrına tabi olmaktadır. Ne var ki, sen, Hakkın sana bildirmesi sayesinde kendindeki bu sırrı öğrendin. Fakat sana tabi olan kimse yanında bulunan sırrı öğrenmemiştir. İşte sizi bir araya getiren gerekçe budur. Eğer buna dayanarak sana tabi olan kimseye başkanlık edersen, onu ezersen, hakkın yerini değiştirmiş olursun, Hak da senin yerini değiştirir. "Ve in tetevellev yestebdil kavmen gayrekum summe la yekunu emsalekum / Eğer O'ndan yüz çevirirseniz, yerinize sizden başka bir toplum getirir, artık onlar sizin gibi de olmazlar." (Muhammed,38) Buna göre ilk topluluk imtihana maruzken, ikincisi koruma altındadır, "asa rabbuhu in tallakekunne / Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona...." (Tahrim,5) ifadesi ilkine "en yubdüehu ezuacen hay-ren minkunne / ona sizden daha iyi eşler verebilir." (Tahrim, 5) ifadesi de ikincisine yönelik bir işarettir. Seni sakındırdığım hususu iyi anla.

Bütün varlıkların Allah katında bir değeri, ölçüsü ve payı vardır. Bu yüzden varlıkların şereflerine delalet etmek mahiyetinde, bedbaht (şaki) ve mutlu (said) olmak üzere iki kısım halinde olmalarına rağmen, varlıkların tümüne yemin etmiştir. Şu halde varlıkların Hak katındaki paylarını bu açıdan gözet. Sakın seninle aynı cinsten olmayan cansız varlıklar, bitkiler ve hayvanlar gibi türler hakkında benim cinsimden değildir deme. Aksine, eğer Allah'a itaat eden biriysen, Allah'a itaat eden her şey senin cinsinden-dir.

Eğer Hak, seni gaflet uykusundan uyandırırsa, kaçırdığın amelin en hayırlısını işle. Ben hakkı söylüyorum. Korkusunu müşahede etmediğin korku makamını talep et ve orada uyanık ve ferasetli ol. Veh-bin lezzetini tadan kimse, kesp ile sevinmez ve kesbi kullanmaya güç yetiremez. Her hicabın aslı, içindeki lezzetin varlığıdır. Sana gösterdiğim her şey, Allah'ın dini ile kaim olanla kaim, onun sünnetini ihya eden vezirlerin vasıflarıdır. Allah'ın kapısından ayrılma, gözlerin hakirce baktığı, Allah'ın ahbaplarının yanında sabırlı ol. Bil ki, onları Hakkın katında yücelten, gözlerin onlara hakirce bakıyor olmasıdır.

Gizli ve Açık İşin Şahidi Babı:

Şahit der ki: Allah'ın iki rahmeti vardır: Biri gizli rahmet, öbürü de açık rahmet. Gizli rahmet, her zaman senin varlığınla beraberdir. Açık rahmet ise zaman zaman seninle olur. Beşli ol ve adil ol; o zaman kurtulursun. Dişiler senden önce hakka varmasın; aksi takdirde onlar senin erkekliğine nail olurlar, sen de onların dişiliğine nail olursun. Yokluğuna dön; çünkü yokluk senin kadimliğinin niteliğidir ve Allah onda senden razıdır. Hakka itaat edip de ölen kimse ölmemiştir. Ahlakınla harikulade ol; senden harikuladelikler sadır olsun. Sahih nesep din iledir, balçık ile değildir. Ruhaniyetinle beraber ol; ilimlere daha yakın olursun. Doğruluktan ve ihlastan ayrılma; doğrulukla korunursun ve hiçbir şey sana etki etmez, ihlas ile de senin kulluğun ve O'nun rablığı sahih olur. Geçmiş, bir yere yerleştirildikten sonra azledilmiş ruhlardan ibret al; onlar nereye gittilerse sen de oraya gideceksin. Yedi yıl havada ve bir yıl da yerde seyahat et; bütün sırlara nail olursun. Hak sana seslendiği zaman, bir ses duyarsan, cevap verme; çünkü O değildir; kime cevap vereceksin!

Rabbani Şahit Babı:

Şahit der ki: Hakta son bulacaksın. "Ve enne ila rabbike'l münteha / Ve şüphesiz en son varış Rabbi-nedir." (Necm,42) ayeti seni perdelemesin. Yani, başlangıçta benimle beraber değildi, demeyesin. Aksine başlangıçta, yolculuk esnasında ve en son noktada O seninle beraberdir. Ancak Onun senin üzerindeki fiilleri farklıdır. Bu da senin hallerinin farklılığıdır. Başlangıçta sana şekil verir, yolda sana rehberlik eder ve sonunda sana egemen olur. Son nokta amaç olduğuna göre, son noktada ismi izhar et. Kim .kendini aziz sayarsa, o azizdir, mutludur, şayet bu izzet ilâhî bir hilat ise. Eğer ilâhî bir hilat değilse, onunla bedbaht olur. O, kendisiyle mahlukatı arasına perde koymuştur. Kim Onun ismini üzerinde görürse, Onun huzurunda ancak senin isminle yanına girsin, Onun ismiyle değil. Rab sabittir, zail olmaz, sen de O'nu zail etme.

İlim Şahidi Babı:

Şahit der ki: Allah'tan kork, çünkü hüküm O'nundur. Allah'ın kitabı O'nun ilmidir, hükmünü yarattıkları arasında uygulama yetkisi de O'na aittir. Dolayısıyla seninle ilgili hangi hükmü verdiyse, sen de O'nun için varsın. Kitaplar çoktur: Mutlak rahmet kitabı, mutlak gazap kitabı, sınırlı rahmet kitabı, sınırlı gazap kitabı, mahfuz (korunmuş) kitap, mahv (silinen hükümler) kitabı, rahmete uğramışların isimlerinin bulunduğu kitap, bedbahtların isimlerinin bulunduğu kitap, kaydedip sayma kitabı, apaçık kitap, hikmetli kitap, yazılı(merkum) kitap, yazılı (mestur) kitap, aziz kitap, konuşan kitap. Ve bunun gibi daha bir çok kitap. Bunların her biri, Allah'ın yarattıkları arasında uyguladığı bir emirle ilgilidir; bu kitabı yanında muhafaza eder, bu kitap değiştirilemez. Levhe verdiği, melekten öncedir, kalemin yazdığı ise levhten öncedir. Kalem, sağ elin tasarrufuyla yazdı. Sağ elin yazması ise kudretten kaynaklanır. Kudret, iradenin elçisi ve sözün tercümanıdır. Hepsini ilim hazinesinden infak etmiştir. İlimse Haktandır. Sen Haktansın. O ilmidir, sen de senin ilminsin, O değil.

Sevgi Babı:

Şahit der ki: Her seven, sevdiğine kavuşmuş olsa da özlem duyar. Ve Hak seni seviyor. Hak çok kere seni çağırır da sen O'ndan kaçarsın, oysa seni kendisine çevirme gücüne sahiptir. Çünkü sen O'ndansın, kendinden değil. Emir huzurunda sırları çağırdığında, arkasını çevirdi. Çünkü izzet sırrı ona sirayet etmiştir. Ama lütuf huzurundan çağırdığında ona yöneldi, fakirliği ve acizliği bilerek. Ama arif sevenlerin sırları başka.

Onlar hangi huzurdan çağırırsa çağırsın, kendilerini çağırana yönelirler. O halde "hayye ale's-salah / Haydin namaza" diye seslenildiği zaman zatına haber ver. Çünkü bu, kapı bekçisinin çağrısıdır. İlâhî isimlerin hakikatleri vardır ve bunların hakimiyetlerinin zuhur etmesi gerekir. İsimlerin çeşitliliğiyle haller arasında dönüp durursun. İsimler seni istiyor, beni değil.

Sarf Babı:

Şahit der ki: İlim talep eden cahildir, ilmi terk eden de. İlmi olmayan der ki: Görme, bilmeye tabidir. Oysa bu ikisi bir araya gelemez. İlmin malumu varlıktır. Görmenin görüneni ise zattır. Sana, ilim öğren, diyen kimse, seni ebed kılıcıyla öldürmüştür. İlim, talep ettiklerini bürür; eğer Hakkın doğması sonucu onu boşaltır, ayıklarsan, ilim öğrenme. Yaptığını unut, yazdığını sil ve biriktirdiklerinden uzak dur. Bildiğin zaman, bilginin mutaallıkı ya haktır, ya da haktan başkası. Bilginin mutaallıkının hak olması muhaldir, başkası olması da hakka perdedir; sen, her iki durumda da uzaksın; o halde ilimle ne işin var! İlim, içinde zulüm olmayan bir karanlıktır, sabahı olmayan bir gecedir. Karanlıkta çöllerde yolculuğa çıkan kişinin şaşkınlığına şaşkınlık eklenir. İlim malumunu ister, Hak ise bilinmez. O halde ilmin istediği sende yoktur. Sen O'nu O'ndan görünceye kadar bu böyledir. Eğer senin bilginden olursa, bu kesp olur. Hak ise, mahlukunun kesbi olamaz. İlmi talep etmen, cehaletine şahitlik ettiği gibi, talep vaktinde ilmine de şahitlik eder.

İnayet Babı:

Şahit der ki: Hak için olduğun zaman, bilmezsin. Bilmediğin zaman, sende olan bir şeye yönelen kimse neye yöneleceğini bilemez, böylece zatın korunmuş olur. Hak için olduğun zaman düşmanların elleri sana uzanamaz. Çünkü izzetin koruması altında olursun. Haktan başkasıyla olan kimse, ya hak ile olur, ya da olmaz. Eğer hak ile olursa, akit ve hal sahibi olur. Eğer a,kit sahibi olursa, onun nuru kıyamet gününe kadar hakkın yanıda saklı kalır. Hem akit hem de hal sahibi olursa, o rabbinden bir nur üzeredir ve öncekinden daha üstün bir nur onun için saklanır. Şayet hak ile olmazsa, onun için karanlık vardır. Göğsündeki şüphe ışıklarıyla da değişmez. Çünkü o kandilin ışığı gibidir; heva rüzgarları onu sön-dürür.Benim halime dayanan kimse rezil olur ki! As-fiyanm dünyada kullardan eziyet görmeleri, onlar için bir zillet, bir aşağılanma değildir. Çünkü zillet kalp ile ilgili bir duygudur. Onların kalplerinde ise; Haktan başka hiçbir şey yoktur. Bu, arındırma ve temizleme nitelikli bir eritme ameliyesinden başka bir şey değildir. Bulunulan mekanın ve içinde yaşanan vaktin hükmü böyle gerektirdiği içindir.

Kaza Babı:

Şahit der ki: Haktan isteme, çünkü istemek yazılanı değiştiremez. Kitabında ne yazdığını görmeden haktan isteme. Seninle ilgili murat gerçekleşmeden önce hakkın seninle ilgili olarak ne irade ettiğini bilmiyorsan, iddia ettiğin yakınlık inayeti nerede kaldı! Her şey ilâhî kabzanın içindedir. Ölçüleri takdir etmiş, mizanları ölçüp tartmıştır; her şey bilinen bir ölçü ile iner. İsteyen de kazanın dışına çıkamaz, istemeyi terk eden de.

Kudret Babı:

Şahit der ki: Hak, tuttuğun zaman elinle, yürüdüğün zaman ayağınla, baktığın zaman gözünle, işittiğin zaman kulağınla beraberdir; bunun O'ndan olduğunu bilsen de bilmesen de. Eğer itaat eden biriysen, sana öğretir. Çünkü itaatin faydası, neticesi tanıtma, öğretmedir. Vazedilen şeyler hak üzerinde etki edemezler, çünkü kendileri haktan var

olmuşlardır. Hak, rahmetten uzaklaştırılmışlara şöyle der: "ihsau fiha ve la tukellimun / alçaldıkça alçalın orada! Bana karşı konuşmayın artık!" (Müminun, 108) Yakınlaştırılmışlara da şöyle der: "Udhulu'l cennete entum ve ezvacukum tuhberun / Siz ve eşleriniz, ağırlanmış olarak cennete giriniz!" (Zuhruf,70) Bedbaht olan da mutlu olan da kelamı işitti. Bu, bedbahtın bedbahtlığına bedbahtlık kattı, mutlulun da mutluluğuna mutluluk kattı. Bunun sebebi yüz çevirmedir. Sen yüz çevirmenden soyutlan, hastalığının korkusundan emin olursun. Hakkın ahdine Hak ile vefa göster, kendinle değil. O zaman O, senin ahdine kendisi ile vefa gösterir, kendisi için değil. Çünkü O kuddustur.

Zeka Babı:

Şahit der ki: Bir şeyi seven onu kıskanır. Kıskanan sevgiyle beraberdir, sevgiliyle değil. Hakkı seven ve onu kıskanan, onu ancak hayal huzurunda sevmiştir. Hak ise vehmin ve hayalin hakimiyeti altına girmez. Evet, Hakkın her huzurda bir tecellisi vardır ve Onu bu huzurdaki tecellisinde sev. Arif der ki: Onu kıskanmaz, aksine halk için Ona aşık olur. Kim Şibli gibi kendi nefsinden Hakkı kıskanırsa, nefsini tanımamıştır. Kim Hakkı kıskanırsa, Hakkı anmaz, Hakkı anmayanı Hak da anmaz. Hakkın anmadığı kimse, uzaklaştırılmış demektir. Sen, anma esnasında anılanı müşahede etmekten kendine perde oluyorsun, oysa Hak seni müşahede ediyor ve anıyor. Hak için kıskan, hakkı kıskanma. Kıskanmak ancak arif için perde görevini ifa eder. ariften başkalarına gelince, onların yakınlık gözü vardır. Bunun delili de tanıma gerçekleştikten sonra onlardan kıskançlık duygusunun yok olmasıdır.

Minnet Babı:

Şahit der ki: Kıskançlık perdesi kaldırılmaz. Senin hakkı görmen, onunla yüzleşmeni engelleyen sen kaynaklı bir perdedir. Sarayına dönüp gördüğünü bellediğinde Onu ancak perde arkasından gördüğünü anlarsın. Hakkı mahluk hafızasında belleyemez. O zaman kimi gördüğünü anlarsın. Senin onu görmende, bir müşahede edilen ve bir şahit vardır. Müşahede edilen de şahit de odur. Onu görmekle senin açından hasıl olan şey, seninle döner ve hane halkına onun adına anlatır, ifade edersin. Şu halde senin gördüğün şahittir, O değildir. Kalplerin görmesi saf-lıklarıyla orantılıdır. Gözlerin görmesi ise kalpleriyle orantılıdır. Göz daha tamamdır. Gaye de bunun içindir. Hakkı dünyada basiretle, ahirette ise gözle görürsün. Ahiret daha üstün olduğuna göre göz daha üstündür.

İbadet Babı:

Şahit der ki: Senin bir zikrin ve duan var. Hakkın da zikri ve duası var. Eğer Onu zikredersen seni zikreder. Ona: Ya rab! dersen, sana: Ey kulum] der. Ona: Bana ver, dersen, o sana: Bana borç ver, der. Dua ibadettir, zikir efendiliktir. Dua eden, Ona ulaşır, yanına girer. Zikredense, onun yanındadır. Dua seslenmektir, seslenme ise uzaklığı ifade eder. nefsinin senin üzerinde hakkı vardır. Hakka, Nefsin için cennet istemek üzere dua et. Ama O'nu O'nun için zikret. Çünkü zikir Allah için, dua ise Allah katındaki nimetler içindir. Eğer yoldan sapanlar olmasaydı, Hak, dönmeleri için yollarını kesen münadiler/çağı-rıcılar göndermezdi. Nurdan karanlığa kaçanlar var. Karanlıktan nura kaçanlar var. Bir nurdan başka bir nura kaçanlar var. Bir karanlıktan başka bir karanlığa kaçanlar var. Allah'ın bir kavmi de vardır ki, onlar O'nu her şeyde görürler. Bu yüzden bir şeyden başka bir şeye kaçmazlar.

Kulluk ve Boyun Eğdirme Babı:

Şahit der ki: Makam seni ister, hak seni ister; sen, sevdiğine aitsin. Hak makamda görülür, halde ise perdelidir. Makamda hakka bakarsan makam sana perde olur veya makama haktan bakarsın, bu ikisi birbirinden ayrılmaz. Çünkü O, idrak edilmekten yücedir. Melekler şöyle demişlerdir: "Ve ma minna illa lehu makamun ma'malum / Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır." (Saffat,164) Bu makam, seninle Hak arasındadır. Kim senin için istiğfar ederse, senden dolayı hakkı zikretmiştir ve o seninle beraberdir. Kim seni anmazsa, o hak için nefsiyle beraberdir, senin için değil. O'nun iki bilinmesi vardır; marifetler ve bilgiler azaldıkça makam büyür. Haller helak edici, makamlar ise kurtarıcıdır; ancak makarada iddia helak edici iken, halde iddia edenin sahibi sorumlu tutulmaz. Sen halde hak ilesin, makamda ise nefsinlesin. Hal sahibi seslenir, seslenen ise uzakta olduğunu itiraf eder. makam sahibi ise intikal eder. Artık nerede olursan ol, sen (halden hale, makamdan makama) geçen birisin.

Selb Babı:

Şahit der ki: Sana, heykelinden soyutlan, karanlığından sıyrıl, ruhaniyetinin bulutları denizinde yüz veya zatını takdis meydanında dolaş demiyorum. Bütün bunlar olurken mutlaka hakkı göreceksin veya Onu müşahede etme cömertliğinin nesimi üzerine es-tirilecek yahut bu, O'nun nefhalarına maruz kalma şeklinde gerçekleşecektir. Bunları mutlak olarak yapmam; çünkü burada hakka acziyet nispet etmek, hakkı cenabında tazim etmek söz konusudur. Halbuki hiçbir şey O'na karşı duramaz. Bunu ne zaman O'ndan duyarsan, O seni katında senin için ayırdığı makamlardan birine çağırıyordun O, seni çağırdığı yerde de seninle beraberdir, şayet bundan soyutla-nabilirsen. O'nun sana hitap etmesi, senin yanında olmayan şeyden dolayı, O'nun seninle olduğu yerde O'nu müşahede etmene perde olmasın. Ruhu'1-Ku-düs, yanında gurbette olmasına rağmen hakkı talep eder. nitekim sen de heykelinin karanlığında mahpus olmana rağmen O'nu talep etmektesin. Ama her ikiniz de acizsiniz. Muhakkike göre hakkı kutsal nurda görmek, O'nu balçığın karanlığında görmekten daha parlak ve daha açık değildir. O, her şeye kadirdir. Hiçbir şey Haktan uzaklaşamadığı gibi hak da hiçbir şeyden uzaklaşmaz.

Gaybin Şahidi Babı:

Kalbinin misaldeki gözü, yüzünün gözü gibidir. Ancak, onunla afetler arasına kalkan olarak konulan yedi tabakayı delmesinden sonra görülür. Yüksekliği (ululuğu) oluşunun tabakasıdır. Sertliği vasfının ta-bakasıdır. Karmaşıklığı taallukunun tabakasıdır. Örümcekliği düşüncelerin onda belirmesinin tabakasıdır. Ayniliği özlüğünün tabakasıdır. Asırlığı zamanının tabakasıdır. Kaynaşmışlığı tanıdığına kavuşması tabakasıdır. Bu tabakaları deldiğinde, bu sayfaları çevirdiğinde, o zaman gayb menzillerinin ilkine nüfuz eder. Burası, ışık ve gölge nurunun menzilidir ki bunların varlığıyla idrak ve nimetler olur. Kalbinin gözü, eğer kendisine ilim verilmişse, yüzün gözü onu destekleyinceye kadar perde gerisinde kalır. Kalp gözündeki en yüksek marifet, hakkın onun yaratılışına esas kıldığı şeydir veya engellerin kalkmasıyla hissin bahşettiği şeydir. Histe hakkın mahlukattaki sırrı vardır ve bu da sıddıkların başlangıç noktasıdır.

Vefa Babı:

Şahit der ki: Kim, Zeyd'de olan hakkını terk etmişse, onu, kefil olan Amr'dan alsın ve alacağını bırakmasın. Kim Zeyd'deki hakkını Amr'ın emriyle terk etmişse, onu Amr'ın emriyle Amr'dan alsın. Ama inat ediyorsa almasın. Senin Hakk'm üzerinde hakkın vardır. Hakk'm da senin üzerinde hakkı vardır. Sen O'na hakkını hibe etsen de O, sana hakkını

bağışlamayacaktır. Çünkü senin O'nda olan bir şeyi O'na hibe etmeni kabul etmesi tasavvur edilemez. Çünkü O, bunu almayacaktır, ayrıca vereceği birini de bulmaz. Herkes meşrebini bilir. Dolayısıyla onu sana geri çevirmesi kaçınılmazdır. Bu yüzden hakkını Hakka hibe eden kimse varlığın mertebelerini bilmiyordur. Dolayısıyla Hakkı da bilmiyordur. Hakka hakkını hibe et, çünkü bu O'nun yaptığı bir değiş tokuştur. Affetmek ve bozulan araları düzeltmek, beka çabasıdır. Kim beka için çaba sarf ederse, hak ile karşılıklı konuşma üzere baki olur ve bu ona tanınmış bir haktır. Hakkın hakkını al, kendi hakkını alma. Çünkü O, kulun hakkını alır, onun hakkını senden almaz. Hakkın hakkını alan, ama hakkını almayan kimse hem hak, hem kendisi hem de şefaat etmek suretiyle başkası içindir.

Batın Babı:

Şahit der ki: Hakka bir şey getiren, hak da onu ona getirir. Zahir ve batın, birbirlerinden ayrılmayan ikiz kardeşlerdir. Birini tanıyan diğerini de tanımış olur.

Hak, zahir olduğu kimselere gizlidir, ki fena bulmasınlar. Çünkü kendisiyle hakka zahir olan kimse fena bulur. Hak, zahir olduğu kimselere zahir olur. Çünkü hakkın zuhuruna ondan başkası güç yetiremez.

Hakkın doğuşu, kendi haddi içindedir. Nitekim gücü de elinin haddi içindedir. Tıpkı O'nun mahlukatının içinde olması gibi. Hakkın haddini resulünden başkasından öğrenme. Kim resulün öğrettiğiyle yetinirse, hak onun üzerine doğar. Hak kimin üzerine doğarsa, o bedbaht olmaz. Bir sınırda duran kimsenin çıkışı, hakka delalet etse de, haktan başkasıdır. Bu haddin de haktan bir başlangıcı yoktur. Ancak hakkın şekli itibariyle bir başlangıcı vardır. Kim bir haddi gözetirse, bu haddin başlangıç noktasını gözetmemiştir. Kim hak için olmayan bir şeyle hakka yakınlaşırsa, hak da ona yakınlaşır, bu ister hakkın haddi üzere olsun, ister olmasın.

İzzet Babı:

Şahit der ki: Eğer ölü isen O'nu idrak edemezsin. Şayet diri isen azametinin delillerinin teşbihleri seni yok eder. Her halu karda O'nu asla göremezsin. Azamet tenzihlerinin yok ettiği hayat, mahlukatın hayatıdır. Baki kalan sadece hakkın hayatının baktığı hayattır.

Terkip aleminin aletleri vardır, yalın hayatın da koruyucuları. Her iki alem de son derece muhtaçtır. Ancak Hak onların ihtiyacını giderir. Hakkın varlığı onlar için zorunludur.

Hayatta, davadan başka felaket yoktur. Çünkü hareket onunla beraberdir ve durmaz. Eğer hareket halinde ise bu hak içindir.

Ölümde tek şeref davanın terkidir. Çünkü sakindir. Hareket etmez. Dolayısıyla hak için değildir. Hak ile durma arasındaki münasebet sabittir. Hak ile hareket arasındaki münasebet ise isimlerin çeşitliliğine paralel olarak çeşitlidir. Dolayısıyla hem hareket eder, hem durur, O'nun hangisinde tecelli ettiğine bakılmaz.

Kim ölümüyle hakkı talep ederse, O'nun kendisini hayatıyla dirilttiğini görür. Kim hakkı hayatıyla talep ederse, O'nu kendisini güçlendirdiğini ve hayat üzere koruduğunu görür. Kendisinin başkasıyla diri olduğu ve başka biriyle öldüğü düşüncesi kendisinde belirmediği sürece. O zaman onu yok eder. Çünkü O'nun karşısında durulmaz.

Rububiyetin İnişi Babı:

Şahit der ki: Var etmek hakka, kazanmak da sana aittir. Herkese kazandığı vardır.

Eğer seni muhasebe eder ve hakkını senden isterse, O'nun delili olur, senin olmaz. Görmez misin ki, ona: beni burada var edip ikame eden sensin, desen, sana şöyle diyecektir: Ben, kendime senin aracılığınla, beni burada var edip ikame eden sensin, dedim, dolayısıyla seni irade ettim. Çünkü her şey bendendir. O, yaptığından sorguya çekilmez. Halkın hakkın yanında iki ayağı vardır: doğruluk ayağı, bedbahtlık ayağı.

Ebed ezelin üzerine kurulur. Son, başın aynısıdır, üzülme.

Sen mizaç yurdundasm, çünkü renkler alemindesin. Suretler suretlerin içine girmiş, şekiller şekillerde kaybolmuştur. Hakkın bir kabzası var, onda ebede hükmeder. Bir kabzası var, onunla da sıratta hükmeder. Kim öncesini bilirse, haşirdeki halini de bilir.

Mugalebe Babı:

Şahit der ki: Sen yenilmişsin, üstün iradeli her şeye gücü yeteni yenmek istiyorsun. Mukavemete nüzul edince, karşı çıkılmayan ve yenen kimse, galip odur. Kim zayıf birini yenmeye çalışırsa, aslında onun himmetini yükseltmek istemektedir veya yavaş yavaş onu akıbetine götürmeyi amaçlamaktadır. Kendisinden daha güçlü birini yenmeye çalışan ise cahildir.

İlk barış isteyen zayıftır. Ey insan! Sen zayıf yaratıldın ve kuvvetten yüz çevirdin. Hakkı talep eden onu tanımamıştır. Hakkı vasfeden onu tanımamıştır.

Vekalet Babı:

Şahit der ki: Varlığın mertebelerini bilmek isteyenin varlığa duhul etmesi zorunludur. Varlığa girmekse terkibinin çözülmesi demektir. Çünkü her mertebe, ondan münasebetini ister ve bu, hak mertebesine varıncaya kadar devam eder. Sonra döner, terkip halini alır. Ayn zuhur eder ve hakikatleri bilgice kuşatmış olur.

Kevni kevn için yarattı, onu hak için korudu. Ki onunla meşgul olsun, kevni terk ederek hakkı ona vekil kılsın. Vekil için var edilen sensin. Senin vaktin nefsindir ve onun müddeti yoktur. Kulluğunun rububiyetin yanına ikame edilmesiyle övünme. Çünkü cansız varlıklar senden daha iyi kulluk etmektedirler; onların ibadeti zatidir. O'nun emri sözüdür; sözü sıfatıdır; sıfatı O'dur. Dolayısıyla O, emrinin olduğu yerdedir. O'nun emrini gören O'nu görmüştür.

Sana emrettiği zaman Hakkı teşbih et. Çünkü sen varken emir yoktu. Olmayan bir şey O'nun yanında meydana gelmemiştir.

Mahlukat arasında üstünlük farkı olmasına rağmen vahiy onlara sirayet etmiştir. Hak bir denizdir; derinliği ezel, sahili de ebed'dir. Zatının gemisine bin, ama yelken açma. Çünkü amaç sahili bulmaktır; ama ortada bir sahil yoktur. Bırak, dalga seni sürük-lesin. Yelken açmandan endişe ediyorum. O zaman hak seni kendi işini idare etmeye vekil kılar. Bu denizin dalgaları köpüksüzdür; çünkü üst üste binmezler.

Bu denize şaşmamak gerekir. Asıl, bu denizi dalgalandıran rüzgara şaşmak lazım. Haberin olsun! Rüzgar senin nefeslerindir. Çünkü rüzgarı kendisinden olmayan her gemi başkasına muhtaçtır. O halde nefsin hakkında suyun vahyine, sıhhatin hakkında şarabın vahyine, ruhun hakkında balın vahyine, sözünü duyan, ama seni göremeyen hakkında sütün vahyine kulak ver. Çünkü o, meyletmeye, umut bağlamaya ve kurtarmaya daha yakındır. Varidat son buldu.

Bir olan Allah'a hamdolsun. Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hz. Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

YEDİNCİ KİTAB

KİTABU'T TERACİM

TERCÜMELER KİTABI

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

TERCÜMELER KİTABI

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın salat ve selamı Hz. Peygamberin ve ehli beytinin üzerine olsun.

Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Akıbet Allah'tan korkanların(muttakilerin)dir. Güç ve kuvvet ancak ulu ve azamet sahibi Allah'ındır. O'ndan yardım istiyorum. Allah'ın salat ve selamı Hz. Muhammed'in ve ehlibeytinin üzerine olsun.

Biliniz ki, ey himmet sahibi ve yüksek derecelere tırmanan kardeşlerimiz! Size hitap ediyorum ve sizinle hatırlatma ve uyarma maksadıyla konuşuyorum, öğretme maksadıyla değil. Hiç şüphesiz Allah'ın isimlerinin hakikatleriyle kadın olsun erkek olsun kamil insanın içinde bulunan insani hakikatler arasındaki iniş menzilleri, yönelişlerin ve isimlerin çeşitliliğine paralel olarak çeşitlilik arz eder. Bu gruptaki insanların dışındakiler için böyle bir genelleme söz konusu değildir; çünkü bunlarda suretin kemali söz konusu değildir. Şu halde insani hakikatlerin menzillere konaklaması, zelillik ve muhtaçlık talebi ve mahallin de fikirden hali olması ile bağlantılıdır. İşte çok değerli ve amaçlanan bir hazırlık ve donanımdır ki, akıl erbabı bir çok kişi buna güç yetirememiştir; hatta bazısı bunu inkar bile etmiştir. Yani bu yöntemin bir sonuç verebileceğini kabul etmemişlerdir. Bazıları ise bu yöntemi kabul etmiş ve feyiz ve ruh olarak isimlendirmişlerdir. Ne var ki, bunlar da bu mertebeye ulaşmada acizlik göstermişlerdir; çünkü fikir onlara galip geldiği gibi enbiyânın aleyhisselâm dilinde yasalaştırılan meşru ibadetleri yerine getirmemişlerdir.

Gerçi bunların da kendilerine göre yerine getirdikleri ibadetleri, duaları ve uydurdukları bir tür ruhbanlıkları vardı; ancak bunlar tevhit inancına ve doğruluk temeline dayanmıyorlardı. Bu yüzden ilâhî bağışların, ilhamların kokusunu almış değillerdir. Bunun yanında akıl çerçevesi dışında vardıkları herhangi bir menzilleri de yoktur. Çünkü onların bütün ilgisi ve himmeti, yüceler alemi, ilk akıl, küllî nefis ve akıllar gibi sırlara ve soyut varlıklara yöneliktir. Bu yüzden yüce Allah, onları inançlarıyla başbaşa bıraktı, onları yöneldikleri amaçlara bağladı, ebedî mutluluktan, keşiften, müşahededen ve saf tevhitten yoksun bıraktı. Dolayısıyla onların bu kadar yüksek ve güçlü bir himmetleri yoktur. Bu yüzden hitap onlara kainat perdesinin gerisinden yöneltilir, O'nu doğrudan duyamazlar. İndî inançlarının perdesinin gerisinde oldukları halde O'nu duyabilirler mi hiç? "Ve ma kane li beşerin en yukellimehullahu illa vah-yen ev min verai hicabin / Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla veya perde arkasından konuşur." (Şura, 51) Muhatap olan kimse üzerinde beşer ismini taşıdığı ve beşeriyet niteliğinden soyutlanmadığı sürece ona hitap doğrudan yöneltilmez. Âlemde gerçek fail, eksiksiz ve kamil iktidara sahip yüce Allah olduğuna göre, perdelenmiş ve perdelenmemiş kullarına hitap eden O'dur. İki grup arasındaki üstünlük farkı, bulundukları makamların kendilerine kazandırdığı meziyetlere göre belirginleşir. Bu yüzden yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ve kellemella.hu Musa Teklima / Ve Allah Musa ile gerçekten konuştu." (Nisa, 164) Bu ayette, Musa'nın, aradaki perde kendisi için kaldırılarak özel hitaba mazhar kılınmak suretiyle başkalarından üstün kılındığına, dolayısıyla başkasının duyamadığı sesi bu makamda duyduğuna işaret ediliyor. Yüksek menzillerde konaklamanın ancak şeriatın emrettiği hususlara eksiksiz bir şekilde uymakla, tevhidi bir soyutlamayla, huzurlara O'nun vasıflarıyla değil kendi vasıflarınla dahil olmanla, sendeki kutsal surete uygun şeyleri O'ndan almanla mümkün olduğunu anladığına göre, eğer akıl sahibi biriysen, bu amaca varmak için bu çerçevede soyutlanman gerekir.

Bil ki, Yahudi ve Hıristiyan gibi kitap sahibi bir kimse, kendilerine indirilen kitabın emrettiklerini, bizim şeriatımız inip onları neshetmeden önce, eksiksiz bir şekilde yerine getirseydi, bunun yanında bizim tarikatımızın mensuplarının vasfettiği gibi so-yutlansaydı, arınsaydı, bu menzillerden ve varidatlardan Allah'ın dilediği kadarına nail olurdu. Ama aklına tapan, kişisel görüşüne tabi kimseler için durum farklıdır. Onlar bu uğurda en ağır

meşakkatleri çekseler de böyle bir lütfa mahzar olmazlar, çünkü onlar Allah'ın yakınlaşma vesilesi olarak öngörmediği ibadet şekillerini ihdas ederek uygularlar. Kendilerince talep ettikleri hakikatin telkinlerine göre ibadet tarzları geliştirirler. Diğer bir ifadeyle yıldızlar ve başka varlıklar gibi Allah'ın ortakları olarak ileri sürdükleri aracılardan edinirler ibadet şekillerini. Bu varlıkların hakikatlerinin kendilerine ilka ettiğini düşündükleri zikirlerle ve dualarla onları Allah'a götüren aracılar kılarlar. Onları böyle davranmaya iten şey zamanla oluşan geleneklerdir. Allah böyle yapmaları yönünde her hangi bir hüküm koymamıştır. Bunlardan bazıları meleklere tapar, çünkü onların iddialarına göre melekler Allah'a en yakın varlıklardır; tıpkı vezirlerin kırallar nezdindeki konumlarına benzer bir konuma sahiptirler. Böylece kıralların vezirleri ile Allah'ın meleklerini birbirleriyle mukayese ediyorlar. Tabii yanılıyorlar; düşünüyorlar, ama doğruyu bulmuyorlar. Allah'ın mahlukat arasında gizli tuzakları vardır, gözle görülmez ve insanı aşamalı olarak mahvedici akıbete götüren yolları vardır. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Zeyyenna lehum a'malehum fehum ya'mahun / Şüphesiz biz, işlerini kendilerine süslü gösterdik; o yüzden bocalar dururlar." (Nemi,4) Bir diğer ayette de şöyle buyurmuştur: "Ve mekerna mekren ve hum la yeş'urun / Biz de kendileri farkında olmadan bir tuzak kurduk." (Nemi,50) Bir yerde de şöyle buyurmuştur: "Senes-tedricuhum min haysu la ya'lemun- Ve umli lehum in-ne keydi metinun / Hiç bilmeyecekleri yerden yavaş yavaş helake götüreceğiz- Onlara mühlet veririm; benim cezam çetindir." (A'raf, 182-183) Ve yine şöyle buyurmuştur: "Efemen zuyyine lehu suu amelihi fe rcahu hasenen / Kötü işi kendisine güzel gösterilip de onu güzel gören kimse mi?" (Fatır,8) Bir ayette de şöyle buyurmuştur: "Ve hum yahsebune ennehum yuhsinune sun'an / İyi işler yaptıklarını sanırlar." (Kehf, 104)

Yüce Allah sırlarını hem yüce aleme hem de aşağı aleme yerleştirmiştir. Dolayısıyla bütün alemler yücedir. Alemin hakikatleri arasında üstün olmayacağı için, şu hakikatler ve zatlar bakımından daha üstündür, denemez. Bu nedenle bütün alem, aşağısı söz konusu olmaksızın yüksektir, yücedir. Çünkü alemdeki her hakikat ilahi bir hakikatle irtibatlıdır, onu koruyan budur. Yani tümü üstündür, şereflidir, aksi olmaksızın yüksektir. Bundan sonra bir şeref ve aşağılık söz konusuysa bu ya insanların örfünden ya da şariin hükmünden ileri geliyordur. Bu yüzden normal konuşmalarımızda, şu şereflidir, şu daha şereflidir, şu aşağıdır, şu daha aşağıdır, diyoruz. İşaret ettiğimiz bu hususları anlayan biri, alemde rahat eder, onun sırf hayır ve güzellik olduğunu bilir. Çünkü ortağı olmayan hikmet sahibi Allah'ın sanatıdır. Allah, gerekeni, gerektiği gibi, gerektiği için yapar.

Muvahhitlerin hitabi telakkilerinin şekline gelince, bu, insani latifenin düşünceden soyutlanmış olarak harekete geçmesinden, bilmediğini, kendisiyle ilgili olarak varlığın O'na mensup olduğundan ve varlığı kayıtlandırdığından başka bir şey bilmediği zattan istemesinden ibarettir. Bu akıl söz konusu huzurlardan birine indiği zaman, "yaklaştı" hükmüyle iner veya içindeki sırlarla birlikte güzel isimlerden (esmaul husna) biri ona belirir veya zuhur eder. Böylece arınmışlığı, niyetinin doğruluğu ve yolda korun-muşluğu oranında ona bağışta bulunur. O da varoluş alemine bilen biri olarak döner, rabbiyle rabbini bilmesi veya varlığının bir örneğiyle rabbini bilmesiyle baki kalır. Sonra bir iniş daha gerçekleşir ve bu ebediyete kadar devam eder: "Ve ma edri ma yufelu bi ve la bikum. İn ettebiu illa ma yuha ileyye /Bana ve size ne yapılacağını bilmem. Ben sadece bana vahyedi-lene uyarım." (Ahkaf,9) Bunu söyleyen insanların en hayırlısı, akli kapasitesi en büyük olanı, fikir ve görüşü en sahih olan Allah Resulüdür. Bakar mısınız; burada kişisel düşünceye yer var mıdır? Heyhat! Fikir sahipleri, Peygamberlik (Nübüvvet) ve velayetin kişisel çalışmayla elde edilebildiğini savunanlar mahvoldular! Bunu nasıl söyleyebilirler? Peygamberlik (Nübüvvet) ve velilik akıl ötesi iki makamdır. Aklın bu iki makarada hiçbir etkinliği yoktur. Aksine bunlar yüce Allah'ın dilediği kimseler tahsis ettiği lütuflardır.

Aslında bu görüşü savunanların bu tavrına şaşmıyorum. Ancak bu görüşü savunanların, öte yandan akıl için, onun bir madde olmadığını, bir maddenin içinde olmadığını, onun için fikrin imkansız olduğunu, zilletle, acziyetle ve ilahi bağışlara muhtaç-

lığıyla kendisini varedene yöneldiğini, O'ndan başkasına ise izzet, sultan ve ifade etmek suretiyle yöneldiğini söylemelerine hayret ediyorum. Aslında burada onların farkında olmadıkları bir sır vardır. Eğer onlar aklın Allah katındaki bilgileri alış şeklini bilselerdi, kuşkusuz büyük bir gerçeği görmüş olacaklardı. Bakın; onun varedicisine muhtaçlığı zati bir muhtaçlıktır. " O" Allah, korumasıyla (ismetiyle) insanları destekler ve rahmet kapılarını açandır.

Tercümeler Kahrî Babı:

Allah'a muhtaç kul şöyle der: Makamını bilmeyen kişinin düşleri beyinsizcedir, işaretleri de çarpıktır.

Latife: Bir makamda kendini mağlup görürsen, seni mağlup edene bak; eğer seni mağlup eden senin gibi biriyse, onun nefsidir galip gelen, onu ancak öyle bulursun.

İşaret: Bir makam var; orada zatını cahilliğinle tanıtman gerekir. Tıpkı Efendimiz Aleyhisselâmın buyurduğu gibi: "Ben, Adem oğullarının efendisiyim; ama bunda övünecek bir şey yok." Çünkü bu sözleriyle Efendimiz (s.a.v.) övünmeyi değil, kendini tanıtmayı kast etmiştir.

Latife: Senin izzetin, bilinmemendedir. Bilinmediğin zaman tahkir edilirsin; tahkir edildiğin zaman yenilirsin ve yardım görmezsin.

İşaret: Horlanan, yükseklik ehli için olan şeylerden alıkonmuştur.

İşaret: Alıkonduğun, engellendiğin zaman, budur bağışı. Sana bahsedildiği zaman, budur engellemesi. O halde alma yerine terk etmeyi seç,

Latife: Varlık iki menzildir, imar ise birdir; istersen onu iki menzil arasında eşit bir şekilde paylaştır, istersen bir tarafın kefesinin ağır basmasını sağla.

Latife: Aziz; alt edilemeyen galip gelinemeyen kimsedir. Aziz olan, yenilene yardım etmekten ve yeneni yüzüstü bırakmaktan aciz değildir. Ne var ki, bir galibin bir de mağlubun olması gerekir. Çünkü Hakkın ve mahlukatın olması zorunludur.

Latife: Aşağılama, şekilleri aşağılamak değildir. Asıl aşağılama, tekebbür edene karşı tekebbür ederek onu aşağılamaktır. Çünkü o seni perdelemektedir. Ama senin gibi olanı ve senin için yaratılanı aşağılama. Eğer bir kimseyi aşağılamamışsan, sen de aşağılanmazsın. Çünkü aşağılama fiili hakkedeni bulur, ancak hakkeden aşağılanır. Bilindiği gibi aşk ancak benzer şeyler arasında olabilir. Bu ise harekete sevk eder, aşağılayıcı olmaz. Aşağılama onunla kaim olacak bir şey değildir. Aksi takdirde senin aşağılaman sana geri döner. Kendin gibi olan birini aşağıladığın zaman, kendin aşağılanırsın ve yanındaki hayırdan alıkonursun. Senden ona aşağılama intikal ettiği anda sendeki hayır da ona intikal eder. Adet edinilen aşağılama ile beraber olma, çünkü adetin hükmü için yüksek döşekler konulmuştur.

İşaret: Yaptığın şeydir sana geri dönen. Ne ekersen onu biçersin.

Tercüme Babı:

İşaret: Eğer Kaf dağına çıkarsan, o olursun. O olduğun zaman da senin arzın uzamaz. Arzın uzamadığı zaman imaret sabitleşir. Sabitleştiğinde açılıp genişlersin, dolayısıyla kadrin bilinir, sana teşekkür edilir.

Latife: Senin yanında olan her şey O'ndandır; senin yanında olan şeylerin içinde kendini sana gizlemiştir. O halde O'na bak, perdeye değil.

Latife: Senin terkibinde olup O'na sarılan araçlara bak; asıl tutan O'dur, onlar değil.

Latife: O'nun için kullar, senin damarlarında dolaşan hayat mesabesindedir. Onu muhafaza et, onda müşahede edersin.

İşaret: Sana hitap ettiği zaman, O'nun hitabını ancak Onunla dinle. Çünkü O, başkasının dinlemesini kıskanır. Ortada O'ndan başkası yoktur, o halde O'nu tenzih et.

Latife: O'nun "Nerede olursan ben seninleyim" sözüne bak. Bu söz, senin konuyu daha iyi anlayabilmen için söylenmiştir, yoksa O'nun için "nerede" olmaz. O'nun için "nerede" (mekan) olmadığına göre O, seninle beraberdir. Eğer "nerede" (mekan) olursa, seninle beraber olan sensin, O değil. Sen O'nun sır-rısii). Dolayısıyla O'nun sırrı seninledir. O'nun sırrı korumasıdır. O halde O'nun koruması seninledir. Koruması ise sıfatının semeresidir. Şu halde sıfatı seninledir. Sıfatı da O'ndan başkası değildir. Demek ki, O seninledir. Buna göre, "nerede" bulunuyorsan eğer, seninle O'nun arasındaki aracılara bak. Şayet "nerede" değilsen, bu takdirde O'na en yakın olan yönüne bak.

İşaret: Yokluğundan sonra sana zuhur ettiğinde, gördüğün için O'nu, zuhuruyla seni baki kılar, üzerine bir hilat giydirir. Çünkü sen O'nun müşahedesinin huzurundasın. Ve sen oluşsuz olmuşsun. Bunun nedeni de O'nun senin üzerindeki hilatıdır. O'nun hi-latı bir ikramdır. Cömert kimsenin ikramı kerem sahibi cömerde benzer. Kimin üzerinde ikram zuhur ederse, o susar, ikram sahibi konuşur. Yabancı olan bunu birleşme/ittihat sanır, oysa bu ittihat değildir. Tahakkuk eden, Rabbinden başkası ile konuşulmasını kıskanan "Gayur"dur. Bu ondan değildir, çünkü onunla aklı başından gitmiştir, onun için yanıp tu-tuşmaktadır, onun hasretiyle kendinden geçmiştir. Dolayısıyla mazur görülmesi gerekir. Nitekim onu mazur görmüştür de. Çünkü aklını başından alıp götüreni müşahede etmiştir.

Latife: Ey bu muhakkikin, aklını başından alıp götürenden aktardıklarını inkar eden! Peki O'nun yarattığı kainatta meydana gelen en küçük bir hadise karşısında niçin aklınız başınızdan gitmektedir! Bundan ibret almaz mısınız? Onunla deliye dönenler ne mutludur! Onlar O'nun bilinmeyen ailesidir.

Büyüklük Tercümesi Babı:

Latife: Allah'a karşı kibirlilik edenin karşısında kibirlen, çünkü senin mütevaziliğin budur. Kibirle-nenlerin büyüklenmeleri karşısında, bunun Allah'tan olduğunu bilsen de tevazu gösterme. Çünkü büyüklük O'nun bir sıfatadır; ancak imkansız için de O'nun bir hükmü vardır.

Latife: Kibirlenen birini gördüğünde ona karşı tevazu göster. Çünkü onun hakikati kulluktur. Böyle yapmakla ona kulluğunu hatırlatırsın. Böylece nefis hesap etmediğin bir taraftan aslına döner ve seni sever. Seni sevdiğinde sana yakın olur. Sana yakın ol-duğunda sana hizmet etmek ister. Ona hakikati siyasetle dinlet; bir hikaye anlat, tartışma ve diyalog esnasında bir örnek ver. Nefsi mutlaka bundan etkilenir ve gerçeği kabul eder. Bu takdirde onun öğretmeni olursun, reislik ondan sana intikal eder. Sen Allah ile hakikate ermişsin, onu da Allah'a döndürmüş olursun. Allah ancak kendisini bilenlerden alır. Çünkü bilen vermenin adabıyla edeblenmiş olur.

İşaret: Tevazu, başı öne eğmek veya hizmet etmek yahut falanca hakkı eda etmek değildir. Bu saydıklarımın tümü reislere karşı dalkavukluk etmenin, onların nezdinde mevki edinmek için hoş görünmeye çalışmanın göstergeleridir. Asıl tevazu, Allah'ı bilmenle arkadaşlık etmendir. Kendini bildiğin tanıdığın zaman rabbini bilir, tanırsın. Rabbini bildiğin zaman, O'nun katında olup da sana ait olan şeyleri ve de sende olup O'na ait olan şeyleri de bilirsin. O'na ait olanları verir, kendine ait olanları da talep edersin. Eğer sana ait olan şeyleri seni denemek için verirse, geri çevir ya da yerinden çıkar; o zaman bilmen daha da güçlenir.

Latife: Kimin dediğini ve ne dediğini bilmeden söyleyenin ne söylediğini bildin mi:

Bir tanrı ki başının üzerine tilki işer

Tilkilerin üzerine işediği aşağılıktır.

Ya da İbni Camuh'un putu için dediğini duydun mu:

Eğer tanrı olsaydın, şimdi olmazdın

Sen ve bir köpek çöldeki bir kuyunun dibinde.

Müşrikler, uluhiyet vasfının kulluk ettikleri varlığın içinde olduğunu sanıyorlardı. Allah da tanrılarına yöneldiklerinde onların ihtiyaçlarını karşılardı. Bu, onlar için bir tuzak, yavaş yavaş helake sürüklemeydi. İlâhî tarafla ilgili sergilenen bir gayretti. Çünkü onlar bu putlarda ilahi bir varlık olduğunu tasavvur etmeselerdi, onlara tapmazlardı. Allah, dünyada istediklerine onları nail eyledi, ihtiyaçlarını verdi. Fakat Allah'ın tuzağından kurtulamadılar. Mabudla-rından gafil oldukları, Ona bağlanmadıkları için, Ona yönelme sırrı içlerinden zail oldu. Bu da bazılarının bu tanrılara tapmanın abes bir davranış olduğunu fark etmelerine yol açtı. Nitekim bazıları da hidayete erdi. O halde, size hayat verecek şeye sizi davet eden Allah'a şükredin.

İşaret: Tevazu etmesi düşünülmeyen ve kibirlenmesi de tasavvur edilmeyen birine karşı tevazu gösteren kimse hakkında ne dersin? Böyle bir davranış tevazu olur mu? Çünkü tevazu, kibirlenenin baskısı altında tevazu gösterenin içinde meydana gelen zillet demektir? Halbuki ortada kibirlenen kimse de yoktur?

Cevap: Bu tür kimselere karşı tevazu gösteren kimse, ona kendi içinde tevazu göstermez. Büyüklük izzet perdesinin arkasındadır. Dolayısıyla tevazu gösteren kendi içinde kendi nefsine karşı zelil olmaktadır, fakat bunun farkında değildir. O'nun gölgesine girmeye tenezzül etmemiş, buna karşılık kullarının gölgelerine sığınmıştır.

Fetih Tercümesi Babı:

Latife: Sen kevnsin, Allah ise seni var edendir. Varlığı seninle açmıştır; sen varlığın anahtarısın. Bu yüzden sen O'nun yanındasın; Allah'tan başka kimse seni bilemez.

İşaret: Allah'ın seninle açtığı ilk kapının senin nefsinin kapısı olduğunu bilir misin? Varlık sahnesine zuhur ettiğin zaman büyüklendin; bunun üzerine seni aç bıraktı, muhtaç kıldı.

Latife: Hak kendisine baktığı ve kendi elleriyle var ettiği için Adem gururlanmadı. Çünkü gururlanmak, kendini beğenmek insan için mutluluk sebebi değildir; kendini beğenmek insanın bedbahtlığının sebebidir.

İşaret: Eğer üfürme bir tane olsaydı, o zaman bedbahtlık veya mutluluk herkesi kaplardı. Aksine iki kabza olduğu gibi iki nefha vardır.

İşaret: Bak, üfleyen biri, bir tek nefesi ile kandili söndürürken tutuşmuş kuru otları da alevlendiriyor. Neden oluyor bu? Mahalden mi kaynaklanıyor, yoksa üfürmeden mi?

Latife: Oluş (kevn) hakkın oluşudur, insanın değil. İnsan bu oluşun anahtarıdır. Hak anahtardadır. Açılma onunla gerçekleşir. Açılma esnasında isimler insana çıkarlar. Bazı insanlar bu isimlerle bedbaht olurlar, bazıları mutlu olurlar.

İşaret: İki türlü anahtar vardır: dişli ve dişsiz. Keşke bilseydim; insan nasıl bir anahtardır?

İşaret: İnsan, varlığın oluşunun anahtarıdır, ibadetlerin oluşunun da. Ezel onunla zuhur etmiştir ve ebedin kapısını da o açar.

Latife: Anahtarı at ey insan! Allah'a koş, seni ebedi mutlulukla mutlu etsin. Ebu Yezide: Nefsini terk et ve gel, denilmiştir.

İcabet Tercümesi Babı:

İşaret: Bir kul var bir de Rab. Sen O'na yükselirsin, O sana iner. Nitekim şöyle buyurmuştur: "Ve ileyhi yes'adu'l Kelimu't Tayyib/ O'na ancak güzel sözler yükselir." (Fatır, 10) Rabbimiz de dünya semasına nüzul eder.

Latife: O sana şah damarı kadar yakındır; O'ndan başkasına bakma. Eğer O'ndan başkasına bakarsan kendinden başka bir şey göremezsin. Nefsin de O'na karşı bir perdedir; asla O'nu göremezsin.

İşaret: Yolu Allah'a doğru olan varlığı bilmez; çünkü varlık maksada ulaştırmaz. Eğer varlık O'na ulaştıracak olsaydı, O kainat için bir sınır olurdu. Oysa O, hiçbir şeyin sınırı değildir.

Latife: Hakkı bilmek, O'nun bağışıdır. O'ndan telakki edersin. Şu halde seninle bağış arasında varlık münasebeti vardır. Hakkı Hak ile bilirsin, halk ile değil. Hak ile halkı tanırsın kendinle değil. Hak için haktan ayrılma, o zaman Hakkı bulursun. Hakkı yollarda arama, çünkü ortada O'na giden bir yol yoktur. Sonradan olma (hadis) varlıklarla kadim (öncesiz) varlık arasındaki irtibat kaldırılmıştır.

İşaret: Haktan hakkı bilmene bak, O'nun senin için şekillendirilmemiş olduğunu görürsün. İşte ilim budur. Şekillendirilen her şey kevndir.

Latife: Hakkı bilmek suret değildir. Çünkü Hak senin bilgin kapsamında tasavvur edilemez. O suret değildir, suret kabul etmez. Ancak bilinir ve O'nun ilmi de O'ndan gayrisi değildir. O'nun kendini bilmesi, O'nun kendisini bilmesinin aynısıdır. İlim malum değildir. Çünkü insan bir şeyi bilir, ama bu bilme o şeyin kendisi değildir. İlim bazen malumun kendisi de olur. Çünkü ilimle ilim bilinir. İlmin malumun aynısı olduğunu inkar etme, bunun olacağını sana gösterdim.

Tarif Tercümesi Babı:

İşaret: Hakkın emri üzere olan, ancak Hak ile kayıtlanır. Ancak Hak ile kayıtlanan da aşağıda söylendiği gibidir:

Günlere adımı sorarsanız, bilemezler

Mekanım nerede diye sorsanız, mekanımı tanımazlar

Latife: Her grup bir dil geliştirmiş, maksada varmak için bir lisan edinmiştir. Sen grubunun hakkın işaretleri olmasını sağla. O'ndan anla, O'nun lügatini ve lisanını öğren.

İşaret: Kendinle hak alemi arasına "ne za-man=meta"ı koy. Onun hakkında "ne zaman" ile bir soru sana sorulsa, kendinle cevap ver. Eğer senin hakkında "ne zaman" ile bir soru sorulsa, onunla cevap ver.

İşaret: Zaman feleğin hareketidir diyen olursa, bilsin ki, bazı şeyler varken felek yoktu. Zaman, iki şeyin "ne zaman" sorusuyla karşılaştırılmasından ibarettir diyen olursa, bilsin ki, zaman hep varlıklarla beraberdi. Aslında ıstılahta bir karşıtlık yoktur. Mezhepler bu noktada birleşmiştir. Bilmediği için kendisini ilgilendirmeyen yolda gidene de ki: O aslın-

da kendisini ilgilendiren yoldadır. Ben biliyorum, ama o bunu bilmiyor.

Sebat Tercümesi Babı:

İşaret: Allah'ı bilmek, Allah'ın sabit kıldıkları kimseler hariç, ayakların kaydığı kaygan bir zemindir. Ahitlerle tespit edilen sınırların sahiplerinden, vaat ve tehditlere inanan kimselerden başkası için sebat yoktur.

İşaret: O'nu fikirle, akıl gücüyle arayan biri, hakkı bilme hususunda dişe dokunur bir şey elde edemez. Benzer ve eş kabul eden biri, benzersiz ve eşsiz birini nasıl talep edebilir! Akıl erbabı, varlıkla sınırlı kalsalar ve sadece nefiyle yetinseler kurtulurlar. Ama onlardan bu sınırı aşıp ispata kalkışan helak olur. Çünkü sen ancak üzerinde bulunduğun durumu O'nun için ispat edersin. İşte ayakların kaydığı kaygan zemin burasıdır. Dikkat et!... Zatı bilmeyi kast ediyorum, başka bir şeyi değil.

Latife: Bil ki, O'nu bilmek hususunda sana bir bilgi bahşetmişse eğer, seni kendisi için şekillendirip hazırlamadan bu bağışta bulunmaz. Dolayısıyla O'nu bilmekle ilgili sana telkin ettiği bilgileri al. Çünkü sana, O'nun bağışlarını kabul etme yeteneği verilmiştir. Bu, seni O'na bağlayan bir bağdır. Eğer bu olmasaydı, bağışlama açısından O'nu bilemezdin ve bağışları da kabul edemezdin. Şu halde Allah'ı bilmek, çalışarak elde edilemeyecek bir özelliktir. O'nu bilmeyi elde etme hususunda kendinle yetinme. Hakkı Haktan iste, o zaman Hakkın, söylediği gibi, sana senden daha yakın olduğunu görürsün.

Adalet Tercümesi Babı:

İşaret: Hak, kulu, ondan sadır olan şeylerden dolayı cezalandırır. Şu halde nefsine teşekkür et veya onu kına.

Latife: Her yerin bir hükmü vardır. Hakkın fiili de yerine göre belirginleşir, çünkü O, hikmet sahibidir.

Latife: Hakka uyana da muhalefet edene de merhamet et. Çünkü bu durumu taksim eden O'dur. Kafir, mümine merhamet ettiği zaman, Allah, onun azabını hafifletir. Mümin kafire merhamet ettiği zaman, Allah onun ödülünü eksiksiz verir. Hepsini de Allah yaratmıştır ve herkes Allah'a aittir. Bu yüzden Allah'ın kullarına saygı göstermek Allah'a saygı göstermektir. Ne mutlu Allah'ın kullarına merhamet edene! Allah'ın kullarına merhamet gösteren kimsenin Allah düşmanlarına dostluk beslemesi gerekmez. Onların farkında olmayacakları şekilde onlara merhamet et.

Latife: Bahtiyar o kimsedir ki, halkın içinde hakka bakar; hakkın halk içindeki hükümlerine değil. Eğer mutlu biri ise bundan ayrı bir konumdadır. İmamlarımızdan biri şöyle demiştir: Halka Hakkın gözüyle bakan onlara merhamet eder. ilim gözüyle bakansa onlara buğzeder.

İşaret: Allah'ın bir emri vardır, bir de iradesi. Bak, bu yollardan hangisi seni kurtaracaksa, onu izle.

İşaret: Allah'ın rahmeti, merhamet edenleri nerede olurlarsa olsunlar takip eder, yerin kat kat altında bile olsalar onların arasına sızar.

Latife: Eğer Allah'ın kahredici isminden çok az bir şey halkın üzerine musallat olsa, onları tuz buz eder. Oysa Allah'ın muradı bekadır. Beka da rahmete aittir. Nitekim bazı insanlar azapta bile olsalar onları ebedi kılan rahmettir.

Tazim Tercümesi Babı:

İşaret: Azamet kalbine tecelli edip seni kayıtlandırdığı zaman, onun yanında durma, Allah'a koş; çünkü seni helak eder.

İşaret: Azamet kalbine tecelli ettiği sırada yanında hâlâ bir resim kalan kimse yanılmıştır ve edep onu kayıtlandırır. Aslında bu huzur tecellisidir; ama o bunun azamet olduğunu söyler.

İşaret: Bir mahluk seni korkutmasın. Bir kimseyi mahluk korkutursa, onu helak eder. Mahluk tarafından helak edilen de Hak için değildir ve Hakkı göremez. Kalbine Haktan başkasının hükmettiği biri nasıl görsün Hakkı!

Latife: Hakka dikkat et. Çünkü O, yanında duran biriyle seni terk eder ve buna aldırış bile etmez. O halde sen ancak Hak ile Hakkın yanında dur.

Latife: Övgüler insanı ister. Rablıkda övgüler ister. Alem Rablığı ister. Eğer baksalar rahmanın kendilerini talep ettiğini görürler. Rahim onları mutlu kılmaktadır. Yüz çevirdikleri için onlardan iyilere ve kötülere durumlarına uygun ceza vaat edildi. Mutlu kimse, Rahmanın karşısında zelil oldu, O'ndan yardım istedi ve muhtaçlığını belirtti. Bedbaht ise şehvetinin çöllerinde yolunu yitirdi. Yollarının kıvrımları üzerine karanlıklar gibi çöktü. Şeytan onu kararsızlığa sürükledi ve sonunda apaçık hüsrana uğradı. Allah'ın kullarından seçkin bir grup O'nun hidayetine nail oldu. Onlar bu hidayetin sabit olmasını ve kendilerinin de onda derinleşmelerini isterler. Çünkü yükümlülük yurdu bir makamın saf ve katışıksız olarak kalmasının zor olduğu bir yerdir. Çünkü yüce Allah burada iki yol var etmiş ve insanların da iki grup olmalarını öngörmüştür. Her grup bir yolu izler. Bu yollardan biri nimet, biri de yakıcı azap yoludur.

İşaret: Nefsini tercih edip anmadan önce Allah'ı an; kim hakkı kendine tercih ederse hak da onu kendine tercih eder.

İşaret: Kendi adını söylemeden önce O'nun adını zikret; o zaman hakkı amaç edinen ve hakkın da kendileriyle ilgilendiği kimselerin divanına yazılırsın.

Latife: O'na dua ettiğin zaman, O'ndan duanın kabulünü iste; çünkü O, kendisinden icabet istemeyenlerin duasına icabet etmez. Eğer icabet istemeden sadece dua ederse, bu dua, dua etmemiş olmaktan farksızdır.

Minnet Tercümesi Babı:

İşaret: Açıklık ediplerin özelliği, sırlar ise emin kimselerin hususiyetidir.

Latife: Açıklık yolunu tutanlar iki gruptur. Bir grup yolu izlemiş ve maksada ulaşmıştır. Bu yolun şartı başı öne eğip edepli davranmaktır. Kim bu şartlardan birini yerine getirmezse öbürünü de geçersiz kılmış, dolayısıyla maksada ermemiş olur. Bir grup-sa cezp edilmiştir, baştan itibaren onları kendine ayırmış, onları kendisi himayesine alıp dost edinmiştir. Haktan başkasının onların üzerinde bir iyiliği, minneti yoktur. Nitekim Hz. Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Beni Allah terbiye etti ve terbiyemi de güzel yaptı." Bu söylediklerimizi kimse inkar edemez, çünkü ehl-i sünnet, Vehbi ve kesbi ilimlerin varlığını kabul eder. Dolayısıyla vehb yoluyla Allah'ın zatının bilgisine, kesb yoluyla da varlığının bilgisine ulaşılır. O'na vehb yoluyla ulaşanlar, haya sahipleridir, sınırların ve kuralların yanında duran kimselerdir.

İzzet Tercümesi Babı:

İşaret: İki sıddık bir araya gelmez; ama bir sadık, bir sıddık bir araya gelir.

İşaret: Sen üçsün; senden hakka ulaşansa birdir. Eğer O'na nefsiyle ulaşırsa, bu şüphedir, dolayısıyla O'na ulaşmamıştır. Eğer O'na O'nunla ulaşmış-sa, ulaşmıştır ve sahih olarak O'nun yanındadır.

Latife: Hakka ulaşmak istendiğinde, O'nu üzerinde bulunduğu sıfatlarla gören, O'nu düz ve geniş bir alana atmış olur. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "ZuJc inneke ente'l azlzu'l kerim / Tat bakalım. Hani sen kendince üstündün(azizdin), şeref-liydin(kerîmdin)." (Duhan,49)

İşaret: Hak seni kendine çağırırsa, ancak senin üzerinde O'nun sıfatları olduğu zaman çağırır. Sen, seni çağırdığı bu sıfatlardan soyutlan ve gir. O, sana yararlı olacak ve seni yükseltecek şeyleri bahşedecektir.

İşaret: Eğer, yerleri tam olarak belirlenmeden mahlukat hakkın sıfatlarını alıp onlarla bezenmese-lerdi, sen herkesi mutlu görürdün.

Latife: Nimete kavuşan herkes, kalbi ile kaim olan şahidi aracılığıyla nimetlenir. Bu, hak ile ilgili olarak senin yanında hasıl olan şeydir. O da senin gibi sonradan olmadır. Müşahede esnasında hak ile nimetlenmek caiz değildir. Çünkü müşahede yok olmaktır; onda lezzet olmaz. Allah yücedir, büyüktür.

Varlık Tercümesi Babı:

İşaret: Hak seni nefsine vekil kılınca, iddiada bulundun. Bunun üzerine seni mükellef kıldı. Bak, seni mazur gördü.

Latife: Kıdemin (öncesizliğin) ve hudusun (sonradan olmaklığm) durumu birbirinin zıddıdır. Eğer mutlu isen, Allah'a şükret. Şayet bedbaht isen, o zaman nefsini kına.

İşaret: Dünya var oldukça mutluluk da yorgunluk ve zahmet de var olacaktır. Burası erime ve ayrışıp arınma yurdudur. Sen, altı gün boyunca dolaşırsın, yedinci günde ebedilik yurduna girersin.

İşaret: Hitap sana yönelik olduğu sürece sakınma peştamalı üzerinden çıkarılmayacaktır. Hitap kalktığı zaman, üzerine giydirilen giysiye bak. Artık senin için güvenlik gerekli olmuştur, sen de güven.

Latife: Yaratma günleri olan altı günde hak ile meşgul ol. Eğer bir yorgunluk hissedersen, aldanma, yedinci günde rahat seni bekliyor.

Latife: Seni senin için seven herkese güven.

Çünkü bu, sahih bir sevgidir. Allah'ın kullarını sevmesi de bu kabildendir. Onları kendileri için seviyor, kendisi için değil.

Cem Tercümesi Babı:

Latife: Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Yetbeullâhu alâ külli kalbin mutekebbirin cebbarin /Allah, büyüklük taslayan her zorbanın (cebbarın) kalbini mühürler." (Mümin,35) Bunlar Allah'ın isimleri değil mi? Bu isimlerle sıfatlananlar ateşte değiller mi? Ateş perdelenme yeri değil midir? Perdelenme görmemek değil midir? Görmemek de apaçık ziyan değil midir? Öyleyse neden insan rabbine koşmaz, ki rabbi, onun zelil ve fakir nefsini müşahede edip ona cömertçe bağışta bulunsun. Doğru sözlü Resulullah (s.a.v.)in şu sözünü görmedin mi: "Senden sana sığınırım" Ebu Yezid de şöyle demiştir: Dedim ki: Ya Rab! Ne ile sana yaklaşayım? Dedi ki: Ben de olmayanla. Dedim ki: Sen de olmayan nedir? Dedi ki: Zillet ve muhtaçlık.

İşaret: Hakkın emrine riayet et, ona uy. Her şeyi O'nun tasarrufu altında ve hükmünde olduğunu görmene aldanma. "Ma min dabbetin illa huve âhızun binasıyetiha /

Yürüyen hiçbir varlık yoktur ki, O, onun perçeminden tutmuş olmasın." (Hud,56) Bunu bilmen seni kurtarmaz. Hakkın emrine uyman seni kurtarır. Fakat buna bir akit olarak bak ve Hakkın emri doğrultusunda tasarrufta bulun.

İşaret: Hak, isimleri hak ile senden giderdiği zaman, aslında bu isimleri senden kaldırmış değildir. Çünkü onları er-Rafi=yükselten, kaldıran ismiyle bunları gidermiştir. Şu halde isim hâlâ seninledir. Onunla huzurda olmaktan kaybolma. Sen her zaman O'nun gözlerinin önündesin.

Takdis Tercümesi Babı:

Latife: Malum, senin ona ilişkin bilginden ayrı bir şeydir. Eğer onu tanımak için ararsan onu göremezsin, şayet onu görmek için ararsan, bu sefer tanıyamazsın. Tanıyan bilir diye bir şey yoktur. Tanıma, bilmeye karşı bir perde konumundadır. Bu yüzden ona yönelik bir yoldur. Bilme, tanıma için bir keşiftir. Dolayısıyla bilme ve tanıma onun üzerin iki perde gibidir.

Latife: Amacı marifetleri ve bilgileri toplamak olan kimse kendisi hakkında cimrilik tanıklığında bulunmuş olur. Bunları toplar ve bir yerde saklar. Sadece Allah'ın keramet sahibi kulları onları bulur.

İşaret: Hakkı idrak etmeyi engelleyen perdeler büyüktürler. Bunların en büyüğü de ilimdir. Çünkü ilim sahibi olunca, O'nu elde ettim, dersin. Herakli-yus peygamberlik bilgisine sahipti, ancak imanı yoktu, bu bilgisi ona fayda sağlamadı. Yahudiler Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gerçek Nebî olduğunu biliyorlardı. Ama bilmeleri onlara fayda vermedi. Nefisleri onun kesin Nebî olduğunu kabul ettiği halde onu inkar ettiler. İblis, Allah'ın emrine uymanın gerekli olduğunu biliyordu, ama emre uymadı ve muvaffakiyetten mahrum kaldı. İlme aldanma, ilimle gururlanma. İlim cehaleti ortadan kaldırır, ama mutluluğu, saadeti sağlamaz. İlme imanın eşlik etmesini sağla, o zaman nur üstüne nur olur. İlmin niçin en büyük perde olduğunu biliyor musun? Çünkü ilim sahibi kimse malumu ilmi oranında görmek ister. Oysa her malum için böyle bir istek tasavvur edilemez. Hakkı bildiğini iddia etmeyen, acizliğini ve muhtaçlığını kabul eden ve her makamda Hakka inanan kimse, O'nu görür. Bu hususta sahih bir hadis vardır. Bu ufukları aydınlatan kıvılcımın ışığında işaret ettiğimiz hakikate dikkat et.

İşaret: Ahirete varmadan önce, dünyadaki ahiret menzillerini tanı. Çünkü yarın Hakkın, yerine, menziline göre değişecek tecellileri olacaktır. İmandan ayrılma ve asla inkar etme. Ama eğer ikrar edemiyor-san, o zaman sus.

İstiva Tercümesi Babı:

Latife: İsa Allah'ın ruhu ve kelimesidir. Elçiler (Resuller) Allah'ın yeryüzündeki halifeleridir. Onlar Hakkın baktığı yer ve marifetin mahalli konumunda olup velayet sahipleridir. Öyleyse değerini bil.

Latife: Hakkın değerini bilmeyen, ama bilmediğini bilen kimse Hakka yakınlaştırılır. Fakat bilmediğini itiraf etmeyen Haktan uzaklaştırılır. Bunlara yapılacak muamele budur.

Latife: Veli, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) varisi olursa, kıyamet günü onun ilminden bir çeper ve Burak yapılır, ahiret yurdunda buna istiva eder. Eğer diğer peygamberlerden (a.s.) birinin varisi ise, o zaman onun amelinden bu makama uygun bir merkep var edilir, ona biner.

Latife: Meclislerin baş tarafı, emirinin bulunduğu yerdir; bu da belli bir yere tahsis edilmez.

İşaret: "Ve huve meakum eynema küntüm / Nerede olsanız, O sizinle beraberdir." (Hadid,4) Çünkü O, her şeye hakimdir. Her şey Onunla kaimdir.

Latife: Veliler Hakkı talep ettikleri zaman, bu, bir isimle bir isimden diğerine intikal etmekten ibarettir. Bir hal aracılığıyla bir halden diğer hale geçmek demektir. "Yevme nahşuru'l muttakîne ilâ'rah-manî vefda / Takva sahiplerini heyet halinde Rahman'ın huzurunda topladığımız gün." (Meryem,85) Muttakiler sakınıp korktukları isimden, kendilerine iltifat eden, acıyan ismin huzuruna hasredilirler. Ebu Yezid'in bu ayeti duyduğunda sarfettiği şu söze bakmayın: "Hayret! Yanında oturan biri nasıl O'nun huzuruna hasredilir ki?... Muttaki insan zahir ismiyle oturur. İman edense Rahman ismiyle oturur.

Batın Tercümesi Babı:

İşaret: Hak batındır, hiçbir şeye zahir olmaz. Eğer bir şeye zahir olsa derileri yakıp kavururdu ve gözler O'nu göremezdi. O, eşyanın koruyucusudur, onlara görünmez.

İşaret: Eğer sana, bilinmeyen zahir ve bilinen batın kimdir? diye sorulsa, O Haktır, de.

Latife: Hakkın alemde iki zuhuru vardır: alem bunlarla yok olur ve bunlarla baki kalır. Dolayısıyla alem fena ile beka arasında durmaktadır.

Latife: Alemin tümü zat itibariyle Birdir ve bu bakımdan bakidir. Fanilik alemin suretleri ve şekilleriyle ilgilidir.

Latife: Bir kimsenin, kendini O'na tanıtmadan, zuhur etmesi suretiyle O'nu tanımadan, yakin nuru aracılığıyla kalbin yakin gözü aracılığıyla O'nu görmeden hakkı bilmesi sahih değildir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) yüce Allah'tan şu kelamı aktarmıştır: "Arzıma ve göğüme (semama) sığmadım; mümin kulumun kalbine sığdım."

Rahmet Tercümesi Babı:

Latife: Hak kimi kendine yakın kılarsa, onun düşmanları çok olur. Hak kime itina gösterirse, onu kıskananlar çoğalır. Bil ki, Hak bir kulu, ancak himmetinin ona taalluk etmesi üzerine kendine yakın kılar. O'nun himmeti O'nu bu menzile indirir. Senin himmetin de senin aracılığınla O'ndan sana yönelik bir inayet yaratır senin içinde. O halde seni indiren O'nun himmetidir, sana ait bir şey yoktur. Her şey O'ndan gelmiş O'na gider.

İşaret: Hak teala mutlak cömerttir; kim O'na gelirse, onu seçer. Kim de O'ndan yüz çevirirse, onu terk eder. Eğer Hakka icabet ederse, Hakla buluşur. Ama yüz çevirmeye devam ederse ve bu durumunu O'na varıncaya, yani bütün varlıkların gittiği yere ulaşıncaya kadar sürdürürse Hakkın kendisinden yüz çevirdiğini görür. Hakkın kendisiyle buluşmasını ister. Ona denir ki: Bu, senin yüz çevirmendir. Bu, senin suretindir. Ama sen onu inkar ediyorsun.

İşaret: Kim Allah'tan başkasına bakarsa, bu bakışı onu Allah'tan uzaklaştırır. Artık, benim düşmanım başkasıdır, dememelidir. Aksine sen kendinin düşmanısın.

Latife: Allah'ın emri bir tanedir. O da bir göz açıp kapama anı kadar kısa sürede gerçekleşir. Aman ha, Allah'ın azap bakışından sakın.

İşaret: Güneş battığı yerden doğmadıkça tevben kabul edilir. Güneşin battığı yerden doğması durumunda payına ne düşecek, ona bak. Onun, aslında senin sırrının senin zatının batısından hakka dönüşünden ibaret olduğunu göreceksin. Bu yüzden o sırada senin tevben kabul edilmez. Çünkü tevbe yükümlülük dünyasında geçerlidir. Sen ise oradan göç etmişsindir. Can boğaza dayanmadıkça Allah kulunun tevbesini kabul eder.

"Felem yeku yenfauhum imanuhum lemma reau be'sena / Fakat azabımızı gördükleri zaman imanları kendilerine bir fayda vermeyecektir." (Mümin,85) "elan ve kad aseyte kablu / Şimdi mi! Halbuki daha önce isyan etmiştin." (Yunus,91)

Öğüt Tercümesi Babı:

İşaret: Sana öğüt veren sana öğretir. Sana öğretenin senin imamın olduğunu ikrar etmiş olursun. Sana hatırlatan ise, senin aslında bilen olduğunu sana ikrar eder. Bunlar iki ayrı menzildir.

Latife: Öğüt seni ayırır "Kul: innema eizukum bi vahidetin / De ki: Size bir tek öğüt vereceğim." (Sebe,46) Hatırlatma ise seni birleştirir.

İşaret: Öğüt, nefreti ve kaçma ihtimalini barındırır. Hatırlatma ise sükuneti ve vazgeçip dönmeyi gerektirir.

İşaret: Öğüt müminler için, hatırlatma ise arifler içindir.

Latife: Öğüt veren olduğun sürece konuşansın. Konuşan olduğun zaman, harf ehli olursun.

Latife: İki türlü öğüt veren vardır: biri susarak, biri de konuşarak öğüt verir. Susanı haliyle öğüt verir. Ebu Abbas el-Haşşab'a Fas şehrinde uhrevi dinle ilgili bir kitap okundu, o da susarak kitabın okunuşunu dinledi. Ondan kitapla ilgili konuşması istendi. Bunun üzerine kitabı okuyana: kitabı bana oku ve bırak, dedi. Ebu Medyen'e bu sözü iletilince, Ebu Meyden (r.a) şöyle dedi: Kitap onun haliydi. Hz. Aişe'ye (r.a) Rasulullah efendimizin (s.a.v.) ahlakıyla ilgili bir soru soruldu: "Onun ahlakı Kur'andı" diye cevap verdi. Konuşarak öğüt veren de iki türlüdür. Biri taşıdığı bilgilerle öğüt verir, biri de inandığı bilgilerle öğüt verir. Taşıdığı bilgilerle öğüt veren kimse, Hakkın kelamını okur. Inandıklarıyla öğüt veren-se Hakkın elçisi/resulüdür.

Latife: Hatırlatanlar da iki türlüdür. Biri seni kast eder, o, elçi/resuldür. Biri de onu kast eder, o da varistir. Kast eden kimsenin her zaman iddiasına ilişkin bir delilinin olması gerekir. Bu yüzden mürit şeyhi deneyemez; ama şeyh müridi dener. Çünkü şeyh her zaman için kast edilendir.

Benlik Tercümesi Babı:

İşaret: Kim mutlak olarak "ben" derse, malik olur. Benliği kayıtlandırana gelince, benliği ne ile kayıtlandırdığına bakılır, çünkü o, benliği kayıtlandırdığı şey içindir. Ya helak vardır sonunda ya da selamet. Helak olan mutludur(saiddir), bedbaht(şaki) ise benlikle olandır.

İşaret: Fena ile senden olan şey O'dur. Beka ile senden olan şey ise sensin. O halde kimin senden üstün olduğuna bak ve ona yaslan.

İşaret: Sen sendensin, senden kaybolman durumunda sahih olamazsın. Çünkü sen, senin huzurunu gerektirirsin.

İşaret: Sen şeydensin ve bu şey senin şeyden perdelenmeni gerektirmektedir.

İşaret: Ben, seninle bağlantılı olduğu yerdedir. Sen bir vakit ben ile berabersin. O ve sen bir vakit nefsinle berabersin. Buna rağmen O, O'dur.

İşaret: "Ke=...sen" senin hitap edenin karşısındaki hakikatindir. Tıpkı senin seninle ve hitap edenle olman gibi. Nice zaman sen alemin ve isimlerlesin. "Ke=...sen", müşahede esnasında istenen nefsindir. En alt ve en üst hakikatlerinin toplamı ol (kun). Bütün bunlar huzur ile olur. Eğer ondan kaybolursan, ha(o), huma (ikisi), hum (müzekker-onlar) hunne

(müennes-onlar) ve huve (O) kaim olur.

İşaret: Zamirler, bitişmeyi ve ayrılmayı doğurur. Şu halde hangi zamirle hitap ettiğine bak. O zaman hitap ettiğine göre ne konumda olduğunu anlarsın: yakın mı uzak mı?

Efendilik (Liderlik) Tercümesi Babı:

İşaret: Liderliğin mertebeleri liderlik edilenlerin sayısına göre belirginleşir. Liderlik edilenler olmadığı zaman liderlik de olmaz. Liderlik mertebeleri liderin kendisindedir.

İşaret: Liderlik için sertlik ve yumuşaklık söz konusudur. Sen bu iki özelliği olmaları gereken yere yönelt.

Latife: Hakimiyet, yumuşaklık ve baskı ile baki kalır, ama sertlik ve şiddetle baki kalmaz. Sen affedici ol ve marufu emret.

Latife: Yönetim açısından reaya ile askerler eşit olmazlar.

Latife: Reayanın hayatı şefkat ve hicapla (perdelenme, sınırlanma) ile kaimdir. Askerlerin hayatı is ihsan ve baskı ile kaimdir.

Latife: Liderin takip edeceği siyaset lütuftur. Bu bazen zayıflıktan da kaynaklanabilir.

Latife: Liderin siyasetinin olmayışı ya gücünden kaynaklanır ya da ahmaklığından.

Latife: Lider (seyyid) izafi bir isimdir, bir koruyucuya ihtiyaç duyar. Bir koruyucuya ihtiyaç duya-nmsa yoksunluğu, muhtaçlığı kesinleşir. Bu noktada bir tartışma söz konusudur. Sen kurtuluş dile.

Bahşetme Tercümesi Babı:

Latife: Hakkı arayan O'nu bulur; O'ndan isteyene, verir. Ama isteyen O'nu bulamaz.

Latife: Hakka ait olan, başkasının ameline girmez, ona isnat etse de: "Küllü şey'in haliktın illa vechehu / O'nun zatmdan(vechinden) başka her şey yok(helak) olacaktır." (Kasas,88)

Latife: Makamlara şükretme, onları övme. Çünkü buna giren cahil olarak gizlenir, ama yerleri ve oralarda hasıl olanı sena et. O zaman Hakkın varlıktaki mevkilerini bilen olursun.

Latife: Hakkı eksiksiz bilmen veya müşahede etmen olmadan birini tam olarak sena etmen sahih olur mu? Bundan başkası sena değil midir?

Latife: Evler çok gibi görünseler de aslında iki ev vardır: Biri bilgi evidir, yani nefistir. Biri de sır evidir. Bu ikisinden yoksun olan her ev haraptır.

İşaret: Müşrik hakkı ispat eden, fazladan olarak ortağın varlığını da kabul eden kimsedir. Bu yüzden müşrik hem bilgi hem de cehalet sahibidir. Keşif gerçekleşince cehalet kalkar bilgi baki kalır. Çünkü bilgi ortadan kalkmaz; bilgi Hakkın varlığıdır. Cehalet ise ortadan kalkar; çünkü cehalet varlığın suretidir. Hakikatinin varlığı da yokluk değildir.

Latife: Varlıkta en gizli olan şey şirktir. Ondan kurtulabilen çok az kimse vardır. Hakimiyetinin bu denli güçlü olmasının sebebi hakkın üzerindeki perdedir. Perdenin olması kaçınılmazdır. O halde şirk vardır. Ancak şirkin bir kısmı bağışlanır. Bu da nefsin zahirine yansıyan şeydir. Akıcı bir şeydir, ne yerinde durur ne de kesilir. Bir kısım şirk ise cezalandırılır. Bu da akitle irtibatlı olandır.

Tabiiyet Tercümesi Babı:

İşaret: İnsan feleğin kutbudur. Direktir insan. Bilmiyor musunuz; insan dünyadan ayrıldığında dünya harap olur, dağlar yerinden ayrılıp dağılır, gökler parçalanır ve yıldızlar sönüp gider.

Latife: Adem meleklere isimleri haber verdi. Bu, onlar tarafından bilinen şeyin özel bir lisanla bildirilmesiydi.

İşaret: İç dünyanda sana kapıların açıldığını, fethin gerçekleştiğini gördüğünde, bunu kendi halinde tart ve yanında şeriatın sınırlarını muhafaza et. Eğer tartı sana göre hak ile kaim olursa bil ki, bu fetihler ve varidatlar, mutluluk ve kabulün müjdeleridir. Eğer bundan başkası olursa, tuzaktan sakın, çünkü tuzaktan başkası olması mümkün değildir.

Latife: İnsan Hakka mensub zikri, yani Kur'anı kullanmak zorundadır. Kur'an'ı hangi dille okuduğuna bak. Çünkü huzur ve sekine Kur'anla iner, ama dillere göre.

İşaret: Cemat veya cemat dışında varlıkta kaim olan her zatın Allah'ın emrinden bir ruhu ve koruyucusu vardır. Allah tarafından ya akıl sahibidir ya da yine Allah tarafından akıl sahibi değildir. Allah tarafından akıl sahibi olmayanlar bazı insanlar ve cinlerdir. Bu yüzden bütün mahlukatın tabiiyeti sahih olur. Şeriatta buna dair örnekler çoktur: çakıl taşlarının teşbih etmesi, taşların selam vermesi, hurma ağacı kökünün inlemesi gibi. Bunun gibi velilerin kerametleri ile ilgili olarak bir çok sahih hikaye rivayet edilmiştir.

Kemal Tercümesi Babı:

İşaret: İnsanın ruhuna bakması gerekir; beden şehrine nasıl yöneldi? Hakkın beden şehrine yerleştirdiği hikmet ve güzel tertip gibi olgulara yardımcı olmak üzere nasıl girdiğini gözlemlesin? Çünkü insan en güzel yaratılışa sahiptir. Bu olguya bakmaya başladığın zaman, iyice derinleş, insanın içine girmediğin bir tek zaviyesini, bilmediğin bir tek gizliliğini bırakma. Çünkü insan hakkın hazinesidir. Sen büyük bir ilim üzerinde duruyorsun: "Senurîhim âyatina fî'l afaki ve fi enfusihim hattâ yetebeyyene lehum enhu'l hakku / İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz ki onun gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun." (Fussilet, 53) "Ve fi enfusikum efela tubsirun / Kendi nefislerinizde de öyle. Görmüyor musunuz?" (Zariyat,21) Kendini bilen rabbini bilir. Kendini en iyi bileniniz rabbini en iyi bilendir.

Latife: Sütten saf tereyağından başka bir şey alınmaz. Sen de şeylerin ruhlarını kavramaya çalış. Bal olarak arının kendisi için biriktirdiğinden başkasını alma. İlim şarabından, ayakların çiğnemediği halis olanından başkasını içme. Sulardan sadece yağmur suyunu iç. Çünkü yağmur suyu damlayan bir sudur ve içinde fazladan ilim vardır.

Latife: Sandığın kapısına kilit vurduğunda, malın harcanmasına engel olursun. Oysa malın hayatı harcanmaktan ibarettir. Çünkü mal harcanmak için yaratılmıştır. Malın karakteri harekettir, elden ele dolaşıp tedavülde olmaktır. Buna kanıt mı istiyorsun? O zaman kulağını kilitli sandığa yaklaştır; malın sandığın içinde hareket ettiğini duyacaksın. Eğer kilidi açmaya gücün yetiyorsa, kırma. Çünkü her hangi bir vakit malı biriktirip saklama gereği duyabilirsin. Kilit senin dilindir; anla.

İşaret ve Latife: Haris, cimri veli bir başkasıyla değiştirilir. Cimrilik eden ancak kendi nefsinden cimrilik eder. Nitekim şöyle buyurulmuştur: "Ve in tetevellu yestebdil kavmen gayrekum su.rn.me la yekunu emsalekum / Eğer O'ndan yüz çevirirseniz, yerinize sizden başka bir toplum getirir, artık onlar sizin gibi de olmazlar." (Muhammed,38) Sizin gibi haris cimriler olmazlar, bilakis kerem sahibi cömertler olurlar. Bunu bil.

Kum Tepesi Tercümesi Babı:

Latife: Ayaklar kum tepesi üzerinde sabit duramaz. Kıyamet günü, Allah'ı görme anı beyaz bir kum tepesi üzerinde olacaktır.

Latife: İblis, ancak yüz çevirmeden sonra kendisinden secde istendiğini bilmedi. Sorumluluk noktası burasıdır. Kim takdir edileni gerçekleşmeden önce müşahede ederse, ona duçar olur. Bizim ashabımızdan da buna duçar olanlar var. Bu, ona fayda verdi mi vermedi mi?

Latife: Cömertliğin hoş kokulu esintilerinden ibaret nefesler alemi insana varit olduğunda, onda bir özlem ve endişe zuhur eder. Rahmanın nefesi yemen tarafından bize gelir. İman Yemenlidir (berekettir). Hikmet Yemenlidir. Şefkat buradadır. Hz. Peygamber (s.a.v.): Rabbinizin hoş kokulu esintilerini Yemen tarafından karşılayın, buyurmuştur. Mekanları ona hazırlayın. Ancak nur heykellerini nefesler harekete geçirir. Karanlık heykellerini de nefesler ortadan kaldırır: "Ke ennehum huşubün musennedeh / Onlar sanki duvara dayanmış kütükler gibidir." (Münafikun,63)

İşaret: Hikmetler kalıplara yerleştirilmişlerdir.

Latife: Bir şekil yapan, onu yuvarlak yapsın. Çünkü rüzgarların onu hareket ettirmesi kaçınılmazdır. O zaman yuvarlanır, fakat kırılmaz. Küre biçimindeki şekil daha kalıcıdır.

İşaret: Ortada Haktan ve mahlukattan başka bir şey yok. Bunlardan birine yöneldiğinde diğerine yüz çevirmiş olursun.

Şeriat ve Hakikat Tercümesi Babı:

Latife: Bilmeyen, şeriatın hakikatten farklı olduğunu düşünür. Heyhat! Düşündüğü ne kadar yanlıştır! Aksine hakikat şeriatın aynısıdır. Çünkü şeriat beden ve ruhtan ibarettir. Şeriatın bedeni ilim ve hükümler, ruhu ise hakikattir. Dolayısıyla ortada şeriattan başka bir şey yoktur.

İşaret: Şeriat vaziyettir, konulmuştur; onu hak, kulları için vazetmiştir. Şeriatın bir kısmı işitilmiş, bir kısmı işitilmemiştir. Bu yüzden bazı peygamberlere tabi olunmuş, bazılarına tabi olunmamıştır: " "Vela tekunu kellezine kalu. semi'na ve hum la yesme-un I İşitmedikleri halde işittik diyenler gibi olmayın." (Enfal,21) " Kemeseli'llezi yan'iku bima la yesma'I Sadece çobanın bağırıp çağırmasını işiten hayvanların durumuna benzer." (Bakara, 171)

Latife: Bir yer var ki, orada dünya hükümleri bilgisinden ibaret şeriat ile ahiret bilgisi ve hak hükümlerinden ibaret hakikat birleşir. Orada hükümler bilgisinden sorgu yapılır.

İşaret: Hükümler ilminden sadece senin için belirginleşen kısmını al, nefsinle meşgul ol ve nerede olursan seninle beraber olan ilmi elde etmeye bak. Yükümlülük ilmini burada bırakırsın. Allah'ı bilmeyi ise kendinle beraber taşırsın. İlim nerede olursa olsun malumunu gerektirir.

İşaret: Kainatta olan her şey insana boyun eğdi-rilimiştir, buna rağmen insan inkar eder: "KutüeV in-sanu ma ekfereh / Kahrolası insan! Ne inkarcıdır!" (Abese, 17)

İşaret: "Ve ilahukum ilahun vahid / Sizin ilahınız tek bir ilahtır." (Bakara, 163) Her insanın hevası tan-rısıdır, mabududur. Eğer Allah'a ibadet ederse, O'na nasibinden dolayı ibadet eder. Nasibi ise kuldur. He-va hayata uygundur. Eğer insanın hevası değişirse, kendi nefsinde mutlu olmaz. Onu görense mutlu olur. Eğer ateşe dönüşürse, önceden mutlu olmadığı halde, onunla mutlu olur.

İşaret: Konuşan, sesi ve harfiyle sana seslenen kimse değildir. Konuşan, sahip olduğu anlamları sana ulaştırma gücüne sahip kimsedir. Şu halde varlık bizimle konuşmaktadır, deme. Bu, senin anlamandır, varlığın konuşması değildir. Biz ise

konuşmasından söz diyoruz, senin anlamandan değil. Bunu bil.

Habibe b. Said Tercümesi Babı:

İşaret: Arşın taşıyıcısı melekle birlikte insanı talep eder. Çünkü insanda ona ait bir sır vardır ve her insan bunu bilmez.

Latife: İnsan değişik şeylerden bir araya getirilmiş bir varlıktır. Ona şekil verildikten, her organı dengeli bir şekilde olması gereken yere konduktan ve cismani sureti belirlendikten sonra bahşedici hakikat ona yöneldi ve tedbir ruhu onun içine hayat ruhunu üfledi. İnsan canlı oldu. Allah'ın emriyle ona yöneldi bu ruh ve ona vekil oldu.

Latife: Ona yaraşan insan olmasıydı. Sonra varlığı kalıcı olsun diye ilahi destek peşpeşe ona yöneldi. Sonra iddia ettiği şeyi iddia edince ayrılık makamında belirdi. Ki kim olduğunu bilesin. Burada insana vaad ve tehditle hitap edildi. Ona bununla ilgili bir de misal sunuldu ki, söylenenleri anlasın.

İşaret: Cismin iki ayak üzerine dikilmiş bir kürsüdür, letafetin rahmetin varlığıyla seni kuşatan arştır. İnsan neden cisimler aleminden uzaklaşır! Dünyada ve ahirette cismin olması zorunludur. Çünkü o varlık kemalinin suretidir, teşrif kemalinin degil.

Latife: Acaba insan şu ayeti duymamış mıdır: "Ve cealna'l leyle libasen / Geceyi bir örtü yaptık." (Nebe,10) huzur bulacağı bir vakit kıldık? "Ve cealna nevmekum subaten / Uykunuzu bir dinlenme kıldık." (Nebe.10) ayetini duymamış mıdır? Çünkü latif varlığın rahatı ancak cismin varlığı ile mümkündür, ki latif varlık melektir.

İşaret: Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ve ma haleknas'semae velarda ve ma beynehuma batılen / Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri biz boş yere yaratmadık." (Sad, 27) Sen de yerle gök arasında değil misin? Bunlardan yaratılmış bir varlık olarak kemale erdiğin zaman, sen de haksin.

İşaret: "Allahullezi haleka seba semevati ve min erda mislehunne / Allah, yedi kat göğü ve yerden bir o kadarını yaratandır." (Talak, 12) Allah emri gökle yer arasında indirip durur ve sen de bu ikisi arasın-dasın. Dolayısıyla sen ya emrin aynısı veya emrin mahallisin.

İşaret: Eğer zakkum ağacı olmasaydı, tuba ağacının değeri bilinmezdi.

Döndürme Tercümesi Babı:

İşaret: Ey Mürid! Tahtının dayanakları senden eşyanın aslını bilmeyi ister. Bunları bil; övgüyü hakkedersin.

Latife: İçinde bulunduğun meşime (döl yatağı), sen onun içinde bulunduğun sürece senin suretinde olur. Ama sen ondan ayrıldığında artık senin suretinde olmaz. O halde bitişikliğini anla. Ya niçin muhtaçsın! Çünkü ayrılığınla birlikte muhtaçlık seninle irtibatlanmıştır. Uzaklık yoksulluğun sebebidir. Yakınlık ise varsıllığın ve nitelenmenin sebebidir. Ebu İkal el-Mağribi Mekke'de Meşime yakınlığı makamında kırk sene yemeden içmeden kaldı, sonra öldü.

Latife: Gölgen senin suretindedir, sen de suret üzeresin. Şu halde sen bir gölgesin. Bu da gösteriyor ki, hareket ettirme sana ait değil, Hakka aittir. Nitekim hareket ettiren sensin, gölgen değil. Ne var ki sen itiraz ediyorsun ve kendi değerini bilmiyorsun; buna karşılık gölgen itiraz etmiyor. Ey gölgesi kendisinin değerini kendisinden daha iyi bilen! Ne zaman kurtulacaksın?!

Latife: Kişi bir de olsa, görünürde bir gölgesi ve bir sureti vardır, deme. Çünkü

karşılaştığı nurlar sayısınca bir kişi için gölgeler zuhur eder. Aynalar ade-dince suretleri ortaya çıkar. O, zatı itibariyle birdir; ama suretlerde tecelli edişi veya nurlar içindeki gölgelerde belirişi itibariyle birden fazladır. O halde suretler birden fazladır; ama O Birden fazla değildir. Üstelik suretler de Ondan gayrisi değildir.

İşaret: Hak zatı itibariyle birden fazla suret kabul eden birdir. Suretlerin sınırı vardır, cevherin değil. Cevher değişmez; ama suret başka bir hale dönüşür. Bu da kendi içinde bir dönüşümdür, yani ortadan kalkar. Bunu bil.

Müşavere Tercümesi Babı:

Latife: Değnek ve dalları birer birer kırmak mümkündür; ama demet haline getirdikten sonra onları kırmaya güç yetiremezsin. O halde birleşin ve birbirinizden ayrılmayın. Bilgi topluluk ve varlık pınarından doğar.

İşaret: Haktan başkasına sarılan helak olur, şefaatçilerin şefaati de ona fayda vermez. Nuh'un (a.s.) ameli salih olmayan oğlu şöyle demiştir: "Seâvî ilâ cebelin ye'asımunî mine'l mai feesbeha mine'l muğrekine / Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım....Böylece boğulanlardan oldu." (Hud,43)

İşaret: Hak varlıkta birdir, insan da oluşta (kevn) birdir.

İşaret: Kainat çift oluş üzere yaratılmıştır. Çünkü aslı iki kabzadır ve iki kabzadan zuhur etmiştir.

Latife: Ey insan! Kainat denizinde yolculuğa çıktığın zaman yelkenini aç. Hakkın denizinde yolculuğa çıktığın zaman yelken açma. Çünkü Nuh'un gemisinin açılmış bir yelkeni olmadığı için, onunla ilgili olarak şöyle denildi: "Tecri bieyunina/Gemi gözlerimizin önünde akıp gidiyordu." (Kamer, 14)

Latife: Hak, kendisiyle ilgili hususlarda işlenen kusurları hoş görür; ama başkasının hakkı ile ilgili hususlarda işlenen kusurları cezalandırır. O halde ey başkası! Bu ahlakı edin. Kendin için değil, hak için cezalandır.

İşaret: Burada tevazu göstermeyen orada alçalır. Burada huşu gösterip korkmayan, orada zilletten dehşete kapılır, korkar. Öyleyse karanlık heykeller içinde ürperip huşu duyanlar, nurdan heykeller içindeki huzurdan dolayı sevinsinler.

İşaret: Kesin olarak ortaya çıkmıştır ki öğreten haktır, dolayısıyla kimseye minnet etmemek gerekir. Öyleyse öğrenmeye aracı olana, emir açısından değil fiil açısından teşekkür etmek gerekir. "En eşkur Il veli valideyke üeyye'l masîr / Önce bana, sonra da ana-babana şükret...dönüş ancak banadır." (Lokman, 14)

İşaret: Ey salik! Gücün yettiğince beşeriyet perdesinden sakın.

Hükümdara Hamdetme Tercümesi Babı:

Latife: Bu makamdan ve kapsayıcı azamet makamından başka iki rahmetten sonra gelen tali iki rahmeti kapsayan başka bir rahmet yoktur. Buna göre icmal rahmetinin önceliği vardır; tafsil rahmeti ise talidir. Nitekim Kur'an'da bu makama dikkat çekilmistir. Örneğin Fatiha suresinin başında Besmele vardır. Ardından Rahman ve Rahim sıfatları zikredilir. Fussilet suresinin başında Besmeleden sonra Rahman ve Rahim sıfatları anılır. Yine buna yakın bir mahiyette "Bismillahirrahmanirrahim" dendikten sonra "Errahman alleme'l kur'ân / Rahman Kur'anı öğretti." (Rahman, 1-2) deniyor. Bundan maksat mümin kullarının kalplerine nüzulüdür ki bu gönüller O'nu kapsamışlardır. Bu aslından O'ndan O'na bir iniştir; anla. Ey Salik! Hakkın, senin kendisine yükselişin derecesine göre diktiği işaretlere bak! Bu işaretleri birer birer katet, sonra O'na varırsın.

Latife: İnsanların büyük çoğunluğu, hakkın kendilerinden sadece manevi boyutları çağırdığını sanan grupta yer alırlar. Bu yüzden zahirlerinin değerini görmezler. Sırf fikri bilgilerle yüce maneviyatları, letaifi kutsamakla uğraşırlar. Oysa gerçek onların inandıklarının tam aksidir. Çünkü Hak onları bütün olarak davet etmiştir. Davet edilenlerin değişmesiyle birlikte davet aracı da değişmiştir. Örneğin göz davetinde kullanılan aracı, kulağın davetinde kullanılan aracıdan farklıdır. Aynı şekilde falan şeyin davetinde kullanılan aracı da falanca şeyin davetinde kullanılan aracıdan ayrıdır. Kim bu davetlerden birine icabet eder de diğerine icabet etmezse icabeti kabul edilmez. Bu makamda bulunan zatlar şöyle demişlerdir: Ortada bir tek büyük günah vardır; emre muhalefet etmenin imkanı yoktur. Çünkü cezası ha-fifletilse ve affedilse de haramı çiğnemek büyük günahtır.

İşaret: Ey Salik! Senin her bir cüzün konuşan bir alemdir. Dolayısıyla işitme organının senden alınmış olması, Onunla konuşmaktan seni alıkoymasın. Hiçbir zaman, ben yalnızım deme. Sen yalnız değilsin; aksine sen senden kaynaklanan çokluk içindesin: "Yevme teşhedu aleyhim elsinetuhum ve eydlhim ve erculuhum / Dilleri, elleri ve ayaklarının, aleyhlerinde şahitlik edeceği gün." (Nur,24) "Ve kalu liculudihim lime şehidtum aleyna / Derilerine: Niçin aleyhimize şahitlik ettiniz? derler." (Fussilet,2 1)

Latife: Şüphe ilminin sana ilham edilmesinin sebebi, konuşmanın onun içinde olduğunu, ama senin bunu fark etmediğini bilmeni sağlamaktır.

İşaret: Herkesle Onun ahlakı üzere beraber ol ki O da seninle beraber olsun.

Mağfiret Tercümesi Babı:

İşaret: Allah'ın, yeryüzündekiler için istiğfar eden, bağışlama dileyen melekleri vardır. Allah'ın "Rabbena ves'ıte külle şeyin rahmeten ve ilmen fağfir müminlerin bağışlanmasını isteyen "ey rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır, o halde bağışla' diyen" (Mümin,7) melekleri vardır. Yüce Allah kullar içinde mecburiyet olgusunu var etmiştir. Kullar ihtiyaçları dolayısıyla hakka, yakınlaşma amaçlı tevbe olmaksızın döndüklerinde "İnnekum aidune / siz döneceksiniz." (Duhan,15) buyurduğu gibi olurlar. Yani kullar Allah'ın buyurduğu gibi O'na dönerler. Melekler de onların bu dönüşlerine suret olarak yardım ederler. Yeryüzünde bulunanlar için bağışlanma dilerler ve dualarına da icabet edilir. Ama dönüş, yakınlaşma amaçlı tevbe ile birlikte olunca iman edenler için bağışlama dileyenler onlar için de bağışlama dilerler. Çünkü rahmetin en geneli dünya ile, en özeli de ahiret ile ilgilidir. Allah'ın yüz rahmeti vardır, bundan bir tanesini dünyaya özgü kılmıştır. Böylece bu genellik bütün teklikleri kapsamıştır. İnsanlar da bu rahmet neticesinde birbirlerine rahmet ederler. Kıyamet günü bu bir rahmet, diğer doksan dokuz rahmete eklenir ve Allah bununla bütün mahlukata rahmet eder. Şefaat de bundan kaynaklanır. Ama bu genellik gerçekleşmez. Bu anlam üzerinde düşünün ve iyice tahkik edin. Bütün insanlar bu konuda şaşkınlık içindedir; bütün tasarrufun rahmete ait olduğunu, başka hususların ise kendileri itibariyle değil konumun hükmü gereğince zuhur ettiğini bilenler hariç. İşte bilgi sahibi olmayı sağlayan sır buradadır.

İşaret: Perde açıldığı zaman her şey olduğu gibi açığa çıkar. Bunun neticesinde; bilen rahat eder, cahil ise büyük bir hüsrana uğrar. O halde ölümden önce ilim aracılığıyla kendi nefsini idrak et. Çünkü karanlık önündedir ve onda ilminden başka bir ışık yoktur. Amellerinin en şereflisi de ilimdir.

İşaret: Ey Salik! Rabbim Allah'tır, deme, düşmanlarına senin aleyhine fırsat vermiş olursun; Ama "Allah Rabbimdir", de; Allah ismi düşmanlarını kahreder, senin aleyhine bir imkan bulamazlar.

Latife: İnsan, alemin ruhu olmasına kanıp, ben ondan şerefliyim, dememelidir. Alem senin kardeşindir. Alem ve insan birbirini bütünler. Anneni ve babanı tanı.

İhlas Tercümesi Babı:

İşaret: İhlas menzilde hiç kimseyi bırakmaz.

Latife: Miras hususunda çamurun çocuğu (vele-du't-tin) ile dinin çocuğu (veledu'd-din) arasında fark vardır. Din ilme, çamur ise mala aittir. Dinin çocuğu senin dostun, çamurun çocuğu senin düşmanındır. Baban, sana infak eden kimsedir. Eğer babana sen infak ediyorsan, sen onun babasısın.

Latife: Sen, içinde sırrın yaşadığı evsin. Evin gündüzü sırrın içinde zuhur etmesidir. Gecesi sırrın kaybolmasıdır. O halde geceleri ibadet et, gündüzleri anlat.

İşaret: Ölümden sonra insanın sureti, dünyadaki hallerinin çeşitliliğine paralel olarak çeşitlenir. O halde dünyada en güzel hallerde ol ki, ölümden sonra en güzel surette olasın.

İşaret: Bir suç işleyen ve Hakkın çok bağışlayıcı olduğunu bilen kimse bağışlanır; bir suç işlemeyen, ama Hakkın çok bağışlayan olduğunu bilmeyen kimse suç işliyor.

İşaret: Ey Salik! Burada "vav"ın kapılarına yapışma, bedbaht olursun. Çünkü cehennem şehvetlerle kuşatılmıştır. Açılması "vav" ile kayıtlı olmayan kapılara yapış, mutlu olursun. Çünkü cennet zorluklarla kuşatılmıştır. Cennetin ortasındaki cehennemin ortasında bir cennet vardır. İşaret ettiğimiz bu hususları iyi öğren.

Doğruluk Nurunun Gönderilmesi Tercümesi Babı:

İşaret: Doğruluk şerefin sıfatıdır. Bütün mucizeler buna delalet eder. Kur'andaki icazın suretini sordum, bana denildi ki: Kur'an'daki icazın sureti gerçek doğruluk olması ve yalancıya karşı olmasıdır. Ey salik! Doğruluktan ayrılma! İki cihanda akıllara durgunluk veren olağanüstülükler görürsün.

İşaret: İleri! İleri! Geri kalma. İnsan geri kaldığında, Hz. Rasulullah (s.a.v.) güneş tutulması (ku-suf) namazından geri kalınması üzerine görüp de hoşnut olmadığı şeyi görür. Hz. Nebi (s.a.v.) namazda ilk saftan geride kalanlar hakkında şöyle buyurmuştur: "Bir topluluk her zaman geri kalır, nihayet Allah da onları cehennemde geri bırakır." "Ve lekad alimna'l mustakdimîne velekad alimna'l muste'hırîne / Andolsun biz, önce gelip geçenleri de biliriz, geri kalanları da biliriz." (Hıcr,24)

İşaret: Doğruluk üzere hakka bir hafta, hatta bundan daha az bir süre arkadaşlık et. Eğer Allah'a yemin etmiş olmasaydım, kuşlar başının üzerinde gölge yapacaklar, vahşi hayvanlar arkanda namaza duracaklar, seninle yoldaşlık edecekler, senden doğuları ve batıları aydınlatan bir nur çıkacak diye ant içecektim. Allah'ın şu sözünün karşısında benim bu dediklerim ne ki: " Bana bir karış yaklaşana ben bir zira yaklaşırım."

İşaret: Sadık kişi doğru konuştuğunda, ondan bir nur çıkarsa, güneşine baksın. Güneş batıya meylettiğinde adımlarının titreyip titremediğine baksın. Eğer adımları titremiyorsa, o zaman engele baksın; rüzgarın dindiğini görür. Sonra rüzgarı neyin dindirdiğine baksın. Ardından rüzgarın dinmesiyle birlikte beraberinde ne kaldığına ve neyi kaçırdığına baksın; bu durumda alametleriyle beraber olur.

İşaret: Ey Salik! Yemini ibraz et. Elinden geldiğince bir iş için kimse üzerine yemin etme. Ama "inşallah" (Allah dilerse) de. Ki olaya ilahi dileme hakim olsun ve sen de rahat edesin.

İşaret: Aslından ayrılıp çıkan gariptir. Gurbetin acısı da şiddetlidir. Bedbaht insan ahirette gariptir, mutlu insan da dünyada gariptir. Ne mutlu gariplere!

İlk Saf Tercümesi Babı:

İşaret: İlk safta duran kimse, ruhların saflarını en mutedil halde gözlemler.

İşaret: Suhuflar nefeslerle birlikte hareket eder. Kafirlerin suhufları silinmiştir. O kadar ki silinenlerin izlerini anlayamazlar. Böylece sapıklıklarına devam ederler.

İşaret: İlk saf, peşinden gidilen, tabi olunan imamdır, ondan ayrılma.

Toplama ve Varlık Tercümesi Babı:

İşaret: İnsan varlığın kalbi ve merkezidir. Mümin varlığın yüreği ve ruhudur.

İşaret: Ay birdir, menzil birdir, hareket birdir; ama etkiler muhtelif. Bunlar kime döner? Tabi ki müessire.

İşaret: Ayın artışı uzaklığın ve müşahedenin habercisidir. Eksilmesi ise yakınlığın ve perdelenmenin habercisidir. Kuşkusuz bu hayret verici bir şeydir.

İşaret: Senin halka dönük bir zahirin, hakka dönük bir batının vardır. Hak ne zaman senin zahirinde zuhur ederse, halk nezdindeki saygınlığın ortadan kalkar. Bu senin için mutluluktur. Çünkü seni hak ile baş başa bırakmış olurlar.

İşaret: Kul hakkın nezdinden ayrıldığında, ona hizmet edilir ve saygı gösterilir. Hakkın yanına girdiğinde, çok özel kişilerden başka kimse onu bilmez, saygı göstermez.

Latife: İnsan halkla beraber olduğunda onu küçümserler, onlardan ayrıldığında onu özlerler. Onlar cahildirler. Bir yaban eşeği çarşıya girdiğinde bir dükkandan bir şey yemek için ağzını uzattığında dükkan sahibi buna güler ve sevinir. Kendi eliyle yaban eşeğinin ağzını uzattığı şeyi ona yedirir. Halbuki bu yaban eşeğinin ona hiçbir faydası olmamıştır. Buna karşılık bir evcil eşek dükkandaki bir yiyeceği yemek için ağzını uzatsa dükkan sahibi eşeği döver. Halbuki bu eşek onu ve dükkanındaki eşyayı sırtında taşımıştır. Dükkanındaki bütün eşyalar bu eşeğin sırtında taşınmıştır. Dükkan sahibi bu saygınlığa riayet etmez. Bundan daha büyük bir cehalet olur mu?! Aslında bu cehalet değildir, arkasından pişmanlık gelen bir gaflettir. Eğer evcil eşeğin neden küçümsendiğini, buna karşılık yaban eşeğinin neden hoşgörüyle karşılandığını araştırırsan, bunun sebebinin sürekli beraber ve bir arada bulunma olduğunu görürsün. Bu beraberlik ve birliktelik bir çok menfaat sağlıyor olsa da. O halde elinden geldiğince halktan uzaklaş, o zaman onların yanında aziz olursun.

Latife: Buğdayı harmanlayan hayvanların pisliği saman içinde kalır. Hayvan samanı yer ve buğday tanesini ayıklar. Ahirete göçen de öyle. İnsanların sözleri kendilerine döner. Salik ise sebat ettikçe halis olur.

Kapıların Açılması Tercümesi Babı: İşaret: Kapalı bir kapı gördüğün zaman, bil ki, arkasında bir şey var; onu açmaya çalış.

İşaret: Övgüler kimin üzerinde toplanmışsa, bütün hayırların kapıları onun için açılmıştır.

Mülkün Malikinin Tercümesi Babı:

Latife: Mülkün maliki Haktır. Çünkü mülk O'ndan istenir ve O mülkü verir.

İşaret: Bir kimseye bir hilat giydirilmişse, giydirilmiştir. Çünkü bu hilat çıkarılamaz.

İşaret: Teşbih ederek tehlil getirerek (lailahe illallah diyerek) yeryüzünde dolaş. Ta ki kendinden ya da konuşmayan varlıktan cevap alıncaya kadar.

Latife: Kalp marifetlerle dolduğu zaman, nefisten sakınmak lazım. Çünkü nefis evleri

yıkan, toplulukları dağıtandır.

Latife: Allah'ın zikrinden başka kalbindeki her şeyi boşalt. Çünkü zikir kapıyı çalmaktır.

Kapıda kim var? denilir.

Falan, diye cevap verilince..

Kapıyı aç, diye seslenilir. Maksat hasıl olmuştur.

Latife: Kim Allah'a gerçekten secde ederse, ebediyen başını secdeden kaldırmaz. Secdeden sonra başını kaldıran biri Allah'a değil, perdeye secde etmiştir. Sehl b. Abdullah, bir Abid'e: Kalb ne zamana kadar secde eder? diye sordu. Ebediyete kadar, cevabını verdi. Sehl bir daha onun hizmetinden ayrılmadı.

Nefis ve Ruh Arasında Ortaklık Tercümesi Babı:

İşaret: Veliyi hal çevirir, Nebi hali döndürür. Nebî ve Veli üç hususta birleşirler: Ledünni ilimde, uyanıkken hayal görmede, himmetle fiil işlemede. Nebi tabi olunan, Velininse tabi olan olması noktasında ise ayrılırlar.

İşaret: "Ya ehle yesribe la mukame lekum / Ey Yesribliler! Artık sizin için durmanın sırası değil."(Ahzab, 13) Muhammedi makam, önderlik makamıdır, Ondan başkası ise Ona yönelmek durumundadır.

İşaret: Alem ortadır. O da öncesi sonsuzluk olan andır. Sonrası sonsuzluk olan ezeldir ki, o da ebed'dir. Ebedi ezele doğru çevir. Çizgi birleşsin. O zaman kadim (öncesiz) ile hadis (sonradan olma) açığa çıkar.

İşaret: Hakka yakınlık zatı arındırmak, temizlemekle olur. Bu da sadece erkeklere özgü bir şey değildir. Aksine bu, Allah'ın lütfüdür, onu dilediğine verir. Nitekim Meryem ve Asiye gibi kadınlar kemale ermişlerdi.

Taksim Tercümesi Babı:

İşaret: Kitapları okuduğun zaman, durumunu bil ve bu kitaplarda sana hitaben söylenenlere bak. Çünkü durumlar hitapların mahallidir, zatlar da onları taşır.

Latife: "Namazı kulumla kendi aramda taksim ettim." Böyle buyuruyor yüce Allah Resulünün (s.a.v.) lisanından. En büyük kevn iki kısım halinde yaratılmıştır. Bir kısmı hakkın, bir kısmı da senindir. Hak için olan kısım seni bilmez. Sen de kendin için yaratılan kısmı bilmezsin. Ama bilinmesi gerekir. Çünkü Allah onları yarattığı zaman, kendilerini şahit tuttu ve aşık oldular. Hak perdelenmedi, onlar da bir daha dönmediler. Senin için yaratılan kısma gelince, ondan nurların heykelleri çıkarıldı ve içlerine ilimler ve hakikatler nakşedildi. Sonra perde kaldırıldı. Üzerine varlık güneşi doğdu. Bunun üzerine parladı ve hamdedip dile geldi. Sonra kendine baktı ve teşbihle dile geldi. Sonra gölgesine baktı ve ululama ile dile geldi. Sonra ilmine baktı ve tekbir söyledi. Bunun üzerine şöyle seslenildi: Bildin, devam et. Sonra üzerinden asırlar geçti, ev eskidi, nur bulanık bir şekilde parlamaya başladı. Böylece kendi ilminden perdelendi. Sonra "yureddu ila erzelil umuri li keyla ya'leme min b'adi ilmin şey'a / daha önce bilgili iken hiçbir şeyi bilmez hale gelsin diye ömrün en kötü çağına kadar yaşatılacak." (Nahl,70)

Sebeb Tercümesi Babı:

İşaret: Varlık cömertliktedir (cömertlik zenginliktir). Hz. Resulullah Aleyhisselâm şöyle

buyurmuştur: "Allah buyuruyor ki: İnfak et, ben de sana infak edeyim."

İşaret: Kulun infak etmesi, ilahi cömertliğin anahtarıdır. Dolayısıyla senin cömertliğin başında yaptığın şey, onun anahtarıdır. İlkini deneyen gaybın anahtarlarına sahip olur. "Küllema nedıcet culuduhum beddelnahum culuden gayreha / Onların derileri pişip acı duymaz hale geldikçe, derilerini başka derilerle değiştiririz." (Nisa,56) Pişip olgunlaşmak değişmenin sebebidir. Dolayısıyla azap mahiyetinde cömertliğin anahtarıdır. Bunun üzerinde düşün.

Latife: Müzik dinleyenler, içinde Allah'tan başkasının adı anılan şiirler dinleyerek vecde gelenler, mahlukat içinde haktan en uzak kimselerdir. Çünkü onlar, üzerinde Allah'ın adı anılmayan şeyleri yemiş gibidirler: "Ve ma lekum ella te'kulu mimma zukires-mullâhi aleyhi vekad fessale lekum ma harreme aleykum / Üzerine Allah'ın adı anılıp kesilenden yememenize sebep ne? Oysa Allah, haram kıldığı şeyleri size açıklamıştır." (En'am, 119) Vecd hali, bu haldeki kimsenin üzerine inişi gerektirdiği için, ayette şöyle buyurulmuştur: "Ve innehu lefiskun ve inne şeyatine leyuhune ilâevliyaihim / kuşkusuz bu büyük günahtır. Gerçekten şeytanlar dostlarına telkinde bulunurlar." (En'am, 121) Bu da Hakkın vahyinin karşıtıdır. Uyanık ol.

İşaret: Gerçek kul, Hak ile veya Hakkın kelamı ile Hakka yaklaşandır, ki Hakkın kelamı da Haktır.

İşaret: Müzik dinleyen kimse nağmenin yanındadır, hakkın değil.

İşaret: Boşalma zatlardan olur, amel ise suretlerde kalır.

İşaret: Kelimeler varlıklardır. Her cevher de bütün denizlerden bir ferttir. Ondan başkasını nokta ile yazma. Çünkü kalemlerin yazdığı kelimelerle başkaları arasında nice farklar vardır!

İşaret: "Halekakum min nefsin vahıdetin /Sizi bir tek nefisten yarattı." (Nisa.l) "Ve nefahtufihi min ruhî I Ona ruhumdan üfledim." (Hicr,29) Demek ki, bedenler bir bedenden, ruhlar da bir ruhtan türemiştir. Bu, alemin bir'den var edildiğine yönelik bir işarettir. O'ndan başka ilah yoktur, her şeyi bilen(Alîm)-dir, her şeye güç yetiren(Kadir)dir. İlâhınız bir tek ilâhtır.

Aksa Tercümesi Babı:

İşaret: Birinci kıble, ikinci kıblenin şerefliliğinin delilidir. Çünkü birinci kıblenin varlığına rağmen kıble ikincisine çevrilmiştir. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Ben Adem oğullarının efendisiyim. Ama bunda övünülecek bir şey yoktur." O halde en en şerefliye yönelmekle onurlan.

Latife: Sevinmek müminlerin sıfatlarından biridir. Çünkü onlar, iman ettikleri şeyi bekleyen kimselerdir. Onunla karşılaştıklarında sevinirler. Oruç tutan için iki kere sevinmek vardır. Muhakkik ariflere gelince, marifetle birlikte sevinmeleri caiz olmaz. Aksine eğer kederlenmeleri caiz olsa, duyduklarında kederlenirler. Onları kendi tasavvurlarıyla baş başa bırakın. Eğer içlerinde şahidin müşahedesi olmasaydı, hüzünlenirlerdi. Bu yüzden müşahede esnasında onlarda bir sevinme görülmez. Çünkü onları yok eden azamet bütünüyle benliklerini bürümüştür. Onları hareketten alıkoymaktadır. Sevinmek de bir harekettir. Onun için nimetlere kavuşmaktan dolayı sevinmek olmaz. Çünkü mertebesi büyüktür. Mahlukat, müşahedesi esnasında elde ettiklerinin yanında yok hükmündedir. Dolayısıyla hakkı bilen ariflerin üzerinde haktan kaynaklanan bir heybet ve sekinet vardır. Perde kalktığı zaman onunla bilir, tanırlar.

İşaret: Ayetler çoktur. Çünkü bütün varlıklar, aklını kullanan topluluk için hakka delalet eden ayetlerdir. Bu yüzden bütün ayetler içinde sadece biri üzerinde durup

düşünen hak adına sadece o ayetin verdiğini öğrenir.

İşaret: Bozgunculuk karayı ve denizi kapladığı zaman yeryüzünden göç et, helak olmak korkusuyla himmetini göklere, yücelere yönelt.

İşaret: Mümin yardım görür, bunda kuşku yoktur, asla yüz üstü bırakılmaz. Yardımsız yüz üstü bırakılan varsa, o, nereden yardımsız bırakıldığına baksın, orada imanın olmadığını görecektir. "Ve kane hakkan aleyna nasru'l mü'minine / Müminlere yardım etmek bizim üzerimizdeki bir haktır." (Rum, 47) sözü gerçeğin ta kendisidir.

İbadet Arzının Tercümesi Babı:

Latife: İki arz vardır; ibadet arzı, nimet arzı. Bu arzlardan birinden çıkan öbürüne girer. Bu arz içinde olanındır.

İşaret: Allah'ın salih kullarının varis oldukları ibadet arzı "Ve lekad ketebnajî'zzeburi min be'dizikri enne'l arda yerisuha ibadî yessalihune / Andolsun Zikir'den sonra Zebur'da da: yeryüzüne iyi kullarım varis olacaktır, diye yazmıştık." (Enbiya / 105) Salih kullar, ibadet arzına itaatle varis olurlar. "Kaleta eteyna taiin /İsteyerek geldik, dediler." (Fussilet, 11) "İnna nahnu nerisu'l arda /Yeryüzüne biz varis oluruz." (Meryem,40) Bu ise, hakkın, kulun isteğine verdiği cevap mahiyetindedir. Aişe (r.a) Hz. Rasulullaha (s.a.v.) şöyle demiştir: "Görüyorum ki rabbin, hemen senin arzunu yerine getirmeye koşuyor." Talepten sonraki icabet itaattir. Bunlardan bazısı minnet olarak belirir, ki bu hakkın icabetidir ve O'ndan bir lütuftur. Bunlardan bazısı zillet ve muhtaçlık olarak belirir, bu da kulun icabetidir.

Latife: Sınama amaçlı bela dua ile eş zamanlıdır. Sınandığın sürece dua etme, istekte bulunma.

İşaret: Evi mamur kılan içinde oturanlardır, evlerin en zayıfı olsa bile. Evin harap olması ise boşal-tılmasıdır.

Latife: Allah dünyayı yarattı, ama ona bakmadı. Bunun üzerine fena buldu. Derken halifenin bakması yetti ve belli bir süreye kadar varlığını sürmesi sağlandı. Ahireti yarattı, ama ona baktı. Bunun üzerine ahiret baki kaldı. Çünkü baki olanın bakışının semeresi de bekadır. Bu yok olma ve beka bulmanın olması, bizim zikrettiklerimizden dolayıdır. İnsan burada halifedir, ahirette ise sadece insandır, başka bir şey değil.

Latife: Ey insan! Evin zayıf bir evdir. Zamanın hadiselerinden etkilenir; çürür, yıkılır. Onu yenile-sen, yükseksen de yıkılması kaçınılmazdır. Çünkü temeli gittikçe zayıflamaktadır ve senin temeli değiştirmene de imkan yoktur. Eğer temeli değiştirme imkanın olsaydı, o zaman başka bir ev olurdu. Şu halde evin yıkılmadan önce oradan taşın, tıpkı mutlu insanların taşındığı gibi. Eğer taşınıp göç etmesen, üstüne yıkılır. O halde evin toprağının gamında öl. Zaten bu halin dışındaki başka türlü ölümün de şehadet sayılmaz.

Latife: İnsan eskir ve onu zaman eskitir. Zamanın eskitmesinin önü alınmaz. O halde nefse nefisle karşılık verilir.

İşaret: Göç yurdu vatan değildir.

Edeb Tercümesi Babı:

İşaret: Remz emrin özelliği değildir, o, açıklamanın karşıtıdır. Sözlerinde remzi kullananlar bu yönteme iki şeyden dolayı baş vurmuşlardır: Bir zarar ihtimalinden dolayı ya da saygısızlıktan dolayı.

Latife: insanın Hakkın edebiyle edeplenmesi gerekir: Bir hayasızlık gördüğünde,

mecbur kalmadıkça onu kinayeli olarak ifade etmelidir. Çünkü Hz. Resululah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: "Beni Allah terbiye etti ve terbiyemi güzel yaptı." "Ev lamestumunisae/Yahut kadınlara dokunursanız." (Nisa,43) ifadesi, zorunluluk halinin doğurduğu bir kinayedir. Senden başkasına darb-ı meselin yaptığı da kinayedir. Ona icabet etmiş ve resule (s.a.v.) iman ile kayıtlandırmıştır.

Latife: Kalbini Mekke gibi yap; rabbinin yanından bir rızık olarak her üründen ona gelir. Biri Şam'dan, biri Mısır'dan, biri Yemen'den, biri Ne-cid'den...biri falan yerden. Evet zahirde, bu ürünler zikredilen yerlerden gelir. Fakat hak gerçekte bunu aradan kaldırarak "Rızkan min iedunna/rabbinin katından bir rızık olarak." (Kasas,57) buyurmuştur. Yani şu veya bu bölgeden değil, rabbinin yanından. "Velakinne ekserehum la y'alemun / Ancak onların çoğu bilmezler." (En'am,37) Bu yüzden oraya gelen rızıkları şu veya bu bölgeye nispet ederler ve hakkı akıllarına getirmezler. Sen de kalbini Mekke gibi yaparsan, isimlerin hakikatlerinin ve varlıkların hakikatlerinin ürünleri oraya akar. Sakın şu varlığı kabul etmiyorum, deme. Her şey O'nun katındandır; onları ancak senin içinde olan bir hakikatten dolayı sana göndermiştir ve sen de ilim ve amelde kemal suretinin bir vakit farkında olmasan bile onu istersin.

Behimeler Tercümesi Babı:

Latife: Arifin sırrı ile marufun sırrı alimde karşılaştıkları zaman çarpışırlar, alimin dışında karşılaştıkları zaman çarpışmazlar.

İşaret: Hakkı Hak ile bulursun; onu kendinle arama, kendinden başka bir şey bulamazsın, ey ta-lib!

Latife: Ey kul! Sana ait olmayan şeyle başkasına karşı üstünlük taslıyorsun. Niçin Kelim (Musa) gibi demiyorsun: "İnnî Uma enzelte ileyye min hayrin fakîrun / Doğrusu bana indireceğin her hayra muhtacım." (Kasas,24)

Latife: İşte kıyamet vakti yaklaştı. "Ikterabe lin-nasi hısabuhum ve hum fi gafletin muri'dune /İnsanların hesaba çekilecekleri gün yaklaştı. Hal böyle iken onlar, gaflet içinde yüz çevirirler." (Enbiya, 1) Eğer üzerlerindeki gafleti atarlarsa, uyanırlar. Uyanırlarsa hayvanların konuşmalarını duyarlar. Eşek: onu bırak, çünkü onun başına vurulur, der. Sığır: Ben bunun için yaratılmadım, ben, çift sürmek için yaratıldım, der.

İşaret: Kim, insanlar üzerinde saltanat kurmak isterse, Allah, onun kalbini bir meşguliyetle doldurur ki, değeri bilinmez. Eğer kendisine bu saltanat verilse, onda elinde bir şey kalmayacak şekilde nüfuz ederse, değeri bilinir.

İşaret: Ey gülmenin dostu! Sana, "ben hakkım", diyen bir şey gördüğün zaman, ona de ki: sen Hak ile varsın. Çünkü o yok olur ve bu kaçınılmazdır. Bu tavsiyemi iyi tut, sülukün esnasında ondan yararlanırsın.

Fiyat Tercümesi Babı:

Latife: Ey uyarıcı! Bilgin kapsamında hidayete erdireceğin kesin bir gerçeklik olarak belirginleşen kimselere tebliğ et. Böyle iken, dinleyenler sözlerini kabul etmiyorlar diye niçin kendini helak ediyorsun? Resulullah'ta (s.a.v.) senin için güzel bir örnek yok mudur? Onları doğru yola iletmek senin görevin değildir. " İnnema ente muzekkirun, leyse aleyhim bimusaytır / Sen ancak öğüt vericisin. Onların üzerinde bir zorba değilsin." (Gaşiye, 21-22) "Lealleke bahıun nefseke ella yekunu mu'minln / Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendine kıyacaksın!" (Şuara,30)

İşaret: Kendinden O'na kaç; kaza/takdir mevkilerini bilirsin. Eğer O'ndan O'na kaçarsan, Onunla seni geri çevirir ki, O'ndan haber veresin. Yok kaçmaz, yerinde

durursan, gölgen silinir, bütünüyle bir nur olarak kalırsın. Nitekim Hz. Peygamber (a.s.) şöyle buyurmuştur: "Ve cealnl nuran / Beni bir nur kıl." Bu gölgenin silinmesidir. Çünkü gölge cismin karanlığıdır.

İşaret: Sınırlandırılamayanın sınırı hakkında soru soran biri cahildir. Sen O'nun neticeleriyle, eserleriyle cevap ver, alim olursun.

Latife: Amaçlar istenmeyenler (mekruh) ve istenenler (mahbub) olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. Bunlardan bazısını şeriat vurgulamıştır. Eğer cem ve varlık pınarında isen "Küllün min ındillahl / Hepsi Allah'dandır de" (Nisa,78) de. Şayet ayrışma pınarında isen "Ve ma ensaniye illa'ş şeytan/ Onu bana şeytandan başkası unutturmadı." (Kehf,63) de. Yerinde söylenen her söz, Hakka karşı takınılan edeb tavrının bir göstergesidir.

İşaret: Bedenindeki organların itaati, ibadeti yerine getirmene yardımcı olduklarında, artık uğursuzluk beklentisi içinde iddialarda bulunanların: "Ve ma nerakettebaeke illa ellezine hum eraziluna/Bizden, basit örüşle hareket eden alt tabakamızdan başkasının sana uyduğunu görmüyoruz." (Hud,27) "enu'minu leke vettebeake'lerzelune / Sana düşük seviyeli kimseler tabi olup dururken, biz sana iman eder miyiz hiç!" (Şuara.lll) şeklindeki sözlerine iltifat etme. Onlar toprak alemine bakarlar. Sen bulunduğun halden ayrılma. Onlar yakında pişman olacaklardır ve cahiller oldukları anlaşılacaktır.

İşaret: Kendi alanında bir muhakkik olan Ebu Suud'a Bağdat'ta denildi: Erkek odur ki, kırk gün boyunca hiçbir şey yemez. Bir başkası: asıl erkek, bir oturuşta kırk günlük yemek yiyen kimsedir, dedi. Ebu Suud şöyle dedi: Erkek adam, insanların yediği gibi yiyen, onlardan farklı davranmayan kimsedir. Salih bir mukallit kırk gün boyunca oturur ve her öğünde kırk günlük yemek yerdi. "Hazihi nakatun leha şirbun velekum şirbu / Bu dişi devedir; onun bir su içme hakkı vardır, bir su içme hakkı da sizindir." (Şuara,155)

İşaret: Çorak araziye ekin eken, hasat zamanı pişman olur.

İşaret: Terazini kendinle rabbin arasına ve kendinle insanlar arasına kur. Verdiğin zaman fazla ver, kendine aldığın zaman eksik al. Bunu yapamıyorsan eğer o zaman kefeleri dengede tut, her varlığın hakkını eksiksiz ver.

İşaret: Hakkın, senin üzerinde bir hakkı belirginleştiği zaman, hemen o anda o hakkı yerine getir ve güç ve kudretten teberri ettiğini izhar et. Hakkın nezdinde kendin için bir makam öngörme, zayıflar. Kendine güvenerek öğüt kabul et. "Ey Muhammed'in kızı Fatıma! Sen kendine bak. Allah'a karşı sana bir faydam dokunmaz." Unutma Fatıma, Onun (s.a.v.) gözbebeğiydi.

Sana Söylüyorum Komşu Sen Dinle (Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla) **Tercümesi Babı:**

İşaret: Rakip ve sevgili birlikte senin yanına geldiklerinde rakibe sevgili lisaniyle hitap et, sevgili seni dinler. Rakibin lisanını anla, o zaman rakiplerin hainliklerinden emin olursun: "Ve ma erselna min resulin illa bilisani kavmihi / Biz her resulü kavminin diliyle gönderdik." (İbrahim,4) Böylece açıklama gerçekleşir. Hiçbir Nebî remz kullanmamıştır, çünkü onlar açıklama için gönderilmişlerdir.

İşaret: İnsanlar, ancak sen kendi benzerin olan bir cariyeye veya delikanlıya aşık olduğun zaman senin aleyhine gayrete gelirler. Çünkü sen, aradaki benzerlikten dolayı ona bütünüyle gelirsin. Ama kendi cinsinden başkasına aşık olduğun zaman, kendinde ona uygun olan tarafınla gidersin ve sende hakka ait bir pay kalır: "Leyse kemislihi şeyun vehu-vessemiu'l basir / O'nun benzeri gibi bir şey yoktur, O işitendir, bilendir." (Şura, 11)

İşaret: Halk ile beraber olmakta rahat yoktur; Hakka dön, O, senin için daha iyidir. Eğer halk ile onların üzerinde bulundukları hal çerçevesinde muaşeret edersen, Haktan uzaklaşırsın. Eğer senin üzerinde bulunduğun hal çerçevesinde muaşeret edersen, hak seni gizler. Gizlenme en iyisidir. Onun da en kolayı ayrı, farklı bir varlık olmandır.

İşaret: Arkadaştan korun, çünkü o, senden ayrılmayan düşmanındır. Onun Hakka boyun eğmesini sağla ve Hak ile meşgul et. Çünkü o, Allah katında bundan dolayı sana teşekkür edecektir. Arkadaşlarından sana en yakın olanı nefsindir.

Latife: Gölgeler istifade edilsin diye uzanmazlar.

Aksine seninle birlikte Allah'ı bilmenin merdiveni olsunlar diye uzanırlar. Sen gölgesin, seni bir gün kendine çekecektir.

İşaret: Lailahe illallah" bilgiden dolayı ya da imandan dolayı söylenir. Bu iki zümreden cehenneme girenler, şefaatçilerin şefaatiyle oradan çıkarlar. İman ehli olanlar; resulün şefaatiyle, bilgi ehli olanlar da merhamet edenlerin en merhametlisinin şefaatiyle çıkarlar. Çünkü sonsuz cehennem ateşi müşrikten ve özellikle onun için yaratılmış bilginden başkasını öldürmez.

Karanlık ve Nur Tercümesi Babı:

İşaret: Dünyaya bir kere bakan, cennetten yüz derece iner, cehenneme de yüz dereke girer. Kim tev-be ederse Allah, onun tevbesini kabul eder.

İşaret: Senin iznin olmadan dilin mühürlenmeden önce, dilini tut. O zaman senden bir çok lisan sadır olur da söylemek istediğin bu dillerden anlaşılır.

İşaret: Hiçbir nur yoktur ki, karşılığında bir karanlık olmasın. Her karanlık nurunun miktarınca belirir. Nurlar birbirlerinden ayrılırlar. Karanlıklar da öyle. Karşılığı olmayan hiçbir şey yoktur.

"Ve enne ilâ rabbike'l müntehâ / Ve Şüphesiz En Son Varış Rabbinedir." (Necm,42) Tercümesi Babı:

İşaret: Son varışın Rabbinedir, çünkü senin ıslahın O'na aittir. Islahının en büyüğü varlığının korunmasıdır. Varlığının korunması senin mutedil olmana bağlıdır. Mutedil olman ise hakkın korumasıyla ve O'nun eliyledir. Dolayısıyla sen O'na döneceksin.

Latife: "Ve enne ilâ rabbike'l müntehâ / Ve şüphesiz en son varış Rabbinedir." (Necm,42) sözü önüne perde olmasın, başlangıçta benimle değildi, deme-yesin. O, başta da, yolda da ve sonda da seninle beraberdir. Ama seninle ilgili fiilleri farklılık gösterir. Aslında bu, senin hallerinin farklılığıdır. Örneğin başlangıçta sana şekil verir, yolda sana rehberlik eder ve sonda sana malik olarak üzerindeki halifelik hilatini çıkarır. Bu son, asıl amaç olduğu için "Ve şüphesiz en son varış Rabbinedir." buyurmuştur.

İşaret: Kim hak ile izzet edinirse mutlu olur. Haktan başkasında izzet arayan ise, bir süre için bu başkasından yardım görse de bedbaht olur.

Latife: Hak, kendisiyle, huzurunda ismini kendi üzerinde gören herkes arasına perde koymuştur.

Alimin Tercümesi Babı:

İşaret: Hükmü icra etme iktidarına sahip olandan kork.

İşaret: Mülk, levhin verdiğini kabul etti. Levh, kalemin üzerinde icra ettiğini kabul etti. Kalem sağ elin tasarrufuyla görevini icra etti. Sağ elin tasarrufu, iradenin saltanatıdır. İradenin saltanatı, sözün (kavlin) tercümanıdır. Her şeyi ilim hazinesinden in-fak etmiştir. İlim haktır, hak ilimdir.

İnayet Tercümesi Babı:

İşaret: Hak için olduğun zaman bilinmezsin. Bilinmediğin zaman, sana ait bir şeye

gelen kimse neye geldiğini anlamaz. Dolayısıyla zatın korunmuş olur.

İşaret: Hak ile olduğun zaman, düşmanların eli sana uzanamaz. Çünkü izzetin ihatası altında olursun.

Latife: Haktan başkası için olan kimse, hem hak ile olur hem haktan başkası ile. Hak ile olduğu zaman, ya akit sahibi olur ya da hal sahibi. Akit sahibi olduğu zaman, onun nuru hakkın yanında kıyamet gününe kadar saklanır. Hem akit hem hal sahibi olduğunda ise, rabbinden bir nur üzere olur, ayrıca onun için bu nurundan daha üstün bir nur saklanır. Şayet hak ile olmazsa, onun bir karanlığı olur. Sakın göğsündeki şüphe nuruna kanma. Çünkü bu nur kandile benzer, bir rüzgar veya nefes onu söndürür.

İşaret: Efendiye dünyada boyun eğmek zillet değildir. Bu, haktan onların kalplerine yansıyan bir müşahededir. Aslında bu bir arındırmadır ve içinde bulunulan mekanın gerektirdiği bir hükümdür.

Kaza/Kader Tercümesi Babı:

İşaret: İsteme; çünkü istemek yazılanı değiştirmez. Ancak isteğin yazılanla ilgili olması başka. O halde kitapta yazılana vakıf ol. O takdirde bir bilgiye dayanarak istemiş olursun. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Edu. üallahi ala basiretin ena ve menit'tebeani / Ben ve bana uyanlar aydınlık bir yol üzere (bir bilgiye dayanarak) Allah'a çağırıyoruz." (Yusuf, 108)

İşaret: Eğer seninle neyin irade edildiğini bilmiyorsan, o zaman ne diye Hakka intisap ediyorsun? Hakka eşlik etmenden hasıl olan inayet nerede?

İşaret: Kullar hakkın kabzası içindedirler. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ma min dabbetin illa huve ahızun binasıyetiha / Yürüyen hiçbir varlık yoktur ki, O, onun perçeminden tutmuş olmasın." (Hud,56) Çünkü Allah, onları varlık içinde çekip çevirmektedir. O halde her şey, O'nun takdirinden ve takdirinin içinde olmak suretiyle O'nun kabzasındadır.

İşaret: Kaderler takdir edildi, mizanlar kuruldu: "Ve ma nunezziluhu illa bikaderin ma'lum /Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz." (Hicr,21) O'ndan isteyen de O'ndan istemeyen de O'nun takdirinin dışına çıkmaz.

Minnet Tercümesi Babı:

İşaret: İzzet perdesi kalkmaz ve kalkması da mümkün değildir. En son kalkan perde, O'nun veç-hindeki Kibriya (büyüklük) perdesidir ki, Hz. Nebinin (s.a.v.) bildirdiğine göre Adn cennetinde kalkar.

Latife: Senin hakkı görmen, hakkın senin üzerine serdiği bir perdedir.

İşaret: Müminler, gördüklerini zihinlerinde muhafaza ederek köşklerine dönünceye kadar hakkı gördüklerini bilmezler. Hak sınırlandırılamaz ki, zihinde muhafaza edilsin. Bundan dolayıdır ki, arif kişi kimi gördüğünü bilir.

İşaret: Benzeri gibi bir şey olmayan, ancak benzeri gibi bir şey olmayanı görür. Bu sözü Ebu Talib el-Mekkî (Allah rahmet etsin) demiştir.

İşaret: Hakkı görmen, görülenden ve görenden ibarettir. Hak görülendir. Gören ise, sende hasıl olan O'nu görme olayıdır. Seninle beraber hareket eden budur işte.

İşaret: Kalplerin görmesi, arınmışlıkları ve nurları oranı kadardır. Gözlerin görmesi kalplerinin kapasitesi kadardır. Şu halde göz daha tamdır. Bu yüzden maksat da gözlerin görmesidir: "Lem ya'lem biennallahe yerâ / Allah'ın gördüğünü bilmez mi?" (Alak,14) Hakkı

dünyada basiretle görürsün, ahiret-te ise gözle görürsün. Ve sen ahirette en yüce yere varmışsmdır. Şu halde gözün görmesi daha yücedir.

İbadet Tercümesi Babı:

Latife: Hakkın zikretmesi ve çağırması var, mah-lukatın zikretmesi ve duası var. Sen hakkı zikredersen, O da seni zikreder. Sen: Ya rabbi! dersen, O da: Ey kulum! der. Sen: Bana ver, dersen, O da sana: Bana ver, der. Buna göre ister zikri ister duayı seç. Duaya şu ayette işaret edilmiştir: "Ve evfu biahdî ufi biahdikum / Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki, ben de size vaat ettiklerimi vereyim." (Bakara,40) Zikre de şu ayette işaret edilmiştir: " Fezkurunî ezkurkum/ Öyleyse siz beni anın ki ben de sizi anayım." (Bakara, 152)

İşaret: Dua, kulluktur. Zikir ise efendiliktir. O'na dua eden, O'na ulaşır. O'nu anansa O'nun yanındadır. (Ben, beni zikredenle oturmaktayım.)

İşaret: Dua, seslenmektir. Seslenmek ise uzaklığın kendisidir.

İşaret: Nefsinin senin üzerinde hakkı vardır. Aklının senin üzerinde hakkı vardır. Aklın için hakkı zikret. Ama nefsin için cennet isteyerek O'na dua et, O'nun için değil.

Latife: Eğer O'nun kapısından kovulmuşlar olmasaydı, bu kovulmuşların önünü kesip onları hakka döndürmek için resuller gönderilmezdi. Kovulmuş, nurdan karanlığa kaçan kimsedir.

Gayb Tercümesi Babı:

İşaret: İnsanın yüzündeki göz, ancak yedi tabakanın cisme nüfuz etmesinden sonra görür. Bu tabakalar şunlardır: zar, katı tabaka, retina, orta tabaka, göz merceği, kornea, iç zar. Hekimler, bunların göz tabakaları olduklarını söylerler. Göz, bunların gerisinde korunmaktadır. Kalp gözü de tıpkı yüzdeki göz gibi yedi tabakanın nüfuz etmesinden sonra görür. Zar kalp gözünün varlığıdır, katı tabaka niteliğidir. Retina bir varlığa taalluk etmesidir. Orta tabaka düşüncelerin kalbe girişidir. Mercek düşünceleri arın-dırmasıdır, kornea zamanıdır ve iç zar tanıdığı şeye ulaşmasıdır. Bu tabakalar geçildikten ve bu yapraklar çevrildikten sonra gayb menzillerinin ilkine nüfuz eder. Bu ışık menzilidir.

İşaret: Kalp gözüne bilgi bahşedilmiş olsa da, o hala perde gerisindedir. Ta ki yüzdeki gözle destekle-ninceye kadar.

Latife: Histe halk ile ilgili bir sır vardır. Ancak kullarından seçilmiş kimseler bu sırra muttali olur.

Vefa Tercümesi Babı:

İşaret: Kendisine ait bir hakkı dünyada hakkın yanında bırakan kimse onu ahirette alır, bu yüzden hakkını terk etmiş sayılmaz. Ama geri almak üzere olmaksızın kendisine ait bir hakkı terk eden kimse inat etmiş olur.

Latife: Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ve kane hakka alâllahi nasru'l mü'minine / Müminlere yardım etmek bizim üzerimizde bir haktır." (Rum, 47) "Ketebe alâ nefsihi'rrahmete / O, merhamet etmeyi kendi nefsine farz kıldı." (En'am,12) O halde kulun Hak üzerinde hakkı vardır, hakkın da kul üzerinde hakkı vardır.

Anlama (Fehm) Tercümesi Babı:

İşaret: Müşahede ile birlikte anlama yoktur.

Latife: Anlama kendini beğenmeyi ister. Kendini beğenme büyüklüğü ister. Büyüklük, Hakkın ridası-dır. Kim bu ridayı giyinirse kırılır, parçalanır.

İşaret: O'ndan anlamayı(fehmi) iste, çünkü sana seslenir.

Latife: Anlamak araştırmaktır. Araştırmak dağıtmaktır. Dağıtmak ise ancak isimlerde ve başkalarında olur. Tıpkı hayretin ancak bir şekle girmeyenle ilgili olması gibi.

İşaret: Bilmeyenin keyfiyet talep etmesinde şaşılacak bir şey yok. Asıl, bir keyfiyet olduğunu nereden öğrenmiş olduğu şaşırtıcıdır.

Latife: Hakkın, sınırlandırılamayan bir hakikati vardır.

Onaylama Tercümesi Babı:

İşaret: Rububiyetin onaylaması, ruhların letafetini hükmü altına alır.

Dikkat: Yüce Allah "Ve evfu biahdî ufi biahdikum / Bana verdiğiniz sözünüzü (ahdinizi) yerine getirin ki, ben de size vaat ettiklerimi vereyim." (Bakara,40) buyurmuştur.

İşaret: "Ketebe rabbukum ala nefsihîr'rahmete, merhamet etmeyi kendi nefsine farz kıldı." (Bakara,54) Eğer umutları beklemek olmasaydı, beklentilerle sevinilmezdi.

İşaret: Ruhu'l-Kudus'ün onaylaması, kevnin onaylamasından farklıdır.

Boyun Eğdirme Tercümesi Babı:

İşaret: Hak insanı talep eder, makamlar da onu talep eder. O, icabet eden içindir.

İşaret: İnsan hallerde Haktan perdelenmiştir, makamlarda ise O'na görünmektedir.

Latife: Makam seni perdeler; haktan ona baksan veya ondan hakka baksan fark etmez. Melekler şöyle demişlerdir: "Ve ma minna illa lehu mekamun ma'lu-mun I Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır." (Saffat,164) Aynı şekilde her sevilen için bir makara vardır.

Latife: Hal helak edicidir, makam kurtarıcıdır. Ne var ki, makamda iddiada bulunmak helak ederken, halde iddiada bulunan kişi sorumlu tutulmaz.

İşaret: Halde ol, Hak seninle olsun, makamda olma, kendinle olursun.

İşaret: Hal sahibi sarhoştur, sonra ayıkır. Ayı-kan nefsinde değişiklik olduğuna şahit olur. Makam sahibi ise, intikal eder, ama kendi gibidir. Dolayısıyla her halde ve her şekilde perde mevcuttur.

Nefyetme ve Tenzih Tercümesi Babı:

İşaret: Sana, Hakkı görme için veya müşahedesinin cömertlik meltemlerinin üzerine esmesi için yahut bunu onun esintilerinin yansıdığı yer kılman için heykelinden soyutlan, karanlığından sıyrıl, ru-haniyetinin denizlerinde yüz, takdis meydanında dolan demiyorum. Bunu mutlak olarak yapmam. Çünkü bunda acziyet nispet etmek ve hakkın yanında kevne büyüklük izafe etmek vardır. Hiçbir şey hakkın karşısında duramaz. Bir Hak davetçisinin herhangi bir makama davet ettiğini duyduğunda, bil ki, O'nunla ilgili olarak seni çağırdığı makamda o da seninle beraberdir. Dolayısıyla çağrı mahiyetindeki hitap, Onun senin yanındaki varlığına perde olmasın.

Latife: Ruhu'l Kudüs, hakkı, senin yanındaki iz-zetiyle ister. Tıpkı senin heykelinin karanlığında O'nu kendi çapında talep etmen gibi. O halde herkes acizdir. Ayrıca muhakkiklere göre, O'nun kutsal nurda görünmesi, balçık karanlığında görünmesinden daha açık ve daha zahir değildir.

Latife: Hiçbir şey haktan kaçmaz. O, her şeyle beraberdir. Dolayısıyla O da hiçbir şeyden ayrılmaz, kaybolmaz.

Kudret Tercümesi Babı:

İşaret: Hayırlarla birlikte hareket ettiğin zaman, O sana gösterecektir ki, O, tuttuğun zaman elindir, işittiğin zaman kulağındır ve gördüğün zaman gözündür. Şu halde işiten, gören ve tutan O'dur. Dolayısıyla bu gerçeği keşfetmede inayet seninledir.

İşaret: Vazedilen varlıklar hakikatlerden oldukları halde hakikatler üzerinde etkili olamazlar.

Latife: "Alçaldıkça alçalın orada!" diyen O'dur. "Cennete girin!" diyen de O'dur. Burada kelamı işitmede herkes ortaktır. O halde maksat kelamı işitmek değildir.

İşaret: Kim amaçlarından soyutlanırsa, hastalığının şiddetinde emin olur.

Zikir Tercümesi Babı:

İşaret: Kim hakkı severse ve hakkı kıskanırsa, o Hak ile değil sevgisiyle beraberdir. Arif hakkı kıskanmaz, bilakis O'nu kullarına aşık eder, O'nu kullarına sevdirir.

İşaret: Kim nefsinden hakkı kıskanırsa, nefsini bilmemiştir, dolayısıyla rabbini bilmemiştir.

Latife: Zikredilen kevni zikirden perdeler, zikri de zikredilenden. Hak seni müşahedesi esnasında seni hatırlatır. Böylece O'nun benzeri gibi bir şey olmadığı sabit olur.

İşaret: O'nu kendisinden kıskandırma, fakat kendisi için gayrete gelmesini sağla.

Latife: Marifet iddiasından bulunandan başkası kıskançlıkla perdelenmez. Marifet iddiasında bulunmayan, kıskançlığına rağmen yakınlaşabilir. Yakınlaşmanın kanıtı, nefsine döndüğünde kıskançlığın ortadan kalkmasıdır.

Sevgi (Muhabbet) Tercümesi Babı:

İşaret: Her seven, kavuşmuş olsa bile özlem duyar.

Latife: Emir diliyle sırlara çağrıldığın zaman, üzerlerindeki izzet nedeniyle arka dönerler. Ama, emir kalıbı olmaksızın nezaket diliyle çağrıldığın zaman, muhtaç olarak sana yönelirler. Seven arifler başka. Çünkü onlar her çağrıya dönerler. Kapının bekçisi: Haydin namaza (salâha)! der. Seven: Gözümün aydınlığı olan şeyi anladım, der. Bir başkası ise: Teklif vakti geldi, der.

Latife: Halk sevgi kapısından değil, cömertlik kapısından isimlere çağrılır. Ta ki isimlerin hakikatleri zuhur edinceye kadar. Bu hakikatler isimler için sevgi, göz için de cömertliktir.

Çevirme Tercümesi Babı:

İşaret: İlim talep eden, perde istemektedir. Ama ilmi ayn kapısından isteyen başka,

ilmi terk eden de cahildir.

İşaret: Ebu Hamid gibi, görme (rüyet) bilmeye tabidir diyenlere şöyle de: İlim varlığa taalluktan ibarettir ve varlıktan başkasını içermez. Rüyet ise var olana taalluk etmiştir, ama var olması hasebiyle değil. İlim ise bunu kapsayamaz. Böyle iken rüyet nasıl ilme tabi olur!

Latife: Sana, ilimden ayrılma diyen, seni ebed kılıcıyla öldürmüştür.

İşaret: Bir grup şu görüştedir: İlim bir perdedir. Çünkü, rüyet (görmek) için içinden atıp boşaltman gereken şeyleri içinde yeniden imar eder. Sakın öğrenme. Yani ilimle birlikte durma.

Latife: "Rabbi zidni üma / Rabbim! Benim ilmimi artır, de." (Ta-ha,114) Bundan maksat ayni ilimdir. Bu ilim de delille elde edilir. Bu ilme sahip olduğunda, ilmin haktan hali olmaz. Veya hak ile eşit olur. Hakkın, hakka taalluk etmesi muhaldir. Ama başkasına taalluk etmesi ise perdedir. O halde sen ilimle beraber, her halükarda uzaksın.

Latife: İlim, sabahı olmayan gecedir. Karanlık çöllerde rehbersiz yola çıkan kimsenin şaşkınlığı kat be kat artar. İlmin delili malumunu gerektirir. Hak ise bilinmez. O halde aslında senin aradığın bir şey yoktur.

İşaret: Eğer rüyet (görmek) bilmenin bir neticesi olsaydı, kesp (kişinin emeğinin kazancı) olurdu. Oysa rüyet, ilk minnet pınarından ve mutlak cömertlikten kaynaklanır.

Nuranî Tercümesi Babı:

İşaret: Rüyet perdedir. Ev de perdedir, Çünkü karanlıktır. Şu halde karanlık perdedir.

İşaret: Bir gölge var. Rüyet var ve ışık var. İnsanlar gölge ile ışık arasındadırlar. Çünkü Hak ile halk arasındadırlar. Kuşkusuz görünen nuranîdir. Yani görmenin önünde bir perde vardır. Böyle iken görmenin kendisi nasıl görülür.

Yakınlığın Miktarı Tercümesi Babı: İşaret: Hak, senin sana yakınlığından daha yakındır. Hak, uzak yakındır. Hak adamları O'nu dinlemeye çıktılar. O'nun bir emir hitabı, bir de sınama amaçlı hitabı vardır. Sen emir mahiyetli hitabının gereğini yap. Ama sınama amaçlı hitabının gereğini yapmaksızın kabul et. Her iki hitabı duyduğunda hemen secdeye kapan. Biri şükür secdesi, biri de bağlılık secdesi.

İşaret: Miktar senden zuhur eder ve sana döner.

Onu kendinden başkasına nispet etmezsen, isabet edersin.

Soru Tercümesi Babı:

İşaret: Benlikle ilgili soru tuzağı doğurur. İki benlikle ilgili soru yavaş yavaş helake sürüklenmeyi (istidraç) doğurur. Tuzak bilmediğin yerden gelir. İs-tidraç ise farkında olmadan gelir. Soru sormayı terk etsen bu da uzaklığı getirir. Rahat yok mu!

Ceza Tercümesi Babı:

İşaret: Senin niteliğin sana döner. Hak ile beraber olduğun sürece seninle olur.

Hidayet Veren Tercümesi Babı:

İşaret: Kavuşmadan önce bir hayret, kavuşma esnasında bir hayret ve dönüşte bir hayret vardır. Gözlerin ve basiretlerin sınırlandıramadığı varlık karşısında akıl ve sır hayret etmez mi!

İşaret: Eğer hak senin nefsini sana gösterse, hayrete düşersin.

Latife: O'na vasıl olan, O'na vasıl olmayandır.

İşaret: Ruhu'l Kudüs pınarından çağrılır, ki nefsine vasıl olsun. Bakarsın hakkı, seraptaki varlığında bulursun. Çünkü gaybının denizlerinde durulmuştur. Yollar O'na çevrilmiştir. O'na yönelen yollar birbirine girmiştir. Tıpkı elbisenin dışındaki çizgilerin birbirine girmesi gibi. Dolayısıyla marifeti istemekten geri durarak yardım istedi. Muğis (yardım eden) ismi seslendi: Ey falan! Kendi içinde şaşırıp kalmışsın. Kendi kendini müşahede etmeye gücün yetmiyor. Edep tavrını takın ve elde edemeyeceğin şeyi istemekten sakın.

Hicap Tercümesi Babı:

İşaret: Hicap hicap içindedir. Çünkü gözleri içeri girmek isteyenlere bakmaktadır.

Latife: Elçiler(resuller), Hakkın önündeki perdelerdir, insanları O'na davet etmektedirler. Onların çağrısına icabet eden, içeri girer. Üzerine bir örtü serilir, elçilik (resulluk) payesi verilir ve şakilik göreviyle taltif edilir. O, özellikle kalpleri davet eder. elçiler(resuller) ise, kalpleri ve bedenin organlarını davet eden bekçilerdir. Melekler ise Hakkın önünde duran bekçilerdir. Resuller ve Nebiler zatları itibariyle bekçilerdir.

İşaret: Perde ahiret azabını gerektirmez. Ancak rüyeti talep edip de bundan mahrum bırakılanlar için azap gerektirir.

Latife: Rüyetten lezzet almanın şartlarından biri marifettir. Münafık ve müminin birlikte bulunduğu rüyet anında lezzet olmaz. Marifetle birlikte lezzet olmaz, aksi takdirde bu teşrif olur.

Rida Marifeti Tercümesi Babı:

İşaret: Halife, mahlukat içinde Hakkın naibidir. Bu yüzden Hakkın sıfatlarını üzerinde taşır. Bu söylediğime şaşmamak gerekir. Çünkü seni bu şekilde yaratmıştır. Asıl sana şaşmak lazım; bunu nasıl bilemezsin! Aslında bunu nasıl bilemediğine de şaşmamak gerekir. Bilakis, sana, bunu nasıl bilemezsin?.., deyişime şaşmak gerekir. Hak, sana öğrettiğidir ve O sana öğretmedikçe bilemezsin.

Latife: Rida ve hırka birlikte kime giydirilse o naiptir, halifedir. Kime sadece rida giydirilse o mutludur, kime de sadece hırka giydirilse o bedbahttır.

İşaret: Kim, kendinden önce Hakkı bilirse, O'nu Hak olarak bilmemiştir, zat olarak bilmiştir.

Latife: Eğer uluhiyet olmasaydı, farklı tecelliler olmazdı.

Latife: Çeşitlilikler hükümlerin hakikatleridir; biri şurada tezahür eder, öbürü şurada.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Selam gönderilmiş elçi (resul) kullarının üzerine olsun.

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salat ve selam efendimiz Hz. Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

SEKİZİNCİ KİTAB

KİTABU'L NAKŞİ'L FUSÛS

FUSÛS NAKŞI KİTABI

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

FUSÛS NAKŞI KİTABI

Bismillahirrahmanirrahim

Allahumme barik aleyye ve temmimhu

Allah'ım! Üzerime bereketini indir ve tamamla.

Hakikat: 1

- Ademî Mesajdaki İlâhî Hikmet -

Bil ki; Allah'ın güzel isimleri (Esmau'l- Hüsna) zatları itibariyle âlemin varlığını gerektirirler. Bundan dolayı yüce Allah âlemi normal, düzgün bir beden olarak yarattı ve Adem'in (a.s.) de bu bedenin ruhu olmasını öngördü. Adem derken insanî âlemin varlığını kast ediyorum, "ve aileme ademe'l esmae kulleha / Adem'e bütün isimleri öğretti." (Bakara, 31) Çünkü bedeni yönetip yönlendiren, sahip olduğu güçler itibariyle ruhtur. Nitekim isimler İnsan-ı kamil için güçler konumundadır. Bu yüzden "âlem büyük insandır" denilir. Ancak âlem, içinde insanın var olmasıyla bu niteliği kazanır. İnsan, ilâhî huzurun bir özetinden ibarettir. Allah'ın özel olarak ona suret vermesinin nedeni de budur. Hadiste "İnnellahe hale-ka âdeme ala suretini /Allah Adem'i kendi suretinde yarattı.", bir rivayette "rahman'ın suretinde" denilmiştir.

Allah onu âlemin gayesi olan öz/ayn kılmıştır. Tıpkı nefs-ı natıkanın (konuşan nefis) insan şahsının varlığının maksadı olması gibi. Bu nedenle insanın yok olmasıyla dünya harap olur ve insan ahirete taşındığı için de ümran/bayındır hayat ahiret yurduna intikal eder. Dolayısıyla insan maksat itibariyle ilk (evvel), varoluş itibariyle son (ahir), suret itibariyle açık (zahir) ve menzil itibariyle gizli (batın)dir. İnsan Allah'ın kulu, âleminse rabbi (idarecisi)dir. Bu yüzden onu (Adem'i/insanı) halife, soyunu da halifeler kılmıştır. Nitekim âlemde insandan başka hiçbir varlık rablık iddiasında bulunmamıştır. İnsanın bu iddiada bulunmasının nedeni de içinde bulunan bazı güçlerdir. Yine âlemde insandan başka hiçbir varlık kulluk vasfını nefsinde bu kadar sağlam bir yere oturtmamıştır. Varlıkların en düşük menzilinde bulunan taşlara, ağaçlara dahi kulluk etmiştir. Yani rububiyet boyutu itibariyle insandan daha aziz, kulluk boyutu itibariyle insandan daha zelil bir varlık yoktur. Eğer bunu anladıysan, insanın varlığıyla kast edilen hususu da sana anlatmışım demektir. İnsanın esmau'l hüsna ile izzet bulmasına, izzetini onlardan aramasına bak, onlarla zuhur edişi aracılığıyla onun zilletini de görürsün. Bu hususu iyice anla. O zaman anlarsın ki insan iki suretten meydana gelen bir nüshadır: Hakkın ve âlemin suretinden...

Hakikat: 2

- Şit Mesajındaki Üfleme Hikmeti -

Bil ki; Hakkın bağışları kısımlara ayrılır. Bu bağışlardan biri şudur ki, Vahhab (çok bahşeden) isminden özellikle nimetlenilsin diye verdikleridir. Bu da iki kısma ayrılır: Biri zati, biri de esmalardan (isimlerden) kaynaklanandır. Zati bağış ancak isimlere tecelli etmekle gerçekleşir. İsimlerden kaynaklanan bağış ise hicapla beraber olur, bu bağışları alan biri onları ancak kapasitesi oranında alır. Nitekim buna şöyle işaret edilmiştir: "Ve a'ta külle şey'in halkahu I O her şeye hilkatini verendir." (Tâhâ,5) Nitekim bu kapasiteden kaynaklanan bir durum olarak bazen bağışlar kaçınılmaz olarak gerçekleşen hal ile istemekten dolayı verilir, bazen de sözlü istekten dolayı verilir. Sözlü istek de iki kısma ayrılır: tabii isteme, ilâhî emre uymak suretiyle isteme. İsteme, hikmet ve marifetin

gerektirdiği bir olgudur. Çünkü O emredendir, mülkün sahibidir; her hak sahibini hakkına ulaştırması onun için bir gerekliliktir. Nitekim bir hadiste şöyle buyurulmuştur: "Şüphesiz senin ailenin senin üzerinde hakkı vardır, nefsinin, gözlerinin ve aklının da senin üzerinde hakkı vardır."

Hakikat: 3

- Nuh Mesajındaki Subbuhî Hikmet -

Tenzih edenin tenzihi tenzih edilen için bir sınırlandırmadır. Çünkü onu tenzih kabul etmeyen şeyden temyiz etmiş olabilir. Şu halde bu vasıfla nitelenmesi gereken için bu vasfı kullanmak kayıtlandırmadın Şu halde mutlak olarak kayıtlanan yüce varlıktan başka bir şey söz konusu değildir.

Bil ki; kullarından kendisini tanımalarını isteyen hak, indirilen şeriatların lisanıyla vasıfları açıklanan zattır. Şeriatlar indirilmeden önce akıl marifetin bu düzeyine ulaşamamıştı. Dolayısıyla Onu bilmek, hadis (sonradan olma) özelliklerden Onu tenzih etmek demektir. Buna göre arif, Allah hakkında iki marifete sahib kimse demektir. Biri şeriatların indirilişin-den önceki marifet, biri de şeriatlardan edinilen marifet. Ama bunun şartı getirilen ilmin Allah'a döndürülmesidir. Eğer bu yolla bir ilim keşfedilirse, işte bu, ilâhî bağışların zatî olanları kapsamına girer. Şit bölümünde zati bağışlara değindik.

Hakikat:

4- İdris Mesajındaki Küddusî Hikmet

Yücelik iki kısımdır. Biri mekan (yer) yüceliğidir. "er-Rahmanu ala'l arşi'steua / Rahman arşa istiva etti." (Taha,5) ayetinde mekan yüceliğine işaret edilmektedir. Bulut ve gök, mekan yüceliğini ifade ederler. Bir de mekanet (makam) yüceliği vardır. "Kullu şey'in halikun illa vechehu / O'nun zatından başka her şey yok olacaktır." (Kasas,88) ayetinde buna işaret edilir. İnsanlar ilim ve amel bağlamında tavır sergilerler. Amel mekana (yere), ilim ise mekanete (makama) yöneliktir. Üstünlük anlamında yüceliğe ise "Ve entumu'l a'levne / Üstün olan sizsiniz." (Al-i im-ran,139) ayetinde buna işaret edilmiştir. "Vellahu meakum / Allah sizinle beraberdir." (Muhammed,35) ayeti zuhur ettiği yerlerdeki tecellisiyle ilgilidir. Buna göre O, öyle yüce bir tecellidedir ki "ke mislihi şey'un benzeri gibisi.", "inneni meakuma esmau ve era / İkinizle beraberim; işitir ve görürüm." (Taha,46) Ve "acıktım, beni doyurmadın." gibi tecelliler onun kadar yüce değildir.

Hakikat: 5

- İbrahim Mesajındaki Hakimiyet Hikmeti -

Kulun aynını ispat etmek zorunludur. Ancak o zaman Hakkın onun kulağı, gözü, dili, eli ve ayağı olması sahih olabilir. Hak şanına yaraşır şekilde hüviyetiyle onun bütün güçlerini ve organlarını kapsar. Bu nafile kulluk sevgisinin bir sonucudur. Farz sevgisinde ise, Hakkın seninle işitmesi ve seninle görmesi söz konusu olur. Nafileler neticesinde ise sen Onunla işitir ve Onunla görürsün. Senin nafile ibadetlerdeki derecen, mahallin kapasitesinin derecesine göre belirginleşir. Farzlar aracılığıyla idrak edilen her şeyi idrak edersin. Bu hususu iyice anla.

Hakikat: 6

- İshak Mesajındaki Hak Hikmeti -

Bil ki; hayal huzuru, ontolojik anlamda şey sayılan, sayılmayan her şeyi kapsayan toplayıcı bir huzurdur. Bu huzurun her şey üzerinde, tümü de doğruluktan ibaret olan tasvir hükmü söz konusudur. İki kısma ayrılır: Bir kısmı, suretin hariçten gerçekleştirdiği tasvire uygundur ki, bunu keşif olarak ifade ederler. Bir kısmı ise uygun değildir, buna da tabir denilir. Bu bağlamda insanlar iki kısımdır: Alim ve öğrenen. Alimin rüyası tasdik edilir. Öğrenen ise, hakkın kendisinde meydana getirdiği bu suretle neyi irade ettiğini öğrenene kadar rüyayı tasdik eder.

Hakikat: 7

- İsmail Mesajındaki Yüce Hikmet -

Âlemin varlığı henüz gerçekleşmemişken var edicisinde "Mucid" bir çok nisbeti veya ismi gerektiriyordu.-bu ikisinden dilediğini kullanabilirsin- Ama bu kaçınılmazdır. Bunların tümüyle âlemin varlığı gerçekleşir. Şu halde âlem, zatlardan birinden mevcuttur ki, isimler itibariyle çokluk tekliği ona nispet edilir. Dolayısıyla âlemin varlığı ancak iki şeyden kaynaklanır: Söylediğimiz niteliklere haiz ilâhî kudret ve kabulden. Çünkü imkansız olan bir şey tekvini (varoluşu) kabul etmez. Bu yüzden yüce Allah "kun= ol" dedikten sonra "fe yekun: hemen oluverir." buyurmuştur. Burada oluvermeyi, kabul etmesi itibariyle âleme nispet etmiştir.

Hakikat: 8

- Yakub Mesajındaki Ruhî Hikmet -

Allah katında din İslam'dır. İslam'ın anlamı ise boyun eğmedir. Bir kimseden bir şey istenirse ve bu kimse istediği şey hususunda isteyene boyun eğer, itaat ederse, o teslim olmuştur (müslümandır). Dolayısıyla bu boyun eğişte müslümanlıkta zorlama söz konusudur. İki türlü din vardır: Biri emredilen dindir. Bu da resuller tarafından getirilmiştir. Biri de itibaridir. Bu da hakkın tazimi esasına dayalı olarak insanlar tarafından uydurulmuştur. Bir kimse Allah'ın rızasını elde etmek maksadıyla hakkıyla bu dine riayet ederse kurtulur. İlâhî emir de iki kısma ayrılır: biri vasıta ile sunulmuş emirdir. Bunda yer alan tüm ilâhî emirlerin kalıbı vasıtadır. İşte bunun muhalefeti tasavvur edilemez. Vasıtalı olana muhalefet edilir de edilmez de, bir de emredilensiz ve vasıtasız emir vardır. Aksi takdirde hususi bir şey olurdu, varlık olmazdı.

Hakikat: 9

- Yusuf Mesajındaki Nurî Hikmet-

Nur keşfeder ve keşfettirir. Nurun en tamamı ve en büyüğü, yüce Allah'ın rüyada tecelli eden ve görülen suretler aracılığıyla irade ettiği şeyleri keşfettire-nidir. Buna da tabir denir. Çünkü bir suretin değişik bir çok anlamı zuhur edebilir ve bununla da suret sahibi hakkında bir tek anlam kast edilebilir. Bir kimse bu nur aracılığıyla keşfederse o, nur sahibidir. Çünkü bir kimse çağırılır, bunun neticesinde hacca gider. Bir başkası çağırılır, hırsızlık eder. Ama her iki olayda da çağrının sureti birdir. Bir diğer kimse çağırılır, bir bilgiye, basirete dayalı olarak Allah'a davet eder. Yine bir başkası da çağırılır, o da insanları dalalete davet eder.

Hakikat: 10

-Hud Mesajındaki Ahadiyet (Teklik) Hikmeti-

Bütün yollar Allah'a varır. Allah bütün yolların gayesidir. Dolayısıyla bütün yollar sırat-ı müstakimdir. Ancak bizim Allah'a kulluk etmemiz, özellikle bizi mutluluğumuza ulaştıran yolda gerçekleşir. O da Allah'ın bizim için şeriat olarak indirdiği yoldur. İlk duruma "ve rahmeti vasiet külle şey'in / Rahmetim ise her şeyi kuşatır." (Araf, 156) ayeti işaret etmektedir. Şu halde kul, nerede olursa olsun sonuç mutluluktur. Mutluluk ise, uygun olana ulaşmaktır. Bazı insanlar rahmete minnet pınarından nail olurken, bazısı vacip oluşu itibariyle nail olur. Mutluluğun hasıl oluş sebebine ise; minnet pınarından nail olur. Muttakininse iki hali vardır: hallerin birinde Allah'ın koruması yerilmiş şeylerle ilgili olur, onu yerilmiş şeylerden korur. Hallerin birinde ise; Allah onun için koruma olur. Bu da malumdur.

Hakikat: 11

- Salih Mesajındaki Futuhî Hikmet -

Hakikatler bize göstermiştir ki netice ancak fer-dilikten kaynaklanır. Fertliğin ilk basamağı ise üçtür. Bu yüzden yüce Allah âlemin var oluşunu, kendisi, iradesi ve sözü ile gerçekleştirmiştir. Öz/ayn birdir, nispetleri muhtelif. Nitekim şöyle buyurmuştur: "İnnema kavluna li şey'in iza erednahu en neku-le lehu kun feyekun / Biz bir şeyin olmasını istediğimiz zaman, ona sözümüz sadece "ol" dememizdir. Hemen oluverir." (Nahl,40) Cedel ilminde akli tasavvurlara dair önermeler sana perde olmasın. Çünkü bu önermeler dört gibi görünseler de aslında üçtür. Bunun nedeni de dörtte bulunan tek ferdin ilk iki önermede tekrarlanmasıdır. Bu hususu iyice anla. Dolayısıyla üçleme (teslis) sonuç almada muteberdir, âleminse bir sonuç olduğunda kuşku yoktur.

Hakikat: 12

- Şuayb Mesajındaki Kalbi Hikmet -

Bil ki; kalb Allah'ın rahmetinden var olmuştur. Ve yüce Allah, kulun kalbinde yer aldığını bildirmiştir. Rahmeti ise Onu kapsamaz. Çünkü rahmetin hükmü ancak hadis (sonradan olma) varlıklara taalluk eder. Şayet düşünülüp anlaşılırsa bu enteresan bir meseledir. Sahih rivayette de belirtildiği gibi Hakk, özü itibariyle ve kendisi olarak değişmediği halde suretler içinde değişip durmaktadır. Kalbler de Hak açısından su kapları konumundadır; Hak değişime uğramadığı halde bu kalblerin şeklini alır. Bu hususu iyi anla. Hakkın şu sözünü duymadın mı: "Külle yevmin huve fi şe'n / O her gün yaratmadadır."(Rahman, 29) İşte kalb de zihinler de dönüşüp durur. Bu yüzden: "İnne fi zalike le zikra limen kane lehu kalb: Şüphesiz bunda kalbi olan kimseler için öğüt vardır." (Kaf,37) buyurulmuştur, "aklı olan" denilmemiştir. Çünkü kalbin aksine akıl sınırlıdır, kayıt altına alınır. Bu hususu iyice anla.

Hakikat: 13

- Lut Mesajındaki Melekî Hikmet -

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ellezi halakakum min Da'fin su.rn.me ceale min ba'di da'fin kuueten summe ceale min ba'di kuvvetin da'fen / Sizi güçsüz yaratan, sonra güçsüzlüğün ardından kuvvet veren ve sonra kuvvetin ardından güçsüzlük veren, O'dur." (Rum, 54) Ayette geçen ilk güçsüzlükten maksat tartışmasız genel ve özel anlamda mizaç zayıflığıdır. Hemen sonrasında sözü edilen kuvvetten maksat da mizaç kuvvetidir. Özel bağlamda buna hal kuvveti de eklenir. İkinci güçsüzlükten maksat da mizaç zayıflığıdır.

Özel bağlamda buna marifet zayıflığı da eklenir. Yani kişinin Allah aracılığıyla kendi zayıflığını bilmesi. Ta ki toprağa karışıncaya ve hiçbir şeye güç yetiremeyecek hale gelinceye kadar. Bu durumda kendi nezdinde bir süt çocuğunun annesinin yanındaki durumunu yaşar. Nitekim bu yüzden Lut (a.s.) şöyle demiştir: "Ev ava ila ruknin şedid / Veya güçlü bir kaleye sığınabilseydim."(Hud,80) Güçlü kale derken kabileyi kast ediyor. Resulullah (s.a.v.) ise: "Allah Lut'a rahmet etsin. Aslında güçlü bir kaleye sığınmıştı."derken marifet güçsüzlüğünü kast ediyor. Dolayısıyla güçlü kale onun hayatını yönlendiren ve onu terbiye eden Haktır.

Hakikat: 14

- Üzeyr Mesajındaki Kaderi Hikmet -

Malumlar oldukları için yüce Allah'ın mah-lukatına sunduğu tartışmasız, kesin kanıtı vardır. Malum (bilinen) alime (bilene) kendisi itibariyle üzerinde bulunduğu hali verir. Buna ilim denir. İlmin (bilmenin) malum (bilinen) üzerinde bir etkisi yoktur. Ama malum hakkında ancak ilimle hüküm verilebilir. Bil ki; her Resul Nebidir. Her Nebî Velîdir ve her Resul Velidir.

Hakikat: 15

- İsa Mesajındaki Nebevi Hikmet -

Ruhun bir özelliği nereden geçerse orayı canlandırmasıdır. Ancak bir şey canlandığında artık tasarruf kendi mizacına ve yeteneğine göre olur, ruha göre değil. Çünkü ruh kutsidir. Görmez misin ki, şekil verilmiş, düzgün cisimlere üflenen ilâhî nefhanın, münezzehliğine ve huzurunun yüceliğine rağmen, tasarrufu üflenilen şeyin yeteneği oranında belirginleşir. Duymadınız mı, Samiri'nin ruhların etkisini öğrendikten sonra nasıl ruhun geçtiği yerden bir avuç toprak aldığını ve bunun etkisiyle buzağı heykelinin nasıl böğürdüğünü? İşte mizaçların yeteneği budur.

Hakikat: 16

- Süleyman Mesajındaki Rahmani Hikmet -

(Saba Melikesi) nereden ve nasıl geldiğini bilmediği için güçlü bir ifadeyle Hz. Süleyman'ın (a.s.) mektubu hakkında "Bu değerli bir mektuptur" demiştir. Hz. Süleyman'ın değil de Asef'in saba melikesinin tahtını getirmek suretiyle gücünü göstermesi de, Süleyman'ın şerefinin büyük olduğu gerçeğinin bilinmesi içindir. Çünkü Süleyman gibi iyilikleri olan birinin ancak böyle bir iktidarı olabilir. Saba melikesi tahtını görünce: "Bu sanki odur" demesi, yaratılışın her zaman yenilendiği esasında bilginin farkına varmasının ifadesidir. Bu yüzden teşbih edatı olan "Kef" harfini kullanıyor. Sonra Seba Melikesine billurdan köşkü gösterdi. Melike onu derin bir su sandı, ama su değildi. Nitekim gösterilen taht da suret olarak tahtın aynısı değildi, fakat öz birdi. Bu husus bütün âlemde geçerlidir. Süleyman'a öyle bir mülk verilmişti ki, ondan sonra hiç kimsenin böyle bir mülkle zuhur etmesi mümkün değildir. Onun mülkünün bir özelliği de rüzgarların ve ateşten ruhların emrine verilmiş olmasıydı. Çünkü rüzgarlarda hesapsız ruhlar vardır. Sen bunları hesap edemezsin.

Hakikat: 17

- Davud Mesajındaki Varlık Hikmeti -

Davud'a bir lütuf olarak kendini bilme, tanıma lütfedildi ve bunu onun ameli gerektirmiş değildi. Eğer bunu ameli gerektirmiş olsaydı, o zaman bir lütuf değil, ödül

olurdu. Yine ona bir lütuf olarak Hz. Süleyman (a) bahşedildi. Yüce Allah şöyle buyuruyor: "ve vehebna li Davud'e Suleymane / Biz Davud'a Süleyman'ı verdik." (Sad,30) Geride şu ayet kalıyor: "Lekad ateyna Davude minna fadlen / Andolsun, Davud'a tarafımızdan bir üstünlük verdik." (Sebe.lO) Acaba bu üstünlük amelinin karşılığı mıdır yoksa bağış anlamında mıdır? Bir ayette şöyle buyurul-muştur: "ve kalüun min ibadiye'ş şekur / Kullarımdan şükreden azdır." (Sebe,13) Ayette mübalağa si-gası kullanılmıştır ki hem yükümlülük nitelikli şükrü hem de teberru (gönüllü) şükrü kapsasın. Gönüllü (teberru) nitelikli şükre Hz. Nebî'nin (a.s.) "Şükreden bir kul olmayayım mı? " şeklindeki sözünü örnek gösterebiliriz. Yükümlülük nitelikli şükre ise; "Allah'a şükredin..." "Allah'ın nimetlerine şükredin..." şeklinde emir sigasıyla sunulan ifadeleri örnek gösterebiliriz. Allah'tan gafil olanlar açısından iki şükür arasında iki şükrü eda edenler arasındaki fark kadar bir fark vardır. Davud Allah'ın halifeliğine ve imamet görevine tayin edilmiştir. Ondan başkasının böyle bir özelliği yoktur. Hilafet görevi verilen kimseye âleme hükmetme ve tasarrufta bulunma yetkisi de verilmiştir. Dağların onunla birlikte Allah'ı teşbih etmesi, kuşların ona eşlik etmesi gibi. İnsanların eşlik etmesi ise daha iyidir.

Hakikat: 18

- Yunus Mesajındaki Nefsî Hikmet -

Yunus'un (a.s.) bereketi kavmine geri döndü, çünkü Allah onları ona eklemiştir. Bunun nedeni de ona gazap etmiş olmasıdır. Eğer ondaki hal rıza hali olsaydı ve Allah hakkında iyi bir zan besleseydi "ve necceyna ahu mine'l gammi ve kezalike nunci'l rnu'minin / Onu kederden kurtardık. İşte biz müminleri böyle kurtarırız." (Enbiya, 88) Yani hallerinde sadık olanları. Allah'ın Yunus'a (a.s.) yönelik lütfünden biri de (balık tarafından sahile atıldıktan sonra) başının üzerinde bir kabak bitkisi gölge yapması için yeşertmesidir. Çünkü yumurtadan çıkmış civciv gibi cascavlak çıkmıştı balığın karnından. Bu halde iken sinekler başına üşüşselerdi ona büyük eziyet verirlerdi. (Gemide bulunanlarla) kura çekin-ce, kendini onların arasına katmış oldu. Böylece rahmet tümünü kapsadı.

Hakikat: 19

- Eyyüb Mesajındaki Gaybî Hikmet -

Sabretme veya durumu Allah'a şikayet etme arasında aslında bir çelişki yoktur. Eyyub, gösterdiği sabırla Allah'ın kudretine, yapabilirliğine direnmemiştir, Allah, bu özelliği sebebiyle de Eyyub'a önce sıhhatini sonra ailesini ve onlarla birlikte (elinden çıkanların) benzerini verdi... Eyyub, rabbinin emri uyarınca ayağıyla yeri eşeledi. Bu eşelemeyle bütün acıları yok oldu ve her doğal canlıya sirayet eden hayat sırrı olan su fışkırdı, sudan yaratıldı, onunla sağlığına kavuştu. Allah suyu onun için bir rahmet, bizim için de bir hatıra kıldı. Ayrıca yüce Allah, adadığı adak ile ilgili olarak da ona şefkat gösterdi, acıdı. Bununla, onun adağını yerine getirenlerden biri olarak belirginleştiğini öğretti bizlere. Hazreti Muhammed'in (s.a.v.) ümmetine ise; kefareti öngörmüştür. Ki adaklarını yerine getirmemeleri durumunda uğrayacakları cezayı bununla örtsünler (ortadan kaldırsınlar). Kefaret ibadettir. Kefaret emri, adaktan daha hayırlı olması durumunda adağın bozulması emri anlamındadır. Bu bağlamda, günah içinde olsa da, iman gözetilmiştir. Çünkü Allah'ı zikretmektedir, zikreden organ da zikrinin neticesini onun için talep etmektedir. Onun günah ya da ibadet içinde olması ise başka bir meseledir, bu noktada zikredeni ilgilendiren bir husus yoktur.

Hakikat: 20

- Yahya Mesajındaki Celali Hikmet -

Allah onu isimler alemindeki menziline yerleştirdi ve ondan önce hiç kimseyi onun adaşı kılmadı, hiç kimseye onun adını vermedi. Ondan sonra ismi itibariyle onun peşinden gidildi, isimlendirmede ona dönüldü. Babasının himmetinin de onun üzerinde etkisi vardı. Çünkü babası kalbinde Meryem'e karşı evlat sevgisi gibi bir sevgi besliyordu ve Meryem erkeklerden tamamen uzaklaştığı için, babası bu hasreti hep içinde tuttu.. Nitekim filozoflar da benzeri bir noktaya dikkat çekmişlerdir. Şöyle ki: Bir kimse eşiyle cinsel ilişkiye girerken, orgazm olduğu sırada varlıkların en üstününü hayal etsin. O zaman doğacak çocuk, o kimsenin bütün özelliklerini değilse de önemli bir kısmını üzerinde taşır.

Hakikat: 21

- Zekeriyya Mesajındaki Malikiyet Hikmeti -

Zekeriyya rabbani rahmet sayesinde rabbinin seslenişini dinleyenlerin kulaklarından gizleme başansına ulaştı. Rabbi ona gizlice seslendi ve normalde olmayan bir hadise gerçekleşti. Çünkü kısırlık engelleyicidir. Bu yüzden "riyhu'l akim: bitkileri aşılamayan, kısır rüzgar" denilmiş ve onunla "el-Leva-kih=aşılayıcı rüzgarlar" birbirinden ayırt edilmiştir. Allah, duasının bereketiyle Yahya'yı onun yanındaki şeylerin mirasçısı kıldı. Bu özelliğiyle İbrahim soyundan bir cemaatin mirasçısına benzedi.

Hakikat: 22

-İlyas Mesajındaki Nezaket, Ünsiyet Hikmeti-

Yüce Allah "Yaratanların en hayırlısı..." şeklinde bir ifade kullanır. Ayrıca "efemen yahluku kemen la yahluk / Yaratan yaratmayanla bir olur mu?" (Nahl,17) İnsanların yaratması takdir etme, planlama anlamındadır. Burada ise var etme anlamında kullanılmıştır.

Hakikat: 23

- Lokman Mesajındaki İhsanı Hakikat -

Lokman, şirkin, Allah'a şerik koşulana karşı işlenmiş büyük bir zulüm olduğunu, dolayısıyla kullara zulmetmek anlamına geldiğini bildi. Onun ilâhî tavsiyeleri, gönderilmiş resullerinkine benzeyen vasiyetleri vardır. Yüce Allah, ona hikmet verdiğine tanıklık etmektedir. O da kendisine verilen bu hikmetle hem kendisini hem de tüm hayırları hikmetli bir şekilde anlamlandırmıştır.

Hakikat: 24

- Harun Mesajındaki İmamiye Hikmeti -

Musa (a.s.) için Harun, Hz. Muhammed'in (s.a.v.)

dünyadan ayrılmasından sonra onun yerine geçen naibleri konumundadır. O halde varis, kime varis olduğuna, kimin naibi olarak tayin edildiğine baksın.

Bu takdirde mirasının sahihliği gerçekleşir ve böylece malın sahibinin yerine geçebilir. Kim tasarrufları itibariyle onun ahlakı üzere olursa, sanki oymuş gibi olur.

Hakikat:25

- Musa Mesajındaki Ulvî Hikmet -

Firavun'un Musayı öldürtmek için öldürmüş olduğu herkesin hayatı Musa'ya sirayet etmişti.. Musa'nın korkup kaçması, öldürülenlerin hayatlarını kurtarmaya yönelikti. Bir bakıma başkaları hakkında atılmış bir adımdı bu. Bunun üzerine Allah ona risalet, kelâm (aracısız Allah'la konuşma) ve hükmetme yetkisi olan imamlık görevini verdi. İhtiyacı olmadığı halde Allah içindeki kederini gidermesi için onunla doğrudan konuştu. Böylece öğrendik ki topluluk etkili olur ve toplu davranış himmetle hareket etmekdir. Böyle bir şeyi bilenlerin bu bilgisini öğrenince, başkası kendisiyle yolunu bulurken o yolunu yitirdi. Bunun üzerine Allah onu bir darb-i meselde olduğu gibi Kur'an yerine koydu: "Yudillu bihi kesiren ve yehdi bihi kesiren vema yudillu bihi illa'l fasikin: /Allah onunla bir çok kimseyi saptırır, bir çoklarını da doğru yola yöneltir. Allah bununla ancak fasıkla-rı saptırır." (Bakara, 26) Fasıklar onda bulunan hidayet yolundan çıkan kimselerdir.

Hakikat: 26

- Halid Mesajındaki Samedî Hikmet -

Allah onun mucizesini, rabbine intikal ettikten sonraya bırakmıştı. Böylece işaretleri ortadan kalktı. O kavmini, kavmi de onu yitirdi. Bu yüzden Rasulul-lah (s.a.v.) onun kızına: Hoş geldin, ey kavminin yitirdiği nebinin kızı." Oysa onu yitirenler oğullarıydı.

Çünkü halkın, onun mezarını açmalarına izin vermemişlerdi. Bunun nedeni de Araplar arasında mezar açmanın (nabbaşlık} bir utanç vesilesi olmasıydı. (*)

(*)Not: Rivayetlerde, Aden tarafında Halid b. Sinan isimli bir zatın zuhur ettiği, Hz. İsa(a.s.) ile Hz. Muham-med (s.a.v.) arasındaki dönemde Hz. Muhammed (s.a.v.)e yakın bir zaman diliminde yaşadığı, oğullarına ve kavmine ölümünden kırk gün sonra mezarını açmalarını, orada kendilerine berzahtan haber vereceğini söylediği, fakat oğullarının, halk arasında utanç vesilesi olan nabbaş damgasını yememek için babalarının mezarının açılmasına izin vermedikleri, dolayısıyla nebîlik işaretlerinin ortaya çıkmadığı, nebîliğinin bilinmediği söylenir, (mütercim)

Hakikat: 27

- Muhammedi Mesajdaki Ferdî Hikmet

Onun mucizesi Kur'an'dır, cemiyet de bir icaz(ör-tü)dır. Çünkü cemiyet değişik hakikatlere dayanan bir insandır. Nitekim Kur'an da mutlak olarak Allah'ın kelamı olması hasebiyle farklı ayetlerden meydana gelmektedir. Kur'an Allah'ın kelamı ve anlatma-sıdır. Mutlak olarak Allah'ın kelamı olması hasebiyle mucizedir ve cemiyettir. Bu itibarla da himmetin cemiyetidir. "Ve ma sahibukum bi mecnun / Arkadaşınız mecnun değildir." (Tekvir,22) "Ondan hiçbir şey gizlenmiş değildir, "cimri değildir..." Size ait bir şeyi de sizden esirgemez. Allah'tan aldığı ve sizin için olan bir şeyde cimrilik etmekle suçlanmaz. O sizin sapmanızdan endişe duyar. "Ma dalle sahibukum ve-ma gava / arkadaşınız sapmadı ve batıla inanmadı." (Necm,2) Hayret içinde iken korkmadı. Çünkü hakkın son noktasının hayret olduğunu bilenlerdendir. Ona doğru yol gösterilmiştir. O hayreti ispat bakımından hidayet ve beyan sahibidir.

Efendimiz Hz. Muhammed'e, ehlibeytine ve ashabına salat ve selam olsun.

DOKUZUNCU KİTAB

KİTABU'L VASİYE

VASİYET KİTABI

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

VASİYET

Bismillahirrahmanirrahim

Hz. Nebî (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

- Benim ve benden önceki Nebilerin söylediği en üstün kelam :"La ilahe illallah" tır.

İşlediğin hiçbir ameli hakir görme. Çünkü Allah bu ameli yaratırken ve bizim üzerimize vacip kılarken küçümsememiştir. O, bir işi teklif etmişse, bu, ona gösterilen itina ve inayetin bir göstergesidir ki, O'nun katında en büyük mertebeye sahip olan sana bunu işlemeni emretmiştir. Sen, O'nun sana teklif ettiği amellerin mahallisin. Hz. Rasulullah (s.a.v.) mizah yapar, ama doğrudan başka türlü kırıcı söz söylemezdi. Ve şöyle derdi: "İnsanların dillerinin hasadından başka onların buranlarını sürten ne var ki?" Filozoflardan biri şöyle demiştir: "Dilden başka uzun süre zindanda tutulmayı hakkeden başka bir şey yoktur. Allah onu iki dudağın ve dişlerin arkasında yarattığı halde yine de kapıyı açar ve uzun uzun fuzuli yere konuşur."

Hastaları ziyaret et. Hastalık ibret alınacak bir manzaradır. Çünkü kul hastalandığı zaman Allah onun yanındadır. Hiç hasta görmedin mi, Allah'tan başka kimseden bir şey istediği, Allah'tan başka kimseyi andığı vaki midir? Onun dilinden hak konuşur. Kalbinde Ona iltica etmiştir. Hasta her zaman Allah ile beraberdir. Diğer bir ifadeyle Allah'ın yanında hazır olmasından dolayı hastadır. Dilenciye yedir, içir. Çünkü o, senden dilenmesi sebebiyle seni, kullarına yediren ve içiren hakkın menziline çıkarmıştır. Ki Hak, ihtiyacından arta kalanı infak etmeni emretmiştir. Dilenciyi boş çevirme, onun sevindirecek, gönlünü hoş tutacak tatlı bir söz, güler bir yüz dahi olsa ondan esirgeme. Hasan ve Hüseyin'den (r.a) bir dilenci bir şey istediği zaman derhal bağışta bulunmaya koşar ve şöyle derlerdi: "Hoş geldin, vallahi, sefalar getirdin. Azığımı ahirete taşıyacaksın. "Kullara zulmetmekten sakın. Çünkü zulüm, kıyamet günü karanlıklara dönüşür. Kullara zulmetmek, Allah'ın verilmesini vacip kıldığı haklarını ver-memendir. Kesinlikle hiçbir dilenciyi azarlama, itip kakma. Çünkü aç insan yemek ister, yolunu yitirmiş insan da rehberlik ister.

İlmiyle amel etmeyen bir alim gördüğün zaman, onun ilmiyle sen amel et, ki ilmin hakkı yerine gelmiş olsun. Sakın o alimi kötüleme, çünkü sahip olduğu ilmin Allah katında derecesi vardır. Süslenmeye, güzel görünmeye dikkat et. Çünkü bu başlı başına bir ibadettir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Huzu ziynetekum / Güzel elbiselerinizi giyin." (Araf,31) Bir adam Resulullah'a (s.a.v.): "Ayakkabımın ve elbisemin güzel olmasını seviyorum" dedi. Resulullah (s.a.v.) ona şu karşılığı verdi: "Allah güzeldir, güzeli sever." Bir diğer hadiste de şöyle buyurmuştur: "Allah, kendisi için süslenmene herkesten daha layıktır." Senden aldığı ve sana verdiği şeylerde Allah'ı daima gözet. Çünkü senden bir şey almışsa, bu, senin sabretmen, dolayısıyla seni sevmesi içindir. Çünkü Allah sabredenleri sever. Seni sevdiği zaman, sevenin sevgilisine yaptığı muameleyi sana yapar. Yitirdiğin her şeyin yerini dolduracak bir karşılığı vardır, Allah hariç.

Senden ayrıldığı zaman her şeyin bir karşılığı var Ama Allah senden ayrıldığında Onun yerine koyacağın bir şey yok.

Aynı durum, sana bağışta bulunduğu zamanda da geçerlidir. Onun sana verdikleri arasında, senden aldığı şeylere karşı sabretmen de vardır. Ayrıca sana şükretmeyi de vermiştir ve O şükredenleri sever. Musa : Ya rabbi! Şükür nedir? diye sormuş, yüce Allah şöyle buyurmuştur: Nimetin benden olduğunu gördüğün zaman bu şükrün hakkıdır." Allah'ın hakları içinde en vacip olanı eda et. O da ona hiçbir şeyi ortak koşmamandır. Ki

vaz edilmiş sebeplere güvenme ve kalben onlara meyletme demek olan gizli şirk de bunun içine girer. Bu, müminlerin başına gelen en büyük dini felakettir. Nitekim şu ayette de buna işaret edilmiştir: "Ve ma yu'minu ekseruhum billahi illa ve hum muşrikun: Onların çoğu, ortak koşmadan Allah'a iman etmezler." (Yusuf, 106) Hz. Resulullah aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: "Allah'ın kullar üzerindeki hakkı nedir, bilir misiniz? Ona ibadet etmeleri ve hiçbir şeyi ona ortak koş mamalarıdır." Buna gizli şirkle, islamı kesip ortadan kaldırmak demek olan açık şirk dahildir. Ardından Hz. Resulullah aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: "Kullar Allah'ın bu hakkını eda ettikleri zaman onların Allah üzerindeki hakları nedir bilir misiniz? Allah'ın onlara azap etmemesidir." Yani sadece Allah'a yönelmek gerekir. İnsanlar sebeplere dayandıkları sırada Allah onlara azap eder, çünkü sebepler her zaman yitip gidebilecek olgulardır. Sebepler mevcutken, onların kaybulacakları vehmiyle azap eder, sebepler ortada yok iken, bu sefer de yokluklarıyla onlara azap eder. Dolayısıyla Allah'ı bırakıp sebeplere güvenip dayananlar daima azap içindedirler. Ama ortak koşmadıkları zaman rahat ederler, sebeplerin yitip gitmesiyle herhangi bir acı duymazlar.

Yeryüzünde büyüklük istemekten sakın. Çünkü büyüklenme isteyen, baş olmayı ister. Hz. Nebi (s.a.v.) bunun "kıyamet günü hasret ve pişmanlık" olduğunu buyurmuştur. Adı sanı bilinmeyen silik bir kişi olmaktan ayrılma. Allah'tan zillet, miskinlik, huşu ve itaat ehli olmayı iste. Sana, yerine getirmen durumunda mutlu olacağın bir şeyi tavsiye eden kişi Allah tarafından sana gönderilmiş bir elçidir. Rabbin katında ona şükret. Bilen ve bildiğiyle amel eden ol; bilen, ama bildiğini yapmayan olma. Aksi takdirde insanları aydınlatırken yanıp giden bir çıra gibi olursun. Müminleri sev. Çünkü müminler bir beden gibidirler, bedenin bir uzvu ağrıdığı zaman diğer uzuvlar hemen hareket geçer, aynı acıyı duyarlar.

Hz. Resulullah aleyhisselam şöyle buyurmuştur: "Salih arkadaş misk gibidir. Miskin kendisi sana ulaşmasa bile kokusu ulaşır. Kötü arkadaş da körük gibidir, kıvılcımları sana ulaşmasa bile dumanı ulaşır." Senin velayetin altında bulunan kimselere karşı Allah'ın koyduğu sınırları ikame et. Çünkü sen bundan sorumlusun. Nefsinin velayetini boz ve ona Allah'ın hadlerini hakim kıl. Aklına bir iyilik gelirse, bu, meleğin ilhamıdır. Şayet içinden bir iyiliğin engellenmesi geçiyorsa, bu da şeytanın telkinidir. Hayır ve şerri şeriatın tanımladığı ölçülerde tanı. Bu da seri ilimleri öğrenmenin gerekliliğini göstermektedir. Çünkü Allah'ın sınırlarını ikame etmek bununla mümkündür. Abdesti kusursuz bir şekilde tamamla, özellikle soğuk havalarda. Çünkü Hz. Nebî (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın hataları neyle sildiğini ve dereceleri neyle yükselttiğini size bildireyim mi? zorluklara rağmen abdesti eksiksiz bir şekilde almak." Her Cuma mutlaka yıkan, gusül al. Çünkü haftada bir yıkanmak bedeni temizler ve rabbi razı kılar. Bir kul, Allah emrettiği için Allah'ı razı eden bir fiil işlediğinde Allah'ın emrini yerine getirmiş olur. Farz namazları cemaatle kılmaya devam et. Namazları cemaatle kılmanın amacı, topluca dini ikame etme kararı almadır, bu hususta icma etmedir. Teheccüt namazına da devam et. Gecenin başında uyu sonra uyanıp namaz kıl, sonra uyu ve tekrar sabah namazını kılmak üzere uyan.

İbni Rahveyhi tesbihatı çekmeyenin namazının sahih olmayacağı kanaatindedir. Elinden geldiğince ihtilaflardan, tartışmalardan uzak dur. En büyük cihada devam et. En büyük cihad hevana karşı verdiğin mücadeledir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Katilullezine yelunekum mine'l kuffari / Kafirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın." (Tevbe,123) Nefsinden daha büyük kafir de olmaz., çünkü nefis, Allah'ın kendisine bahşettiği nimetleri inkar eder.. Nefsine karşı bu cihadı verdiğin zaman en büyük cihadı gerçekleştirmiş olursun, ki bu esnada öl-dürülürsen, rablerinin katında rızıklanan, Allah'ın kendilerine bahşettiği fazlından dolayı sevinen diri (şehid)lerden olursun. Kul, her zaman en büyük cihadı sürdürmek durumundadır. Çünkü yaratılışının bir yönü, onu Hakkın kendisini davet ettiği şeye muhalefet etmeye çağırır. İnsan, temel yaratılışı itibariyle hevasına tabidir. Bu bakımdan heva, hakkın hakkı ile ilgili olarak irade konumundadır. Hak, nevasının yapmasını istediği şeyi irade ettiğinde hak onu yapar. Komşu ve komşuluk haklarına riayet et. Evlerinin sana yakınlıklarına göre komşularına öncelik tanı. Hiçbir kulu

küçümseme. Çünkü Allah onu yaratırken küçümsememiştir. Denilir ki: Hz. İsa (a.s.) bir domuzun yanından geçti. Domuza, mutlulukla geç, dedi. Orada bulunanlar bu tavrını garipseyerek söylendiler. Bunun üzerine İsa (a.s.) şöyle dedi: Ben dilimi hayır söylemekten başka bir şeye alıştırmam. Şair şöyle der:

İnsanlar, sayılarınca sözlerden ibarettirler

O halde sen duyulan en güzel söz ol

İnsanlardan bir diken seni incitirse

Sen onu savan en güçlü kalkan ol

Onlar arasında bu şekilde kaldığın sürece

Sen, vallahi yararlı bir imamsın

Böbürlenmekten sakın. Elbisenin eteğinin topuklarından aşağı olmamasına dikkat et, ya da bacağının ortasına kadar uzasın. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Mü'minin izan bacağının yarısına kadar uzanır." Hz. Resulullah (s.a.v.) Hz. Ali'ye (r.a) şöyle buyurmuştur: "Elbiseni kısaltman haktır. Bu elbisenin daha dayanıklı, daha korunaklı ve daha temiz olmasını sağlar." Pejmürde ol, çünkü tevazu imandandır ve dünyada refah içinde olmamaktır. Kaba, sert elbiseler giyinin, şeklinde bir nass varit olmuştur. Bu hacıların ve kıyamet ehlinin sıfatıdır. Çünkü kıyamet ehli saç baş dağınık, doz duman içinde, yalın ayak ve çıplak olurlar. Bu hal, kibiri yok eder, kendini beğenmişlikten, böbürlenmekten, kibirden ve zeki görünmekten uzaklaştırır. Hiç kuşkusuz bunlar müminin mutluluk yolunda yer alan eziyet verici engellerdir. Bu eziyetler de ancak gösterişsiz giyinmekle yani pejmürdelikle bertaraf edilebilirler. Bu yüzden Hz. Resulullah (s.a.v.) pejmürdeliği imandan saymıştır. Haya sahibi ol. Çünkü Allah, hayalıdır ve Allah'tan haya etmek de Allah'ın razı olmadığı şeyi terk etmektir. Başkalarına nasihat et. Çünkü Hz. Nebî (s.a.v.) "Din nasihattir." buyurmuştur. Allah'ın dininde nasihat eden kimse, Allah'ın kulları ile onları mutlu kılacak şeyleri buluşturan, kaynaştıran kimsedir. Bunun için de büyük bir ilme, kuşatıcı bir akla, sahih bir fikre, güzel bir bakış açısına ve ılımlı, mutedil bir mizaca gerek vardır. Bunlara da herkes sahip olamaz. Yeme ve içmede verayı/haram şeylerden, fazlalıktan sakınmayı esas aldığın gibi konuşmada da fazlalıktan, haramdan sakın. Vera; haram ve şüpheli şeylerden sakınmak demektir. Emredilen şeyler hariç acele etmekten sakın. Acele edilmesi emredilen şeylerse, vaktin başında namaz kılmak, misafiri ağırlamak, ölüyü bir an önce defnetmek, buluğ çağma gelmiş bakireyi evlendirmek ve ahiret için yapılan her ameldir. Akrabalık bağlarına riayet et. Çünkü akrabalık bağı rahmandan bir daldır. Bizimle Allah arasındaki bağ da bununla kurulur. Kim akrabalarıyla bağlarını sürdürürse Allah da onunla bağlarını sürdürür. Kim akrabalarıyla bağlarını keserse Allah da onunla bağlarını keser. Allah'a muhtaç olduğun gibi, ondan yana fakir ol. Tıpkı Efendimiz (s.a.v.)in buyurduğu -gibi " Senden sana sığınırım." . Allah'tan yana fakir olman, rablık kokusunun senden gelmemesi, aksine sırf kulluk sergilemen demektir. Nitekim Hak'ta da kulluktan bir eser olmaz. Zaten Onun açısından bunun olması imkansızdır. O sırf Rab'dir. Sen de sırf kul ol. Karnını tıka basa doldurup çok yemekten sakın. Çünkü çok yemek insanın zekasını etkisizleştirir, aklının keskinliğini köreltir.

Yaşamak için ye, rabbine itaat etmek için yaşa.

Yemek için yaşama, semizlemek için yeme.

Arkadaşlık ettiğin ve seninle arkadaşlık eden herkese mertebesinin gerektirdiği şekilde muamele eyle. Şu halde Allah'la, rablığını ikrar etmek suretiyle verdiğin sözü eksiksiz yerine getirerek muamele et. Resullere uymakla muamele et. Meleklere temizlikle muamele et. Hz. Nebî aleyhisselâmın şu sözü de buna işarettir: "Ey Ali! Yemeğe tuzla başla, tuzla bitir. Çünkü tuz yetmiş hastalığın şifasıdır. Bunlar arasında delilik, cüzam, alaca hastalığı, diş ağrısı ve karın ağrısı vardır. Ey Ali! İçeri girdiğin zaman: Bismillah ve billah (Allah'ın adıyla ve Allah ile). Eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden ab-duhu ve resuluh" de. O zaman Allah buyurur ki: İnsanlar gafil oldukları bir sırada kulum beni andı."

Şeyhlerden biri şöyle anlatır: Şeyhime, bana tavsiyede bulun, dedim. Dedi ki: "Oğlum! Kapıyı kapat, sebepleri kes, Vahhab olan Allah'la otur. O seninle arada perde olmaksızın konuşur."

Şeyhlerden birine sorulmuş: En sevdiğin ihvan hangisidir? diye, o da şu cevabı vermiş: "Sürçmelerimi affeden, açığımı kapatan ve gerekçelerimi kabul eden."

Yüce Allah Musa'ya (a.s.) şöyle vahyetti: Yükseklerde tek başına uçan, ağaçların en uçlarındaki meyveleri yiyen, berrak sulardan içen, gece bastırınca bir mağaraya sığınıp, benimle ünsiyet kurup bana isyan edenlerden uzaklaşan kuş gibi ol."

Kimin içi güzel olursa Allah onun dışını da güzel yapar. Ahiretini ıslah edenin Allah dünya işlerini de ıslah eder.

Kendisiyle Allah arasındaki ilişkilerini ıslah eden in Allah, onunla diğer insanların arasını ıslah eder. Ebu Hazım el-A'rac'a soruldu: Aklından hangi düşünce geçer? Dedi ki: Allah'tan razı olmak ve insanlardan müstağni olmak.

Harun er-Reşid, bozduğu bir yeminin kefareti olarak yaya hacca gitti. Yolculuk esnasında sık dallı ağaçların gölgesinde dinlenirdi. Bir yerde dinlenirken Behlul oradan geçti ve şöyle dedi:

Diyelim ki dünyada bolluk içinde yaşadın

Ölüm sana gelmeyecek mi?

Ey dünyanın talibi olan!

Bırak dünyayı, istediği gibi davransın sana

Nereye kadar dünyanın talibi olacaksın

Bir ağacın gölgesi sana yeteceği halde

Doğru (isabetli, hatasız, şeriat ve adalete muvafık) yolu izleyen, muradın künhüne varır.

Doğrusunu Allah herkesten daha iyi bilir.

ONUNCU KİTAB

KİTABU
İSTİLAHİ'S SUFİYYE

TASAVVUF ISTILAHLARI
KİTABI

Şeyhu'l Ekber
MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

TASAVVUF
ISLAHLARI KİTABI

Bismillahirrahmanirrahim..

Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun. Selam seçtiği kullarının üzerine olsun. Ey samimi dost, seçkin cömert kişi Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi senin de üzerine olsun.

İmdi... Allah ehli muhakkik sufilerin kendi aralarında kullandıkları ıstılahları şerh etmemizi istedin. Çünkü zahir ve rüsum alimleri size bizim eserlerimizden, tarikatımızın mensuplarının yazdığı eserlerden sorular soruyorlar. Bununla beraber onlar, bizim kendi aramızda kullandığımız lafızları bilmezler. Biz bunları kullandığımız zaman birbirimizi anlarız. Nitekim her ilim dalının kendine has bir terminolojisi vardır. Ben de senin bu talebine cevap verdim. Fakat bütün lafızları açıklamadım. Bunların içinde bazılarını önemlerine binaen seçtim. Bu açıklamaların ışığında anlaşılacak başka ıstılahları ayrıca açıklamadım. Nitekim bunlara kısaca göz atanlar istiare ve teşbih boyutlarını derhal fark eder. Bu ıstılahları maddeler halinde sunduk. Allah'ın lütuf ve keremiy-le destek ve faydayı Ondan bekliyoruz ve Ondan başka Rab yoktur.

El-Hacis: Bunu akla ilk gelen düşünce olarak açıklarlar. Rabbani bir düşüncedir. Kesinlikle yanlış olmaz. Sehl buna ilk sebep ve düşüncenin kalıbını kırması adını verir. Bu ilk düşünce nefiste tahakkuk ettiği zaman irade; üçüncü kez vuku buluşuna hemm (akıldan geçirilen şey); dördüncü vuku buluşuna azim adı verilir. Fiile yöneldiğinde, fiili işleme niyeti aşamasında kast etme, fiile başlama aşamasında ise niyet olarak isimlendirilir.

El-İrade: Kalpte hüzün. Bu ıstılah mutlak olarak kullanılır ve bununla temenni etme anlamında irade anlamı kast edilir ki, temenni de ondan bir parçadır. Tabiatın ve taalluk eden hususların iradesine nefis payı, hakkın ve taalluk ettiği şeylerin iradesi de ihlas olarak isimlendirilir.

El-Mürid: İradeden tamamen soyutlanmış kimse. Ebu Hamid şöyle tanımlar: Kendisi hakkında isimler sahih olan ve isim aracılığıyla her şeyden kopup Allah'a yönelen kimse.

El-Murad: İradesinden çekilip koparılan ve her işi hazırlanan kimse. Bu kimse bütün şekilleri ve makamları zahmetsiz aşar.

Es-Salik: Makamları ilmiyle değil, haliyle geçen kimse. İlim onun aynıdır.

El-Musafir: Fikriyle manevi alanlarda yolculuğa çıkan kimse. Bu yolculuk ibret alma mahiyetindedir. En yakın uçtan en uzak uca yolculuk eder.

Es-Sefer: Kalbin zikirle Hakka yönelmesinden ibarettir.

Et-Tarik: Hak tarafından ruhsatsız meşru kılınmış merasimler demektir.

El-Vakt: Hal zamanındaki halinden ibarettir. Geçmiş ve gelecekle bir ilgisi yoktur.

El-Edeb: Bazen şeriatın edebi, bazen hizmet edebi, bazen hakkın edebi anlamında kullanılır. Şeriatın edebi, şeriatın belirlenmiş şekillerinin ötesine geçmemek; hizmet edebi, görüntüsünde fena bulup ileri gitmek; hakkın edebi, kendi görevlerinle onun hakkını bilmen demektir. Edib, faaliyet, çalışma ehlidir.

El-Makam: Zahiri merasimlerin hakkını tam anlamıyla ve eksiksiz bir şekilde yerine getirmek demektir.

El-Hal: Çalışma yapılmaksızın ve celbetme çabası vermeksizin kalbe varit olan durum. Bunun şartı, ortadan kalktığında onun yerini birbiri ardına misallerin almasıdır, ta ki kalb saflaşıncaya kadar. Bazen yerini bir misal almayabilir. Bu noktada ihtilaf baş

göstermiştir. Kendisini misal takip eden kimseler onun devamlılığını, kendisini misal takip etmeyen kimse de devamlı olmayışını savunmuştur. Bazıları şöyle demişlerdir: Hal, vasıfsız bir şekilde kulun üzerinde olur.

Et-Tahkim: Velinin mertebesinden dolayı gördüğü bir hususta hareketle gördüğünü izhar etmeyi tercih etmesi demektir.

El-İnziac: (Endişelenme/huzursuzluk) Va'zın müminin kalbi üzerindeki etkisine denir. Bazen mutlak olarak kullanılır ve bununla vecd ve üns maksadıyla harekete geçme anlamı kast edilir.

Eş-Şeriat: Kulluktan ayrılmamaya başlamak demektir.

Eş-Şath: Ciddiyetsizlik ve iddia sezilen söz demektir. Muhakkiklerden nadiren böyle ölçüsüzlükler sadır olur.

El-Adl ve Yaratılış Aracı Hakk: Yüce Allah'ın yarattığı ilk mahluktur ve buna bir ayette şöyle işaret edilmiştir: "Ve ma halakna's semavati ve'l arde ve ma beynehuma illa bi'l hakki: Gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunan varlıkları hakk ile yarattık."

El-Efrad: Kutbun nazarının dışında kalan adamlara denir.

El-Kutb (Gavs): Bütün zamanlarda âlemde Allah'ın nazarının yeri olan tek kimsedir. İsrafil'in (a.s) kalbidir.

El-Evtad: Dört kişidirler. Menzilleri âlemdeki dört rükün menzil üzeredir. Doğu, batı, kuzey güney. Her birinin makamı bu yönlerden biridir.

El-Budela: Bunlar yedi kişidir. Bir kavimden ayrılan kimse, yerinde kendi suretinde canlı bir beden bırakıyorsa ve kimse onun kaybolduğunu anlamıyor-sa, işte bu kimse Bedil'dir, başka değil. Bunlar İbrahim'in (a.s.) kalbi üzeredirler.

En-Nukaba: Nefislerin gizliliklerini ortaya çıkaran kimselerdir. Üç yüz kişidirler.

En-Nuceba: Kırk kişidirler. Halkın yüklerini taşımakla meşguldürler. Sadece başkasının hakkı ile ilgili tasarrufta bulunurlar.

El-İmaman (İki İmam): Bunlar iki kişidirler. Birisi Gavsın sağında oturur ve melekuta bakar. Diğeri ise solunda oturur ve mülke bakar. Bu arkadaşından daha üstündür. Gavsın yerini bu alır.

El-Umena: Bunlar Melamilerdir. (İç âlemlerini dışlarında sergilemeyen kimseler)

El-Melamiyyetu: İçlerindeki hallerinden zahirlerine bir tek etki yansımayan kimselerdir. Taifenin en üstünleridirler. Öğrencileri yiğitliğin çeşitli tavırlarını sergileyip dururlar.

El-Mekan: Sergilerde bulunan menzile denir. Bu da sadece makamları ve halleri gerçekleştiren, orayı aşıp celal ve cemal üstündeki makama geçen kemal ehli olanlar içindir. Onların ne sıfatı vardır, ne özelliği.

El-Kabz: Vakitte korku haline denir. Bazılarına göre kalbe varit olan ve onu azar ve edeblendirmeye işaret etme durumunda bırakan olgudur. Bazılarına göre de vaktin varitlerinden biridir.

El-Bast: Bize göre her şeyi içine alan, ama hiçbir şey tarafından içine alınamayan kimsenin halidir. Bazılarına göre reca (umut) halidir. Bazılarına göre kabul, rahmet ve ünsiyete yönelik işaretin gerektirdiği bir durumdur.

El-Heybet: Allah'ın celalini müşahede etmenin kalb üzerindeki etkisidir. Bazen cemalden de kaynaklanabilir. Yani celalin cemâlinden.

El- Üns: İlâhî huzurun cemalini müşahede etmenin kalb üzerindeki etkisine denir. Bu

da celalin cemalidir.

Et-Tevacud: Vecd halini isteme. Bazılarına göre , vecd olmadığı halde vecd halini izhar etmeye denir.

El-Vecd: Kalbin müşahedesinden kaybolmuş hallerden bazısına rastlaması hali.

El-Vücud: Vecd'de hakkı bulma.

El-Celal: İlâhî huzurdan yansıyan kahır özellikleri.

El-Cemal: İlâhî huzurdan kaynaklanan rahmetin özellikleri ve lütufları.

El-Cem: Halksız hakka işaret etme.

Cem'ul Cem: Bütünüyle Allah'ta tükenme isteği.

El-Fark: Hak olmaksızın halka işaret etmek. Bazılarına göre kulluğu müşahede etmektir.

El-Beka: Kulun, Allah'ın her şey üzerinde kaim olduğunu görmesi.

El-Fena: Kulun, Allah'ın bir illet üzerine kaim olduğunu görmesi.

El-Gaybet: Hissin kendisine varit olan şeyle meşgul olmasından dolayı kalbin, halkın halleriyle ilgili olarak gelişen olaylara dair bilgiden uzaklaşması.

El-Huzur: Gaybeti esnasında kalbin Hakk ile huzurda olması.

Es-Sahv (Uyanış): Hassaların, gaybetten sonra güçlü bir vürutla kendilerine dönmesi.

Es-Sekr (Sarhoşluk): Güçlü bir varitle yitip gitme, kaybolma.

Ez-Zevk (tatma): İlâhî tecellilerin görünmeye başlamasının ilk anı.

Eş-Şurb (içme): Tecellilerin ortası.

Er-Rey (kanma): Tecellilerin her makamdaki son merhalesi.

El-Mahv (Silinme): Adet vasıflarının ortadan kalkması. Bazılarına göre illetin zail olması demektir. Kimine göre, hakkın gözlediği ve nefyettiği şey anlamındadır.

El-İsbat: Kulluk hükümlerini ikame etme. Kimine göre bağların ikamesi anlamındadır.

El-Kurb (yakınlık): İtaatle kaim olmak. Kabe Kavseyn hakikatine de kurb denir.

El-Bu'd (uzaklık): Muhalefetler üzerine kaim olmak. Bazen uzaklık senden kaynaklanır ve hallere göre değişiklik gösterir. Hallerin karinelerinin irade ettiği şeylere delalet eder. Aynı durum kurb (yakınlık) için de geçerlidir.

El-Hakikat: Senin vasıflarının etkilerinin, Onun vasıfları aracılığıyla senden uzaklaştırılması demektir. Çünkü seninle sende ve senden olmak üzere fail olan O'dur, sen değilsin. "Ma'min dabbetin illa huve ahizun bi nasiyetiha: Yürüyen hiçbir varlık yoktur ki, O, onun perçeminden tutmuş olmasın."

En-Nefes: Yüce Allah'ın, kıvılcımlarını söndürsün diye kalbin ateşine musallat kıldığı bir ruhtur.

El-Hatır: Kalbe ve vicdana varit olan rabbani, melekî, nefsanî veya şeytanî telkin. Ki kalıcı değildir. Bu telkinler, bazen senin hiçbir çaban olmadan varit olurlar.

İlme'l Yakin: Delilden anlaşılan ilim.

Ayne'l Yakin: Müşahede ve keşiften anlaşılan ilim.

Hakka'l yakin: Gözlemlenen şeyden irade edilen hususun ilimde hasıl olması.

El-Varid: Kişinin çabası olmaksızın kalblere varit olan övgüye değer telkinler. Kalbe varid olan her telkine karşılık olarak kalbe bir isim verilir.

Eş-Şahid: Müşahede sonucu, müşahede edenin kalbinde meydana gelen etki. Gerçekte kalbin müşahede edilenin sureti olarak algıladığı, zaptettiği şeydir.

En-Nefs: Kulun vasıflarından malum olanlar.

Er-Ruh: Gayb ilminin özel bir surette kalbe ilka edilmesinin karşılığı olarak kullanılır.

Es-Sırr: İlmin sırrı denildiği zaman, bu ilmi bilen alimin hakikati , halin sırrı denildiği zaman , bundaki Allah'ın muradını bilme, hakikat sırrı denildiği zaman da işaret edilen şey kast edilir.

El-Veleh (kendini kaybetmek): Aşırı vecd.

El-Vakfe (Duruş): İki makam arasında hapsedilme.

El-Fetret: Başlangıçtaki yakıcı ateşin sönmesi hali.

Et-Tecrid: Masivanm ve kevnin kalbten ve sırdan uzaklaştırılması.

Et-Tefrid: Hak ile kendinle beraber durman.

El-Latife: Zihinde parlayan anlamı ince her işaret. İbareye sığmaz. Bazen nefs-i natıka'nın karşılığı olarak kullanılır.

El-İllet: Hakkın kulunu bir sebepten dolayı veya sebepsiz uyarması.

Er-Riyazet: Edeb riyazeti, nefsin tabiatının dışına çıkmaktır. Taleb riyazeti, irade edilenin şahinliğinin ifadesidir. Kısacası, nefsi ahlakın arındırılmasından ibarettir.

El-Mücahede: Nefsi bedenî meşakkatlere ve her durumda hevaya muhalefet etmeye zorlamak demektir.

El-Fasl (ayrılık): Sevgilinden ümit ettiğin gıdadır. Bize göre, birlik halinden sonra ondan ayrılman demektir.

Ez-Zihab (gidiş): kalbin, kim olursa olsun sevgilisi müşahede etmesinden dolayı hissedilme özelliğine sahip olan hiçbir şeyi hissedemeyecek şekilde kaybolmasıdır.

Ez-Zaman: Sultan, hakimiyet, delil.

Ez-Zacir (meneden): Müminin kalbindeki hakk öğütçüsü. Davetçi.

Es-Sahk (ezilme): Senin terkibinin kahır ve baskı altında dağılıp gitmesi.

El-Mahk (iptal edip belirsiz kılma): Seni yok eden şeyden seni gizleyen her şey. Bazılarına göre, kevnin bahsedilmesi demektir. Bazen adetlerle beraber olmaya da denir. Ya da amellerin neticeleriyle beraber oluşa da denir.

Et-Tecelli: Kalblere açılan gaiblerin nurları.

El-Muhazara: Kalbin daima burhan akışının huzurunda oluşu. Bize göre, isimlerin üzerinde bulundukları hakikatlerle kalblerde cari oluşu demektir.

El-Mukaşefet: Kahır sonucu tevbenin tahakkuk edişinin karşılığı olarak kullanılır. Halin fazlasıyla tahakkuk edişinin karşılığı anlamında da kullanılır. Ya da işaretin tahakkuk edişinin karşılığı olarak.

El-Müşahede: Eşyayı tevhid delilleriyle görmek demektir. Hakkı eşyada görmeye de denir. Şüpheden uzak bir şekilde gerçekleşen yakin hakikati anlamında da kullanılır.

El-Muhadese: Hakkın mülk ve şehadet âleminde ariflere hitab etmesi. Ağaçtan Musa'ya seslenilmesi gibi.

El-Müsamere: Hakkın sırlar ve gaibler âleminden ariflere seslenmesi. "Onu ruhu'l emin senin kalbine indirdi."

El-Levaih (görüntüler): Zahiri sırlarda görülen halden hale yüceliş özelliği, görüntüsü. Bize göre, görme organıyla sınırlı olmamak kaydıyla, ama selbi özellikte olmaksızın göze görülen zati nurlardır.

Et-Tavali (doğuşlar): Marifet ehlinin kalblerine doğan ve başka nurları söndüren tevhid nurları.

El-Levami (parıldayışlar): İki vakitte ve bundan daha yakın bir zaman diliminde ispat edilen tecelli nurları.

El-Bevade (açığa çıkma): Kalbin, bir ilk çarpılma mahiyetinde birden gayb ile yüz yüze gelmesi. Bu, sevinme sebebi de olabilir, üzülme sebebi de.

El-Hücum: Senin bir etkin olmaksızın vaktin gücüyle kalbe varid olan hal.

Et-Telvin: Kulun hallerinde intikal edişi. Bir çoğuna göre bu eksik bir makamdır. Bize göre makamların en mükemmelidir. Kulun bu makamdaki hali yüce Allah'ın şu sözünde işaret ettiği hal gibidir: "Külle yevmin huve fi şe'n: O her gün yaratma halindedir."

Et-Temkin: Telvin (çeşitlilik) halinde yerleşiklik kazanma demektir bize göre. Bazılarına göre ise vusul ehlinin halidir.

Er-Rağbet (isteme,yönelme): Nefsin rağbeti sevaba, kalbin rağbeti hakikate sırrın rağbeti hakka yöneliktir.

Er-Rahbet (çekinme): Zahiri çekinme, tehdidin tahakkuk etmesinden, batının korkup çekinmesi ilmin değişmesinden, sırrın korkup çekinmesi önceden bilinenin tahakkuk etmesinden kaynaklanır.

El-Mekr: Allah'ın emirlerine muhalefet eden kimsenin bu halinin devamına rağmen nimetlerin ard arda gelmesi. Kötü edebin varlığına rağmen halin devam etmesi. Emir ve sınır olmaksızın işaret ve kerametlerin izhar edilmesi.

El-İstilam (kökten kesilme): Hüznün derin üzüntünün özelliği. Kalbe varid olur ve kalb onun hakimiyeti altında sakin olur.

El-Gurbet: Maksudun peşinde vatandan ayrılmak anlamında kullanılır. Bazılarına göre, içinde hakiki nüfuz olması nedeniyle halden gurbet vardır. Yine marifetten kaynaklanan dehşetten dolayı haktan gurbet vardır.

El-Himmet: Kalbin arzulara yönelip her şeyden soyutlanması anlamında kullanılır. Mürid sıd-dıkıyetine(doğruluğuna) sahib kimse için kullanılır. Yine ilhamların saflığı ile beraber gerçekleşen himmetlerin cemi için de kullanılır.

El-Gayret: Hadler aşıldığı zaman hakkın bir gayreti vardır. Sırları ve gizlilikleri saklamanın karşılığı olarak kullanılan bir gayret de vardır. Hak gayretini evliyasına has kılmıştır. Veliler has kılınanlardır.

El-Hürriyet: Kulluk hukukunu Allah için ikame etmek. Bu hukuku ikame eden kimse Allah'tan başkasından azadedir, hürdür.

El-Mutalaa: Hakkın doğrudan veya onların isteği üzerine kevndeki hadiselere ilişkin olarak ariflere ilham ettiği şeyler.

El-Futuh: Bir, zahirde gerçekleşen ibare açılışı (futuhu), batında gerçekleşen halavet futuhu ve mükaşefe futuhu vardır.

El-Vasl: Kaçanı yakalamak.

El-ism: Vakit içinde ilâhî isimlerden kulun haline hakim olan isim.

El-Vesm: Ezel olanla ebede cari olan özellik, sıfat.

Ez-Zevaid: Gabya iman ve yakin fazlalığı.

El-Hıdır: Bununla bast (açılma) hali ifade edilir.

El-Ye's: Bununla kabz (tutulma) hali ifade edilir.

El-Gavs: Ayniyle zamanın bir tanesidir. Ancak vakit geldiğinde onun inayetine iltica duygusu verilir.

El-Vakıa: Hangi yolla olursa olsun, hitap ya da misalle o alemden kalbe varit olan şey.

El-Anka: Yüce Allah'ın içinde yine kendisi aracılığıyla alemin bedenlerini açtığı hava.

El- Varka: Küllî nefis. Levh-i Mahfuz.

El-İkab: Kalem. Akl-i evvel (İlk akıl)

El-Gurab: Küllî cisim.

Eş-Şecere: İnsan-i Kamil.

Es-Semseme: İbareden sızan ince marifet.

Ed-Durretu'l Beyda (Beyaz inci): Akl-i Evvel.

Ez-Zumurrud (Zümrüt): Küllî nefis.

Es-Sebhe: Heba. Rüzgarın savurduğu toz.

El-Harf: Dil. Hakkın sana hitap ederken kullandığı ibareler.

Es-Sekine: Gaybin inişi esnasında içinde hissettiğin mütmainlik hali.

Et-Tedani: Mukarrebinin (Allah'a yakın olanların) miracı.

Et-Tedella: Mukarrebinin inişi. Ayrıca tedani sırasında hakkın onlara inişi anlamında da kullanılır.

Et-Terakki: Hallerde, makamlarda ve marifetlerde intikal etme.

Et-Telakki: Haktan sana varid olan şeyleri alman.

Et-Tevella: Ondan kendine dönmen.

El-Havf (korku): Geçmişteki menfi şeylerden sakınman.

Er-Reca (umut): Gelecek ümidi, beklentisi.

Es-Saik (Bayılma): Rabbani tecelli esnasında fena bulma.

El-Halvet: Arada melek veya başka biri olmaksızın gizlici hak ile konuşmak.

El-Cilve: Kulun halvetten ilâhî özelliklerle çıkması.

El-Mahda'(aldanma yeri): Kutbun vasıl olmuş fertlerden gizlendiği yer.

El-Hicab: Matlubunu gözünden gizleyen, perdeleyen şey.

En-Nevale (Misafire takdim edilen ilk lokma): Fertlere (efrad denilen zatlar) has hil'atlar. Mutlak Hil'at anlamında da kullanılır.

El-Ceres (Zil): Hitabın bir tür zorlamayla icmal edilmesi.

El-İttihad (Birleşme): İki zatın bir olması. Bu ancak sayıda olabilir. O da haldir.

El-Kalem: Tafsil bilgisi.

El-Enaniyet (Benlik): "Ben" demen.

En-Nun: İcmal ilmi.

El-Hüviyet: Gayb alemindeki hakikat.

El-Levh: Bilinen bir sınıra kadar ertelenmiş tedvin ve yazı mahalli.

El-Aniye (kap): İzafe yoluyla elde edilen hakikat.

Er-Ruhune (hafiflik/düşüncesizlik): Tabiatla beraber olma, ötesine geçememe.

El-İlâhîyye: Beşere nispet edilen tüm ilâhî isimler.

El-Hatem: Ariflerden bazılarının kalblerinin üzerindeki hakkın alameti.

Et-Tab'u: Her şahısla ilgili olarak önceden malum olan bilgi.

El-Aliye: Bir meleğe veya ruhaniye izafe edilen tüm ilâhî isimler.

El-Menesse (Gerdek evi): Düğünlerin, ziyafetlerin düzenlendiği mekan. Ruhanî tecellileri.

Es-Siva: Öteki, (Allah'tan) başkası.

El-Cesed: Ateş veya nur menşeli bir cisimde zuhur eden her ruh.

En-Nur: Kevni kalpten kovan her ilahî vürut.

Ez-Zulmet (Karanlık): Bzzat bilme için kullanılır. Çünkü bu bilgiyle beraber başkası keşfedilmez.

Ed-Diya (Ziya, ışık): Hakkın gözüyle aynları görme.

Ez-Zillu (gölge): Hicabın gerisinde rahatlığın varlığı.

El-Kişr: Muhakkik'in özünü kendisine tecelli eden şeylerin etkisiyle bozulmaktan koruyan her ilim.

El-Lubb (öz): Kevnle ilgili olan kalplerden saklanan ilimler.

El-Umum: Sıfatlar hususunda vaki olan ortaklık.

El-Husus: Her şeyin tekliği.

El-İşaret: Kalbin huzuru ile birlikte yakınlıkla beraber olduğu gibi uzaklıkla da beraber olur.

El-Gayb: Hakkın kendisiyle ilgili değil, seninle ilgili olarak senden gizlediği her şey.

Alemu'l emr (emir alemi): Haktan bir sebep olmaksızın var olan varlıklar. Melekut karşılığı olarak kullanılır.

Alemu'l Halk (Halk/yaratma alemi): Bir sebep neticesinde var olan varlıklar alemi. Şehadet (görünen) alemi anlamında kullanılır.

El-Arif ve'l Ma'rife(Arif ve Marifet): Rabbin kendisini gösterdiği ve bunun neticesinde üzerinde bir takım haller zuhur ettiği kimseye arif, onun haline de marifet denir.

El-Alim ve'l İlm (Alim ve ilim): Allah'ın uluhiyetini ve zatını gösterdiği ve üzerinde herhangi bir hal izhar etmediği kimseye alim, onun haline de ilim denir.

El-Hak: Allah ile ilgili olarak kulun üzerine vacip olan şey ve hakkın kendisi için gerekli kıldığı şey.

El-Batıl: Yokluk.Adem.

El-Kevn: Varlık sahibi her olgu.

Er-Rida: Hakkın sıfatlarıyla zuhur etme.

Er-Reyn (Kaim örtü) : Eşyada itidal mahalli.

El-Kemal: Sıfatlardan ve sonuç ve etkilerinden münezzeh olma.

El-Berzah: Manalar alemiyle cisimler alemi arasında görülen alem.

El-Ceberut: Ebu Talib'e göre demektir. Bir çoğu ise orta alem duğunu söylemiştir.

El-Mülk: Görülen maddi alem.

El-Melekut: Gayb alemi.

Maliku'l Mülk: emrettiği şeylere dayalı olarak kula karşılığını verme makamında Hak taala.

El-Muttali: Kevn âlemine bakış. Hakkın gözüyle bakan.

Hicabu'l İzzeti (İzzet perdesi): Körlük ve şaşkınlık hali.

El-Misl (Benzer): İnsan. İnsanın yaratılışına esas olan suret.

El-Arş: Mukayyet isimlerin istiva ettiği yer.

El-Kursi: Emir ve yasak yeri.

El-Kıdem (öncesizlik, ezel): Hak ilmi kapsamında kul ile ilgili olarak sabit olan şey.

El-İyd (bayram/yıldönümü): Amellerin tekrarlan-masıyla kalbe tekrar dönen tecelliler.

El-Had: Seninle onun arasındaki fasıl, aralık.

Es-Sıfat: Anlamın gerektirdiği nitelik. Alim gibi.

En-Naat: Nispetin gerektirdiği nitelik. Evvel gibi.

Er-Ru'yet: Onu olduğu yerde gözle görme, basiretle değil.

Kelimetu'l Hadra (huzur sözü): Kun (ol) kelimesi.

El-Lusun (Lisanlar/diller): İlâhî açıklamanın ariflerin kulağına ulaşmasında kullanılan araç.

El-Huve (O): Müşahedesi sahih olmayan (görülmesine imkan bulunmayan) mutlak gayb.

El-Fehvaniye: Hakkın misal aleminde bizzat yüzleşme yoluyla gerçekleştirdiği hitap.

Es-Seva (Benzer/denk): Hakkın halkta ve halkın hakta gizlenmesi.

El-Ubude (ubudet): Kendini rabbine gösteren kimsenin makamı ubudettir.

El-İntibah (Uyanma):Hakkın inayet yoluyla kulu sevketmesi.

El-Yakaza (Uyanıklık): Hakkın sevketmesi esnasında Allah'ın muradını anlama.

Et-Tasavvuf: Zahiren ve batmen şeriatın adabına riayet etme. Bu, ilâhî ahlaktır. Güzel ahlaka sahip olmaya ve kötü, bayağı ahlaktan uzak durmaya da denir.

Et-Tecelli: İlâhî ahlakla vasıflanma. Bize göre, kulluk ahlakıyla vasıflanma. Bu tanım daha doğrudur. Çünkü daha tamam ve daha temizdir.

Sırru's Sırri (Sırrın sırrı): Hakkın kuldan ayrı olarak tek başına bildiği hakikat.

Bu kelimelerin toplamı yüz doksan sekiz (198)dir. Müellif (Allah ondan razı olsun) Malatya şehrinde hicri altı yüz on beş (615) senesinde Safer ayının onunda yazdı.

Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hz. Muhammed'in, ehlibeytinin ve ashabının üzerine olsun.

Allah'a hamdederek ve Onun yardımıyla hicri (Hz. Resululaha salat ve selam olsun) dokuz yüz doksan yedi yılının rebius-sani ayının üçünde, yani Pazar gününün öğlen vaktinde yazımı tamamlandım.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a nimetlerine denk, açık ve gizli fazla bağışlarına eşit şekilde hamdolsun.

Değiştirme gücü ve kudret ancak ulu ve azamet sahibi Allah'tandır.